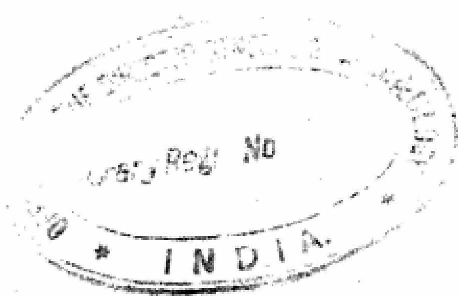
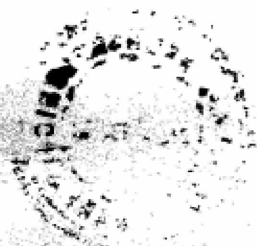

Regd No
INDIA

VERHANDELINGEN

VAN HET

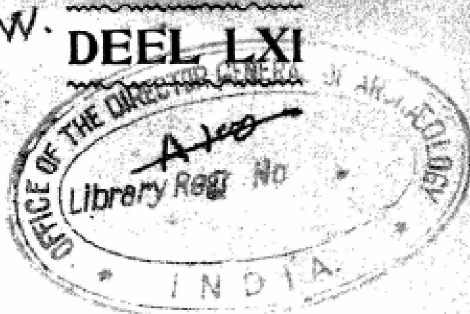
BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

VAN

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

DEEL LXI

BATAVIA
ALBRECHT & Co.

'S GRAVENHAGE
M. NIJHOFF

1914 — 1917

INHOUD

N. B. Het zesde stuk van deel LXI draagt op den omslag abusievelijk het opschrift: vijfde stuk.

BEKNOPT

Nederlandsch-Sasaksch Woordenboek.

Samengesteld

DOOR

G. K. B. AGERBEEK.

Controleur B. B.

VERHANDELINGEN

VAN HET

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

DEEL LXI.

Eerste stuk.

BATAVIA,
ALBRECHT & Co.

's HAGE,
M. NIJHOFF.

1914.

VOORBERICHT.

Met de uitgave van dit woordenboekje wil ondergeteekende gaarne de hoop uitspreken, dat dit werkje van nut moge zijn voor al degenen, die zich de Sasaksche taal eigen willen maken. Zooals de lezer in dit werk zal zien, is het gebruik van verscheidene woorden met voorbeelden toegelicht, terwijl met diverse teekens getracht is zoo duidelijk mogelijk aan te geven hoe de woorden moeten worden uitgesproken.

Ten slotte nog de mededeeling dat achter enkele woorden de letters h. g. p. geplaatst zijn, wat zeggen wil dat deze woorden alleen gebezigd worden, indien men spreekt tot — of van hooggeplaatste personen.

G. K. B. Agerbeek.

A.

aal (priem)	djaroem bĕli^{2}.
aal (visch)	lindoeng.
aalmoes	dĕdanan.
aambeeld	paron.
aambeien	1) tombong balik (naar buiten gekeerde aars). 2) soegoel bol (uitgezakte endeldarm).
aan	lé^{2}.
aanaarden	ngĕrombo^{2} (rombo^{2}) tana^{2}; tĕrombo^{2} (passief).
aanbidden	ngĕbakti, njĕmbah (bakti, sĕmbah); tĕbakti, tĕsĕmbah (passief).
aanbieden	ngatoerang; (atoer); aanbod — atoeran; katoer (passief).
aanblazen (v. vuur)	nioep barak (tioep).
aanbranden	kotong èkèn; siló^{2} (aangebrand).
aanbreken	b/h aanbreken v/d dag — roetap^{2}, kĕlèma^{2} lèma^{2}; bĕroenĕ soegoel djĕlo; bĕroenĕ tioe^{2} djĕlo.
aanbrengen	kapitaal — ngĕlèka'ang kĕmboelan; geluk — langannĕ agĕt; ongeluk — langannĕ latjoer.
aandeel	bagian, pijakan.
aandenken	tanda^{2} peringĕtan.
aandikken (v/e letter)	nĕbĕlang (tĕbĕl) satrĕ; tĕtĕbelang (passief).
aandoen	een jas — ngĕngadoe kĕlambi, ngéang kĕlambi; een haven — njĕlalo^{2} lé^{2} pĕlaboewan.
aaneen (binden)	tĕpĕsopo^{2} (aaneengebonden; sopo = één).
aangaan	bij iemand aangaan, aanloopen — njĕlalo^{2} lé^{2} balénĕ (volgt naam); dat gaat mij niet aan — ĕndé^{2} koeroengoeang; dat gaat jou niet aan — ĕnda^{2} dĕ roengoeang.
aangapen	bĕnga^{2}.
aangenaam (prettig)	bagoes, onja^{2}.
aangenomen	aangenomen dat hij bekent, wat moeten wij dan doen? — kĕtima dĕngan sino poles, gĕn tĕ koembé^{2}?

aangezicht	moewĕ.
aanhalen	iemand — ngadjoem; goederen — ngĕrampas barang (adjoem, rampas); tadjoem, tĕrampas — aangehaald.
aanhitsen (een hond)	mĕsoetang (basong) (pĕsoet); tĕpĕsoet — aangehitst.
aanhooren	dĕngĕr, dĕngah; gèdèng (v. h. p.)
aanhouden (iemand)	ngandĕkang, ngolowang (andĕk, ngolo); tĕandĕk, ngolo (passief).
aankijken	gita^{c}, njerminang.
aanklagen (iemand wegens diefstal)	ngatoerang (dĕngan sala^{c}nĕ mĕmaling).
aankomen	dateng, raoeh.
aankoopen	mĕli (bĕli); tĕbĕli — gekocht.
aanleggen (een weg)	mija^{c}, pija^{c} (langan); deze weg is niet goed aangelegd — langan siné ĕndé nĕ bagoes isinĕ tĕpija^{c}.
aanlengen (verdunnen)	nolo^{c}ang ai^{c} (er water bij doen).
aanmaken	iets vervaardigen — mija^{c} òf mina^{c}, (pija^{c}), gawé; vuur — mija^{c} api, beli^{c}'ang api; tĕpija^{c} — aangemaakt.
aannemen	nampi, nĕrima^{c} (tampi, tĕrima^{c}); tĕtampi, tĕtĕrima^{c} — (aangenomen).
aanplant	tĕtalĕtan; de padi aanplant o/d sawahs ziet er goed uit — tĕtalĕtan padé lé^{c} bangkĕt sĕlapoe bagoes.
aanpunten (een potlood)	nadjĕpang (tadjĕp); tĕtadjĕp (passief).
aanraden	mĕringet, (ingĕt), njadé peringĕtan; ik raad je aan de zaak voor den Controleur te brengen — tijang meringĕt sidĕ perkara siné atoerang lé^{c} datoe.
aanraken (van zaken)	nĕlĕdjoet^{c}.
„ „ (personen of dieren)	gòdèt.
aanranden	mègal (bègal); tĕbègal — aangerand.
aanroepen	ngĕlèk, nanggor, ngĕmpoh; (kĕlèk, tanggor, ĕmpoh); tĕkĕlèk, tĕtanggor, tĕ'ĕmpoh [verkort: tĕmpoh] (passief).
aanscherpen	mĕrangang.

aanschieten	njèsèp.
aanschrijven	noelis, njoerat, (toelis, soerat); tĕtoelis, tĕsoerat, (passief).
aanslag houden (v/d belasting)	ngĕnain padjek.
aanspannen	masang, (pasang); span de paarden in — pasang djaran sino; tĕpasang — aangespannen.
aanspoelen	ngamporang, (ampor); er zijn te Laboean Hadji twee lijken aangespoeld — lé^{2} L. H. ara majit doewa wah tĕ ampor(ang) isi^{2} oembak.
aansprakelijk (de schuld krijgen)	tanggoeng kesala'an; doet het volk niet wat ik zeg, dan zijt gij desahoofd daarvoor aansprakelijk—lamoen batoerdĕ ĕndénĕ noeroet prentahkoe, sidĕ kĕpala désă tanggoeng kĕsala'an.
aanstaande	verloofde—ondong; aanstaande week—kari sĕdjoema'at; a. s. maand—boelan pĕngandang; a. s. Maandag—sĕnèn si gĕn datĕng.
aansteken	noetoeng, njĕdoet (toetoeng, sĕdoet); in brand steken—njĕdoet; tĕtoetoeng, tĕsĕdoet (passief).
aanstellen (zich)	kĕkĕmbo^{2}an.
aanstonds	sĕnĕkajan.
aantal	kĕloewénĕ, tjatjaknĕ.
aantijgen	misoenĕ, (pisoenĕ); aantijging—pisoenĕ, pitĕnah; je bent beschuldigd te hebben gestolen, is dat zoo? — sidĕ wah tĕ paran mĕmaling, tĕtoeké?
aantoonen	nĕrangang, (tĕrang); tĕterangang — aangetoond; kunt ge aantoonen, dat ge geen schuld hebt?—apa baoe sidĕ nĕrangang angkoendĕ ĕndé sala^{2}?
aantreden	nĕdoen, tĕdoen, datĕng, njoegoel, (soegoel); laat alle H. P. aantreden—pengajah sino sĕlapoe adinĕ datĕng; tĕdoen, datĕng, soegoel (passief).
aanvaarden	nĕmbé'in; een betrekking aanvaarden—nĕmbé'in pĕgawéjan.
aanvallen (zie: aanranden).	
aanvragen	ngèndèng, noenas (èndèng, toenas); tĕ'èndèng, tĕtoenas (passief).
aanwezig	aranĕ; hoeveel hoofden waren o/d sangkĕpan aanwezig? — pirĕ aranĕ kĕpala désă lé^{2} sangkĕpan?

aanwijzen	nidjo2 (tidjo2); tĕtidjo2—aangewezen.
aanzeggen	bebada2, ngatoerin (bada2, atoer); — tĕbada2, tĕ'-atoer(ang); ngatoerin (v. h. p.).
aanzetten (een mes) zie: aanscherpen.	
aap	godèk.
aard (inborst)	tabéat.
aarde	bol — goemi; grond — tana2; eetbare aarde — tana2 kakĕn.
aardknol	oebi, ambon.
aardnoot	katjang.
aars	tombong; aarsopening — lòwang tombong.
aas	impan2, barèn.
acht	baloe2; met z'n achten — tangkĕt baloe2, kantjĕ baloe2; 18 — baloe2olas; 28 — baloe2likoer; 38 — tĕloeng dasă baloe2; 48 — pĕtang dasă baloe2; pĕtang poeloe baloe2; 58 — sèkĕt baloe2; 68 — nĕmdasă baloe2; nĕmpoeloe baloe2; 78 — pitoengdasă baloe2, pitoe2 poeloe baloe2; 88 — baloe2 poeloe baloe2; 98 — siwa poeloe baloe2; 80 — baloe2poeloe; 800 — dòmas; 8000 — baloe2tali, baloe2 ijoe; 80000 — baloe2 laksă.
acht geven (op iets letten)	mĕlènga2, (pĕlènga2); tĕpĕlènga2 (passief)).
achter	moedi, moeri.
achteraan	si moedian.
achtereen	betoeroet-toeroet; bĕloetoen-loetoen.
achterhalen (inhalen)	memali2, nĕroetoeg (pali2, tĕroetoeg); tĕpali2, tĕtĕroetoeg (passief).
achterin (de kast)	lé2moedi (lĕmari).
achterlaten	ngadé2ang, ngĕntĕngang (adé, ĕnteng); tĕ'adé, tĕ'ĕnteng(ang), (passief).
achternazetten	mĕmali2 (pali2); tĕpali2 — achternagezet.
achterover vallen	ĕngkèlak bĕmoedi.
achterstand, rest	kĕkarèn.
achteruitgaan	soeroet, bĕmoedi.
adel	pĕrwangsa.
adem	ĕmbok; adem halen — bĕrĕmbok; den adem inhouden — ngandĕg ĕmbok; hijgen — ngĕnggèh.

adres	alamat.
afbakenen	mija^{2} watěsan (pija^{2}).
afbinden	nali^{2} (tali^{2}); tětali^{2} — gebonden.
afbreken	gagar, gělagat; tëgagar, tëgělagat — afgebroken.
afdak	ambèn, ampik.
afdalen	noeroen (toeroen); toeroen (passief).
afdammen	ngěmpěl (ěmpěl); tě'ěmpěl' — afgedamd.
afdoen	djari; dit werk moet gauw worden afgedaan — pěgawéjan siné adině njěrěk djari.
afdrijven (i/d stroom)	èlèr, èlèh.
afgeloopen jaar	tahoen djoeloe.
afgemat	lělah, kěntalo^{2}, loeloeh.
afgericht	tëoeroek(ang).
afgesloten	těpagěr; was het erf afgesloten? — pakarangan sino tèpagěrké?
afglijden	běkědéros.
afgod	déwa.
afgraven	ngali^{2} (kali^{2}); tëkali^{2} — afgegraven.
afgrond	djoerang, iding^{2}.
afgunstig	tampě.
1) afhalen van personen	1) měndakin (pěndakin) (v. hooggepl. personen); těpěndakin (passief).
2) afhalen „ goederen	2) bait; těbait (passief).
afhooren	děngěran, ngintip.
afkomst	asal.
afkoopen (heerendiensten)	měli, beli, (pěngajah).
afleggen	een afstand — lèka; een lijk — bělangar lé^{2} děngan si mati^{2}.
afmeten	ngoekoer, njikoet (oekoer, sikoet); tëoekoer, těsikoet (passief).
afnemen	ngerampas (rampas); těrampas — afgenomen.
afplukken	baoe; tëbaoe (passief).
aframmelen (afranselen)	měribasa^{2}.
africhten	ngoeroekang (oeroek); tëoeroek(ang).
afroepen	njěboet (sěboet); těsěboet (passief).
afsluiten	njimpět (simpět); těsimpět — afgesloten.
afspoelen	popo^{2} (v/ kleedingstukken), biso^{2} (van andere zaken); těpopo^{2}, těbiso^{2} (passief).

afstammeling	oeroesan.
afstand	kĕrĕnggang(nĕ).
afstappen	toeroen.
afval	salo.
afzetten (bedriegen)	ngapoes (apoes); tĕapoes (passief).
afzonderen	ngĕlin, (kĕlin); tĕkĕlin — afgezonderd.
al	wah.
alang^{2}	ré.
albino	bòdak.
alhoewel	tima^{2}.
alleen	mèsa^{2}mèsa^{2}; alleen maar — sa kèwalĕ, èntah; ik heb dat paard alleen maar bereden, doch niet gekocht — djaran sino èntah kadji toenggang, ĕndé^{2} kadji bĕli.
allemaal	sĕlapoe.
allerhande, allerlei	èndah roewĕ.
alles	sèlapoe.
als	lagoe.
alsof	mara^{2}.
alvorens	sa'ĕndé^{2}mān, sĕndé^{2}mān.
alweer	ampo^{2} (zie ook: meer).
amfioen	tjandoe.
ander	lainan.
anderhalf	sopo sĕtĕnga^{2}.
anders	lamoen ĕndé^{2}.
angst, angstig	kĕtakoetan.
anker	manggar.
antwoorden	nimbal, bĕdjawab (timbal, djawab); antwoord — pĕnimbal; tĕtimbal, tĕdjawab (passief).
aquaduct	abangan.
arak	arak.
arbeid	pĕgawéjan.
aren (palm)	nao; arènsuiker — goelă abang.
arm (lich. deel)	bĕtĕk; gading si atas (v. h. p.).
arm (behoeftig)	rarĕ, déré, miskin.
armband	tékén imà; enkelring — tèkèn naè.
armoede (ellende)	sangsara.
arresteeren	tahan, baoe.
asch	aoe^{2}.
auto	mòtòr (uit het Nederlandsch).

avond	kĕlĕm; 's avonds—kĕkĕlĕm; middernacht—tenga2 kĕlĕm.
avondschemer	kĕnjĕkĕnĕ samar moewă.

B.

baadje	tangkong, kĕlambi.
baai (zeebocht)	tĕloek.
baar	staaf — gitikan; een staaf goud — mas gitikan; lijkbaar — kòròng batang.
baard	rèrèk; sik — baok.
baarmoeder	tao2 anak.
babbelen	wĕwaran, bĕwaran, dĕdongèng.
bacil	koeman (klein beestje).
baggeren (d/d modder)	kĕtĕroeng (lé2 raoek).
bak (etensbak)	taka2 impan.
bakken (koek)	mija (djadjă).
baksteen	bata.
balang sangit	kĕnangó.
balk	ramowan.
bamboe	tĕrèng, ampèl.
bang	takoet.
bankbiljet	wang kĕrtas.
barsten	tjĕrah, dan.
bed	patindoan, pĕrĕndjĕpan.
bedaard	ngalĕs.
bedekken	ngroengkoep, ngroeroep.
bedelaar	dĕngan ngèndèng.
bederven	sédĕ; bais — bedorven; van visch — badĕk.
bedotten	ngapoes (zie: afzetten).
bedrag	adji.
bedreigen	ngadjat (adjat); tĕadjat (passief).
bedwelmd (dronken)	bowos, pinĕng.
beëedigen	njoempah (soempah); tĕsoempah — beëedigd.
beeld	tĕtato.
beeldhouwer	toekang tĕtato.
been (bot, knook)	tòlang.
been (lich. deel)	naè, gading si bawa2 (v. h. p.).
beest.	sĕsato.

begaanbaar	langani; deze weg is niet begaanbaar — roeroeng siné ĕndénĕman baoe tĕ langani.
beginnen	nipa^{2}ang, nĕmbe'in (tipa, tĕmbé); van af het begin — lèkan pĕnĕmbé'nĕ; tĕtĕmbé, tĕtipa(ang) — (passief).
begluren	ngintip (intip); tĕ'intip (passief).
begraafplaats	tao pĕkoeboeran.
begraven	nalĕt (talĕt); tĕtalĕt — begraven.
begrint	tĕ'oloang anak batoe, kĕlatang anak batoe.
begroeid (m/ onkruid)	bĕnĕs.
begroeten	ngatoerang tabé.
behooren (toebehooren)	ngépé; wie is de eigenaar van dit paard? — sai ngèpèn djaran siné?
behoorlijk	patoet.
beiden	dĕdoewanĕ.
beitel	pa'at, tatĕ.
bek	biwir, tòdok; snavel v/e vogel — tjoetjoek.
bekend	nĕnao^{2}, tĕtao^{2}.
bekennen	pòlos.
bekijken	gita^{2}, njĕrminang (sermin) — tĕgita^{2}, tesermin(ang) (passief).
beklimmen	taèk, bĕlété.
beknopt (kort en bondig)	konté^{2}, konta^{2}.
belasting	padjĕg, wang pĕntjarian, oepeti.
beleedigen	mija^{2} kaila'an, njĕnjĕla^{2} (tjĕla^{2}); tĕpija^{2}ang kaila'an, tĕtjĕla^{2} (passief).
belofte	perdjandjian
beloonen	ngoepa^{2} (oepa^{2}); tĕoepa^{2} — beloond.
bemesten	ngĕmokohang (mokoh); tĕmokohang — (bemest).
beminnen	dĕmĕn, soekĕ.
bemoeien	miloe.
benadeelen	mòtjòlang (potjol); tĕpotjolang — benadeeld.
benauwd	soesah bĕrĕmbok.
beneden	bawa^{2}.
benoemen	ngangkat (angkat); tĕangkat (passief).
benoorden	sĕdajanĕ.
beoosten	satimoenĕ.
bepalen	nĕntoewang (tĕntoe); tĕtentoewang (passief).
beplanten	nalĕt (zie ook: begraven).

beploegen	nenggalĕ (tenggalĕ); tĕtenggalĕ (passief).
beproeven	njoba^{c} (tjoba^{c}); tĕtjoba^{c} — beproefd.
bereids	wah, was.
berg	goenoeng.
bericht	kabar, ortĕ.
beroemd	kasoeb.
berouw	njĕsĕl.
beruiken	ngamboe^{c}, ngadoek (amboe^{c}, adoek); tĕamboe, tĕadoek (passief).
beschaafd	wah nao^{c} ba'asă.
beschamen	mija^{c} kaila'an.
beschieten	bĕbĕdil (bĕdil); tĕbĕdil (passief).
beschimmeld	boelat.
beschuldigen	maran (paran); tĕparan — beschuldigd.
beslissen	moepoetang (poepoet); tĕpoepoet (passief).
besmettelijk	belonto^{c}.
besnijden	njoenat (soenat); tĕsoenat — besneden.
bespotten	ngĕwadĕ (wadĕ); tĕwadĕ (passief).
besproeien	ngirin (irin); tĕirin — besproeid.
bestellen	mĕsĕn (pĕsĕn); tĕpĕsĕn — besteld.
bestijgen	taèk, noenggang.
bestrijken	mĕmòlès (polès); tĕpòlès — bestreken.
bestrooien	('m)boeboekin (boeboek); tĕboeboekin (passief).
besturen (v/e schip)	(ĕng)gisi kĕmoedi.
betalen	bajar, bajah; schulden betalen — njaoer (saoer) tĕsaoer — betaald.
betasten	bĕgasap, bĕdona, begarap.
beteekenis	ma'nĕ.
beter (genezen)	djĕra^{c}, sĕlah, sĕgĕr.
betrappen	dait; tĕdait — betrapt.
betrouwbaar	die persoon is niet betrouwbaar — dĕngan sino ĕndénĕ baoe tĕ sadoe^{c}; (sadoe^{c} — vertrouwen).
beu	bòsan, pĕnda^{c}.
beurs	tjĕtjòpok, taka oewang; doos — tjĕtjòpok; sigarenkoker — taka ròko^{c}.
beurt, om de beurt, beurtelings	bĕgilir.
bevallen	nganak (anak); tĕ'anakang, tĕpĕranakang — geboren.

bevel	dĕdawoehan, prentah.
bevelen	('n)dawoehin.
beven	gĕrgĕr.
bevochtigen	('m)basa^{c}'ang (basa^{c}) — tĕbasa^{c}'ang (bevochtigd).
bevorderen	naèkang (taèk); tĕtaèkang — bevorderd.
bevriend	bĕbrajĕ, bĕkasihan.
bewaken	djaga^{c}, njanggrĕ (sanggrĕ) — tĕdjaga^{c}, tĕsanggrĕ (passief).
bewaren, leggen	olo^{c}.
bewegen	ngoewit.
bewerken	ngaro (v/ gronden), gawé.
bewijs	tandĕ, tando^{c}.
bewijzen	nĕrangang (tĕrang) —; tĕtĕrangang (passief).
bewonen	bĕbalé.
bezem	sampat, tĕŋggĕrang, pĕnjapoe.
bezitten	bĕdoewé, ngépé.
bezuiden	bĕdaja.
bibberen	nglĕgĕt.
bidden	sembajang.
bij (voorzetsel)	le^{c}.
bij (insekt)	groote bij — taboean; kleine bij — gĕgĕti.
bieden	bĕrĕga.
bijaldien	lamoen.
bijgelegd (i/d minne geschikt)	tĕbagoesang; hun geschil is reeds bijgelegd — pĕrkara dĕngan sino wah tĕbagoesang.
bijna	kari sĕkĕdi^{c}.
bijnaam	djĕdjoeloek, djĕdjali^{c}.
bijten	ngéké^{c}, ngako^{c}.
billen	tongkèl.
binden	nali^{c} (tali^{c}); tĕtali^{c} — gebonden.
binnen	dalĕm; binnenkomen — tamĕ.
blaasbalg	pĕmoeroeng, boeroengan; kĕmpès (v/e goudsmid).
blaaspijp	toeloep.
blad	gèdèng, daoen.
blaffen	ngógo^{c}; djaloeng (huilen v/e hond).
blaten	moeni, ngĕmbè^{c}.
blauw	kĕlaoe.
blazen	nioep.

bleek	kĕtjoet.
blij	girang, tjĕmoh.
blijven	('n)dot; laat 't maar zoo — aloerang ngĕnoe.
bliksem	kisap, gèntèr, tĕkèr; getroffen d/d bliksem — tĕlaĕp isi gèntèr.
blind	boeta; a/e oog — pĕkèk, dintjèng; scheel — séro.
blinken	njĕlèng.
bloed	dara2, gĕtih.
bloem	kĕkĕmbang.
bloot (naakt)	bĕkĕlombas, bĕsĕngkaro.
bluffen	ngangkĕrang.
bochel	pòkòn.
boeg	tjòtjòr.
boek	boekoe2.
boeren laten	kĕmboei, kĕntĕrap.
boete (beboeten)	dosĕ, dĕnda; tĕdosĕ, tĕdenda (passief).
bok	bémbé2, dombĕ.
boom	lolo.
boon	katjang, antap; katjang idjo — antap idjo2.
boor	poesoet.
boos	sili, gĕdĕk; doekan (v/ hooggepl. pers.)
boot	kapal.
bord	piring.
boren	mĕmoesoet (poesoet); tĕpoesoet — geboord.
borg	tanggoeng.
borst	dadĕ; borsten — soesoe.
borstel	sikat.
bos (bundel)	v/ padi — tjĕkĕl; v/ hout — bantĕl.
bosch	gawah.
bot	kòngòl, toempoel.
botsen	bĕlampĕran.
bouwen (een huis)	mija2 balé, naugoen òf boetĕngan balé.
boven	lé2atas.
bovendien	ampo2.
brak	darè2.
braken	ngoeta2.
brand	djoelat.

branden	njală; in brand steken — njĕdoet. Zie ook: aanbranden, aansteken.
brandijzer	tjap bĕsi.
brandmerken	ngĕtjap.
breed	galoeh, goewar.
breken	mlĕkès (plĕkès); tĕplĕkès — passief.
brief	toelis, soerat.
bril	tasma^{2}.
broeden	ngarĕm (arĕm); tĕarĕm — passief.
broeder	sĕngakĕ (oudere broer); sĕngari, tradi (jongere broer).
broek	sĕlòwar, sĕlanĕ.
brok	pòlong, pĕlĕng.
brokkelen	sĕbak.
brommen	ngĕrĕng.
bron	ĕnggĕr (kleine); ai^{2} ngĕmboel, kĕlĕboetan, pĕngĕmpoekan (groote); oorsprong v/e rivier — otak ai^{2}.
brons	tĕmbagĕ.
brood	roeti.
broos	bĕla^{2}.
brug	djĕmbatan; een plank over een slootje — tété.
bruiloft	gawé ngawinang; slametan bij gelegenheid v/e bruiloft — roah ngawinang.
bruisen	mĕrimis.
brullen v/e tijger	ngĕrĕng.
brutaal	kasówan, sĕróró.
buffel	kaò; hoeden v/ buffels — ngarat.
buigen	mlĕkoe (lĕkoe); tĕlĕkoe — passief.
buik	tijan, bosang (v. h. p.); zwanger — betijan.
buil	bongol (tengevolge v/e stoot); gĕmok (v/e slag).
buit	bĕbaoean.
bukken	noendoek.
bundel	goeloengan, paisan, kapoet, bongkos.

C.

cholera	mòlang, bèrot.
citroen	djĕroeti (groote djeroek); djĕroek oesoek (kleine djeroek).

copra	njioer, kĕrambĕ.
clitoris	tĕlé, pépé.
coïre	bĕsawĕ, bĕgalo; (v/ dieren) — bĕkarong.
cijfer	angkĕ.

D.

daar (aldaar)	lé^{2} ito; vandaar afkomstig — lèkan ito; daarheen — bĕkĕto, òdjok ito.
daar (omdat)	isi, sĕbab, sènga^{2}, mĕkrana^{2}.
dadelijk	njĕrĕk, bĕtjat^{2}, gĕlis^{2}, gaé^{2}.
dag	djĕlo; overdag — kĕndjĕlo; namiddag — galèng^{2}, élé^{2}; dagelijks — bilang djĕlo.
dak	atĕp.
dakrib	lĕlidi.
dakspar	oesoek, waras.
dal	lĕbah, lĕkok.
dalen	toeroen.
dam	pĕngĕmpĕl, ĕmpĕlan.
damp	koekoes.
defect	sédĕ.
deining	audjoen.
deken	siemboet.
dekken	ngroengkoep (roengkoep), tĕroengkoep (passief).
dekhengst	djaran pramĕ.
dekstier	sampi pramĕ.
denken	mikir.
derde	kĕtĕloe.
desa	désă.
destijds	piranan.
deugd	kĕbagoesan.
deugniet	kanak tĕlĕ.
deuk	pĕsok.
deur	lawang; poort v/e desa — djĕbag.
dezelfde	siné ijĕ.
dicht (doen)	njimpĕt; een stopflesch dichtdoen — ngoedoeng; een flesch afsluiten m/e kurk — njoempĕl.
dichtbij	rapĕt, bĕdèkèt.

die, deze	sino, siné.
dief	maling.
diep	dalĕm; diepte — dalĕm(nĕ).
dier	sĕsato.
dij	impoeng.
dijk	poendoekan.
dik	mòkòh (v/ menschen of dieren; tĕbĕl (v/ voorwerpen).
dikwijls	pĕpĕs, sĕring.
djimat	simat.
dobbelen	bĕbotoh.
dobber	oebal^{2}.
dochter	anak ninĕ.
doek	kèrèng; wit katoen — salampoeri.
doekoen	bĕlijan.
dof (geluid)	kĕpa^{2}.
dof (van kleur)	poerla^{2}.
dogcar	dòkar (uit het Nederlandsch).
dol	gilĕ, djògang, mandor.
dom	bĕlok, bōdō, bòngòh.
donder	goentoer.
dood	maté^{2}; sédĕ of lĕngit (v/ hooggepl. pers.)
doodkist	tablĕ.
doof	kĕdok; doofstom — pako^{2}, dako^{2}, djako^{2}.
door	isi^{2}.
dooreen	èndah roewĕ.
doorn	doeri.
doos	tjĕtjòpok.
dop v/e ei	lèndong tĕlo^{2}.
dor (kaal)	règès; verlept — lajoe.
dorst, dorstig	ngĕlak.
draaien	mĕlisĕt, mĕlinit.
dragen	o/d schouder — bĕlèmbah; o/h hoofd — bĕrson; o/d heup (een kind) — bĕroemba^{2}; o/d rug — soengki^{2}; o/d beide armen — ngòpong; o/d hals — njinggi^{2}.
draven	njandja.
drentelen	bĕgĕlidoeng.

drie — tĕloe; 13 — teloe olas; 23 — tĕloe likoer; 33 — tĕloeng dasă tĕloe; 43 — pĕtang dasă (poeloe) tĕloe; 53 — sèkĕt tĕloe; 63 — nĕmdasă (poeloe) tĕloe; 73 — pitoeng dasă (poeloe) tĕloe; 83 — baloe² poeloe tĕloe; 93 — siwa² poeloe tĕloe; 30 — tĕloeng dasă; 300 — tĕloeng atoes; 3000 — tĕloeng tali, tĕloe ijoe; 30000 — tĕloe laksă.

driehoekig — mĕsagi tĕloe.

driftig — bingis.

drijven — ngompal (ompal); tĕompal(ang) — (passief).

drinkbak — taka ai² inĕm; v/e paard — kòbokkan.

drinken — nginĕm, nădĕ (v. h. p.) (inĕm, tadĕ); tĕ'inĕm, tĕtadĕ (passief).

droes — sakit idoesan, sakit iroesan.

dronken — bòwòs, poenjah.

droog — görö; v/e rivier — gĕring, tais.

droogoven — kĕrĕn.

droomen — ngimpi; droom — impi (stam = impi); tĕimpiang (passief).

drukken — ngĕndjĕk (ĕndjĕk), tĕ'ĕndjĕk (passief).

druppel — èmpèt, itik.

duif — darĕ.

duiken — njĕlĕm (sĕlĕm); kĕsĕlĕm (passief).

duiker (v/ cement) — goemblĕng.

duim — ina imĕ.

duister — pĕtĕng.

duivel — sètan, bĕlis.

duizelig — pinĕng.

duizend — sijoe.

duizendpoot — limpan.

dun — ramping, nipis.

durven — bani.

dutten — kĕlĕlĕp.

duur — mahal.

duwen — m/ opzet — djĕlĕk; langzaam duwen — sòròng.

dwars — bĕntas.

dwingen — mĕmaksă (paksă); tĕpaksă — gedwongen.

E.

eb	mada^{2}.
echt	toelèn.
echtgenoot	sĕmamă; echtgenoote — sĕninĕ; echtgenooten — èpènbalé, sawă.
eed (afleggen)	bĕsoempah.
eelt	bĕtor, blĕtong.
een	sai^{2}, sópó^{2}, sĕ; 11 — sòlas; 21 — sălikoer; 31 — tĕloeng dasă sópó^{2}; 41 — pĕtang dasă (poeloe) sópó^{2}; 51 — sèkĕt sópó^{2}; 61 — nĕm dasă (poeloe) sópó^{2}; 71 — pitoeng dasă (poeloe) sópó^{2}; 81 — baloe^{2} poeloe sópó^{2}; 91 — siwa^{2} poeloe sópó^{2}; 100 — satoes.
eend	bèbèk; eendenkooi — bara(n) bèbèk.
eenoogig	pĕkèk, dintjèng.
eensklaps	sĕloen sĕloen.
eer (bewijs)	kĕhormatan, kebaktian.
eergisteren	djoeloe(n) roebin.
eerst	djoeloe.
egel	landak.
ei	tĕló^{2}.
eigen	mèsa^{2}.
eigenaar	si ngépéang.
einde	pĕnoetoe; v/d maand — pĕnoetoe boelan; v/e verhaal — pĕnoetoe dĕdòngèng.
eindelijk	bĕroe nĕngkĕ.
eindigen	noetoe'ang (toetoe); tĕtoe^{2}ang — beëindigd.
eiwit	poeti^{2} tĕló^{2}.
elf	sòlas.
elk	bilang.
elkeen	sópó^{2}.
ellende	nistă.
en	dait, barĕng.
engel	bidĕdari.
enkel	matĕ naè.
erf	pĕkarangan.
erfenis	tĕtĕmoean.
erfgenaam	waris, pĕkadangan.

erg	gati, lalo^{2}.
etteren	nana^{2}.

F.

fabel	dĕdòngèng, wĕwaran.
fakkel	bòbòk.
familie	sĕmĕton djari, pĕkadangan.
fatsoenlijk	patoet, pantĕs.
feest	slamĕtan, roahan.
flauw (vallen)	palĕng; flauw v/ eten — tawar.
flikkeren	djrèndjèm, njĕlong njĕlèng, ngĕntèp — ĕntèp.
fluimen	bĕkowèk.
fluisteren	bĕpésé (pésé); tĕpésé (passief).
fluit	soeling.
fluiten (m/d mond)	mĕmi'jok.
fluweel	loedroe.
fokken	nganjam.
fonkelen — zie: blinken	
foppen	adja^{22}.
fraai	bagoes.
fruit	oewoh oewohan.
fuik	tilik (kl. soort), kòdong (gr. soort).
fijn	aloes; fijn v/e stof gesproken — lĕmboet.

G.

gaan	laló, lèka^{2}, lampa^{2}; weggaan — njĕdi, boedal; naar huis gaan — oeli^{2}; vergaan van een schip — kĕtĕlĕp; meegaan — miloe, ngiring (v/ hooggepl. pers.); n/ binnengaan — tamĕ; n/ buitengaan — soegoel; iemand voorgaan — bĕdjoeloe; achteruitgaan — bĕmoedi.
gaar	masak.
gal	pĕdoe.
galg	gantoengan.
galoppeeren	bĕdangkroe^{2}, njangkroe^{2}.
gambir	gambir.
gang (v/ mensch of dier)	lĕlèka^{2}.
gans	angsă.

gapen	ngoam.
garen	bĕnang.
garnaal	oedang.
gast	tĕmoeé.
gat	lowang.
gauw	njĕrĕk, bĕtjatan, gĕlis.
gebaar	bĕdjĕloah (m/ gebaren spreken).
gebed	dowa.
gebied	goerètan.
geboren	tĕ'anakang, tĕpĕranakang.
gebroken	pòlak; v/ glas — bélah; in 1000 stukken — rĕmoek.
gebruiken	ngadoe, ngéang (kadoe, kéang); tĕkadoe, tĕkéang ook: tĕkawih — (passief).
gedrag	tĕtingkahan, kĕlakoean.
gedresseerd	tĕoeroek.
geduld	sabar.
gedurende	kĕngónénĕ, kĕsoewénĕ.
geel	koening.
geen	ĕndé^{c}.
geest (booze)	sèla, mĕdol.
geheel	sĕlapoe.
geheim	roesiă.
gehoorzaam	noeroet.
gehucht	rĕpoek.
gehuwd	bĕkawin, mĕrari.
geit	bémbé^{c}.
gek	djògang, mandor, gilĕ.
gekko	tĕkè.
gekleed	bĕpĕkakas.
gelaat	moewĕ.
geld	oewang.
geleiden	dèndèn; tĕdèndèn (passief).
gelijk	hebben — kĕna^{c}; gelijk loopen — lèka^{c} barĕng^{2}; gelijk maken — nglĕndĕkang, ngasahang.
gelofte	sĕsangi.
geloven	sadoe; geloofwaardig — baoe tĕ sadoe.
geluid	soeara, ongkat.
geluk(kig)	agĕt.

gemakkelijk	moeda².
gember	djaé.
gemeen (slecht)	lěngé.
gemengd	těgaorang.
gemoet (te gemoet komen)	bědait, bětěmpoer, těpěndakin (v. h. p.)
genaamd	aran(ně).
gendie	sěmèn, tjèrètan.
genezen	djěra², sěgěr, sělah, kěnjang.
genoeg	tjoekoep, sěmai².
geraamte	těnggòrong.
geraspt	těparoet.
gerecht	pěngadilan.
gereed	wah djari, sadia (om te vertrekken).
gerimpeld	kisoet; ger. huid — lèndong kisoet.
geschenk	pěsadé, pěngěbèng, paitjě (v/ hooggepl. pers).
geslagen	těpantok, těmpoek (verkorting van tě'ěmpoek).
gesneden	těpělěng, těpòlong.
gestalte	aděg.
getakt (gewei v/e hert)	běsěrèmpang.
getuige	saksi.
geur	amboe.
gevallen	těri.
gevangenis	boei.
gevat (scherpzinnig)	tjěkět.
geven	ngěbèng, ngatoerang, njadé; raadgeven — ngěbèng naséhat, njadé pěringětan; těbèng, katoer, těsadé (passief).
gevoel(en)	idap, rasă.
gevolg	pěngiring.
gewas	tětalětan; tweede gewassen — gěgadon.
geweer	bědil.
gewei	tanggi² majoeng (v/e hert).
geweld	kěkoewatan.
gewend	kasoh, biasa.
gewicht	brat.
gewild	lais.
gewoon	kasoh, biasa.
gezag	koewasě.

gezamenlijk	barĕng².
gezicht	moewĕ; in zicht — pĕgitan.
gezouten	tĕsija².
gezwollen	bara².
gierig	kikip, pĕlit.
gieten	njiram, njampré; gieter — kòtjor.
giftig	tjĕtik, mandi.
ginds — zie: daar	
gissen	bĕbadéan.
gist	tapé.
gisteren	siroebin.
glad	lòlat.
glas	loemoer.
glanzen-zie: glimmen, blinken	
glas (spiegelglas)	mĕkĕ.
glimlachen	ngĕmos, njĕmor.
God	Allah, Nênèk.
goed	bagoes.
goedkoop	moerah, moeda².
golf	oembak.
goochelen	njĕmbali mată.
gooien	mlèwas, mlèntong, ngĕngapĕk (plèwas, plèntong, kapĕk); tĕplèwas, tĕplèntong, tĕkapĕk—(passief).
goot	èrat, òloh.
gordel	saboek.
gordijn	klamboe, lĕlangsé.
gorgelen	bĕkĕrĕk.
goud	mas.
goudvisch	ĕmpa² mas.
graan	padé, paré.
graat	tòlang.
gras	rĕboe.
graven	ngali² (kali²); tĕkali² — gegraven.
grens	batĕs, watĕsan, gowèt.
grijpen	baoe.
grijs (v/ haren)	rambok.
grint	anak batoe.
groeien	tio².

groen	idjo.
groenten	pĕdjanganan.
grof	kasar.
grond	tana^2.
groot	bĕlé^2.
grootspreken.	bĕlé^2 ongkat.
grootte	bĕlé^2(nĕ).
grot	goewa.
gulden	roepiă.
gulzig	mĕlak, òsok.
gunst	paitjă.

H.

haak	pĕnggaèt.
haan	manoek mamĕ.
haar	boeloe; djată (v. h. p.); haarwervel — pĕlisĕr; haarwrong — poendjoeng.
haas (dier)	arnap (v/h Arabisch).
haastig	èntjong, goepoeh^2.
haat	gĕdĕk, mĕri^2.
hagedis	bĕlintjĕk.
hagel	pĕnaboer (uit het Maleisch), pantjaroetĕ.
hakblok	landĕsan.
haken (aanhaken)	bĕrènto.
hakken	gĕtjok; fijn hakken — èbat.
hakmes	bérang, baté^{2}awis.
halen	bait.
half	sĕtĕnga.
halfbroeder, halfzuster	sĕmĕton téré^2.
halm	djami, ròman.
hals	bĕlong.
halster	boengkĕman.
halsketting	tondang, kalong.
halveeren	töwé doewă.
hamer	v/ ijzer — paloe; v/ hout — gĕgandèn.
hand	imĕ, gading (v. h. p.).
handelaar	soedagar (uit het Mal.).

handgeld	pantjĕr.
handpalm	lampak imĕ.
handteekening	tèkènan (uit het Nederl.).
handvat	dandĕ.
handvol	sĕrĕgĕm.
handwerksman	toekang.
handzaag	gĕrĕgadji.
hangen	gantoeng.
hanglamp	dilĕ gantoeng.
hangslot	sĕsĕrĕk.
happen	njaplok.
hard	kĕras; v/ stof — tĕgèl.
hardhoorig	kĕdok.
hardvochtig	bingis, ĕndé² ara priak (letterl. vertaald: er is geen medelijden; zonder medelijden).
hart	djantoeng, kĕkosong.
hartklopping	ngĕntĕk-ĕntĕk.
hartstocht	hawa napsoe (uit het Mal.).
hark	garèng, tjakar.
haven	pĕlaboewan.
heden	djĕlo siné.
heerendienst	ajahan; heerendienstplichtige — pĕngajah; heerendienst verrichten — ngajah.
heerlijk	mai².
heet	panas; v/ water — angĕt, bĕnĕng.
heide	lĕndang.
heien	nimpak (timpak); tĕtimpak (passief).
heilig	kĕramat.
heining	pagĕr.
hek	tjĕrantjang.
hel	nĕraka.
helder	v/ licht — bĕnar, tĕrang; v/ vocht — mĕnèng.
heldhaftig	wanèn.
helpen	noeloeng; helper — pĕnoeloeng.
hem	iă; dĕ sidĕ, (v. h. p.).
hemel	sorgĕ (uit het Mal.).
hen (kip)	manoek ninĕ.
hen (voornw.)	iă padă.

hengelen	mantjing (pantjing); tĕpantjing (passief).
herder (hoeder)	pĕngarat.
herhaaldelijk	sĕring, rimpĕs.
herinneren	ingĕt.
herkennen	nanda^c (tanda^c); tĕtanda^c — herkend.
herkenningsteeken	tando^c.
hersenen	lòlòr.
hersteld	djĕra^c (zie ook: beter).
hert	majoeng.
hier	lé^c ité.
hierheen	bĕkĕté^c.
hik(ken)	kĕsĕkoe^c.
hinderen	ngalang alang.
hinken	dèmpang; op een been — bĕdèngkleng.
hinneken	ngĕrèngèh.
hoe	koembé, sĕkoembé, bĕrĕmbé, ngoembé.
hoe lang	sĕkoembé laénĕ, sĕkoembé soewénĕ, sĕkoembé ngōné^{c}nĕ.
hoe langer hoe	séré . . . . . séré, sĕléké . . . . . sĕléké.
hoe ook	pirĕ pirĕ; hoe ge ook spreekt, ik geloof je toch niet — pirĕ pirĕ ongkat mè^c ĕndé^c koe sadoe^c.
hoed	sóngko^c, kĕtjapil.
hoeden (van vee)	ngarat.
hoek	boetjoe.
hoef	koepak.
hoepel	silong.
hoer	pĕndajang, soendĕl.
hoesten	batoek.
hoeveel	pirĕ.
hoeveelheid	kĕloewé^c(nĕ).
hoeveelste	si kĕpirĕ.
hof	poeri, dalĕm.
hollen	mĕroeng.
hond	basong; bĕbèrès (als de hond toebehoort aan een h. g. p.).
honger	lapar, lapah.
hongersnood	kĕlapahan, kĕlaparan.

honig	matoen, lani.
hoofd	òtak, oeloe; tĕndĕs (v. h. p.).
hoofddoek	sapoe^2.
hoog	v/ levende wezens — ganggas; v/ voorwerpen — atas.
hoonen	mija^2 kaila^2'an.
hoop	pĕngarĕpan.
hopeloos	ĕndé^{2}nĕ baoe tĕ'arĕp.
houden	nĕgĕl, ngenti^2 (tĕgĕl, enti^2); tĕtĕgĕl, tĕ'ĕnti (passief.).
hout	kajoe.
houtskool	langas.
huid	lèndong.
huig	anak éla^2.
huilen	nangis, ngaroh.
huis	balé; gĕdèng (v. h. p.)
huishoudgeld	bĕlandjĕ, bĕkĕl.
huiszoeking doen	natap.
huren	njèwĕ.
hurken	njongkok, njèngkèng.
huwen	bĕkawin, nikah.
hijgen	ngĕnggèh.

I.

ik	akoe, kadji (mindere tot meerdere), tijang (meerdere tot mindere).
in	lé'^{2}dalĕm.
inboedel	doewé bandĕ.
inborst	boedi.
indien	lamoen.
indigo	taroem.
in doen (vullen)	ngisi^2 (isi^2); tĕ'isi^2 — gevuld.
inenten	bĕsoentik (soentik); tĕsoentik — ingeënt.
ingaan	tamĕ.
ingewanden	badok.
inhoud	isi(nĕ).
inhoudsmaat	koelak.
inkomen	gadji.

inkrimpen	kĕlĕs, kĕsĕt.
inkt	mangsi.
inktkoker	taka^c mangsi.
in orde maken	ngrisă.
inpakken	mais (pais); tĕpais — ingepakt.
inruilen	noekĕr, njiloer (toekĕr, siloer); tĕtoekĕr, tĕsiloer, (passief).
inslikken	nĕlĕn, bĕbĕlot (tĕlĕn, bĕlot); tĕtĕlen, tĕbĕlot (passief).
instrument	pĕkakas.
ivoor	dantĕ.

J.

ja	ao^c, mĕran, ĕnggih.
jaar	tahoen.
jaargetij	moesim, masĕ.
jagen	njĕran (sĕran); tĕsĕran (passief).
jaloersch	tampĕ.
jammer	sajang, toena^c.
jauken	ĕngkaèng.
jeugd, jeugdig	badjang.
jeuken.	gĕnit.
jokken	noengkoelang, lĕkak, beroegoeng.
jong	v/ levende wezens — badjang, troenĕ; v/ planten — òda^c.
jongen (zoon)	kanak mamè.
jullie	antĕ padĕ, kamoe (v/ vrouwen).
juist	kĕna^c.
jij	antĕ, sidĕ, kamoe (v/ vrouwen), dĕkadji (U).

K.

kaaiman	bĕbalo^c.
kaak	mangkĕm.
kaal (v/ hoofd)	digol (volkomen kaal); boetak — gedeeltelijk kaal.
kaars	lilin.
kaart	gambar.
kakelen	ĕngkĕtok.
kakatoe	pèkat.

kalf	anak sampi.
kalk	apoer, apoeh.
kalken	ngapoeh.
kalm	ngalĕs.
kam	sĕrang, sisir, djoengké, soengkar (voor paarden). v/e haan — djanggar.
kameel	ontĕ.
kamer	rong.
kameraad	kantjĕ.
kammen	njisir (sisir); tĕsisir (passief.).
kan (water)	taka^{c} ai^{c}.
kaneel	kajoe manis.
kanon	marèjĕm; lèlĕ (kl. soort).
kant (zijde)	sĕdi.
kantelen	kĕbalik.
kapel (vlinder)	kĕbĕkol, kléwok.
kapitaal	kĕmboelan.
kapitein	kapitan.
kappen	badoeng; tĕbadoeng — gekapt.
kar	tjikar.
karakter	tingkah.
karbouw	kao^{c}.
karwats	pĕnĕpès, tjĕmĕti.
kast	lĕmari.
kat	mèong.
katoen	boengĕ.
katoenboom	lōlō(n) randoe.
katrol	kĕkèrèk.
kauwen	ngangèt.
kazerne	tangsi.
keel	batjot.
keeren (terug)	mĕtoelak.
klei	tana^{c} malit.
kelen	nĕkèk, mĕkok (tĕkèk, pĕkok) tĕtĕkèk, tĕpĕkok, (passief.).
kemiri	lĕkong.
kenmerk	tando^{c}.
kennen	nao^{c}, bĕkĕtao^{c} (tao^{c}); tĕtao^{c} — bekend.

kennis	brajĕ.
kennisgeving	pĕmbada^{2}.
kermen	ngringih.
ketel	kòtjor.
kettingganger	(pĕ)pongòran.
keuken	pawon.
kous	pĕpilèn.
kibbelen	bĕsoewal, bĕkĕntjan.
kiemen	tio^{2}.
kies	djangèl.
kieuw	angsang.
kiezen	mĕmilé^{2} (pilé^{2}); tĕpilé^{2} (passief).
kikvorsch	lèpang.
kin	sangkok.
kind	kanak.
kinderachtig	mara^{2} kanak^{2}.
kindermeid	ina^{2} oemba^{2}.
kip	manoek ninĕ.
kist	pĕti.
kittelen	gĕlègèk.
kittelachtig	gèrèpan.
klaar	boewé^{2}, wah djari.
klam	ĕnjĕt.
klank	ongkat.
klap	tĕmpèlèk.
klaplooper	dĕngan kali omang (dĕngan = mensch, kali omang, is de naam van een kreeftsoort, welke steeds in holen van andere dieren kruipt doch er zelf geen hol op na houdt); dengan kali omang, is dus iemand die steeds op anderen teert.
klappen (i/d hand)	ngòpok.
klapper	njioer; jonge klapper — kĕnjamĕn.
klauteren	taèk, bĕlété.
klauw	koengkoe^{2}.
klein	kòdé^{2}, bĕri^{2}.
kleinkind	bai.
klemmen	djĕpit.
kletsen	bĕkĕranté gombas (Mal. ngomong kosong).

kleven	('n)dĕkèt.
klewang	klèwang.
kleverig	bĕgĕta^{2}.
kloppen	notok (totok); tĕtotok (passief).
knabbelen, knagen	ngarot.
knap	tjĕkĕt, pintĕr.
knevel	sèmèt.
knie	djĕdjĕngkoe.
knielen	njĕngkoeng.
knikken	nganggoe^{2}.
knikkebollen	ngantok.
knipoogen	ngindjĕp.
knippen m/ een schaar	goenting.
„ „ de oogen	kĕdjĕp.
knoop	boewa^{2} tangkong.
knijpen	milĕs (pilĕs); tĕpilĕs (passief).
koe	sampi.
koekjes	djadjă.
koel	bao.
koevoet	linggis.
koffie	kahwĕ.
koffiedik	pĕringsang kopi.
kogel	mimis.
koken	water — ngĕla^{2} ai^{2}; rijst — mongka^{2}, ngĕmé.
koker	tjĕtjòpok.
kokosblad	gèdèng njioer.
kokosbloem	kĕmbang njioer.
kokosmelk	santĕn.
kokosnoot (jonge)	krótó^{2}, kĕnjamĕn; halfrijpe — njioer kòsòk; rijpe- njioer görö.
kokosnootbolster	kamboet.
kokosnotedop	tangkèl.
kokosolie	minjak njioer.
kokospit	bòsok njioer.
kom	djĕmboeng.
komeet	bintang koekoes.
komen	datĕng; parĕk, raoeh (v/ hooggepl. pers.).
komkommer	timoen.

kommetje	tjangkir.
komplot	goendĕm (vergadering).
koning	datoe (controleur wordt zoo aangesproken).
koningin	datoe bini.
koopen	mĕli (beli); tĕbeli (passief).
koopman	dĕngan bĕdjoewal.
koopwaren	dĕdagangan, lĕlĕmasan (kains, etc.)
koorts	tĕlir, panas.
kop	otak.
koper	tĕmbagă.
kopje	tjangkir.
koppig	bĕkèh, pagah.
koraalsteen	karang.
koraal	mĕrdjan.
kort	konté^{2}, konta^{2}.
kraai	gagak.
kraaien	ngoengkoeng, ngongkòwak.
krabben	ngĕngaró^{2}.
kracht	kĕrĕng.
krankzinnig — zie: gek.	
krekel	djangkrik.
kreng	bangké.
kreupel	tèmpang.
krokodil	bĕbalo^{2}.
krom	bèngkok.
kropgezwel	bĕdok.
kruipen	ngampang, ('n)dōlō.
kruit	oebat.
krul	krullend haar — boeloe pòlak.
krijgen	maoe^{2}.
kuif	sandah.
kuil	lòwang.
kuit	bĕtis.
kuit (visch)	tĕlò^{2} ĕmpa^{2}.
kunnen	taó^{2}, baoe.
kunst	pĕnao^{2}.
kurk	soempĕl.

kussen	njidoek (sidoek); tĕsidoek — gekust. hoofdkussen — galĕng; rolkussen — galang goeling.
kust	pĕsisi; strand — tamparan.
kwaad (boos)	sili, mĕnggah, doekan (v/ hooggepl. pers.).
kwaadspreken	njĕla^{e}, ngĕwadĕ.
kwaadstoken	ngantjoek (antjoek); tĕ'antjoek(in) (passief).
kwaken	moeni; ongkat lèpang (geluid van den kikvorsch).
kwartgulden	stali.
kwartier	sĕprapat djam.
kwellen	mija^{e} kasoesahan.
kwispelen	ngompèh, ngontèh.
kwijtraken	tĕlang, hilang.
kijken	gita^{e}; Jav. nonton = mojĕ, mantō; kèlĕm siné gĕn koe lalō mantō gandroeng lé^{e} aloen^{2} — van avond ga ik naar de gandroeng (tandak-partij) kijken op de aloen^{2}.
kijven	bĕkĕntjan, bĕsoewal, bĕkrèok.

L.

laadstok	pĕlantĕk bĕdil.
laag	bĕlĕkap (lĕkap) laag v/e huis — déndé^{e}.
laag (laags gewijze)	talĕ.
laat	sèp, kasèp.
laatste	pĕnoetoe^{e}.
lachen	réré^{e}.
ladder	andjar.
laden	v/e geweer — ngisi^{e} bĕdil; v/e schip of kar — moewat.
laf	pèrot.
lam (jong van een schaap)	anak bémbé^{e}.
lamp	dilĕ.
land	darat.
landgenoot	bangsĕ.
landrente	padjĕk.
lang (maat)	bélo; al lang — ngoné^{e}, soewé, laé.
langzaam	adèng^{2}, ènak^{2}.
lans	toembak (m/ lange stok); tjandĕkan, djoengkat (m/ korte steel).

lasschen	samboeng.
lastig	rèmès, rèwĕl.
later	moedian.
leenen	njingga^2.
leerling	moerip.
leermeester	goeroe.
leeuw	singĕ.
leggen	nōlō^2 (tölō^2); tétōlō^2 (passief).
leghen	manoek prina^2.
leguaan	djawak.
lei	batoe toelis.
leiden	dèndèn.
lekken	bòros, bos.
lekker	mai^2.
leksteen	saringan ai^2.
lel (oorlel)	pòtò(n) kĕntok.
lende	kèng, kaèng.
lengte	bélo(nĕ).
lepel	sidoet, sĕndoek (v/ klapperdop gemaakt).
letten (op iets).	ingĕt, ingĕtang.
letter	satrĕ,
leugen	lĕkak, litjik.
leunen	njandar, bĕsĕlanggah (sandar, sĕlanggah); tĕsandar, tesĕlanggah (passief).
leuning	penjandaran.
leven	idoep.
levenslang	sĕoemoer idoep(nĕ).
lever	até.
lezen	mĕmatjĕ, maòs (v/ hooggepl. pers.).
lichaam	awak, ragĕ (v/ hooggepl. pers.).
licht (niet zwaar)	déang, ringan; licht (niet duister) — tĕnang.
lidteeken	kèlap, kĕlèt.
lied	tĕmbang.
lief	manis, bagoes.
liefde	trĕsnĕ.
liefhebben	dĕmĕn, soekĕ.
liefhebberij	kĕdĕmĕnan.
liegen	lĕkak, litjik, bĕroegoeng, noengkoelan.

lies	kĕmoemoe, kawo^{2}.
lieveling	sajang, toenang.
liever	sarijan.
liggen	bĕgèla^{2}; o/d rug liggen — ngala^{2}; o/d buik — kalĕp; o/d zijde — njĕlili.
ligmatje	tipah, tipĕr.
likken	dèlat.
linker, links	kiri.
linksch	ngèbot.
lip	djĕdjimèr.
list	akal.
loeien	ngōwè^{2} (v/e karbouw); ngĕrak (v/e koe).
loensch	sérō^{2} malingan.
loeren	ngintip.
logeeren	mondok.
lombok	sĕbijĕ.
lontar	doental.
long	pĕparoe.
lonken (knipoogen)	ngindjĕp.
lont	sigi^{2}.
lood	timah.
looden, peilen	bĕroendjoeng (roendjoeng); tĕroendjoeng (passief).
loodrecht	pandjĕng.
loods, schuur	goedang; padischuur — loemboeng, pantĕk.
loon	oepa^{2}.
loop (gang)	pĕlèka^{2}.
loopen	lèka^{2}, lampa^{2}, loembar (v/h g. p.); hard — bĕrari.
los	lĕpas.
losdraaien	mĕlinit (pĕlinit); tĕpĕlinit (passief).
loshangen	bĕmpar ĕmpar.
loslaten	ngĕlĕpas.
losmaken	gagah (tali).
losprijs	pĕnĕboes.
lossen (v/e schip)	bongkar.
loven (bieden)	bĕrĕga^{2}.
lubben	bantot, ngĕbiri.
lucht	awang^{2}.
lucifers	tjòlok.

lui	majoes, abot.
luieren	mòmot.
luis	goetoe; luizen zoeken — bĕgoetoe.
luisteren	dĕngĕr, dĕngah.
lusten	dĕmĕn.
lijk	majit, lajon (v/h g. p.), bangké (v/ dieren).
lijkkleed	bòkòs.
lijmen	ngrakĕt.

M.

maag	tĕmpoelĕ, tĕmboeloeng.
maagd	dĕdarĕ.
maakloon	oepahan.
maaksel	pĕpija'an.
maal, keer	kali.
maaltijd	masĕ(n) dĕngan mangan.
maan	boelan.
maand	boelan.
Maandag	djĕlo sĕnèn.
maandelijks	bilang boelan.
maandstonden	tjampoer.
maanlicht	mĕnah boelan.
maar	lagoe².
maat	sikoetan.
maatregel	atoeran.
macht	koewasĕ.
machtig	bĕkoewasĕ.
machtigen	ngĕwakilang (wakil); tĕwakil(ang) (passief).
made	oelĕt.
mager	koeroes.
mais	djagoeng.
mak	isah.
maken	mija² (pija²); tĕpija² (passief).
makker	kantjĕ.
malen	tĕgili².
malsch	ĕmboek.
man	dĕngan mamĕ; echtgenoot — sĕmamĕ; echtgenoote — sĕninĕ, sawan.

mand	krandjang; v/ klapperblaren — kĕkisĕ.
manen (v/ paard of leeuw)	boeloe gĕndang. (Gĕndang is de naam van het alom bekende muziekinstrument).
maneschijn	bĕnar boelan, galang boelan, tĕnang boelan.
mangga	pao^{c}.
mank	tèmpang, kèndjo^{c}.
markt	pĕkĕn.
martelen	njĕnjiksa^{c}.
masker	topèng, tapĕl.
masseeren	oeroet.
mast	tijang.
mat	tipĕr, tipah.
materialen	ramowan.
matras	lamak, kasoer.
mouw	iman klambi, iman tangkong.
mazelen	rĕbo^{c}ai^{c}, tjangkrim.
medebrengen	djao^{c}, ĕnti^{c}.
mededeelen	bĕbàdà^{c}, ngatoerang (v/ hooggepl. pers.)
mededoen	miloe.
medelijden	priak, masa^{c}akĕn (uit het Jav.)
medeplichtig	sijom (dait).
medicijn	òwat.
meel	tĕpoeng.
meenen	mikir.
meening	pikiran.
meer	tĕlagĕ, kòlahan.
meer (bijv. nw. en bijw.)	lĕbih, ampó^{c}, malik; je moet het niet meer doen — ĕnda^{c} mè gawé iă malik.
meerderheid	si loewé^{c}an.
meest(e), meestal	kĕloewé^{c}an; kĕloewé^{c}an dĕngan ité^{c} padă girang mama^{c} — de meeste menschen houden van sirih kauwen.
melaatsch	bĕrong.
meid	ina^{c} oemba^{c}.
meineed	soempah plĕsoe (plĕsoe is het Portug. falso; door het Mal.)
meisje	anak ninĕ.
melk	v/e mensch — ai^{c} soesoe; v/e dier — pĕrah.
melken	mĕmĕrah.

mengen	gaòr, gantjoeh.
mengsel	gaòrang.
menig, zeer veel	loewé^{2}.
menigmaal	pĕpĕs, rimpĕs, sĕring.
mennen	nĕgĕl lès.
mensch	manoesĕ, dĕngan.
merg	lòlor.
merk	tjap.
merrie	djaran ninĕ.
mes	ladik; grassnijmes — awis; kapmes — bati^{2}; id. voorzien v/e scheede — bèrang; mes om o/e lontar blad te schrijven — pĕmadjă.
met	dait, barĕng, béké^{2} (komt overeen m/h Mal. adjak).
miauwen	mèong.
middel	akal, ichtiar.
middelvinger	ima tĕnga^{2}.
midden	tĕnga^{2}.
middernacht	tĕnga^{2} kĕlĕm.
mier	tèdès, tèrès; roode mier — sĕmangah; witte mier — tĕmĕréné; kl. mier — tèrès boengĕ.
miereneter	koelsih.
mij	akoe, tijang, kadji.
mijn (huis)	(balèng) koe, (balèng) kadji, (balèng) tijang.
mikken	mĕtitis, mipijang.
millioen	mĕlijoen (uit het Ned.)
milt	limpĕ.
min	ina^{2} soesoean.
mindering	pĕnjitil; m/ dezen brief zend ik U f 5.— in mindering v/ mijn schuld — bĕsĕrta soerat siné tijang ngirimang oewang f 5.— djari penjitil oetang tijang.
minst	paling, sĕkĕdi^{2}.
mis	pelih.
misbruik maken	njĕnjéda^{2}.
mishandelen	njiksa^{2}, mĕribasĕ.
miskraam	njelaó^{2}, nganak òda^{2}.
misschien	sang, badé^{2}.
mist (damp)	awoen^{2}.

mits	lagoe.
mitsdien, daarom	sĕbab sino.
modder	raok.
model, voorbeeld	tjonto.
moeder	ina^c.
moedervlek	tĕladĕng.
moeilijk	soesah.
moeras	mĕnangĕ.
moeten	misti
mogelijk	ini'^cangnĕ (Mal. — boleh djadi).
mond	biwih, biwir, tòdok; soengap (v. h. p.),
mooi	manis, bagoes.
moorden	njĕmati^c.
moordenaar	si njĕmati^c; je bent een moordenaar — antĕ sala^c njĕmati^c dĕngan, òf: antĕ si njĕmati^c. (antĕ sala^c njĕmati^c dĕngan — letterl. vert: je bent schuldig wegens het moorden van een mensch).
morgen	ochtend — djĕma^c kĕlèma^c; m. middag — djĕma^c tĕngari ngari; m. avond — djĕma^c lai^c,
morgenster	bintang parĕk bĕnar.
morsen	èkèk.
mortier, vijzel	lisoeng ragi.
mos	lĕloemoet.
moskee	mĕsigit.
moskiet	brangkak (gr.), rĕngit (kl.)
motregen	rintis, grīnīs.
moeson	masĕ.
muf	lĕngi.
muil	tjoetjoek.
muilband	boengkĕm.
muis	bĕgang.
muts	koepijah.
muur	tèmbok.

N.

na	sĕwahnĕ, djĕra^c, inggas(nĕ); djèra^c mangan — na het eten.
naaien	bĕdjait.
naakt	bĕkĕlombas, bĕsengkaro.
naald	djaroem.

naam	aran, pasèngan (v/ hooggepl. pers.)
naäpen	nĕniroe.
naar	òdjok, anèng, lé^{e}.
naarstig	gĕnèm.
naast	bĕdèkèt.
nabij	lé^{e}dèkèt.
nacht	kĕkĕlem.
nachtuil	ĕmpok.
nadeel	pòtjol.
naderen	ngrapĕtin (rapĕt); tĕrapĕt(in) (passief).
naderhand	laoen djĕma^{e}.
nagel	koengkoe^{e}; hoef v/e paard — koepak.
nagemaakt	tĕtoelad, tĕtĕmpa'an.
nageslacht	toeroen toeroenan.
nalaten — zie: achterlaten.	
nalatenschap	tĕtĕmoean.
naloopen	pali^{e}, tĕroektoek.
nat	basa^{e}.
nauw	bĕkĕt, kĕlĕt.
nauwelijks	bĕroe^{e}gati.
navel	poesĕt.
navelbreuk	kĕbot.
navelstreng	aries; wat overblijft na het afsnijden van de streng — ganto^{e} poesĕt.
nazien	mriksa^{e} (priksa^{e}); tĕpriksa^{e} (passief).
nedervallen	tĕri^{e}.
neef	pisa^{e}mamĕ.
neen	ĕndé^{e}.
negen	siwa^{e}; 19 — siwa^{e} olas; 29 — siwa^{e} likoer; 39 — tĕloeng dasă siwa^{e}; 49 — pĕtang dasă siwa^{e}; 59 — sèkĕt siwa^{e}; 69 — nĕm dasă (poeloe) siwa^{e}; 79 — pitoeng dasă siwa^{e}; 89 — baloe^{e} poeloe siwa^{e}; 99 — siwa^{e} poeloe siwa^{e}; 90 — siwa^{e} poeloe; 900 — sangă; 9000 — siwa^{e} tali; 90000 — siwa^{e} laksă.
nek	kĕndĕkok; hals — bĕlong.
nemen	bait.
nest	kĕsĕboe.

nestelen	běkěsěboe.
net	pěntjar, djalě; fuik — sòròk; sleepnet — kěrakat.
neus	idoeng; soemoer (v. h. p.)
neut	tjěndi.
nicht	pisa^{2} nině.
nier	balèn pènè^{2}.
niet	ěndé^{2}.
niets	ěndé^{2} ara apa^{2}.
niettegenstaande	kětima, daka^{2}.
nieuw	baroe.
nieuwjaar	tahoen baroe.
niezen	baksing.
nimmer	ěndé^{2}ně wah wah.
noemen	njěboet (sěboet); těsěboet (passief).
nog	ampó^{2}, malik.
nogmaals	kari sěkali.
nok	boengoes; nokbalk — pěrboet.
noodig (noodzakelijk)	pěrloe.
noodlot	toedoeh.
nooit — zie: nimmer.	
Noord, Noordelijk, Noorden	dajě.
norsch	bingis.
notedop, klapperdop	tangkèl njioer.
nu	siněngkě, nané, sěněngkajan, sěnanéjan.
nul	nol (uit het Nederlandsch).
nut	gawé; het heeft geen nut — ěndé^{2} ara gawéně.
nijptang	patol.

O.

ochtend	kělèma^{2} lèma^{2}.
oester	kimě.
oever	ambing.
of	atawa (uit het Mal.)
offer	korban („ „ Arab).
oksel	kělèlèk.
okselharen	boeloe(n) kělèlèk.
olie	minjak.

olifant	gadjah; snuit v/e olifant — toelālé; olifants tand — dantě.
omgevallen	rěba^{2}.
omgehakt	těrěbang, těbadoeng.
omdat	sěbab; alleen maar (Mal. tjoema) — sakéwalě.
omdraaien	mělisět.
omgaan, verkeeren	bekoempoel.
omheinen	njoetěrin, magěrin.
omhelzen	ngěngapong (kapong); těkapong — omhelsd.
omkantelen	kěbalik.
omkoopen	njoetjoe^{2}, noembók.
omkijken	ngèngat, likat.
ommezijde	lěmpèng.
omringen	ngroempoen (kroempoen); těkroempoen (passief).
omroeren	adoek.
omschudden	ngòsak (kòsak); těkòsak (passief).
omspitten	gěboeh; tègěboeh (passief).
omspoelen	ngěrònas (ronas); těrònas — omgespoeld.
omstooten	lampěr.
omstreeks	kira^{2}.
omtrek	soetěran.
omvallen	rěba^{2}.
omwanding	pagěr.
onaangenaam	ěndé^{2} onja^{2}.
onaanzienlijk	kaoelě, pěngajah.
onbebouwd	rěněng.
onbeleefd	sěróró, kasóan.
onbepaald	ěndé^{2}něman kěroewan.
onbeschaafd — zie: onbeleefd.	
onbeschaamd	ěndé^{2}ně bědoewé kaila'an (geen schaamte bezitten).
onbesneden	ěndé^{2}něman běsoenat.
onbetrouwbaar	ěndé^{2}ně baoe tě sadoe.
onbeweeglijk	ěndé^{2}ně ngoewit.
onbruikbaar	ěndé^{2}ně baoe tě kadoe; id. id. tě kéang.
onder	lé^{2}bawa^{2}.
onderaan	lé^{2}bawa(ně).
onderbuik	tijan.

onderdaan	kaoelă bală.
onderdompelen	nělěp (tělěp); tětělěp (passief).
ondereind	pótó, toenggak.
ondergaan	nglèkaˤang.
ondergeschikt	léˤbawaˤ prèntah.
ondergraven	mompong, běbědah.
onderhouden	mělihara.
onderrichten	ngadjar, ngoeroek.
onderscheid	bině.
onderscheiden	binajang.
onderste boven	kěbalik.
onderstellen	běbadéan.
ondersteunen	noeloeng.
ondertusschen	sěloen^2.
ondervinding	pěnaoˤ.
onderwijzer	goeroe (uit het Mal.)
onderzoeken	mriksaˤ.
ondeugend	tělě.
ondiep	bawòt, dawòt.
onduidelijk	koerang pědas.
onecht	ěndéˤně toelèn.
oneerlijk	ěndéˤně pòlos.
oneffen	lěkok, lěngking.
oneven	gasal; even — ganěp.
ongaar	kataˤ.
ongeduldig	koerang sabar.
ongehoorzaam	banggě.
ongehuwd	v/e man — troeně; v/e vrouw — dědarě.
ongeluk	sengkalě.
ongelukkig	latjoer.
ongerust	was^2.
ongeslepen	kòngol, toempoel.
ongeveer — zie: omstreeks.	
ongezond	ěndéˤně ònja (niet goed).
onkosten	ongkos, (uit het Ned).
onkwetsbaar	těgoeh.
onmiddelijk	pěrněkě.
onmogelijk	ěndéˤně baoe,

onrechtvaardig	èndé^{2}në adil.
onregelmatig	ëndé^{2}në tëtëp.
onrein	rëmis.
onrijp	kata^{2}.
ontbolsteren	ngëloeké^{2}.
ontdaan (v/ gelaat)	këtjoet.
ontdekken	dait.
ontdekt	këndaitan, tëdait.
ontevreden	sëdih.
ontkennen	mëtilas.
ontmoeten	bëdait, bëtëmpoer.
ontslag	lëpas.
ontvangen	nampi, nërima^{2}.
ontvluchten	bërari.
onverschillig, onvoorzichtig	ampah.
onverwachts	sëloen^{2}.
oog	matë, sërmin, pënëntëng.
oogenblik	sëdëk.
oogharen	boeloe(n) matä.
oogst	bëbaoean.
oogsten	mata^{2} (v/h rijstgewas); andere gewassen — baoe.
oogvuil	tai matä.
ooit	wah.
ook	djoewa^{2}.
oom	ama^{2} sai^{2}.
oor	këntok, tëlingë.
oorhanger	soewëng; v/ lontarblaren — sëngkang.
oorlel — zie: lel.	
oorring	anting^{2}.
oorsmeer	tai(n) këntok.
oorzaak	sëbab.
Oost, Oosten	timoe^{2}.
Oostelijk	sëtimoe^{2}'(në).
op	lé^{2} atas.
opborrelen	ngëmboel.
opbrengst	bëbaoean.
opdat	adé^{2}'(në), mangdë (Bal.)

openen	boeka^{2}; ('ng)gagar — losmaken van gebonden voorwerpen.
opening	lòwang.
ophelderen	nĕrangang.
ophoogen	ngatasang (atas); tĕ'atas(ang) (passief).
opium	tjandoe.
opjagen (v/ wild)	bĕgĕroh (gĕroh); tĕgĕroḥ — opgejaagd.
opkoopen (zie ook: koopen)	mĕli.
oplaten (v/e vlieger)	bĕlajangan.
oplossen	awor.
oprichten	boetĕng, ngandjĕng.
oprollen	goeloeng.
opscheppen	njĕndoek (sĕndoek); tĕsĕndoek (passief).
opsporen	métĕ, boja^{2}.
opspringen	njontlak, ngradjang.
opstaan	ngasĕ (ontwaken); oeras (ngandjĕng, boetĕng).
opzet	sĕdijah; goemană.
opzuigen	njĕroet (sĕroet); tĕsĕroet (passief).
orde brengen (in)	ngrisa.
os	sampi bantot.
oud	tòwa^{2}, wajah (v/h gp.) middelm. leeftijd — tĕkès.
ouderdom	oemoer.
ovaal	lòtjong.
overblijfsel	salo.
overeenstemming	sópó^{2} moepakat.
overkant	ampih, ambing.
overleden	maté^{2}, sédĕ (v/ hgp.)
overnachten	maré^{2}, nindo^{2}.
overspel	bĕkaroeh.
overstrooming (bandjir)	belaboer.
overtreden	nglĕbak (lĕbak); tĕlĕbak (passief).
overtuigen	mĕdasang (pĕdas); tĕpĕdas(ang) (passief).
overwinnen	mĕnang.

P.

paal	tĕkĕn, tijang.
paar	sĕpasang.
paard	djaran; rijpaard — pĕlinggihan (v/ hgp.)

paardenstal	barĕ(n) djaran, gĕdoggan.
paarl	moetiara.
pad (voet)	èlèsan.
padi	padé, paré.
pagaaien	dajoeng.
pajong	pajoeng, padjĕng.
paleis	poeri.
paling	toenĕ.
palm (aren)	nao.
palmwijn	toewak.
pamor (v/e kris)	pamor.
pan	sigon, soegon.
pand	gadé; tanggĕp.
pandeling	pandjak, sĕpangan.
pap	boeboer.
papaja	gĕdang.
papegaai	pèkat.
papier	kĕrtas.
paren	bĕkarong.
parkiet	pĕring.
pas (zoo juist)	baroe.
passen (o/ iets)	djaga.
passeeren	liwat.
patjoel	tambah.
patroon	pastroom (n/h Nederl.)
patrouille	rondĕ (idem).
patrouilleeren	njambang.
pauw	mĕrak.
pees	oerat.
pen	kalam.
pennemes	ladik.
pendopo	sĕsangkok; — djoeloe — voorgalerij; — moedi — achtergalerij.
penis	lésé², boeto².
peper	sang.
persen (zie ook: drukken)	ngĕndjĕk.
persoon	dĕngan.
piek	toembak; korte piek — djoengkat.

piekstok	dandĕ toembak.
pikken	njĕnjòtjok, nĕnijok.
pikoel paard	djaran pòndòng.
pink	gĕrigi^{c}, kĕringki^{c}.
pis	pènè^{c}; pissen — mènè^{c}.
pisang	poenti^{c}.
pit (v/e vrucht)	tolang.
plaag	bahlĕ.
plaats	taò^{c}.
plagen	ngĕroedó.
plan	angĕn; v/ plan zijn — bĕrangĕn.
plank	papan.
planten	nalĕt; rijst planten — nglòwòng (lòwòng); tĕlòwòng — passief.
plas	ritjak.
plat	gèpèng.
pleegkind	anak akon.
plicht	kĕwadjipan.
ploeg	tĕnggalĕ.
plooi	lĕpĕtan.
plotseling	sĕloen^{2}.
plukken	madas (padas), baoe; tĕpadas, tĕbaoe (passief).
poeder	boeboek.
poep	tai; poepen — nai.
poetsen	ngòsok.
pokdalig	bongès, roekik.
pokken	boetih, rĕbo^{c}.
pomp	kompa.
pompelmoes	djĕroeti.
poort	djĕbag.
poos	sĕmĕnda^{c}.
poot	naè^{c}.
pop	tĕtato.
portemonnaie	tjĕtjòpok.
pot (kook)	pĕmongka^{c}, kĕmè^{c}; v/h bewaren v/ rijst of water — sĕlao.
praatziek	rèmès, tjètjèl.
prachtig	bagoes.

praten	ngraos, bĕkĕranté (raos, kĕranté); tĕraos(in), tĕkĕranté (passief).
prauw	pĕraoe, djoekoeng.
presenteerblad (v/ hout)	bĕbintangan, taba^{2}.
prevelen	njĕrimoet.
pruimen	njoesoet (soesoet); tĕsoesoet (passief).
priester	pĕngoeloe, goeroe.
privaat (W. C.)	djamban (n/h Mal.)
prijs (waarde)	adji.
prijzen (roemen)	ngadjoem.
product	hasil.
proeven	njoba^{2}, ngrasa^{2} (tjoba^{2}, rasa^{2}); tĕtjoba^{2}, tĕrasa^{2}, (passief).
profeet	nabi.
prop	soempĕl.
propvol	sabol.
pruttelen	ngĕroemoen.
puimsteen	batoe koemboeng.
puist	boedoen, kĕbong.
punt	pótó.
puntig	tadjĕp.
put	lèngko^{2}, timbĕ.
putemmer	timba^{2}.
putten	nimba^{2}.
pijl v/e boog	pana^{2}; v/e blaaspijp — djĕmparing.
pijn	sakit.

Q.

quitantie	pĕmòtong.

R.

raad	nasèhat.
raadplegen	ngèndèng timbangan (advies vragen).
raadsel	bĕbadéan, pindjĕ pandjĕ.
raam	djĕndélă.
rad (v/e wiel)	rodă.
radeloos	simo.
raden	badé^{2}.

rag	djĕdjĕlĕ.
raken	kĕnĕ.
ramen (schatten)	naksir (taksir); tĕtaksir (passief).
ramp	bahlĕ.
rand	sĕdi.
rangschikken	ngapi^2.
ranselen	mĕribasa^2, mantok.
rapport	pĕdjati.
rapporteeren	mĕdjati (pĕdjati); tĕpĕdjati(ang) (passief).
ras	bangsă.
rasp	paroet.
raspen	mĕmaroet.
rat	bĕgang.
rattenval	kĕdĕbak bĕgang.
rauw	mata^2.
ravijn	djoerang, iding^2.
recht (teg. v/ krom)	lombo^2, bĕndĕr.
rechtbank	pĕngadilan.
rechtdoor	bĕndĕr, bĕtĕroes.
rechter, rechts	kawan.
rechtvaardig	adil.
redden	bĕtoeloeng.
reden	sĕbab, lantaran.
reede	pĕlaboewan.
reeds	wah.
reet	sĕlak.
regeeren	mrèntah (prèntah); tĕprèntah (passief).
regeering	pĕmĕrèntah.
regel	atoeran.
regelen	ngatoer.
regen	oedjan.
regenboog	tédjă, djondjo^2 Ala.
regentijd	kĕntaoen; droge tijd (O. Moeson) kĕmbalit.
reiger	kĕbango.
reikhalzen	ngangas.
rein	soetji; onrein — ngĕdjis, remis.
reinigen	bĕrsijang.
reisgeld	bĕkĕl.

reizen	lalo, loembar (v/h g. p.)
rekenen	běrèkeng (v/h Nederl.)
rennen	něněgar.
rente	anak wang.
rest, restant	salo.
reuk	amboe.
reus	raksasě.
rib	tòlang daèng.
rivier	koko^{2}.
rochelen	kěrěk, kěrok.
roeien m/ korte riemen	běbosé.
„ „ lange „	bědajoeng.
roepen	nanggor, ngělèk, ngěmpoh; ngěsèngin, manik, (v. h. p.)
roer	kěmoedi.
roest, roesten	bětai.
roet	kosèng.
rolkussen	galang goeling.
rollen	běgola^{2}galing.
rommelen	běgroepoek.
rond	boelět.
rondzwerven	běgělamang.
rood	abang, béa^{2}.
roofdier	sěsato galak.
rook	pěndět.
rooken	ngoedoět, ngěroko^{2}, ngělandjar (v/h. g. p.)
roos	kěmbang aèr wawě.
roosteren	manggang, noenoe^{2} (panggang, toenoe^{2}) těpanggang, tětoenoe^{2} — geroosterd.
rooven	bègal.
roover	pěmbègal.
roskam	pěngkěrok.
roskammen	ngěrok (kěrok); těkěrok (passief).
rot (slecht)	běrěk.
rotan	pěndjalin, èmat.
rug	bòngkòr.
ruggegraat	tòlang bòngkòr.
ruiken	ngamboe^{2}.

ruilen	bĕtoekĕran, bĕsidoeran, bĕsiloeran.
ruim	galoeh, goewar.
rukken (los)	ngaoet.
rumoer	gèwar.
rups	oelĕt.
rusten	mĕntĕlah, bĕtĕlah.
rijden	noenggang, ngĕlinggihin (v/h. g. p.)
rijk	soegih.
rijkdom	kĕsoegihan.
rijp	masak.
rijst	ongepelde — paré, padé; gepelde — bĕras; gekookte — nasi, mé; rijst koken — ngĕmé (Jav. ngliwet) mongka[2], nĕding mé; rijst stampen — noedja[2]; nat rijstveld — bangkĕt; droog rijstveld — bangkĕt ai[2] oedjan; uittrekken v/ zaailingen — ngĕrèas; overgeplante zaailing — lòwòng; rijst wieden — ngèdèr, ngómĕ; oogsten v/ rijst — mata[2]; rijst opschuren — beransoeh, oendjal; rijst dorschen — djédjé; rijst zaailing — binè; zaadbed — pĕngamparan; zemelen, kaf, — oenggoen, koet; padi, welke hier en daar op de sawah nog opschiet na den oogst — sĕrisip, wot; plantgaten maken — nadjoek; rijstmesje — rangkap; pot om rijst in te koken — pĕmongka[2], kĕmè[2]; rijstketel waarin de rijst in damp gekookt wordt — pĕmongkang (Jav. koekoesan); ketan — rĕkĕt.
rijstblok	lisoeng; v/ hout — lisoeng gĕnĕng.
rijstschuur	loemboeng, sambi, pantĕk, alang.
rijststamper	anak aloe.
rijstvogeltje	djĕlantik, glatik.
rijtuig	krétĕ, dòkar, tjikar, gròbak.

S.

sabel	klèwang.
samen	barĕng[2].
sandalen	tĕrŏmpĕ.
sap	ai[2], gĕta[2].

sarong (v/ vrouwen)	tèmbèng, kèrèng; v/ mannen — kèrèng, sĕléwo^{2}.
satan	sètan, sèla^{2}, mĕdol.
schaaf	sĕroet.
schaamte	kĕlilĕ, kaila^{2}'an.
schaap	kibas, bémbé^{2}, biri^{2}, dombĕ.
schaar	goenting.
schaars	rarang.
schade	potjol.
schadeloosstellen	gĕnti^{2} kĕroegian.
schaduw	léndo, lingon; i/d schaduw zitten — bĕbao.
scharrelen (vrouwen zoeken)	ngajo.
scheede v/e kris	orangkĕ; v/e kléwang — sarong.
scheef	djiring.
scheel	séró^{2}.
scheen	mĕmanang, loeloet.
scheiden (echt —)	bĕséang; bĕkĕlin (v/ elkaar gaan o/ andere wijze).
schelden	njĕnjoempa^{2} (soempa^{2}); tĕsoempa^{2} (passief).
schelp	basé (groote), kéké (kleine).
schenken	noempah (toempah); tĕtoempah (passief).
scheren	ngoeris.
schermen	pĕrisé, bĕladoek; schermpartij — pĕriséjan, bĕladoekan.
scherp	mĕrang.
scherpen (aan —)	ngasa^{2}.
scheuren	ngròbèk (ròbèk), bĕdah; tĕròbèk, tĕbĕdah (passief).
„ in heele kleine stukjes	ngrimit (rimit); tĕrimit (passief).
schieten	mĕdil (bĕdil); tĕbĕdil — geschoten.
schil	lèndong; v/e klapper — kamboet.
schild	indé.
schildpad	(zee —) pĕnjoe; (rivier —) boeloes.
schillen	ngloeké^{2} (loeké^{2}); tĕloeké^{2} (passief).
schimmel	boelat.
schip	kapal.
schitteren	njĕlèng.
scheen	kasoet, sĕpatoe.
schoft, schouder	bĕlikat, tòwak.
schokken	njongkèlang.
schommel	gijong.

school	sĕkolah.
schoon	bĕrsi; schoonmaken — bĕrsiang.
schoonbroeder, schoonzuster	ipar.
schoondochter, schoonzoon	mĕnantoe.
schoonvader, schoonmoeder	mĕntòwa^{c}.
schoot	iwĕ.
schop	adjok.
schoppen	nglandjak (landjak); tĕlandjak (passief).
schorpioen	tĕlĕdoe.
schors	babak.
schouder	bĕlikat, tòwak.
schreeuwen	bĕkoeih, soerak.
schreien	nangis.
schrift	toelisan.
schrik, schrikken	tagèt, tindjot.
schroef	sĕkroep (n/h Nederl.)
schrijven	njoerat, noelis.
schuldig	sala^{c}, pĕlih.
schurft	goedès, kòrès, gèndjah.
schuim	kowok-kowok.
schuw	liar, liah.
scrotum	tĕlor, batoe(n) tĕlor.
sedert	sĕdĕk.
servet	sĕrbèt (n/h Nederl.)
shawl	lèmpot.
sidderen	nglĕgĕt, gĕrgĕr.
sieraad	pĕpajasan.
sigaar	roko^{c} bĕlanda.
sik	baòk.
singel (buik —)	tali(n) tijan.
sirih	léko^{c}.
slaaf	sĕpangan, pandjak.
slaan	mantok.
slaapdrank	sĕsirĕp.
slaapplaats	pĕtindoan, pĕsaréjan, pĕrĕndjĕpan (v. h. p.)
slachten	gòrok, njĕmĕlèh.
slachter	djagal.
slapen	tindoe, ĕndjĕp (v/h. g. p.), mĕsaré.

slagtand	djaloe.
slang	oelah.
slecht	lĕngé.
slechts	dowang.
sleepen	ngòròs (òròs); tĕ'òròs (passief).
slendang	lèmpòt.
slenteren	ngaliomang, bĕkĕdèk-kĕdèk.
slenteraar	paliomang.
sleutel	anak sĕsĕrĕk.
slikken	nĕlĕn, bĕlot, bĕlĕt.
slim	tjĕrdi^{2}; bevattelijk — mĕngĕ, mĕlèk.
sloop (kussen —)	pais, sarong.
sloot	èrat, oloh.
slordig	èkèk.
slot	sĕsĕrĕk.
sluiten	njimpĕt; m/e deksel sluiten — ngoedoeng.
slurf	toelalé.
slijk	raok.
slijm	kòèk.
smaak	idap.
smakelijk	mai^{2}.
smal (v/e weg)	soekĕt, koeti^{2}.
smeeken	noenas.
smelten	nglĕboer (lĕboer); tĕlĕboer (passief).
smid	pandai.
smijten	mlèwas, mlèntong, ngĕngapĕk, nĕtèh.
snavel	tjoetjoek.
snel	njĕrĕk, bĕtjat, gĕlis.
snikken	kĕdoedoesan, tĕrĕnggi^{2}-ĕnggi^{2}.
snoeperijen	djadjĕ.
snoeren	gantoes.
snoet (varkens —)	tjĕribèk.
snorken	gĕrĕk, kĕrĕk.
snot	iroes, idoes.
snijden	mĕlĕng, mòlòng (pĕlĕng, pòlòng); tĕpĕleng, tĕpòlòng (passief).
soldeeren	patri.
soms	kadang^{2}.

soort	warnĕ.
sorteeren	ngapi^2.
spaarpot	pĕtjèlèngan.
spannen	masang.
spatten	mĕrisat.
speeksel	tidjoe, djoela^2; spuwen — bĕtidjoe, bĕdjoela^2.
speelgoed	pĕkĕdèkan kanak.
spelen	bĕkĕdèk kĕdèk.
spiegel	mĕkĕ, kasnĕ; spiegelen — bĕmĕkĕ, bekasnĕ.
spier	oerat.
spin	gonggang garĕm.
spion	lòs, matĕ matĕ.
spook	sèla^2, sètan, mĕdol.
spoor	ònòs, tampak.
spreekwoord	sĕsĕnggak.
spreken	ngraos, bĕkĕrantè; wartaal spreken — ngrèmon.
sprinkhaan	balang.
springen	njontlak, ngradjĕng; v/ boven n/ beneden springen — nimpoh.
spuwbak	pĕloedahan.
spijker	besi pakoe.
spijs	kakĕnan, adjĕngan.
staal	wadja.
staan	ngandjĕng, boetĕng.
staart	èlong.
stad	koetĕ.
stal	barĕ.
stampen	noedja^2.
stang (v/e paard)	pĕlèbèk.
stank	bais.
stap	djĕngkang, lèngka^2.
stapelen	noempoek (toempoek); tĕtoempoek (passief).
steel	dandĕ.
steen	batoe.
stekel	doeri, doewi.
stekelvarken	landak.
steken (m/e wapen)	bĕgalah; v/ vleesch o/e stok — noendjoek, njoesoek.
stelen	mĕmaling.

stellig	tĕntoe, misti.
stem	soewarĕ, ongkat.
stempel	tjap.
stengel	ganto^2.
ster	bintang.
sterk	kĕrĕng, koewat.
sterkgebouwd	angkĕr, koekoeh.
sterven	maté^2, sédĕ (v/ h. g. p.)
stevig	koekoeh.
stiefkind	anak téré^2.
stikdonker	pĕtĕng limoet.
stil	soewoeng, sĕpi.
stilhouden	tĕdo^2.
stoppen	bĕtĕlah, mĕntĕlah.
stom	pako^2, dako^2.
stoom, damp	koekoes.
stooten (zich)	kĕdampĕs, kĕlantoer, kĕdantoek.
storm	barat.
storten	noempah.
stortregen	oedjan bĕli^2.
stotteren	bĕga^{2}ga^2.
stout	tĕlĕ.
straat	langan, roeroeng.
straffen	ngoekoem, mongor (hoekoem, pongor); tĕhoekoem, tĕpongor (passief).
straks	laoen, barès.
stram	kodjor.
strand	pasisi (kust), tamparan.
streep	goerat.
streng	kĕras.
striem	bilĕt, balar.
stroef	sĕrĕt.
strooien	njangkoerang, njaoer.
stroomen	ngèlèk (v/ water).
strop, strik	sèt.
struikelen	klĕnggoe, kĕdantoek.
stuk, defect	sédĕ, bĕlah; (v/ touw) — boetĕs, pĕgat; in duizend stukken — rĕmoek.

stuk (b/h tellen)	boengkoel, boelĕt.
stijf	sigoek.
stijgbeugel	loengkă^{2}, sangkă oedi.
stijgen	taèk.
suiker	goelă.
suikerriet	tĕboe.
sukkelen	pĕnjakitan.

T.

taai	kĕras.
taal	basĕ.
tabak	tĕmbako, mako.
tafel	médjĕ.
tak	pèmpang.
tam	isah.
tamarinde	bagé^{2}.
tand	gigi.
tandvleesch	isi(n) gigi.
tante	ina^{2} sai.
tapijt	pramadani (n/h Mal.)
teekenen	gambar.
teen	ranggot naé.
tegelijk	barĕng^{2}.
tegenhouden	ngandĕkang, ngĕndòtang.
tegenkomen	bĕdait.
tegenover	bĕrandangan.
tegenovergestelde	lawanan.
tegenwoordig — zie: nu.	
telkens	sĕring.
tellen	bĕritoeng.
tellen (v/ een paard)	ngidjik.
tepel	pòtòk soesoe.
terug (keeren)	mĕtoelak.
teug	lĕgoek.
tevreden	girang, tjĕmoh.
thuiskomst (bij)	sĕoeli^{2}(nĕ).
tien	sĕpoeloe; 10000 — sĕlaksa.
tikken (kloppen)	ngròntok.

timmerman	toekang kajoe, bĕndagi.
tjabé	sĕbijĕ.
toebehooren	ngépé; wien hoort dit toe? — sai ngépé siné? sai épénĕ siné?
toedoen	ngoedoeng.
toen	piranan; vroeger — sĕdĕk sino^{2}.
toenemen	bĕrómbo^{2}.
toestaan	ngĕloegrahin.
tol	gangsing.
tolk	djoeroe basĕ.
tong	èla^{2}.
toom	pĕlèbèk.
tooveren	sĕmbali mată.
top	pótó.
tot	djangké, èntah; van Selong tot Pantjor — lekan S. djangkĕ (èntah) P.
totaal	djoemlah, boengkoelan.
touw	tali; touw draaien — mĕpit, òf nglĕles tali.
traan	ai^{2}mată.
tractement	gadji.
trap v/e huis	oendak.
trekken	ngantoe^{2}, awèk, ngĕdĕng.
trekken (uit den grond)	'mbot (uitspreken: ĕmbot); uit de scheede trekken — njĕrèt.
trekpaard	djaran pĕngòros.
troebel	kĕroh, kĕmoet, koerĕk.
trom	gĕndang, bĕdoek, tamboer (n/h Nederl.)
trompet	pĕrèrèt.
tros	toendoen.
trotsch	kĕmbo^{2}.
trouw	bakti.
trouwen	bĕkawin.
tuin	kĕbon.
tulband	sorban.
tusschen	antarĕ, sĕlak.
twee	doewă; 12 — doewă olas; 22 — doewă likoer; 32 — tĕloeng dasă doewă; 42 — pĕtang dasă (ampat poeloe) doewă; 52 — sèkĕt doewă; 62

	— nĕm dasă (poeloe) doewă; 72 — pitoeng dasă doewă; 82 — baloe^{c} poeloe doewă; 92 — siwa^{c} poeloe doewă; 200 — satak; 2000 — doewang tali; 20000 — doewă laksă.
tweelingen	kĕmbar.
twisten	bĕsoewal, bĕkĕntjan, bĕkréjok.
tijdens (gedurende)	sĕdĕk.
tijd	kalangan; ik heb nu geen tijd — sinĕkĕ ĕndé^{c} ara kalangan; tijd v/ oogsten — kĕnjĕkĕnĕ mata^{c}.
tijger	matjan.

U.

U	sidĕ, (t/h. g. p.) pelinggih dĕ kadji.
ui	bawang; witte ui — lĕngsoenĕ.
uier	soesoe.
uit	lé^{c}.
uitbarsten	ngĕmpok.
uitdagen	nantang (tantang); tĕtantang — uitgedaagd.
uitdooven	njĕmati^{c}, mĕda^{c} api.
uitgehongerd	kĕlapahan, kelaparan.
uitgeput	lĕlah, kĕntalo^{c}, loeloeh.
uithouden	tahan.
uitkiezen	mili^{c} (pili^{c}); tĕpilèn (passief).
uitkomen	nĕdoen, njoegoel.
uitlachen	ngréré^{c}
uitleggen	nĕrangang.
uitnoodigen	mesila^{c}; ngatoeri, ngoendang (sila^{c}, atoer, oendang); tĕpésila^{c}, tĕatoer(in), tĕoendang, (passief).
uitsluitend	doang.
uitstellen	boeroengang.
uittrekken	ngĕmbot.
uur	djam; hoe laat is 't? — pantok pirĕ?

V.

vaak	pĕpĕs, sĕring.
vaccineeren	njoentik.
vadem	dĕpĕ.
vader	ama^{c} (v/ niet adellijken); mami (v/ adellijken)

vagina	pépé, tĕlé.
vallen	tĕri^{2}.
valsch (van geld).	gĕgaèn.
van (voorzetsel).	lé^{2}, lèkan.
vangen	baoe.
varken	bawi.
vast	kĕrĕng, koewat; vasthouden — nĕgĕl, ngĕnti^{2}.
vechten — zie: twisten.	
veder	boeloe.
vee	sĕsato.
veel	loewé^{2}.
vegen	njapoe, njampat (sapoe, sampat) tĕsapoe, tĕsampat (passief).
veger	sapoe, sampat.
veld	lĕndang.
vellen	badoeng, ngrĕba^{2}.
ver	rĕnggang.
veranderen	ngobah.
verbaasd	bĕnga^{2}.
verbannen	boeang.
verbergen	njĕbo^{2}; zich verbergen — njĕbo^{2} diri(nĕ); stam = sĕbo — tĕsebo^{2} (passief).
verbeteren	ngĕna^{2}'ang (kĕna^{2}); tĕkĕna^{2}'ang (verbeterd).
verbieden	bĕbala^{2}.
verbod	pĕmbala^{2}.
verboden	tĕbala^{2}.
verbrand	kotong, djoelat.
verdacht	tĕparan.
verdeelen	bagi.
verder	rĕnggangan.
verdriet	sakit até.
verdwaald	kĕpoesa^{2}, kĕsangsang.
verdwenen	tĕlang.
verf	tjèt.
vergaan	kĕtĕlĕp, kĕsĕlĕm.
vergaderd, vergaderen	sangkĕp.
vergadering	sangkĕpan.
vergeefs	sija^{2}.

vergelijken	banding.
vergeten	loepa^2.
vergeven	ngampoeni (ampoen); tĕampoenin (passief).
vergiffenis	sampoerajan.
vergift	tjĕtik, òpas.
vergissen	pĕlih, njala^2.
vergoeden	bĕgĕnti^2.
vergrooten	ĕmbĕli^2'ang.
vergulden	njadoer, njĕpoeh.
vergunnen	ngĕloegrĕhin.
verhaal	wĕwàran, dĕdòngèng.
verhemelte	lantak.
verhindering	sĕngkala.
verhuizen	ngalih (alih); tĕalih — verhuisd.
verkwistend	gandoer.
verjagen	mĕsoet, gĕroh.
verkeerd	sala^2.
verkleinen	ngodé^{2}ang, beri^{2}ang.
verkiezing	pĕpilènan, pĕpilè'ang.
verkoopen	bĕdjoewal.
verkouden	sĕlĕmă.
verlaten	ngadé, ngĕntĕngang.
verlegen	ila^2.
verleppen, verlept	lajoe.
verliefd	bĕkĕmélé^2.
verlies (schade)	pòtjòl.
verliezen	ngalah.
verloren	tĕlang.
vermoeid	lĕlah.
vermoorden	njĕmati^2.
vernachten	maré^2, nindo^2.
vernemen	dĕngĕr, dĕngah.
vernielen, vernietigen	njĕnjéda^2.
veroordeelen	mòngor, ngoekoem, moepoetin; ter dood veroordeelen — ngilangang.
verpanden	njanda^2.
verplaatsen	ngalih.
verplicht	ngépé kĕwadjipan.

verrichten (v/ heerendienst) ngajah.
verroest bĕtai.
verrot lĕngì, bĕrĕk.
verruilen noekĕrang, noekahang, njiloerang.
versch bagoes, baroe.
verscheuren — zie: scheuren.
verschil binĕ; verschillen — bĕbinĕ.
verschoonen bĕgĕnti², bĕsalin.
verschrikt tagèt, tindjot.
verschijnen datĕng, marĕk.
versieren majasin.
versleten lotoh.
verspreiden kĕsangkoer, kĕsaoer, kĕsaoeh.
verstaan ngĕrti, paham, pĕdas.
verstellen bĕdjait, nampĕl.
versterken (v/h lichaam) njĕgĕran awak; v/e kamp — ngoekoehang dèsă.
vertellen njĕritajang, noetoerang, dongèngang.
vertoeven 'ndot, mĕro.
vertrekken angkat, loembar (v/ h. g. p.)
vertrouwd baoe tĕ sadoe.
vertrouwen njadoe.
vervangen gĕnti², njaloek.
vervoeren djaoe².
vervolgen pali², tĕroektoek.
vervolgens moedian, bandjoeran, bĕtĕroes.
verwaand — zie: trotsch.
verwant bĕkadang, bĕsĕmĕton djari.
verwonden bakatin, natoeang, ngĕlĕkĕtang.
verwijten mĕsala².
verzadigd bĕsoeh, bĕsoer; kĕmantang — onverzadigd.
verzoek pĕngèndèngan, pĕnoenasan.
verzoeken noenas, ngèndèng.
verzot tjoeloek, sangĕt dĕmĕn.
verzuimen ngampahang.
verzwikken lĕso².
vet (dik) mòkòh, lĕmoe.
veulen anak djaran.

vier — ămpat; 14 — ămpat olas; 24 — ămpat likoer; 34 — tĕloeng dasă ămpat; 44 — pĕtang dasă (poeloe) ămpat; 54 sèkĕt ămpat; 64 — nĕm dasă (poeloe) ămpat; 74 — pitoeng dasă (poeloe) ămpat; 84 — baloe² poeloe ămpat; 94 — siwa² poeloe ămpat; 40 — pĕtang dasă, ămpat poeloe; 400 — samas; 4000 — pĕtang tali; 40000 — ămpat laksă.

vierhoekig (vierkant) — mĕrapat.

vies — rĕmis, èkèk.

vinden — dait.

vinger — ranggot.

vingerbreed — njari; bijv. doewa njari.

viool — rĕdĕp.

visch — ĕmpa²; zeevisch — ĕmpa² sĕgară; riviervisch — ĕmpa² kókó².

visschen — mantjing.

vischnet — djala, sòrok.

vlak — asah.

vlakte — lĕndang.

vlechten — ngoelat.

vleermuis — kĕntjolit; vliegende hond — boekal.

vlerk (v/e prauw) — kantir.

vleugel (v/e vogel) — klètèk.

vlieg — kĕlikit.

vliegen — ĕngkèlèp, ĕngkĕbĕr, ĕngkĕsoer.

vlinder — kĕbĕkol, èwok².

vloed — pasang.

vloer (aarden —) — bĕtaran; v/ planken — banban; v/ bamboe — lasah.

vlot — rakit.

vluchten — bĕrari, pĕlai.

vlug — bĕtjat, njĕrĕk; erg vlug — santĕr.

vlijt, vlijtig — pasoe.

voeden — v/ dieren — ngimpan; v/ menschen — bèng mangan.

voedsel — v/ dieren — impan; v/ menschen — kakĕnan, panganan; daharan en adjĕngan (v. h. g. p.)

voelen — ngidap.

voet	naé.
voetpad	èlèsan, pĕngòròng.
voetspoor	ònòs, tampak naé.
voetzool	lampak naè^{c}.
vogel	kĕmanoekan.
vogelkooi	koeroengan.
vol	pĕno^{c}, sabol.
voldoende, genoeg	sĕmai^{c}, gĕnĕp.
volgen	miloe, noeroet; ngiring (v/ h. g. p.)
volhouden	tahan.
volk	bangsă.
voor	lé^{c} djoeloe, lé^{c} arĕpan (v/ h. g. p.)
voor (ten behoeve van)	oema^{c}, lakar (Mal. bakal).
voorbeeld	imbĕ, tjonto.
voorbehoedmiddel	pĕngadang bahlĕ.
voorbijgaan	liwat.
voordeel	oentoeng, agĕt.
voorhoofd	tĕlakar.
voorhuid	léndong lésé, boetó^{c}.
voorgallerij	sĕsangkok.
voornemen	nijat, angĕn (ber —).
voorover	kalĕp, langkĕp.
voorteeken	tandó^{c}, tjiri.
voortaan	èra^{c}.
voorttelen	bĕdjari, bĕrombo^{c}.
voorttrekken	oros, awèk, ngĕdĕng.
voorzichtig	adèng^{2}, ingĕt^{2}, ònja^{c2}.
vork	tjakar.
vorm	tjitakan, rĕmbagan.
vorst	datoe.
vouwen	ngĕlĕpĕt.
vragen	bĕkĕtoan; om iets vragen — ngèndèng, noenas.
vracht	boewatan.
vrede	patoeh.
vrees	takoet.
vreten	mangan, ngakĕn (pangan, kakĕn); tĕpangan tĕkakĕn (passief).
vreugde	kĕdĕmĕnan, kĕsĕnĕngan.

vriend	sahabat, bĕraja, kĕkasihan.
vroedvrouw	bĕlijan nganak.
vroeg (i/d morgen)	lèma^{2} lèma^{2}.
vroeger	piranan.
vrouw	dĕngan ninĕ; echtgenoote — sĕninĕ; wijfje van dieren — pĕrină; vrouwelijk — ninĕ.
vrucht	boewa^{2}.
vrijmoedig	bani, las.
vrijspreken	njampoerĕ (sampoerĕ); kĕsampoerĕ, tĕsampoerĕ, (passief).
vuil — zie: vies.	
vuilnis	dĕdóró, rĕrónggó.
vuist	rĕgĕm.
vulkaan	goenoeng bĕrapi.
vullen	ngisi^{2}.
vuur	api; gloeiende houtskool — barak.
vuurvlieg	ĕntèp^{2}.
vijand	moesoeh.
vijfhoek	bĕsagi limă.
vijl	kikir.
vijlen	ngikir.
vijver	tĕlagă.
vijzel	lisoeng ragi (lisoeng = stamper, ragi = Mal. boemboe).

W.

waaien (m/ een waaier)	ngĕpĕt.
waaier	kĕpĕt.
waar	lé^{2} ĕmbé.
waarde	adji.
waarheen	odjok ĕmbé, anèng ĕmbé.
waarom	koembéné, bĕrĕmbĕ, apa sĕbabnĕ, koembénĕ sangka^{2}.
waarschuwen	mĕringĕt, mĕkiling (t/ h. g. p.)
waarschijnlijk	sang, badé^{2}-badé^{2}.
wachthuis	gĕrdoe.
wachten	ngantih.
wagen	bani.

waken	djaga^2.
wakker	ngasĕ, mĕtangi (v/ h. g. p.)
wand	v/ bamboe — pagĕr; v/ steen — tèmbok.
wandelen	bĕkĕdèk.
wang	sangkèp.
wanneer	piran.
wannen	nĕmpi^2 (tĕmpi^2); tĕtĕmpi^2 (passief).
want	sĕbab, kĕranĕ.
wapen	sikĕp, gĕgaman.
war (in de war zijn)	simo.
warm	angĕt, panas, bĕnĕng.
was	lilin.
wasschen	biso^2; v/ kleedingstukken — mópó^2.
wat	apa.
water	ai^2.
waterketel	kĕmè^2 bĕsi.
waterpokken	tjangkrim, rĕbo^2 ai^2.
waterleiding	tĕlabah.
waterval	ai^2 nimpoh.
wedden	bĕtaro^2.
weddenschap	taro^2.
weder, nogmaals	ampo^2, malik.
wedloopen	bĕarong-arong.
wedstrijd	arong^2.
weduwe	bĕbaloe.
weefsel	sèsèkan.
week (bv. nw.)	ĕmboek.
week (tijd)	één week — sĕdjoema'at.
weenen	nangis, bĕsĕrmin (v/ h. g. p.)
weerlicht	kisap.
wees	anak ijatim.
weg	langan, ratajan, roeroeng.
wegens	sĕbab.
wegjagen (v/ dieren)	gĕroh, nijah, mĕsoet; v/ personen — noendoeng.
wegwijzer, gids	djawa^2.
weide	lĕndang.
weinig	sĕkĕdi^2, sĕkĕtjèt.
wekken	dodo^2; nanginin (v/ h. g. p.)

welk	si ĕmbé; welk huis ?— balé si ĕmbé ?
welvarend	ma[2]moer.
wenk	owap.
wenkbrauw	alis.
wenken	ngowap.
wennen (zich)	kaso.
wensch	pĕngarĕpan.
wereld	doeniă.
werk	pĕgawéjan.
werkelijk	tĕtoe[2], patjoe[2], djati[2].
werken	bĕgawéjan.
werpen — zie: smijten.	
werpnet	djalĕ.
wesp	gĕgĕti, lani.
west	barat.
weten	naò[2].
weven	njèsèk.
wieg	gijong.
wiegen	bĕgijong.
wiel	rodĕ.
wierook	mĕnjan.
wildzwijn	bawi gawah.
wimpers	boeloe(n) mata.
wind	angin.
wind laten	ngĕntoet.
winden (v/ touw)	goeloeng.
winkel	bĕbalé[2].
winnen (kans, gevecht —)	mĕnang.
winst	bati, agĕt, oentoeng.
wit	poeté[2].
wolk	awoen[2].
wond	bakat, tatoe; lĕkĕt — onbeduidende wond.
wonden — zie: verwonden.	
wonder	kĕbĕnga[2]'an.
wonen	ĕndot, bĕbalé, djĕnĕk.
woning	balé; gĕdèng (v/h. g. p.)
woord	ongkat, lĕng, manik (v/h. g. p.)
worm	bijah, bijar.

worstelen	bĕrampĕsan.
wortel	akah, akar.
wrang	sĕpĕt.
wreed	bingis, bĕboedoehan.
wreken	ngintĕmang, ngantĕmang (intĕm, antĕm) tĕintĕm-(ang), tĕantĕm(ang) passief).
wroeten	ngĕngĕdoek.
wrong (v/ haar)	poendjoeng.
wrijven	ngòsok (òsok); tĕòsok — gewreven.
wij	itĕ padă sĕlapoe.
wijd	galoeh, goewar.
wijlen	(v/ h. g. p.) mĕlèkat, arowah: v/ minderen — pĕdarĕ.
wijsvinger	tidjó^{2}.
wijzen	widjó^{2} (tidjó^{2}); tĕtidjó^{2} — gewezen.

Y.

ylen	ngrèmon.
yverig	pasoe.
yzer	bĕsi.
yzerdraad	kawat.

Z.

zaad (v/ gewassen)	binè^{2}; dierlijk zaad — mani.
zaaien (v/ padi)	ngampar; v/ anderen planten — nimoeh, mĕrĕmbas.
zaadbed	pĕngamparan.
zaak	pĕrkară.
zacht	ĕmboek; — v/ aard — lĕma^{2} lemboet, bĕsĕmoe, danĕ darmă, (v/ h. g. p.)
zadel	kĕkapĕ; v/e pikoelpaard — kasoeran.
zak	kantong.
zand	gĕrès, gĕsik.
zang	lĕlaka^{2}.
zeden	adat.
zee	sĕgară.

zeef	èrok.
zeep	saboen.
zeer	lalo^{2}, gati, langsot.
zeeroover	badjak.
zeggen	bĕbada^{2}, matoer (t/ h. g. p.)
zeil	lajar.
zeker	tĕntoe, moelă ngĕnoe = (Mal. memang bagitoe).
zelden	langah, rarang, kapah.
zelf	mèsa^{2}.
zelfde	iă siné, iă sino.
zelfs	kĕtima^{2}.
zemelen	koet, oenggoen, lambòek, sésé.
zenden	ngirim, njempait.
zes	nĕm; 16 — nĕmolas; 26 — nĕmlikoer; 36 — tĕloeng dasă nĕm; 46 — pĕtang dasă (ămpat poeloe) nĕm; 56 — sèkĕt nĕm; 66 nĕm dasă (poeloe) nĕm; 76 — pitoeng dasă (poeloe) nĕm; 86 — baloe^{2} poeloe nĕm; 96 — siwa^{2} poeloe nĕm 60 — nĕm dasă; 600 — tĕloeng atak; 6000 — nĕm tali; 60000 — nĕm laksă.
zeven	pitoe^{2}; 17 — pitoelas; 27 — pitoe^{2} likoer; 37 — tĕloeng dasă pitoe^{2}; 47 — pĕtang dasă pitoe^{2}; 57 — sèkĕt pitoe^{2}; 67 — nĕm dasă (poeloe) pitoe^{2}; 77 — pitoeng dasă pitoe^{2}; 87 — baloe^{2} dasă (poeloe) pitoe^{2}; 97 — siwa^{2} poeloe pitoe^{2}; 70 — pitoeng dasă (poeloe); 700 — pitoeng atoes; 7000 — pitoeng tali; 70000 — pitoeng laksă.
zeven (werkw.)	ngèrok (èrok); tĕèrok — gezeefd.
zichtbaar, inzicht	pĕgitan.
ziek	sakit, soengkan (v/h. g. p.)
ziekte	pĕnjakit.
ziel	njawă.
zien	gita^{2}, njingakin, njerminang (v/ h. g. p.)
zilt	paè^{2}.
zilver	sĕlakă.
zingen	bĕlawas, ngidoeng, ngrambang, nĕmbang.

zitten	tokol, v/ h. g. p. melinggih, mandjak; m/d beenen kruiselings zitten — bĕsilă.
zoeken	mètĕ, boja^{2}.
zoenen	bĕsidoek.
zoet	manis.
zolder	tĕkĕp.
zon	djĕlo; opkomen v/d zon — tiwo^{2}; het ondergaan v/d zon — sĕrĕp, tĕlĕp.
Zondag	djĕlo ahat.
zonder	ĕndé^{2}nĕ.
zoo	ngĕni, ngĕno.
zooals	mara^{2}.
zoodat	djangkĕ.
zoodra	sĕwahnĕ.
zooeven	onè^{2}.
zoogen	njoesoe.
zool — zie: voetzool.	
zoon	anak mamĕ.
zorgen	ingĕtang, pĕlihara^{2}.
zout	sijă.
Zuid	laoe^{2}; Zuidelijk — bĕlaoe^{2}.
zuigen	ngĕmot.
zuster	sĕmĕton ninĕ.
zuur	pĕdis.
zwaar	bĕrat.
zwager	ipar.
zwak	lĕmĕs, loemah.
zwaluw	alat^{2}.
zwam	loeloep.
zwanger	bĕtijan.
zwart	bèdĕng, bidĕng.
zwavel	warirang.
zweep	pĕtjoet; karwats — tjĕmĕti.
zweer	bongkang.
zweet, zweeten	bĕbĕk, bĕbĕkan, daoer, bedaoer.
zwellen	bara^{2}.
zwemmen	ngònòng.

zweren (eed afleggen)	bĕsoempah.
„ (v/ wonden)	bĕnana², bĕrnat.
zwijgen	tĕdo², pènang.
zij	ijă.
zijde, zij (stof)	soetră.
zijn (werkw.)	ara².
zijn (bez. voornw.)	nĕ.

Eenige

Fabels en Volkslegenden

VAN DE

Onderafdeeling BELOE

op het eiland Timor

DOOR

A. MATHIJSEN.

Deze verhalen zijn voor het meerendeel door gewezen leerlingen der zendingschool opgeschreven; slechts een paar heb ik, onder het verhalen, zelf geschreven.

Ik teeken hier bij aan dat de schrijfwijze van verscheidene woorden niet dezelfde is als die in de Tetum-Hollandsche woordenlijst.

In de woordenlijst heb ik zooveel mogelijk de Nederlandsche schrijfwijze gevolgd met het doel de uitspraak gemakkelijk te maken.

In deze verhalen echter heb ik de woorden geschreven, zooals ze door de oud-leerlingen op papier zijn gebracht. Zoo bijv. komt hier de verdubbeling der medeklinkers niet voor, en dus, waar in de woordenlijst: emma, tolloe, latta enz. staat, vindt men hier: ema, toloe, lata; — in plaats van: bee, been, foon, zooals in de woordenlijst, staat hier: bei, bein, fooen.

Ik geef deze fabels en volkslegenden uit, zooals ze mij schriftelijk of mondeling werden meegedeeld, behoudens enkele wijzigingen ter bevordering der duidelijkheid.

BUITENZORG, 7 Juli 1913.

Dale ai kanoïk. Verdichte Verhalen.

1.

Krawa no Lomoe-lomoe. Een aap en een reiger.

Dala ida krawa no lomoe-lomoe ba tiha naan tasi; krawa nodi dai tiha naan; lomoe-lomoe naklili ko'ĕ nodi toeir krawa, be [1]) krawa tiha kona naan, atoe tau ba ko'è. — Kaloe krawa tiha kona tau ba ko'è, lomoe-lomoe na tia; krawa noesoe: „Naan iha nèĕbè?" Lomoe-lomoe terik: „Nia monoe nosi ko'è koeak". Hotoe nee krawa tiha nikar, tau ba ko'è nèĕ; lomoe-lomoe na teni dei.

Hotoe nèĕ krawa nawan saè, kohi lomoe-lomoe, nati tia bele nia kan [2]) rahoen, so'è nela nia ba tasi rat; hotoe krawa ba oema, lomoe-lomoe nia kan fèn noesoe ba krawa: „O kan ria iha neĕbè?"

Krawa terik: „Nia sei naris". Mais krawa terik bosok.

Lomoe-lomoe nia kan fèn nanono, nia la mai; hotoe nia ba tasi ba nalikoe nia; nia nare ba nia kan laen lao iha rat, [3]) semo la bele tan [4]) rahoen krawa nati nalo faloe; hotoe nee nia kan fèn nakau nia nodi ba oema, rai

Eens ging een aap met een reiger visschen; de aap vischte met een net; de reiger droeg een mandje, volgde daarmee den aap, opdat, als de aap visch ving, hij dien in het mandje zou leggen. Als de aap iets ving en in het mandje legde, at de reiger het op; de aap vroeg: „Waar is de visch?" De reiger zei: „Hij is door eene opening van het mandje gevallen". Daarop vischte de aap weer, legde het in het mandje; de reiger at het weer op.

Daarna werd de aap boos, pakte den reiger, trok al zijn veeren uit, wierp hem op het strand en liet hem daar achter; toen de aap naar huis ging, vroeg de vrouw van den reiger aan den aap: „Waar is je zwager?"

De aap antwoordde: „Hij is nog aan het baden". Doch de aap loog.

De vrouw van den reiger wachtte, hij kwam niet; toen ging zij naar zee, ging naar hem kijken; zij zag haar man op het strand loopen; vliegen kon hij niet, omdat de aap al de veeren had uitgetrokken; daarop droeg zijne vrouw

1) In de woordenlijst: bee.
2) „ „ „ : kaan.
3) „ „ „ : raat.
4) „ „ „ : taan.

nia ba oema laran. La kleoer nia kan [1]) rahoen toeboe nikar. Kaloe nia nare ema na baboear, nia liboer baboear kakoen. Kaloe krawa nare, lomoe-lomoe liboer baboear kakoen, krawa noesoe: „O modi baboear kakoen nee atoe malo sa?"

Nia terik: „Haoe atoe kalo ro [2]) atoe kodi ba kontaratoe, kaloe emi hakara ba ho ami, bele".

Krawa sia terik: „Soin".

Kaloe sia nalo ro nee tomak ona, krawa liboer maloe; liboer hotoe sia saè ro nèè atoe lao ona; ba kalan nèĕ sia lao; kaloe sia too tasi klaran ro koeak, we tama; dadi sia boloe lomoe-lomoe: „Ria ria! mai lai te we tama ro"; hotoe nee lomoe-lomoe toen ba, hetak toetoe koeak ro, tan oeloek krama nati nia kan rahoen; dadi nia nawan saè; la oras ro mooet [3]); krawa boloe lomoe-lomoe: „A ria! toean haoe"; mais lomoe-lomoe terik: „Lale, tan [4]) oeloek o mati haoe kan rahoen; tomas haoe kan fèn ba foti haoe, lale haoe mate bakmamoek".

Hotoe nee ro mooet, krawa mate nalo faloe, nén la hela kmisak [5]) ida. Lomoe-

hem naar huis, legde hem in huis. Niet lang daarna schoten zijn veeren weer uit. Als hij menschen watermeloenen zag eten, verzamelde hij de schillen van de watermeloenen. Als de aap zag, dat de reiger de schillen van watermeloenen verzamelde, vroeg hij: „Wat wil je met die watermeloenschillen uitvoeren?"

Hij zei: „Ik wil een schuit maken om er mee te gaan handel drijven; als julie plezier hebt met ons te gaan, dan kun julie dat doen".

De apen zeiden: „Goed".

Toen zij die schuit klaar hadden, kwamen de apen bij elkaar; toen zij bijeen waren bestegen ze de schuit om aanstonds af te varen; dien avond vertrokken zij; toen zij midden in zee waren, raakte de schuit lek, het water stroomde binnen; daarom riepen zij den reiger: „Zwager, zwager kom terstond, want het water komt in de schuit"; daarop kwam de reiger naar beneden, pikte de schuit nog meer stuk, omdat de aap vroeger zijn veeren had uitgetrokken; daarover was hij boos; onmiddellijk zonk de boot; de aap riep den reiger: „Ach zwager! help mij"; maar de reiger zei: „Neen, omdat gij vroeger mijn veeren hebt uitgetrokken; gelukkig dat mijn vrouw mij ging opnemen, anders was ik ongewroken gestorven".

Daarop zonk de boot, alle apen stierven, zelfs niet één bleef over. De reiger

1) In de woordenlijst: kaan.
2) „ „ „ : roo.
3) „ „ „ : moot.
4) „ „ „ : taan.
5) „ „ „ : kmisak.

lomoe semo nikar rai ba, ba nia kan oema.

vloog weer naar land, ging naar zijn huis.

2.

Lakoe no Laho.

Dala ida sia roewa lo'ér; sia lao, sia roewa nare fehoek isin ida; hotoe nee sia foti.

Sia lao too mota ida foin sia roewa nanawa; hotoe nee lakoe terik ba laho: „Ria ita roewa ha fehoek lai, hotoe lei [1]) nani mota"; mais laho terik: „A keta [2]) lai; ita haris hotoe mak lei ha". Lakoe nata: „Hooe [3]) soin".

Hotoe nee sia roewa ba nani mota; lakoe terik ba laho: „Ria ita roewa monoe we haknesak, [4]) se mak atoe sae oeloek"; laho nata: „Hooe soïn". Hotoe nee sia roewa soemi loekoe; mais laho nawan naroek; tan nee nia soemi loekoe too rai nia nakoeak rai; mais lakoe la bele; nia soemi loekoe la oras sae nikar; hotoe nia nanono. Laho saé kleoer; dadi noeoenee lakoe blaar; teni nia nanoin laho mate tian; mais laho nakoeak rai nalo too fehoek ba, hotoe na fehoek nalo faloe. Hotoe nee nia lao nosi koeak tama nikar mota atoe saè nikar; kaloe nia too mota nia saè; hotoe nia terik ba

1) In de woordenlijst: lee.
2) „ „ „ : ketta.
3) „ „ „ : hoow.
4) Dit woord staat niet in de woordenlijst; Zie tanessak.

De moesang [1]) en de muis.

Een keer waren zij samen aan het wandelen; terwijl zij voortgingen, zagen zij beiden een aardappel; en zij raapten hem op.

Zij gingen vóort tot aan eene rivier, toen rustten beiden; en de moesang zei tot de muis: „Zwager, laten wij samen eerst den aardappel opeten, en dan in de rivier gaan zwemmen"; doch de muis zei: „O nog niet; na gebaad te hebben zullen wij eten," De moesang antwoordde: „Nu goed".

Daarna gingen zij beide in de rivier zwemmen; de moesang zei tot de muis: „Zwager, laat ons om strijd onderduiken, wie het eerst boven zal komen"; de muis antwoordde: „Ja goed". Daarna doken zij beiden onder water; doch de muis had een sterken adem; daarom dook zij tot den bodem, en holde den grond uit; doch de moesang kon dat niet; hij dook en kwam terstond weer naar boven; daarna wachtte hij. Het duurde lang, voor de muis boven kwam; dus was de moesang verwonderd; daarbij dacht hij, dat de muis dood was; doch de muis had den grond uitgehold tot aan den aardappel, en toen den aardappel geheel

1) een roofdier dat gelijkt op een bunzing.

lakoe: „Ria, ita roewn ba ha fehoek lai;" lakoe nata; „Hooe soïn". Hotoe nee sia roewa ba; ba sia nalikoe ba fehoek laho na tian; hotoe lakoe terik ba laho: „A ria! haoe kanoin, fehoek o kala ma tian tan [1]) o soemi loekoe kle-oer lolos; haoe kanoin o makoeak rai too nee mai, mak foin o ma"; mais laho terik: Hooe soïn; kaloe o doe ba haoe dei, diak lioe o boetoek ai ba nee, hotoe o soenoe; kaloe haoe ka tebes, hai na haoe; mais kaloe haoe la ka, hai la bele na haoe; hotoe laho tama ba ai nee, lakoe soenoe; mais laho matenek; nia nakoeak rai tama ba; hai na nia la bele; hotoe hai narain tia, nia sai, naksoke. Hotoe nee lakoe tama fali, laho soenoe; hai na lakoe too mate.

opgegeten. Daarop kroop zij door de holte, kwam weer in de rivier om naar boven te stijgen; toen zij bij de rivier was, steeg zij naar boven, en zei tot de moesang: „Zwager, laat ons samen den aardappel gaan eten"; de moesang antwoordde: „Ja, goed". Daarop gingen zij beiden op weg; terwijl zij gingen keken zij uit naar den aardappel, dien de muis had opgegeten; daarop zei de moesang aan de muis: „He zwager! ik geloof, dat gij den aardappel misschien al hebt opgegeten omdat gij zeer lang gedoken hebt; ik denk, gij hebt den grond tot hier uitgehold, en toen gegeten"; doch de muis zei: „Nu goed: als gij mij maar belastert, dan is het beter, dat gij hier hout opstapelt, en dan aansteekt; als ik inderdaad gegeten heb, zal het vuur mij verteren; doch als ik niet gegeten heb, dan kan het vuur mij niet verteren; daarop ging de muis in dat hout; de moesang stak het aan; doch de muis was bij de hand; zij maakte een gat in den grond, ging daarin; het vuur kon haar niet verteren; toen het vuur was verminderd, kwam zij er uit en danste. Daarop ging de moesang op zijn beurt er in; de muis stak het aan; het vuur verteerde de moesang tot hij stierf.

3.

Asoe no Krawa.

Dala ida asoe ida ba meti; nia lao saè ba rai inan oan ida mais nia la

De hond en de aap.

Een keer ging een hond naar het drooggeloopen strand; onder zijn wan-

1) In de woordenlijst: taan.

natene sasa; la oras tasi nakonoe, nia sai teni la bele, tan tasi nakonoe halik rai inan oan tian; nia nanono, tasi la mara; nia nalao tian, tan nee nia tanis.

La oras nai bei [1]) ida mai, nia noesoe ba asoe: „He bei oa tan sa mak o tanis?" Hotoe asoe nata: „Haoe kein [2]) iha nee kleoer ona, tan nee haoe tanis; teni haoe la ketan ha; kaloe bei [3]) dodan, nodi haoe ba haoe kan oema ba, masik haoe sewa bei bataka atoes hira-hira mos, soin dei".

„A bei oa haoe sei kodi dasi lian ba nee ba". Asoe rona nee hetak tanis.

La oras ioe ida mai noesoe ba asoe: „He bei oa tan sa mak o tanis?" Asoe terik: „A bei! haoe kein iha nee kleoer ona, teni haoe la ketan ha tan nee haoe neon soesar mak haoe tanis; kaloe bei hakara dodan haoe, hodi haoe ba haoe kan oema ba, masik haoe seloe bei mean no moetin atoes hira-hira mos, soin dei".

Ioe terik naak: „Hooe soin, o mai saè ba haoe kan fohon", hotoe nee ioe nodi nia ba too rai mara; ioe natoen asoe; hotoe nee asoe terik ba ioe: „O

deling klom hij op een kleine rots; doch hij wist van niets; terstond daarop kwam de vloed opzetten; hij kon er niet meer uit, omdat de zee hoog stond rondom de kleine rots; hij wachtte, de eb kwam niet; hij had honger, daarom huilde hij.

Plotseling kwam een krokodil, vroeg aan den hond: „Hé kleinzoon, waarom huil je?" Daarop antwoordde de hond: „Ik wacht hier reeds lang, daarom huil ik; daarbij ik krijg niet te eten; als vadertje medelijden heeft, mij naar mijn huis brengt, al huur ik vadertje ook voor eenige honderde guldens, 't is mij goed".

„Och kleinzoon, ik moet nog een boodschap van den koning naar ginder overbrengen". Toen de hond dit hoorde, huilde hij nog meer.

Plotseling kwam er een haai, vroeg den hond: „Hé kleinzoon, waarom huil je?" De hond zei: „Ach vadertje! ik wacht hier reeds lang; daarbij ik krijg niet te eten, daarom is mijn hart bekommerd en huil ik; als vadertje zich over mij wil ontfermen, en mij naar huis brengt, al betaal ik ook eenige honderden goud en zilver aan vadertje, het is mij goed".

De haai zei: „Ja, goed, kom, klim op mijn rug" (letterl.: op mijn bovenkant); daarop bracht de haai hem op het drooge; de haai zette den hond

1) In de woordenlijst: nai bee.
2) De onbepaalde wijs is: hein; in de wdlijst: heen.
3) In de woordenlijst: bee.

mein [1]) ba nee lai; haoe ba kola moerak kodi mai be seloe ba o; hotoe nee ioe naak: „Hooe soin".

Hotoe nee asoe ba soeroe haï soekabi klaak [2]) nodi mai.

Asoe terik ba ioe: „Bei [3]), makaka o kan iboen, taka o kan matan"; hotoe ioe mos nalo noeoedar asoe terik ba nia; la oras asoe tate hai soekabi klaak ba ioe nia kan iboen; la oras ioe noran moras; nia tafetoe an [4]) too mate ba nee dei.

Hotoe nee asoe ba terik ba krawa: „Ria! o mai be ita roewa ba koa naan bot ida nee ba, haoe koo tian"; hotoe krawa nata [5]): „Hooe soin". Hotoe nee sia roewa ba koa ioe maten nee; sia koa hotoe tia, krawa terik: „A! ita roewa atoe ha ona, tan nee o ba maris lai"; asoe naak: „Hooe". Hotoe nee asoe ba naris; naris hotoe nia mai nikar; mais krawa terik ba asoe: „A ria! o maris o kan raek mos, mais o kan koïk nee halo mos no, ros hodi rai henik halo kwer; hotoe asoe mos toeir krawa nia kan lia dei; kaloe asoe ba naris krawa loi [6]) naan nodi ba tetoe fafoehoen, la hela oda ba asoe.

af; daarna zei de hond tot den haai: „Wacht hier eerst; ik ga geld halen en breng het hier om u te betalen"; daarop zei de haai: „Ja goed".

Toen ging de hond gloeiende kolen van koesambihout bijeenscheppen en bracht die mee.

De hond zei tot den haai: „Vadertje, doe je mond open, doe je oogen dicht"; toen deed de haai ook zooals de hond hem zei; plotseling wierp de hond de gloeiende kolen van koesambihout in den mond van de haai; onmiddellijk voelde de haai pijn; hij stuiptrekte tot hij op de plaats dood ging.

Daarop ging de hond aan den aap zeggen: „Zwager! kom opdat wij samen ginder een grooten visch dien ik gedood heb, in stukken gaan snijden"; en de aap antwoordde: „Ja goed". Daarop gingen zij dien dooden haai in stukken snijden; toen zij met snijden klaar waren, zei de aap: „Kom, we zullen zoo gaan eten, ga jij daarom eerst een bad nemen"; de hond zei: „Goed". Toen ging de hond baden; na gebaad te hebben, kwam hij terug; doch de aap zei tot den hond: „Hè Zwager! uw vuil hebt gij schoon gewasschen, maar uw uitslag moet gij ook schoon maken, ge moet dien met zand wrijven en glad maken"; daarna volgde de hond het gezegde van den aap ook op; toen de hond ging baden,

---

1) De onbepaalde wijs is: hein; in de wdlijst: heen.
2) Zie: haï klaak.
3) In de woordenlijst: bee.
4) „ „ „ : tafetoe aan.
5) De onbepaalde wijs is: hata: in de wdlijst: hataa.
6) In de woordenlijst: looi.

Hotoe nee asoe mai nikar, nia nalikoe, naan iha rai la iha tian; asoe tenara ba tetoe fafoehoen; krawa loi naan nalo faloe la nela oda ba asoe; asoe terik: „Hooe diak ria! o la mela naan oda ba haoe; leoe-leoe o kala toen iha rai mai"; krawa nonok doeoek; asoe daka nohoen iha rai; kaloe krawa toen, nia atoe na noo krawa; mais krawa la toen; krawa toer oras ida, nakati; [1]) la oras nia monoe toen nosi tetoe fafoehoen; asoe nare nia kohi nia; krawa noesoe perdoea [2]) ba nia: „A ria! o keta moo haoe; haoe lei ba kola naan be fo ba o ma"; mais asoe la nooek; nia tata krawa nee nalo mate, hotoe nia na nalo faloe.

droeg de aap de stukken visch weg, bracht ze boven op een hooge balé-balé, liet niets voor den hond over.

Daarna kwam de hond terug; hij keek, de stukken visch lagen niet meer op den grond; de hond keek opwaarts naar de bovenzijde van de balé-balé; de aap had den heelen visch weggebracht, had niet een weinig voor den hond overgelaten; de hond zei: „Goed zoo, Zwager! jij hebt niet een weinig visch voor mij overgelaten; pas op, als jij beneden op den grond komt"; de aap zweeg maar; de hond waakte voortdurend op den grond; als de aap naar beneden kwam, zou hij den aap dood bijten; doch de aap kwam niet af; de aap zat geruimen tijd, sluimerde in; plotseling viel hij van den bovenkant van de balé-balé; toen de hond hem zag, greep hij hem; de aap vroeg hem vergiffenis: „Ach Zwager! maak me niet dood; ik zal visch gaan halen om u ten eten te geven"; doch de hond wilde niet; hij beet den aap dood, daarna at hij hem heelemaal op.

4.

Krawa no Banahi.

Dala ida krawa ba meti; nia meti too tasi nakonoe nia sai nikar. Kaloe krawa sai too tasi rat, nia sama tan [3]) banahi ida, hotoe nee banahi terik ba krawa „A bei sian! masik ami ata lao

Een aap en een tripang. [1])

Een keer ging een aap visschen op het drooggeloopen strand; hij vischte tot de vloed kwam, en ging weer weg. Als de aap op het strand kwam, trapte hij op een tripang; daarop zei de tri-

1) De onbepaalde wijs is: hakati; in de wdlijst: hakatti.

2) In de woordenlijst: berdoea.

3) „ „ „ taan.

1) zee-egel.

hare ami oda"; hotoe krawa terik ba banahi: „A o oï at [1]) nee! keta [2]) lia wain; o kalan loron makoi [3]) an ba rai henik dei; teni lao la bele too ami sama sala o, mak foin o lia wain".

Hotoe nee banahi nonok dei.

La oras banahi terik ba krawa: „Hooe soin, o terik haoe lao la bele; ita roewa halai haknesak [4]) oda".

Krawa nata naak: „Hooe soin; wain hira mak ita atoe halai haknesak?

Banahi terik: „Wain roewa".

Krawa nata: „Hooe soin, wain roewa haoe lei mai".

Ba loron nee banahi liboer nia kan maloek sia, terik ba sia: „Awan ita atoe liboer an, atoe hakoi an ba rai henik, tan wain roewa krawa atoe mai nalai naknesak no ita; tan nee awan ita atoe liboer an hanesa an hosi nee too neeba, niabè kaloe ita atoe halai, krawa boloe, ita hata [5])".

Too wain roewa krawa mai; too tasi rat [6]) krawa no banahi nahoe nalai; kaloe krawa nalai kei kedok nia boloe

pang tot de aap: „Och lieve dengd! al zijn wij slaven, kijk een beetje naar ons als gij loopt"; daarop zei de aap tot de tripang: „Wat jij met je leelijk gezicht! jij mag niet veel praats hebben; dag en nacht lig jij maar in het zand, en loopen kun je niet, zoodat wij bij vergissing op u trappen, en dan heb je veel te zeggen".

Daarop hield de tripang zich stil.

Een oogenblik later zei de tripang tot den aap: „Nu goed, gij zegt dat ik niet loopen kan; wij zullen zamen eens een wedloopje houden".

De aap antwoordde en zei: „Ja goed; over hoeveel dagen zullen wij den wedloop houden?"

De tripang zei: „Over twee dagen".

De aap antwoordde: „Nu goed, over twee dagen zal ik komen".

Op dien dag verzamelde de tripang zijn verwanten en zei tot hen: „Morgen moeten wij bijeen komen, en onder het zand liggen, omdat over twee dagen een aap zal komen en met ons een wedloop houden; daarom zullen wij morgen bijeen komen, en ons op een rij plaatsen van hier tot ginder, opdat wanneer wij zullen loopen, en de aap roept, wij antwoorden".

Na twee dagen kwam de aap; bij het strand gekomen begonnen de aap en de tripang te loopen; als de aap reeds

1) In de woordenlijst: aat.

2) „ „ „ : ketta.

3) De onbepaalde wijs is: hakoi; in de wdlijst: hakooi; met „an" (wdlijst aan) verbonden is het wederkeerig en beteekent dus: zich begraven.

4) Zie: tanessak.

5) In de woordenlijst: hataa.

6) „ „ „ : raat.

banahi: „Oé ria banahi! Banahi nata [1]). Krawa nalai kedok teni, kakaoer: „Oé ria banahi! Banahi nata.

Krawa rona banahi nata nia, nia hetak nalai nima-nimak daudau too nia nakloti, nawan mohoe mate ba nee dei.

tamelijk ver had geloopen, riep hij de tripang: „Hé vriend tripang!" De tripang gaf antwoord. De aap liep nog verder, en riep: „Hé vriend tripang!" De tripang gaf antwoord.

Toen de aap hoorde dat de tripang hem antwoord gaf, liep hij altijd maar harder, tot hij er bij neerviel, buiten adem raakte en daar op de plaats dood bleef.

5.

Krawa no Naibei.

Krawa noï toer iha bakat tehen, nalikoe bakat tahan; la oras naibei ida nare krawa nee, hotoe naibei noesoe ba krawa: „Hei beloe! o malo sa ida?" Krawa nata: „Haoe koi ler soerat"; naibei: „O mos matene soerat [2]) no?"

Krawa: „Haoe katene soerat, foin haoe ler soerat".

Naibei: „Soerat nee se mak solok ba o?"

Krawa: „Haoe kan feton mak solok ba haoe".

Naibei: „O kan feton taña hanorin iha neebe?"

Krawa: „Iha Larantoeka ba". [3]).

Hotoe krawa noesoe: „Beloe o kan oan nain hira?"

Naibei: „Haoe kan oan nain hitoe".

Een aap en een krokodil.

Een aap zat aan den rand van een strandwortelboom, keek naar diens blaren; plotseling zag een krokodil dien aap; daarop vroeg de krokodil aan den aap: „Hé vriend! wat voer je uit?" De aap antwoordde: „Ik ben een brief aan 't lezen"; de krokodil: „Kun jij ook lezen?"

De aap: „Ik kan lezen, bijgevolg lees ik een brief".

De krokodil: „Wie heeft u dien brief gezonden?"

De aap: „Mijn zuster heeft hem mij gezonden";

De krokodil: „Waar is je zuster gaan leeren?"

De aap: „In Larantoeka".

Daarna vroeg de aap: „Vriend, hoeveel kinderen heb je?"

De krokodil: „Ik heb zeven kinderen".

---

1) De onbepaalde wijs is: hata; in de wdlijst: hatan.

2) Letterl.: Kent gij ook boek? (brief).

3) Een 25 jaar geleden gingen er enkele meisjes van Timor naar de zusterschool te Larantoeka.

Krawa: „Neete [1]), fo o kan oan nain ida ba haoe kanorin".

Naibei: „Soin, neete o mein ba nee lai haoe ba kola.

Krawa: „Soïn, soerak lailais.

Naibei: „Soïn".

La oras dei naibei nodi niakan oan mai; too mai krawa simoe nola, nakau nola.

Krawa noesoe: „Nee [2]) te o kan oan bisik, ka ema seloek nia kan oan?"

Naibei: „Haoe kan oan bisik".

Krawa: „Soïn ona, ami roewa lao ona".

Naibei: „O daka amin oan halo diadiak".

Hotoe krawa no naibei oan lao.

Mais krawa nodi naibei oan nee ba, lă hanorin; mais nia nodi too moat ba, noo tia naibei oan nee foin na.

Kaloe krawa na hotoe tia, nia ba nikar iha nia kan fatin nee; nia foin ba, naibei noesoe: „Haoe kan oan matenek sei?

Krawa simoe: „Matenek ona mais sei. Beloe! o ba mola teni o kan oan ida, tan o kan oan kwaik tanis kalan loron".

Hotoe naibei naak: „Soïn".

Hotoe naibei ba nola oan ida teni nodi mai.

1) Staat niet in de woordenlijst.

2) Hier is „nee" aanwijzend voornaamwoord.

De aap: „Welnu dan geef een van uw kinderen aan mij om het te onderrichten".

De krokodil: „Goed; blijft dan eerst hier, ik ga het halen".

De aap: „Goed, als je 't maar vlug doet".

De krokodil: „Goed".

Terstond bracht de krokodil zijn jong mee; toen hij daar gekomen was, nam de aap het en droeg het.

De aap vroeg: „Is dat uw eigen kind, of een kind van een ander mensch?"

De krokodil: „Mijn eigen kind".

De aap: „Goed, wij gaan".

De krokodil: „Zorg goed voor mijn kind".

Toen vertrok de aap met het jong van de krokodil.

Doch de aap bracht het jong van de krokodil weg en leerde het niet; maar hij ging er mee naar de wildernis, doodde het jong van de krokodil en at het op.

Toen de aap het had opgegeten, ging hij weer naar zijn plaats terug; hij was er nauwlijks, of de krokodil vroeg: „Is mijn jongen al geleerd of nog niet?"

De aap antwoordt: „Al geleerd, maar nog niet [1]). Vriend! ga jij nog een van uw kinderen halen, want uw oudste kind huilt dag en nacht".

Daarop zei de krokodil: „Goed".

Toen ging de krokodil nog een jong halen en bracht het mee.

1) d. i. nog niet voldoende.

Hotoe krawa nodi ba, mais la nanorin, nodi ba noo teni dei.

Toen bracht de aap het weg, doch leerde het niet; hij bracht het weg en maakte het ook dood.

Noeoenee dei daudau naibei nia kan oan hitoe nee hotoe.

Zoo ging dat maar door, totdat alle zeven jongen van de krokodil er geweest waren.

Too loron ida naibei ba nalikoe nia kan oan sia; nai bei ba te nare misa nia kan oan sian roein, krawa liboer iha toewa hoen; hotoe krawa nia kan akadiroen tahan boetoek ida; hotoe naibei nee toba kalolon akadiroen tahan, neebe krawa mai, naibei atoe kohi krawa nee; màis krawa matenek; nia sei kedok dei, nia boloe ona: „Hoi beloe! o foin mai ka?" Kaloe krawa boloe, naibei nonok doeoek, krawa lioe mai te nia atoe na krawa; mais krawa boloe notoe noeoenee, nia lao dalan seloek nodi ba nateke naibei. Kaloe krawa nee nare naibei, nia terik: „Ita mak neeka?" Naibei: „Ita mak nee beloe?"

Op zekeren dag ging de krokodil zijn jongen zien; de krokodil ging en zag slechts de geraamten van zijn jongen, die de aap aan den voet van een boom had verzameld; verder de aap had een stapel lontar-blâren; en de krokodil legde zich neer evenwijdig met de lontar-blâren, opdat als de aap kwam hij den aap zou grijpen; doch de aap was verstandig; toen hij nog ver was, riep hij reeds: „Hé vriend! ben jij pas aangekomen?" Als de aap riep, hield de krokodil zich stil; immers als de aap nader bij kwam, zou hij den aap opeten; doch nadat de aap geroepen had, ging hij een anderen weg om de krokodil te gaan zien. Toen de aap de krokodil zag, zei hij: „Is u dat?"

De krokodil: „Is u dat vriend?"

La oras naibei nalolo hori neeba atoe na krawa; la oras dei krawa nalai ba sae iha ai bot ida; hotoe krawa terik ba naibei: „Melok ma mola haoe kan matan tèn oda".

Plotseling zette de krokodil zich van daar in beweging om den aap te bijten; onmiddelijk liep de aap weg, klom in een dikken boom; toen zei de aap tegen den krokodil. „Zou je niet een weinig van het vuil van mijn oogen komen eten?"

Hotoe naibei terik ba krawa: „Wo soïn beloe! leoe-leoe o kala atoe ba tasi".

Daarop zei de krokodil tot den aap: „Ho 't is goed vriend! pas op als je naar zee gaat".

Too loron ida krawa meti klamoer foean; iha we kadomoek oan ida no

Op een dag vischte de aap naar zeewiervruchtjes; in een klein diep water

klamoer foean wain lolos; mais naibei ba toba iha we nee, kaloe krawa atoe na, naibei kohi; krawa ba na klamoer foean nee, naibei kohi nia; naibei kohi hotoe noesoe: „O matene haoë sei?"

waren zeer veel zeewiervruchtjes; doch de krokodil ging in dat water liggen; als de aap zou eten, zou de krokodil hem grijpen; toen de aap die zeewiervruchtjes ging eten, greep hem de krokodil; toen de krokodil hem gegrepen had, vroeg hij: „Ken je mij of nog niet?"

6.

Michel no samea oeloen hitoe.

Lioerai feto no mane, sia roea nahoris oan mane ida naran Michel.

Lioerai nee soi lolos; naran sasa kiik bot la koeran ba nia.

Nia kan oan kalan loron nanak nakdioek moerak nalo noeoedar kaleik. [1])

Mais iha Lioerai niakan kota nee no laloean ida, sena boean bot nain hitoe ba, tan boean bot nee krakat lolos; tan nee Lioerai atoe naboesik mais nataoek boean nee keta na ema.

Tan nee Lioerai naroeka andati ba terik ba ema hotoe-hotoe, keta hasai boean bot nee hosi laloetoek; kaloe se mak nasai boean bot nee hosi laloetoek, Nai atoe hoö nia.

Michiel en de slang met zeven koppen.

Een koningspaar bracht een zoon ter wereld, Michiel genaamd.

Die koning was zeer rijk; niets groot noch klein ontbrak hem.

Zijn zoon speelde dag en nacht met een stuk geld als met eene werpschijf.

Maar in de kampong van den koning was eene afsluiting, waarin zeven groote toovenaars waren opgesloten, omdat die groote toovenaars zeer kwaadaardig waren.

Daarom zou de koning hen wel loslaten, doch hij vreesde, dat zij menschen zouden eten. Daarom gaf de koning last aan den omroeper om aan alle menschen te doen weten dat zij die groote toovenaars niet uit de afsluiting zouden laten; die hen uitliet, zou door den koning gedood worden.

1) In de wdlijst: kaleek. De vrucht eener slingerplant: de vruchten zitten in eene peulschil van een halven of drie kwart meter lengte; zij hebben den vorm eener kastanjebruine schijf van de grootte van een rijksdaalder en worden in deze streken veel door de kinderen gebruikt om mee te spelen; door de eene partij worden deze schijven in eene rij rechtop in den grond gezet; de andere partij werpt met dusdanige schijven naar die in den grond gezet zijn, met het doel deze om te werpen.

Ema hotoe-hotoe nataoek; ema nain ida la kreis laloean nee.

Allen waren bevreesd; niemand ging dicht bij de afsluiting.

Dala ida Lioerai oan nanak nakdioek moerak nalo ba kaleik, la oras niakan loekaton ida monoe tama ba boean bot sia kan laloean; Lioerai oan noesoe ba boean: „Boean fo bodik haoekan moerak mai lai"; boean nata: „Haoe la fo; kaloe o loke odamatan, foin haoe fo; lale haoe la fo". Mais Lioerai oan nee naloea tian nia kan ama nian lia, nasai oda matan nalo boean bot sai; hotoe boean bot fo nikar moerak ba Lioerai oan; boean bot lao tama nikar moat ba.

Eens speelde de koningszoon met een geldstuk als met eene werpschijf; onmiddellijk viel zijn rijksdaalder in de afsluiting der groote toovenaars; de koningszoon vroeg aan een toovenaar: „Toovenaar geef mijn geld hier"; de toovenaar antwoordde: „Ik geef het niet; als gij de deur open maakt, dan geef ik het; anders geef ik het niet". Maar die koningszoon had het bevel zijns vaders vergeten, deed de deur open, liet de groote toovenaars uit; toen gaven de groote toovenaars het geld aan den koningszoon terug; de groote toovenaars gingen weer de wildernis in.

Lioerai mai nalikoe ba boean bot, la iha; nia krakat lolos; nia terik ba ema sia: „Se mak nasai boean bot nee, terik; kaloe la terik haoe atoe koö ema hotoe-hotoe. Mais Lioerai oan nata: „A Ama! Ita keta hoö ema sia, sia la sala; haoe mak sala, bele hoö haoe".

De koning kwam kijken naar de groote toovenaars; zij waren er niet; hij was zeer boos; hij zeide tot de menschen: „Die de groote toovenaars heeft uitgelaten zegge het; als hij het niet zegt, zal ik alle menschen dooden. Doch de koningszoon antwoordde: „Ach Vader! dood de menschen niet, zij hebben geen schuld; ik heb schuld, gij kunt mij dooden".

La oras Lioerai lo'è soerik atoe nodi ta niakan oan; mais ema dato sia nakakik tia nai, mak foin nai la ta fali. Mais ba loron nee Lioerai nola nikar moerak hotoe-hotoe no tais diak hotoe-hotoe fo nikar tais at ba nia kabala; teni nia la na namoetoe no nia kan aman teni, tan aman krakat nia; nia la na diak noeoedar oeloek teni, nia na iha dapor no atan sia; nia la toba iha fatin diak noeoedar oeloek teni; no

Terstond hief de koning het zwaard op om er zijn zoon mee te dooden; doch de hoofden weerhielden den koning, zoodat de koning zijn zoon niet doodde. Maar op dien dag nam de koning al het geld terug en al de goede kleeren, gaf hem weder slechte kleeren om te dragen; ook at hij niet meer met zijn vader samen, omdat zijn vader op hem vertoornd was; hij at niet lekker meer zooals vroeger; hij at in de keuken

sasawan nia nodi bibi malae ba daka, nodi no we au ida no batar talin ida, nalo ba boekae; toö loraik nia natama bibi malae ba laloetoek; hotoe nian isin lolon foër lolos, la namos au teni, noeoedar oeloek nian aman sei nalo diak nia. — Ba loron ida Nai ida solok soerat ba Nai sia iha rai hotoe-hotoe; iha soerat laran nee Nai terik: „Iha haoe kan rai soesar lolos, tan nee emi atoe toean haoe. Kaloe Nai neebe mak no oan mane, nia nalo mai; kaloe oan mak noo samea oeloen hitoe nee, nia mak atoe kawin no haoe kan oan feto kmisak". Lioerai hotoe-hotoe nalo siakan oan mane ba, mais Lioerai oan ida la kfohok atoe nakaat no samea oeloen hitoe nee. Too loraik Lioerai oan Michel nee nodi bibi malae fila natama ba laloean; natama hotoe tia ba laloean, nian atan sia terik ba nia: „Nai oan! ema noi mai terik, ema dato oan hotoe-hotoe atoe liboer au ba rai ida nee ba; kaloe se mak noo samea oeloen hitoe nee, nia atoe kawin no Lioerai nee nia kan oan feto".

Lioerai oan nata: „A bei sian, emi hare dei, haoe nee Lioerai nia kan atan".

Lioerai oan kalan nee nanoin nia kan atan sia terik neë nia tanis.

met de slaven; hij sliep niet meer in een goed vertrek zooals vroeger; en des morgens bracht hij de schapen weg en bewaakte ze; hij nam een bamboe met water en tien kolven mais mee, om buiten te eten; des avonds bracht hij de schapen in den stal; vervolgens hij was zeer vuil; hij reinigde zich niet meer, zooals vroeger toen zijn vader hem nog goed behandelde. Op zekeren dag zond een koning een brief naar de koningen in alle landen; in dien brief zeide de koning: „In mijn land heerscht een groote ramp; wilt mij daarom helpen. De koning die een zoon heeft, late hem komen; de zoon die de slang met zeven koppen doodt, zal huwen met mijne eenige dochter". Alle vorsten lieten hunne zonen gaan, doch geen vorstenzoon durfde te strijden tegen die slang met zeven koppen. Toen het avond geworden was, bracht de koningszoon Michiel de schapen terug in den stal; nadat hij ze had binnengebracht zeiden zijne slaven tot hem: „Koningszoon! er kwamen zooeven menschen vertellen, dat alle hoofdenzonen bijeen zullen komen in een land daarginder; hij die de slang met zeven koppen doodt, zal trouwen met de dochter van dien koning".

De jeugdige koningszoon antwoordde: „Ach goede hemel! gij ziet mij hier slechts als den slaaf eens konings".

In dien nacht als de koningszoon zich herinnerde, wat zijne slaven verteld hadden, weende hij.

Too sasawan nia nodi nikar bibi malae ba daka; nia nodi too loean ba, nia nare ohin boean bot nain hitoe nee: boean bot nee mos nare nia; sia mai nadinan ohin Lioerai oan nee; teni sia nain hitoe nee naris nia fo tais diak ba nia natais diak lioe oeloek nia kan aman natais nia; hotoe Lioerai oan terik ba boean bot nain hitoe nee: „Bei, haoe rona ema sia terik naak iha rai ida neeba Lioerai ida no nian oan feto ida; Lioerai feto nee kabaas lolos; hotoe ohin Lioerai feto nee niakan aman solok soerat nodi fo natene, kaloe Lioerai niakan oan mane noo samea oeloen hitoe, nia atoe kawin no ohin Lioerai feto oan nee".

Den volgenden morgen ging hij weer uit de schapen hoeden: toen hij ze naar buiten had gebracht, zag hij de bewuste zeven groote toovenaars, de groote toovenaars zagen ook hem; zij kwamen dien koningszoon verwelkomen; zij met hun zevenen wieschen hem ook, gaven hem mooie kleeren, kleedden hem mooier dan zijn vader hem vroeger kleedde; daarop zei de koningszoon tot de zeven groote toovenaars: „Ik heb menschen hooren zeggen, dat in een land daarginder een koning is met zijn dochter, die koningsdochter is zeer schoon, verder, de vader van die koningsdochter heeft een brief gezonden om te doen weten, als een vorstenzoon de slang met zeven koppen doodt, zal hij met die koningsdochter trouwen".

Boean bot nata: „Hooe soin o keta neon soesar, awan sasawan o mai mikar".

De groote toovenaars antwoordden: „O goed zoo, maak u niet ongerust, kom morgen terug".

Too loraik Lioerai oan Michel nodi bibi malae natama nikar ba laloean; too nikar sasawan nia nodi bibi malae sai nikar ba daka; hotoe boean bot nee nare nia, naris nia natais nia diadiak, hotoe fo no koeda anin ida ba nia sae; fo teni soerik naroek ida ba Lioerai oan, be atoe nodi ba nakaat no samea oeloen hitoe nee. Laoras Lioe rai oan sae ba koeda nee nodi nalai ba samea oeloen hitoe ba; too tia, ema iha kota nee blaar tan Lioerai oan nee natais diak lolos, no teni nia kan koeda diak lolos, nalai lais noeoedar anin. Lioerai oan nee too samea

Des avonds bracht de koningszoon Michiel de schapen weer in den stal terug; den volgenden morgen ging hij weer uit de schapen hoeden; vervolgens toen de groote toovenaars hem zagen, wieschen zij hem en kleedden hem zeer goed; daarna gaven zij hem een zeer snelloopend paard om te bestijgen; gaven daarenboven een lang zwaard aan den koningszoon, om daarmee te gaan strijden tegen de slang met zeven koppen. Onmiddellijk besteeg de koningszoon dat paard, reed er mee naar de slang met zeven koppen; toen hij daar aankwam, waren de menschen

oeloen hitoe nee nian fatik nia boloe ba samea oeloen hitoe nee: „Hei samea! o maak ema hotoe-hotoe, nataoek o; sai mai, haoe atoe koko kare o kan bit nee". Samea nata nikar ba Lioerai oan: „Hei beloe! tan sa o mai sadi haoe? oin noeoedar o nee nen la sana an ba haoe kan nean let".

Lioerai oan nata: Hooe soin; masik o tos malo boewa fatoe haoe fera kare, kodi haoen lawarik fera kare.

in die kampong verwonderd, omdat die koningszoon zeer schitterend gekleed was, alsook omdat hij zoo'n mooi paard had dat liep met de snelheid van den wind. Toen de koningszoon bij het verblijf der slang met zeven koppen gekomen was, riep hij deze toe: „Hé slang! gij zegt, dat alle menschen u vreezen; kom te voorschijn, ik zal uwe kracht eens beproeven". De slang antwoordde den koningszoon: „Hé vriend! waarom komt gij mij uitdagen? iemand als gij vult niet eens de ruimte tusschen mijne tanden". De koningszoon antwoordde: „Nu goed; al zijt gij zoo hard als oude pinang, ik zal trachten u te splijten; met mijne jengdige kracht tracht ik u te splijten".

Hotoe la oras samea oeloen hitoe sai mai ba Lioérai oan; laoras sia roea ta maloe; teki-tekis oedan anin; oedan no anin la namoto daudau too loro monoe. Lioerai oan Michel mak menaan noo tia samea oeloen hitoe nee, foin oedan no anin namoto.

Onmiddelijk daarna kwam de slang met zeven koppen te voorschijn en vertoonde zich aan den koningszoon; terstond gingen zij den strijd met elkander aan; plotseling ontstond er regen en wind; de regen en de wind hielden niet op voor de zon onderging. De koningszoon Michiel overwon, sloeg de slang met zeven koppen dood, waarna de regen en wind ophielden.

Hotoe Lioerai oan toen nosi koeda, koa samea oeloen hitoe nian nanaan dikin; hotoe nia faloen ba soerat ida, nodi ba boean bot rai nahoelin.

Daarna steeg de koningszoon van het paard, sneed de punt af van de tong der slang met zeven koppen; die punt wikkelde hij in papier en bracht ze naar de groote toovenaars om te bewaren.

Hotoe nia nodi bibi malae ba natama nikar ba laloean, natais nikar nian tais at fo nikar ohin tais diak nee ba boean bot.

Daarna bracht hij de schapen weer naar den stal, trok zijn slechte kleeren weer aan, en gaf de mooie kleeren aan de groote toovenaars terug.

Ba loron ida ema ida ba tiha naan, nare nola samea oeloen hitoe maten nee iha tasi rat; la oras nia ta kotoe samea oeloen; nia la tiha teni naan mais nia nodi ohin samea oeloen nee ba natoedoe ba Lioerai iha kota nee; nia terik ba Lioerai: „Haoe mak ta koo samea oeloen hitoe nee; tan nee haoe mak atoe kawin ko Ita kan oan". Lioerai terik. „Iha neebe samea nia kan oeloen hitoe nee?" Nia natoedoe ba Lioerai. Lioerai terik: „Soin, awan sasawan haoe atoe karoeka ema liboer an, wain roea emi atoe kawin".

Op zekeren dag ging iemand visschen, en zag de doode slang met zeven koppen op het zeestrand; onmiddelijk sloeg hij de koppen der slang af; hij vischte niet meer, maar hij ging met de koppen der slang op weg om die aan den koning in die kampong te toonen; hij zeide tot den koning: „Ik heb de slang met zeven koppen doodgeslagen; daarom zal ik met uwe dochter in het huwelijk treden". De koning zeide: „Waar zijn de zeven koppen van de slang?" Hij toonde ze den koning. De koning sprak: „Goed, morgen vroeg zal ik last geven, dat de menschen samenkomen; overmorgen zult gij in het huwelijk treden".

Too wain roea sasawan ema naksoedik bele tia, Nai terik: „Ohin haoe kan oan feto atoe kawin, dadi emi ba hafoetar dalan no oema"; hotoe ema sia nataa: „Diak nai".

Na twee dagen toen de menschen des morgens allen waren samengekomen, zeide de koning: „Heden zal mijne dochter in het huwelijk treden; gaat gij daarom den weg en het huis versieren"; daarop antwoordden de menschen: „Goed, heer".

Ba loron nee ema nafoetar Nai niakan oema no dalan nalo diak lolos; sia naè tais misa diak ba dalan klaran, ema kawin atoe lao ba.

Op dien dag versierden de menschen het huis van den koning en den weg zeer mooi; zij spreidden kleederen uit op het midden van den weg, opdat de gehuwden er over heen zouden gaan.

Ema hotoe-hotoe mai bele tia too oema ema atoe kawin ba, oras nee mos Lioerai oan Michel too no boean bot nain roea toeir nia; hotoe Lioerai oan too oema, ema hotoe-hotoe mate sala; hotoe nia toen nosi koeda nodi we nisik ema iha oema kawin laran, hotoe sia moris nikar.

Toen allen bij het huis, waarin het huwelijk zou plaats hebben, gekomen waren, toen was ook de koningszoon Michiel daar met twee groote toovenaars als gevolg; toen de koningszoon bij het huis kwam, vielen allen in zwijm; toen steeg hij van het paard, besproeide de menschen in het bruiloftshuis met water, waarop zij weer bijkwamen.

Hotoe Lioerai oan noesoe: „Iha neebe ema atoe kawin no Lioerai feto nee?"

Ema hirak nee nataa: „Nia mak nee"; hotoe Lioerai oan noesoe ba ema nee: neebe samea niakan nanaan dikin?"

Ema nee nata: „Ami loke samea oeloen hitoe niakan iboen mais niakan nanaan dikin la iha". Lioerai oan terik: „Samea niakan nanaan dikin iha haoe".

Laoras boean bot nain roea nee ba firi sai ohin ema atoe kawin no Lioerai oan nee, nodi tama nikar moat laran ba.

Lioerai oan Michel mak kawin no Lioerai feto misak nee; ema nalo dahoer kalan hitoe, loron hitoe.

Toen vroeg de koningszoon: „Waar is de man, die met deze koningsdochter in het huwelijk zal treden?"

De menschen antwoordden: „Hier is hij". Daarop vroeg de koningszoon aan dien man: „Waar is de punt van de tong der slang?"

De man antwoordde: „Wij hebben den muil van de slang met zeven koppen geopend, maar de punt van de tong hebben wij niet gezien". De koningszoon zeide: „De punt van de tong der slang is bij mij".

Onmiddelijk traden de twee groote toovenaars toe, sleurden dien man, die met de koningsdochter zou huwen, naar buiten, en verdwenen met hem in de wildernis.

De koningszoon Michiel huwde met de eenige dochter van den vorst; de menschen vierden feest zeven dagen zeven nachten.

7.

Boei kiak no Maoe kiak.

Ema nain roewa naran Maoe inan no Mau aman, sia lere toos. Boei kiak no Mau kiak sia moekit; ema fai batar, sia ba nili batar monoe; hotoe ema nodi aloe tae sia roea tan batar monoe nee; hotoe batar tomak sia rai liboer, batar nakro'è sia teïn ba na; hotoe sia nili batar wain tian sia lere toos; sia lere hotoe, sia koeda batar.

De weeskinderen Boei en Mau.

Twee menschen genaamd Mau inan (moeder van Mau) en Mau aman (vader van Mau) bewerkten den tuin. De weeskinderen Boei en Mau waren arm; als iemand maïs stampte, gingen zij de maïs die op den grond viel oprapen; en dan sloegen de menschen hen met den stamper ter wille van die neergevallen maïs; de gave maïs verzamelden zij; de stuk gestampte kookten zij terstond; toen zij reeds veel maïs opgeraapt hadden, maakten zij een tuin schoon; daarna plantten zij de maïs.

Mau inan no Mau aman baboet nola lawarik roewa nee sia kan toos; sia nela rohan ida dei, fo ba lawarik roewa nee; hotoe daudau too batar tasak ona, fahi foeik ida mai na lawarik roewa nee niakan batar; hotoe lawarik roea nee tanis tan sia kan batar; sia tanis, manoe foeik ida naran Berlikoe mai ba sia roewa, noesoe: „Emi tanis ba sa"; sia simoe: „Ami tanis tan fahi foeik na ami kan batar"; hotoe Berlikoe nee terik: „Emi roea keta tanis; emi roea ba boeka oelar naran klata haoe lei ba boloe fahi foeik kodi mai; hotoe Berlikoe nee ba boloe fahi; ba boeka netan fahi foeik iha fatoekoeak ida; fahi terik: „Haoe ka Mau kiak no Boei kiak nia kan batar tasak; haoe baroek"; hotoe Berlikoe terik: „Ita roea ba ha haoe kan batar tasak iha nee ba, wain lolos; sia roea ba, Berlikoe oeloek, fahi toeir; hotoe sia ba too toos tehen nee, fahi terik: „A! o bosok haoe; o terik o kan toos seloek; mais lale haoe ka loro-loron Boei kiak no Mau kiak nia kan toos nee".

Mau inan en Mau aman pleegden bedrog, ontnamen dien twee kinderen hun tuin; zij lieten slechts een stuk over; gaven het aan die twee kinderen; vervolgens voortdurend totdat de maïs rijp was, kwam een wild varken maïs van die twee kinderen eten; toen huilden die twee kinderen om hun maïs; terwijl zij huilden, kwam het vogeltje Berlikoe [1]) tot hen, en vroeg: „Waarom huilt julie?" zij antwoordden: „Wij huilen omdat een wild varken onze maïs heeft opgegeten". Daarop zei Berlikoe: „Julie moet niet huilen, gaat beiden den worm zoeken, die klata heet, ik zal het varken gaan roepen, en er mee hier komen"; daarop ging Berlikoe het varken roepen; hij ging zoeken en vond het wilde varken in eene rotsholte; het varken zei: „Ik heb de rijpe maïs van de weezen Mau en Boei opgegeten; ik was lui"; daarop zei Berlikoe: „Wij gaan samen mijn rijpe maïs eten daar ginder, er is zeer veel"; zij beiden gingen, Berlikoe voorop, het varken achteraan; toen zij tot den rand van den tuin waren voortgegaan, zei het varken: „O gij bedriegt mij; gij zegt, dat uw tuin een andere is, maar neen, dagelijks at ik van dezen tuin die aan de weezen Boei en Mau toebehoort".

Hotoe Berlikoe terik: „O soin! lao mai"; hotoe fahi terik: „Haoe kataoek boeat metan nee; haoe la tone"; fahi nare dia, Mau kiak sia roewa Boei kiak nalo hein fahi nee; Berlikoe terik: „Lao mai"; fahi ba,

Daarop zei Berlikoe: „Nu goed! kom hier"; het varken zei: „Ik ben bang voor dat zwarte ding; ik kom niet"; het varken zag de val die de weezen Mau en Boei voor het varken gemaakt hadden; Berlikoe zei: „Kom";

[1]) Een vogeltje van de grootte van een rijstvogeltje.

tama, dia kona ba nia kan kakorok; hotoe Berlikoe kakaoer ba Boei kiak no Mau kiak; hotoe sia roea mai; Mau kiak nodi diman ida, Boei kiak nodi aloe; hotoe Boei kiak taè nodi aloe, Mau kiak sona nodi diman; hotoe Berlikoe terik: „Soin, emi roea hodi fahi ba ona, emi fo haoe kan oelar klata mai; hotoe sia fo oelar nee ba Berlikoe; sia fo notoe tia, sia lao faè maloe; sia nain roea noelan nodi fahi ba oema; sia nodi ba too oema, hai mate; hotoe Mau kiak naroeka Boei kiak ba nola hai iha Mau aman no Mau inan; nia foin ba oema nee nia noesoe hai; Mau inan terik: „Loro-loron emi la mai hola hai; haoe kanoin emi foti fafioer maten ida"; (Mau inan noesoe nodi lia tatean, la terik bisik); hotoe lawarik terik: „Ami la foti"; nia neli natos fahi nee; hotoe Mau inan fo hai ba nia, nodi terik: „Kaloe emi foti fafioer maten ida modi hai nee ba too mota oan, hai mate nanik o; kaloe emi la foti fafioer maten o modi hai nee ba too oema. Hotoe lawarik nee nodi hai ba too mota oan nee, hai mate nanik nia; hotoe nia fila nikar ba noesoe teni; nia noesoe, Mau inan terik: „O bosok; emi foti fafioer maten"; hotoe lawarik terik: „Lale ami la foti"; „soin o la foti, o modi mikar hai nee ba"; nia nodi ba too mota oan nee, hai mate nikar; hotoe nia ba lioe nia kan oema ba; hotoe nia terik ba nia kan nan: „Haoe ba koesoe

het varken ging binnen, en kwam met den hals in de val te recht; toen riep Berlikoe naar de weezen Boei en Mau; daarop kwamen beiden; Mau droeg een lans mee, Boei een rijststamper; daarop sloeg Boei met den rijststamper, Mau stak met de lans; Berlikoe zei: „Goed zoo, brengt het varken nu maar weg, geeft mijn worm klata hier"; toen gaven zij dien worm aan Berlikoe; na hem gegeven te hebben, verlieten zij elkaar; zij droegen met hun beiden het varken naar huis; toen zij er mee aan het huis kwamen, was het vuur uit; toen beval Mau, dat Boei vuur zou gaan halen bij Mau aman en Mau inan; zij was nauwlijks bij dat huis aangekomen, of zij vroeg om vuur; Mau inan zei: „Dagen achtereen komt gij geen vuur halen; ik geloof dat julie een doode kwartel opgeraapt hebt". (Mau inan sprak zinnebeeldig, niet in eigenlijken zin); daarop zei het kind: „Wij hebben er geen opgeraapt", het zweeg van dat varken; daarop gaf Mau inan vuur aan haar, zeggende: „Als julie een doode kwartel hebt opgeraapt, zal het vuur ten uwen ongerieve uitgaan, wanneer gij er mee bij het riviertje komt; als julie geen doode kwartel hebt opgeraapt, dan bereikt gij met het vuur het huis". Toen het kind met het vuur tot aan het riviertje gekomen was, ging het vuur ten zijnen ongerieve uit; daarop keerde het terug ging weer (vuur) vragen; toen het er om vroeg zei Mau inan: „Gij hebt gelogen; julie hebt een doode kwartel opgeraapt".

hai, Mau inan terik emi foti fafioer maten ida"; hotoe nan terik: „Soin; noeoesa o la modi hai mai?" hotoe feton terik: „Haoe kodi hai mai too mota oan, hai mate nanik haoe"; nan terik: „Soin, o ba mikar, mo Mau aman no Mau inan mai, hodi no hai kedan"; hotoe nia ba nikar; too ba tia nia terik: „Ita lao na; atoe ba ami kan oema ba"; hotoe sia toloe ba oema ba; sia ba, sia nodi no hai; too ba tia sia hare fahi iha oda matan; hotoe Mau aman no Mau inan terik: „Emi heli hatos fahi nee ba ami; ami mai foin hare fahi maten nee"; hotoe sia nain hat toenoe fahi nee; toenoe hotoe tia, koa; sia koa bele tia Mau aman terik: „Boeat nee haoe kanoin lanoek; haoe ka kokon lai, emi toloe keta lai ha"; hotoe Mau aman na kokon rohan ida; nia na tia, nia terik: „Naan nee moroek lolos, emi toloe keta ha oli; ami atoe hodi naan nee ba oema ba, atoe hodi ba tisi lai; awan emi lei toeir ba hola; hotoe Mau aman no Mau inan nodi ohin naan nee ba sian oema ba; lawarik roea nee soebar nela tian naan rohan ida iha ai tahan ohak; ema roea nee lao tia, sia nasai naan rohan nee hotoe sia roea nasoe; nasoe hotoe sia koa nalo rohan; Mau kiak terik ba nian alin: „O keta ma lai, haoe ka kokon lai"; hotoe nia na kokon; na hotoe nia toba; nia toba dandan

Het kind zei: „Neen, wij hebben er geen opgeraapt"; „nu goed, als gij er geen hebt opgeraapt, breng dan het vuur weer naar ginder toe"; toen zij er mee bij het riviertje kwam, ging het vuur uit; toen ging ze door naar huis; zij zei tot haar broeder: „Ik ging vuur vragen; Mau inan zei, julie hebt een doode kwartel opgeraapt"; toen zei de broer: „Goed, waarom hebt gij geen vuur meegebracht?" de zuster zei: „Toen ik met het vuur bij het riviertje kwam, ging het vuur ten mijnen ongerieve uit"; de broer zei: „Goed, ga terug, kom hier met Mau aman en Mau inan, breng meteen vuur mee" daarop ging zij terug; toen zij daar was, zeide ze: „Laat ons gaan; we zullen naar ons huis gaan"; toen gingen zij met hun drieën naar het huis; bij het weggaan namen zij ook vuur mee; daar aangekomen, zagen zij het varken bij de deur; daarop zeiden Mau aman en Mau inan: „Julie hebt van dat varken bij ons gezwegen; nu wij hier zijn, zien we eerst dat doode varken"; daarop braadden zij met hun vieren dat varken; na het gebraden te hebben sneden zij het (in stukken); toen zij het geheel gesneden hadden, zei Mau aman: „Ik geloof dat dat goedje bedwelmt; ik zal eerst proeven, julie drie moet nog niet eten"; daarop proefde Mau aman een stuk; na gegeten te hebben zei hij: „Dat vleesch is zeer bitter; julie drie moet er niet van eten; wij zullen dat vleesch naar huis brengen, en het dan eerst eenige keeren koken; morgen zult

loro malirin, nia nader nikar; nia terik: „Mau inan no Mau aman bosok ita; naan nee ha diak lolos, awan o atoe ba mola mikar ita kan naan nee; nola nikar sawan nia kan alin ba noesoe ohin naan nee; Mau inan no Mau aman terik naan sei la miis daoek sei kamoroek; hotoe lawarik terik: „Wain hira haoe mai kikar?" Mau inan terik: „Awan sawan o mai mikar"; nola nikar sawan lawarik oan nee ba nikar; too ba sia nain roea nee terik: „A! naan nee la miïs daoen, emi keta ha lai, lale lanoė emi; hotoe lawarik noesoe: „O medi haoe kan oetoe lai"; Mau inan terik: „Lale haoe la katene kedi oetoe; diak lioe o medi haoe kan"; hotoe lawarik nee nedi Mau inan nia kan oetoe, noesoe ba Mau inan: „Emi hataoek samea ka lale?" „Lale ami la hatauk; nee te Mau aman nia kan heti knotak"; hotoe lawarik noesoe fali: „Samodo emi hataoek ka lale?" Mau inan nata: „Lale nee te Mau aman nia kan foetoe oeloen"; hotoe noesoe fali: „Toko emi hataoek ka lale?" „Ami la hataoek, nee te Mau aman nia kan kakaloek"; daudau terik too oelar hotoe-hotoe; sia la nataoek bele; hotoe lawarik noesoe fali: „Domalaka [1]) emi hataoek ka lale?" Hotoe sia roea simoe: „O keta terik boeat nee, ami hataoek lolos"; hotoe lawarik terik: „Soin

gij naar ons toegaan om het te halen"; toen gingen Mau aman en Mau inan met dat vleesch naar hun huis; de twee kinderen hadden een stuk vleesch onder bladeren verborgen; toen die twee menschen weg waren, haalden zij dat vleesch (van onder de blaren) uit en kookten het; na het gekookt te hebben sneden zij het in kleine stukjes.— Mau zei tot zijn zuster: „Jij moet nog niet eten, ik zal eerst proeven"; toen proefde hij; daarna ging hij slapen; hij sliep tot's namiddags en stond weer op; toen hij opstond zei hij: „Mau inan en Mau aman hebben ons bedrogen; dat vleesch smaakt zeer goed; morgen moet gij ons vleesch terug gaan halen"; des anderen daags ging zijne zuster en vroeg om dat vleesch; Mau inan en Mau aman zeiden, het vleesch is nog niet goed, het is nog bitter, daarop zei het kind: „Over hoeveel dagen zal ik terugkomen?" Mau inan zei: „Kom morgen vroeg terug" den volgenden dag ging het kind terug; toen het daar was, zeiden die twee: „Och! het vleesch is nog niet goed, julie moet er nog niet van eten, anders bedwelmt het u"; daarop verzocht het kind: „Reinig mijn haar van ongedierte"; (letterl. knip mijn luizen). Mau inan zei: „Neen luizen knippen kan ik niet; knip jij liever de mijnen": daarop knipte het kind de luizen van Mau inan en vroeg aan Mau inan: „Ben julie bang voor een slang of niet?" Mau inan antwoordde: „Neen daar zijn wij niet bang voor; immers dat is Mau aman zijn buikband"; daarop vroeg het kind: „Ben julie

1) In de woordenlijst domo laka.

haoe lao na"; nia fila nikar nia kan nan ba, nia terik: „Sia la nataoek oelar hotoe-hotoe; sia nataoek domalaka misa dei"; hotoe sia roea lao ba boeka domalaka; sia tan ba au oan roea nakonoe; hotoe kalan sia roea nodi ba Mau inan no Mau aman sian oema; sia atoe tama nosi oda matan, mais oda matan sena, foetoe metin lolos; hotoe sia nosi loean nanono, sia noï na naan; hotoe sia atoe tama nosi oda matan la diak, hotoe sia sae nosi oema fafoehoen; nain ida toer nosi kakoeloek ida, nain ida toer nosi kakoeloek ida; hotoe sia roea soboe oema nalo koeak; hotoe ema nain roea iha oema laran rona botoe, sia terik: „Sa laho mak soboe ami kan oema?" Hotoe lawarik roea nee soboe nonok dei; gesoboe nalo koeak loewa tia sia roea tama nosi ohin koeak nee, sia toen toer ba kahaak; sia nain roea toer ba nee, sia tate ohin domalaka ba Mau aman no Mau inan sia kan oeloen; hotoe sia nako'è; „Ko'è ko'è ko'è, tama fatoe, koeak, tama toei-toeir; tama ai koeak, tama toei-toeir"; hotoe Mau aman no Mau inan nalai nela sia kan oema sia roea nalai ba iha fatoek bot ida, noesoe ba fatoek, terik: „O kan oema loewa ka lale?" Hotoe fatoek nonok dei; hotoe sia nalai lioe, sia ba noesoe ba ai koeak: „O kan oema loewa ka lale?" Hotoe ai koeak terik: „Ami kan oema la

bang voor een groene slang?" Mau inan antwoordde: „Neen, dat is immers Mau aman zijn hoofddoek"; daarop vroeg zij weer: „Ben julie bang voor een gekko?" „Daar zijn wij niet bang voor; dat is immers Mau aman zijn sirihtasch"; en zoo verder allerhande ongedierte; zij vreesden voor niets; toen vroeg het kind weer: „Vuurvliegen ben julie daar bang voor of niet?" Toen antwoordden beiden: „O spreek niet over dat ding; daar zijn wij zeer bang voor"; daarop zei het kind; „Goed, ik ga weg"; toen zij bij haar broer was teruggekomen, zei ze: „Zij zijn voor geen ongedierte bang; zij vreezen alleen de vuurvlieg"; daarop gingen zij samen vuurvliegen zoeken, vulden er twee kleine bamboes mee; des nachts gingen zij er mee naar het huis van Mau inan en Mau aman, zij wilden door de deur binnengaan, maar de deur was gesloten, stevig gebonden; daarop bleven zij buiten wachten; die in huis waren bezig met vleesch te eten; vervolgens daar zij door de deur niet konden binnengaan, klommen ze over het dak; de eene nam plaats bij den eenen paal (waar de nokbalk op rust); de andere bij den anderen paal; daarop maakten zij een gat in het dak; toen de twee in het huis leven hoorden, zeiden ze: „Wat voor een muis maakt ons dak stuk?" Daarop maakten de twee kinderen (het dak) stuk zonder leven te maken; toen zij een wijde opening gemaakt hadden, gingen ze door die opening naar binnen, ze daalden af en namen plaats op een zoldertje; terwijl

loewa"; hotoe sia nain roea nalai lioe dei, ba noesoe ba au: „O kan oema loewa ka lale?" „A ami kan oema la loewa"; hotoe sia ba teni noesoe ba fafoeloe; fafoeloe terik: „Soin tama mai"; sia tama too fafoeloe laran, fafoeloe botoe nakfera nodi sia nain roea; sia nain toewa mate. Ema mane nee toeboe nalo ba badoet ida; hotoe feto nee toeboe nalo ba ai bano hoen ida.

Hotoe lawarik roea nee fila nikar ba Mau inan no Mau aman sian oema, sia foti naan tau ba au; sia nalo oema mamoek hotoe sia soenoe; soenoe hotoe tia, sia lao; sia nodi ohin naan no bahoak nee ba sia kan oema ba.

Hotoe ohin lawarik roea nee Boei kiak no Mau kiak dadi soi lolos, sa ida la koeran ba sia.—

zij daar zaten, schudden ze de vuurvliegen uit op het hoofd van Mau aman en Mau inan; daarop schreeuwden ze (tot de vuurvliegen); „Kwè, kwè kwè als zij (Mau inan en Mau aman) een rotshol binnengaan, gaat er met hen binnen; als zij een hollen boom ingaan, gaat er met hen in"; daarop liepen Mau aman en Mau inan hun huis uit; zij liepen naar een grooten rotssteen, vroegen den steen: „Is uw huis ruim of niet?" De steen zweeg slechts; zij liepen verder, gingen aan een hollen boom vragen: „Is uw huis ruim of niet?" De holle boom zei: „Ons huis is niet ruim"; daarop liepen zij beiden maar verder, gingen aan een bamboe vragen: „Is uw huis ruim of niet?" „O ons huis is niet ruim"; toen gingen ze het weer aan een fafoeloe [1]) vragen; de fafoeloe zei: „Goed, kom binnen"; toen zij er in waren gegaan knalde de fafoeloe en barstte met hen; beiden waren dood. De man groeide en werd een harsboom; de vrouw groeide en werd een banoboom.

Toen gingen de twee kinderen terug naar het huis van Mau inan en Mau aman; zij namen het vleesch, deden het in een bamboe; zij maakten het huis leeg en staken het in brand; na het in brand gestoken te hebben, gingen zij weg; zij namen dat vleesch en de barang mee naar hun huis.

En die twee kinderen Boei en Mau werden zeer rijk, niets ontbrak hun.

---

1) van fafoeloe maken ze hier blaaspijpen en dwarsfluiten.

8.

Soeri ikoen no kikit roewa.

Soeri ikoen en twee roofvogels.

Ema mane ida no ferik ida nahoris oan mane hitoe *feto* hitoe; teni nia koeda talas batak hitoe.

Een man en eene oude vrouw schonken het leven aan zeven zonen en zeven dochters; ook beplantte hij een stuk grond van zeven terrassen met knollen.

Kalan ida fahi mai na talas nee; nola kalan nia oan kwaik ida mai daka; kalan rai nafae fahi mai too baa tehen boloe: „Wai talas kolo raek [1]) sakolo raek o nain iha nee ka knoea ba?" Talas nata: „Wai haoe nain knoea ba"; hotoe fahi naro'è baa, nodi nakwèk naak: „Kwèk, kwèk ka talas kolo raek ka no nain".

Een zekere nacht kwam een varken die knollen eten; de nacht daarop kwam een van zijn groote jongens waken; te middernacht kwam het varken bij den rand der omheining en riep: „Hé knol is uw eigenaar hier of in de kampong?" De knol antwoordde: „Ho, mijn eigenaar is in de kampong"; daarop vernielde het varken de omheining en schreeuwde: „Kwék, kwék ik eet de aardknollen, eet ook den eigenaar op".

La oras ohin ema daka nalai; hotoe fahi na'nalo talas batak hotoe kedan; nola awan ida mai daka fali; too kalan rai nafae fahi mai nikar; too baa tehen fahi boloe nikar: „Wai talas kolo raek sakolo raek o nain iha nee ka knoea ba?" Talas nata: „Haoe nain knoea ba"; noeoenee dei daudau too sia nain nen lioe tian; too Soeri ikoen nia kee rai koeak foin nia tama ba; nalo kilat iboen dei mak sai; kaloe fahi mai nia atoe noesi. Kalan rai nafae nia matan nakati, nia nola koenoes no

Terstond vluchtte die bewaker weg; daarop at het varken in eens het heele terras leeg; den volgenden dag kwam een ander waken; toen het middernacht was, kwam het varken weer; toen het bij den rand der omheining was gekomen riep het weer: „Hé knol is uw eigenaar hier of in de kampong?" De knol antwoordde: „Mijn eigenaar is in de kampong"; zoo ging het maar door, tot dat zij alle zes gewaakt hadden; toen Soeri ikoen aan de beurt kwam, groef hij een kuil en ging er in; alleen

1) „kolo raek" zou hetzelfde zijn, zoo is mij gezegd, als „fahi loemak" = een worm, die aan de wortels van de rijst knaagt; wat het hier moet beteekenen is mij niet duidelijk en daarom niet vertaald.

masin teni derok nia noesak moetoe neebe nia matan nakati, nia koa kane liman foean tau ba koenoes nee.

het uiteinde van den geweerloop liet hij er uitsteken; als het varken kwam, zou hij schieten. Toen te middernacht zijne oogen van slaap dicht vielen, nam hij Spaansche peper, zout en limoen, mengde dat alles dooreen, opdat als hij slaperig werd, hij de vingers, na er een wond in gesneden te hebben, in dat mengsel zou steken.

Kalan rai nafae fahi mai too baa tehen boloe: „Wai talas kolo raek sakolo raek o nain iha nee ka knoea ba?" Talas nata: „Haoe nain knoea ba". La oras fahi naro'è baa tama mai nodi nakwèk: „Kwèk kwèk ka talas koloraek ka no nain"; nia foin atoe na talas, Soeri ikoen noesi; hotoe Soeri fila nikar ona, ba boloe nian maun sia nen mai atoe koa fahi nee; sia too ba tia sia koa; naran hotoe-hotoe sian misa, Soeri ikoen nian oeloen no kidan rohan oan ida; koa hotoe tia, sia fila nikar oema ba.

Te middernacht kwam het varken bij den rand der omheining en riep: „Ho, knol is uw eigenaar hier of in de kampong?" De knol antwoordde: „Mijn eigenaar is in de kampong". Onmiddelijk vernielde het varken de omheining, ging binnen terwijl het schreeuwde: „Kwèk, kwèk, ik eet de knollen ik eet ook den eigenaar op", hij zou juist een knol eten, toen Soeri ikoen schoot; daarna keerde Soeri terug, ging zijne zes oudere broeders roepen om dat varken in stukken te snijden; daar aangekomen sneden zij het in stukken; alles werd het hunne; het deel van Soeri ikoen bestond slechts uit den kop en een stukje van den benedenrug; toen ze met snijden klaar waren, keerden zij naar huis terug.

Too dalan nia maun sia nen terik ba nia; „Soeri, ama nian kadi iha o ka lale?" Hotoe Soeri ikoen naak: „Lale, keta iha emi"; sia naak: „Lale, neete o fila mikar ba iha rasan ba, keta ita lao haloea iha rasan ohak aroema"; hotoe Soeri ikoen naak: „Ho soin, soerak emi hein haoe"; sia

Onderweg zeiden zijne zes oudere broeders tegen hem: „Soeri, vader's wetsteen heb jij dien of niet?" Daarop zei Soeri ikoen: „Neen, als julie hem maar niet hebt". Zij zeiden: „Neen, ga jij dus terug naar den blarenhoop [1]); misschien hebben wij hem bij het weggaan vergeten en onder de blaren laten liggen"; daarop zei

1) Als ze een varken of karbouw slachten, spreiden ze pisang- of andere blaren op den grond uit, om het in stukken gesneden vleesch daarop voorloopig neer te leggen.

terik: „Ho soin, lao lais ami hein o ba nee". Hotoe Soeri ikoen ba; too ba, nia fèt naran rasan hirak nee la nare kadi; hotoe nia fila nikar ona, nia boloe lao-laok naak: „Owé! maun sia nen oan hein lai haoe"; la oras bei tiloen belar nata: „Oi! ami nee mai"; Soeri ikoen terik naak: „Ses tia, haoe atoe lao lioe"; bei tiloen belar naak: „Ami mak nee"; Soeri ikoen naak: „Neete la hos haoe maun; haoe maun la tiloen belar, hotoe haoe maun la kabala tais moetin nee hos; teni haoe maun neau la moetin nocoenee te lale". La oras bei tiloen belar lake nian tiloen nafoeoet nola Soeri ikoen, nodi ba sena ba laloean bisi ida laran. Laloean nee no kian hoen bot ida iha laran; Soeri ikoen nalikoe sae kian dikin ba te no kikit oan roewa iha dikin; nia naroeka bei tiloen belar sae ba nola kikit oan roewa nee fo ba nia. Bei tiloen belar nodi han ba nia; nia na nola oan ida dei fo ba nian kikit oan dei; noeoenee dei nian kikit oan roéwa bot ona; hotoe kikit oan terik ba nia: „O tama kokon oektoloek nee be [1]) ami roewa foti hare o, bele ka la bele"; hotoe Soeri ikoen tama ba oektoloek nee, hotoe kikit oan roewa nee foti nia, foti ba te bele nia tian; hotoe rai toen nikar.

Soeri ikoen: „Ja goed, als julie maar op mij wacht"; zij zeiden: „Ja goed, loop vlug, wij wachten je hier". Toen ging Soeri ikoen; toen hij daar aankwam, nam hij den heelen blarenhoop op, doch zag den wetsteen niet; daarop ging hij terug; onder het gaan riep hij voortdurend: „He! mijne lieve zes broeders, wacht mij"; terstond antwoordden spoken met de breede ooren: „Oei! hier zijn we"; Soeri ikoen zei: „Gaat op zij, ik wil doorgaan"; de spoken met de breede ooren zeiden: „Hier zijn we"; Soeri ikoen zei: „Wel neen, dat zijn mijne broeders niet; mijne broeders hebben geen breede ooren, en zij dragen dat witte kleed niet, ook hebben zij zulke witte tanden niet; o neen". Terstond daarop ontvouwden de spoken hunne ooren sloegen ze om Soeri ikoen en brachtten hem weg om hem in eene ijzeren omheining op te sluiten. In die omheining stond een groote kapokboom; Soeri ikoen keek opwaarts naar den top van den kapokboom; twee jonge roofvogels zaten in den top; hij gelastte de breedooren er in te klimmen de jonge roofvogels te nemen en ze hem te geven. De breedooren brachten hem eten; hij at slechts een weinig, gaf het maar aan zijne jonge roofvogels; zoo ging het maar door en zijne jonge roofvogels waren nu al groot geworden; en de jonge roofvogels zeiden tot hem: „Ga eens in deze mand, opdat wij beproeven u op te tillen, of het kan of niet"; daarop ging Soeri ikoen in die mand, en de twee jonge roofvogels

1) In de wdlijst: bee.

Awan bei tiloen belar sia atoe noo nia ona; sei sawan dei bei tiloen sia mai tian atoe noo nia, sia sakili nia, nia nanasa kei nahaek; hotoe sia terik naak": Naan bokoer tian". Soeri ikoen terik: „Emi atoe hoo haoe, emi atoe hose diman talioer haoe, haoe toer ba oektoloek laran; sia foin talioer, kikit oan roewa foti nola Soeri ikoen sae dandan kian dikin ba; hotoe bei tiloen belar sia baloe nanisi baloe ta baloe kroit ohin ai nee; ai foin tohar kikit oan roewa nee foti nola Soeri ikoen sae ba kanoekoe bot ida dikin; hotoe bei tiloen belar sia toeir ba; baloe noean baloe kalisi baloe nanisi; ai foin tohar ohin kikit oan roewa nee foti nola Soeri ikoen sae ba fatoek naroek ida dikin; hotoe bei tiloen belar sia toeir ba; baloe ta baloe kalisi baloe nanisi; fatoek la tohar bodik sia.

Hotoe kikit oan roewa toen mai kisoe dele tin bei tiloen belar sian matan; teni ohin kikit oan roewa nee ba foti nola lioe rai feto ida nodi mai nalo ba Soeri ikoen fen; hotoe kikit roewa nee ba foti naran sasa oi-oik nodi mai bele; ema mos sia roewa foti nodi mai nalo Soeri ikoen nian atan; hotoe ema nalo dahoer bot iha fatoek dikin ba; hotoe Soeri ikoen nian mann sia naak: „Soeri ikoen

tilden hem op; zij konden het reeds; toen zetten zij hem weer neer.

Morgen zouden de breedooren hem dooden; nog vroeg waren zij gekomen om hem te dooden, toen zij hem kittelden, lachte hij luidkeels; daarop zeiden zij: „Het vleesch is al vet". Soeri ikoen zei: „Als julie mij wilt dooden, wilt dan uwe lansen wetten met uw rug naar mij toe, terwijl ik in de mand zit"; zij hadden nauwlijks hun rug gekeerd, of de twee jonge roofvogels namen Soeri ikoen op tot in den top van den kapokboom; daarop beten sommigen der breedooren in dien boom, anderen hakten, anderen krabden; zoodra de boom brak, namen de vogels Soeri ikoen op naar den top van een grooten kanoekoe boom; en de breedooren gingen daarheen; sommigen kapten, sommigen knepen, anderen beten; zoodra de boom brak, namen de vogels hem op en brachtten hem naar den top van eene hooge rots; en de breedooren gingen daarheen; sommigen hakten, sommigen knepen, anderen beten; de rots brak niet voor hen.

Daarop daalden de twee jonge roofvogels neer, pikten de oogen der breedooren uit; ook gingen de twee jonge roofvogels eene prinses opnemen, brachtten ze daar en gaven ze tot vrouw aan Soeri ikoen; daarna gingen de vogels allerhande zaken halen en brachtten dat alles daarheen; ook menschen namen ze op brachtten ze mee en maakten die tot de slaven van Soeri ikoen; toen hielden de menschen een groot

mak ema noi dahoer tan neeba; ita ba halikoe kokon". — Nian maun sia foin mai too fatoek hoen, Soeri ikoen naroeka kikit oan roewa mai kisoe dele nia maun sia kan matan, foti nasae nian ina ama no teni feton nain hitoe ba fatoek dikin.—

feest op den top van de rots; toen zeiden de broeders van Soeri ikoen: „Het is om Soeri ikoen, dat de menschen daar ginder feest vieren; wij gaan eens kijken". — Zijne broeders waren nauwlijks tot aan den voet van de rots gekomen, of Soeri ikoen beval de twee jonge roofvogels de oogen zijner broeders uit te pikken, doch zijne ouders en zijne zeven zusters naar den top van de rots op te voeren.—

Hotoe kikit oan roewa terik ba Soeri ikoen: Ami ba neete la mai ona"; hotoe Soeri ikoen nakoak nola ida, nia fen nakoak ida tanis la nooek naboesik.

Toen zeiden de twee jonge roofvogels tot Soeri ikoen: „Wij gaan heen en komen niet weer"; daarop omarmde Soeri ikoen den eene, zijne vrouw omarmde den andere, weende en wilde hem niet loslaten.

Hotoe kikit oan roewa terik ba Soeri ikoen naak: „Emi rai hane matan ida ba kahaak lor no rae". Hotoe sia naboesik kikit oan roewa semo ba ona, ba too kota ida sia roewa nare manoe malae roewa; sia atoe foti ohin manoe nee; ida foin atoe toen ba foti, ema noesi ida mate; hotoe teni ida foin atoe ba foti, ema noesi teni; noeoenee sia roewa mate bele.—

Toen zeiden de twee jonge roofvogels tot Soeri ikoen: „Zet een offermandje op de zoldering bij de voor- en achterdeur". Daarop lieten zij de twee vogels los, die wegvlogen; ze vlogen naar een kampong en zagen daar twee vreemde vogels; zij wilden die vogels opnemen; de eene roofvogel zou juist naar beneden vliegen om die vogels te grijpen, toen een man schoot; die eene was dood; en ook de andere zou juist die vogels gaan grijpen, toen de man weer schoot; zoo stierven zij beiden.—

Hotoe sia roewa nia rahoen ba tama ba hane matan roewa nakonoe; ohin sia rahoen nee filak an ba mean no moetin, baloe filak an ba krau, ema, kilat, manoe; naran sasa oi-oik iha bele.—

Hotoe tian.

En hun beider veeren gingen zich neerleggen in de twee offermandjes en vulden deze; die veeren van hen veranderden in goud en zilver, sommigen veranderden in karbouwen, in menschen, geweren, kippen; allerhande verschillende zaken waren daar aanwezig.

Einde.

9.

Krawa no Lenoek.

Loron ida lenoek sae nosi tasi ba pasear iha rai mara, nasoin nia kan beloe krawa. Krawa terik ba lenoek: „Hei beloe, o makara mai, ita roewa ba ha hoedi iha haoe kan toos; lenoek naak: „O kan tebeska? keta ema nian". Krawa terik: „Lale beloe, haoe kan doeoek; lao mai, ita ba ha". Lenoek mos toeir krawa lian; dadi sia roewa ba bele; mais hoedi nee la hos krawa nian; ema seloek nian hoedi. Noeoenee dadi sia roewa mos ba too iha hoedi nee; krawa sae too, mais lenoek sae la too, nia nein iha hoedi hoen dei.

Lenoek noesoe ba krawa: „Hei beloe, fo foean ida ba haoe". Krawa terik: „Haoe la fo". La oras lenoek nawan sae, terik: „O la fo, haoe boloe". Krawa terik; „Kaloe beloe nakara boloe, bele boloe". La oras lenoek boloe ba ema toos nain: „Hei ema hoedi nain, lailais mai te krawa na o kan hoedi". Noeoenee dadi ema toos nain nalai mai, mais krawa nalai tian; hela dei lenoek iha hoedi hoen.

Toos nain noesoe lenoek: „Se mak nanao haoe kan hoedi?"

Een aap en eene schildpad.

Op zekeren dag steeg de schildpad uit de zee op, ging op het drooge wandelen, en zag haar vriend den aap. De aap zeide tot de schildpad: „Hé vriend, als gij zin hebt, kom dan, dan gaan wij samen pisangs eten in mijn tuin"; de schildpad zei: „Is het heusch uw tuin? als hij maar niet van een ander is". De aap zei: „Neen vriend, 't is mijn eigen tuin; kom, wij gaan eten". De schildpad deed wat de aap zei, en zij gingen gezamenlijk; doch die pisangs waren niet van den aap; zij behoorden een ander toe. Zoo kwamen zij dan beiden bij die pisangs; de aap kon er in klimmen, doch de schildpad kon dat niet; deze bleef beneden aan den pisangstam.

De schildpad vroeg aan den aap: „Hé vriend, geef mij een vrucht". De aap zei: „Ik geef er geen". Terstond werd de schildpad boos en zei: „Als ge er mij niet van geeft, dan roep ik". De aap zei: „Als mijn vriend wil roepen, mag hij roepen". Terstond riep de schildpad den eigenaar van den tuin: „Hé eigenaar van de pisangs, kom spoedig want de aap eet uw pisangs op". Zoo doende kwam de eigenaar van den tuin toegeloopen; maar de aap was al weg; de schildpad was alleen aan den voet van den pisangstam achtergebleven.

De eigenaar van den tuin vroeg aan de schildpad: „wie heeft mijne pisangs gestolen?"

Lenoek terik: „Krawa mak nanao".

De schildpad zei: „De aap heeft ze gestolen".

„Krawa iha neebe?"

Waar is de aap?"

„Krawa lao tian".

„De aap is al weg".

„O terik, krawa mak nanao, hotoe haoe mai, o terik krawa la iha; haoe kanoin, o mak nanao".

„Gij zegt, dat de aap gestolen heeft, en nu ik kom, zegt gij, de aap is er niet, ik geloof dat gij gestolen hebt".

Lenoek terik: „A nai soin! haoe ata la kanao".

De schildpad zei: „O groote heer! ik slaaf steel niet".

La oras hoedi nain kohi nodi lenoek natama ba laloean oan ida, tae nia too nareis mate; hotoe nia terik ba nian oan fen: „Awan mak lei ita hoo".

Onmiddelijk daarna pakte de eigenaar der pisangs de schildpad, nam ze mee, liet ze binnen in een kleinen stal, en sloeg ze half dood; daarna zei hij tegen zijn vrouwtje: „Morgen zullen we ze dood maken".

Nia terik noeoenee, lenoek mos rona; dadi kalan nee lenoek nanisi laloean nee nalo koeak, hotoe nia nalai ba iha tasi laran. Nola sawan ema sia boloe maloe atoe ba hoo lenoek. Sia ba, lenoek nalai tian.

Terwijl hij zoo sprak, hoorde de schildpad het ook; dientengevolge toen het nacht geworden was maakte de schildpad door te bijten een gat in den stal, liep daarop weg en ging in zee. Den volgenden dag riepen de menschen elkaar om de schildpad te gaan slachten. Toen zij gingen was de schildpad reeds gevlucht.—

Hotoe too loron ida krawa atoe ba meti; dadi nia nasoin nola nia kan beloe lenoek; dadi nia boloe ba lenoek: „Hei beloe! o isin diak?"

Vervolgens op zekeren dag wilde de aap aan het strand gaan visschen; zoo kwam het dat hij zijn vriend schildpad zag; hij riep dan de schildpad toe: „He vriend, maak je 't goed?"

Lenoek simoe: „Isin diak, beloe". Noeoenee sia roewa lao ba lao mai; hotoe krawa terik ba lenoek: „Ria! o makara, ita roewa ba meti, tan haoe kakara tebes ka baboekoe doelak".

De schildpad antwoordde: „Ik maak het goed vriend". Zoo gingen zij samen heen en weer; daarop zei de aap tot de schildpad: „Zwager! als je zin hebt, gaan we samen aan het strand visschen, omdat ik inderdaad graag groote schelpdieren eet".

Lenoek nata: „Hooe soin". Hotoe sia roewa ba; ba krawa nare baboekoe

De schildpad antwoordde: „Ho goed". Daarop gingen ze beiden; terwijl ze

doelak ida, nia terik ba lenoek: „A ria! haoe ka nee ba na".

Lenoek terik: „A keta! soroe-soroek ba lain".

Krawa nata naak: „Hooe.

Hotoe sia roewa lao soroek ba; nare teni ida; hotoe krawa noesoe ba lenoek: „A ria! haoe ka ba na".

Lenoek naak: „Hooe soin".

Hotoe krawa dorok liman ba baboekoe, mak foin baboekoe nabit natos tia; tan oeloek krawa na hoedi la fo ba nia, tan nee foin nia bosok krawa nalo dorok liman ba baboekoe mak baboekoe nabit krawa: krawa boloe: „Lenoek, a ria lenoek! toean haoe", mais lenoek la toean, terik: „Hei! oeloek o ma hoedi, la fo haoe, teni ema tae haoe tau tan".

Hotoe krawa boloe ba tasi: „Tasi a tasi, makonoe [1]) nai-naik!"

Hotoe lenoek terik: „Tasi a tasi, makonoe lailais".

Hotoe tasi nakonoe loeboer tia krawa too krawa mate.

voortgingen zag de aap een groot schelpdier, en zei tot de schildpad: „O zwager, ik eet die terstond op".

De schildpad zei: „Doe dat niet, ga eerst wat verder".

De aap antwoordde en zei: „Goed".

Daarop gingen beiden verder, en zagen er weer een; toen vroeg de aap aan de schildpad: „Hé zwager, ik eet deze nu terstond".

De schildpad zei: „Ja goed".

Daarop stak de aap zijn voorpoot in de (openstaande) schelp, waarna het schelpdier den poot hield vastgeklemd; omdat de aap vroeger pisang gegeten en haar er niet van gegeven had, daarom bedroog zij den aap liet hem zijn poot in de schelp steken, waarna de schelp den aap hield vastgeklemd; de aap schreeuwde: „Schildpad, o zwager schildpad! help mij"; maar de schildpad hielp niet en zeide: „Hé, laatst at gij pisangs, en gaaft mij niets, ook hebben de menschen mij nog geslagen op den koop toe".

Daarop riep de aap tot de zee: „Zee o zee stijg langzaam".

Daarop zei de schildpad: „Zee o zee stijg snel".

Toen daarna de vloed opkwam werd de aap er door overstroomd, tot hij stierf.

10.

Lawarik oan kiak Doean.

Katoewas ida no ferik ida nahoris oan mane ida; lawarik nia kan naran Doean.

De weesjongen Doean.

Een oude man en eene oude vrouw schonken het leven aan een zoon; de naam van het kind was Doean.

1) letterlijk: vul n of word vol.

Nian ina ama mate tia nia ba na iha nian baba sia. Dadi nian baban sia nare diak nia, mais nian kiin sia nare nia la diak; nian kiin naroeka nia ba nein krau, fo batar foelin nia nodi ba na iha moat laran; mais nia la na, tanis dei. Loro-loron noeoenee dei. Nia la teroes ona, dadi ba loron ida nia nalai; sae taroeik toen taroeik, tama moat sai moat; noeoenee nia ba too iha hali hoen bot ida, hotoe kalan ona, dadi nia mos toba. Nia toba, nia nare fahi foeik bot ida no iha kakorok henoe mean bot ida; fahi nee toba tian, nia ba kasoe nola ohin henoe iha fahi kakorok; hotoe nia nalai oeloek fahi nalai toeir, sia roewa nalolok maloe ba dei; too tasi laran nia lao lioe, fahi fila nikar. Hotoe nia mos kobar ohin henoe nee ba knotak foin nodi faroe at oan ida bobar natos.

Toen zijne ouders waren gestorven, ging hij bij zijn oom eten. En zijn oom hield van hem, doch zijne tante hield niet van hem; zijne tante beval hem de karbouwen te bewaken, gaf hem maïskolven, die hij meenam om te eten in de wildernis; doch hij at niet, hij huilde slechts. Zoo ging het dagelijks. Hij hield het niet meer uit, zoodat hij op zekeren dag wegvluchtte; en hij liep bergen op en af, liep de wildernis in en uit; zoo ging hij door tot bij een grooten waringinboom; toen was het reeds avond, zoodat hij dan ook ging liggen. Terwijl hij daar neerlag, zag hij een groot wild varken met aan den hals een dikke gouden ketting; toen dat varken sliep, ging hij die ketting van den hals van het varken afnemen: daarop liep hij weg, hij voorop, het varken liep hem achterna; zij bleven maar achter elkaar loopen; toen ze aan de zee kwamen, liep hij door, het varken keerde terug. Toen bond hij die ketting om het midden vast, en bond er, om ze te bevestigen, een versleten baadje overheen.

Henoe nee niït nia nodi toeir tasi laran nee ba dei. — Hotoe nia ba, nasoin nola ro Ingris ida; dadi ohin ro nee nian kapitan boloe: „Hei Doean kiak! o atoe ba iha neebe?" Doean nata: „A nai! Ita Bot mak atoe lao ba tasi laran sei hodi ro; mais haoe ata la lika hodi ro, lao hodi ain dei".

Die ketting lichtte hem op om verder in zee voort te gaan. Toen hij voort ging, ontmoette hij een Engelsche boot; de kapitein van die boot riep: „He Doean kiak, waar wil je heengaan?" Doean antwoordde: „O heer! wanneer gij eene zeereis wilt doen, doet gij dat met een boot; doch ik slaaf heb geen boot noodig, ik reis maar met mijn voeten".

Kapitan mos dodan ba lawarik nee; dadi nia terik: „Hei Doean! o mai ma lai".

De kapitein had medelijden met dien jongen; daarom zei hij: „He Doean! kom en eet eerst".

Doean simoe: „Diak nai, kaloe Ita Bot hakara".

Doean antwoordde: „Goed, heer, als UEdele het verlangt".

Kapitan terik: „Lao mai, ha ba".

De kapitein zei: „kom hier, eet terstond".

Dadi Doean mos mai ha.

En Doean kwam dan ook eten.

Doean na notoe tia, kapitan noesoe ba Doean nakè: „O lao toeir tasi bot laran, modi sa mak foin o la mooet nee?"

Nadat Doean gegeten had, vroeg de kapitein aan Doean zeggende: „Als gij over de wijde zee reist, wat draagt gij dan bij u, (om te voorkomen) dat gij niet verdrinkt?"

Doean simoe: „Lale nai; haoe ata lao kodi ata nian boeat at oan ida nee dei".

Doean antwoordde: „Neen heer; ik slaaf draag als ik reis slechts een klein waardeloos ding mee".

„O fo haoe kalikoe kokon".

„Laat het mij eens zien".

„Diak kaloe Ita hakara, haoe ata kasai".

„Goed, als U wil zal ik het voor den dag halen".

„Los o kan hakara; o makara fo haoe kare; o la mooek masai, los ba o; haoe la nokbit o".

„Zooals je wil; als gij wilt, geef het mij te zien; wilt gij het niet voor den dag halen, dat moet gij weten; ik dwing je niet".

Hotoe Doean nasai fo ba kapitan tau nodi lao kokon; kapitan tau nodi lao ba mai, hotoe fo nikar ba Doean kiak.

Daarop haalde hij de ketting voor den dag, en gaf ze den kapitein om ze om te doen en te beproeven er mee te gaan; de kapitein deed ze om ging er mee heen en weer, en gaf ze daarna terug aan Doean kiak.

Hotoe ro lao tian Doean kiak mos lao toeir tasi laran nee ba dei; nia sae, nasoin katoeas ida noi lere; mais nia la lere, nia kan taha dei mak lere, noean, nanoetoe.

Toen de boot weg was, ging Doean kiak ook over de wijde zee verder; toen hij er uit opsteeg zag hij op eens een ouden man, die bezig was hoog onkruid om te kappen; doch hij kapte niet, alleen zijn kapmes kapte, sloeg af, hieuw om.

Katoeas boloe ba Doean: „Hei Doean kiak, o atoe ba iha neebe?"

De oude riep Doean toe: „He Doean kiak, waar wil je heengaan?"

Doean nata ba katoeas: „Haoe lao boeka diak boeka at, boeka moris boeka mate".

Katoeas mos dodan Doean; dadi boloe mai, sia roewa na; sia roewa na noeoenee, katoeas noesoe ba Doean: „Doean, o keta krakat, haoe koesoe o". Doean terik ba katoeas: „Haoe la krakat".

Hotoe katoeas noesoe: „O lao mai nee modi sa? o sae ro ka lao rai?"

Hotoe Doean simoe: „Katoeas, oerak o ema katoeas ida sei maroeka o kan taha lere rai, o toer modi ma dei, sa ba haoe ema foiwai la ko haoe kan boeat diak daka haoe isin, no nodi haoe lao ba mai?"

Katoeas terik ba Doean: „Neebe? o masai haoe kare kokon".

Doean mos nasai, fo ba katoeas tau henoe nee nodi lao tama nikar tasi laran; katoeas ba la noran nia atoe mooet, no nia ain la botes.

Hotoe katoeas sai nikar nosi tasi laran mai, terik ba Doean: „Diak lioe oa, ita roewa toekar ona; o fo o kan henoe ba haoe, haoe fo haoe kan taha ba o". — Dadi Doean mos ber te nia nakara ohin katoeas nia kan taha; „soin kaloe ama nakara bele".

Dadi katoeas fo taha ba Doean; Doean fo henoe ba katoeas.— Katoeas terik ba Doean: „O ba ona haoe mos lao ona".

Doean antwoordde den oude: „Ik loop te zoeken naar geluk en ongeluk, naar leven en dood".

De oude had ook medelijden met Doean; daarom riep hij hem bij zich, en toen aten zij samen; terwijl zij zoo te samen aten, vroeg de oude aan Doean: „Doean, je moet niet boos worden, als ik u iets vraag". Doean zei tot den oude: „Ik ben niet boos".

Daarop vroeg de oude: „Hoe ben je hier gekomen? met een schip of te voet?"

Toen antwoordde Doean: „Oude, zelfs gij een bejaarde man beveelt uw kapmes den grond schoon te kappen, terwijl gij maar blijft zitten en eten; zou ik dan een jonge man niet iets goeds hebben om mijn lichaam te beschermen en mij heen en weer te voeren?"

De oude zei tot Doean: „Wat? haal het voor den dag, dat ik het eens zie".

Doean bracht het te voorschijn, stond den oude toe de ketting om te doen en er mee in zee te gaan; de oude ging dan en had geen gevoel alsof hij zou zinken, en zijne voeten waren niet nat.

Toen de oude weer uit de zee kwam, zei hij tot Doean: „Het zou goed zijn, jongen, als wij ruilden; geef gij uw ketting aan mij, ik geef mijn kapmes aan u". En Doean wilde het ook, want hij begeerde dat kapmes van den oude; „goed, als vadertje wil dan kan het".

Dus gaf de oude het kapmes aan Doean; en Doean gaf de ketting aan den oude. — De oude zei tot Doean: „Ga nu, ik ga ook".

Doean nakfali taha noeoedar henoe dei, niit nia nodi lao iha tasi laran. Dadi Doean fila nikar ba atoe lao toeir tasi laran. Nia tama mooet lioe we ain; hotoe foin nia nani sae nikar ba iha rai mara. Kaloe nia ba too iha rai mara, nia sei ba boeka nikar ohin katoeas be atoe nola nikar nia kan henoe; nia lao ba, nasoroe nola katoeas, terik ba nia: „Hei katoeas o fo hikar haoe kan henoe mai, mola mikar o kan taha".

Katoeas terik nikar ba Doean: „Haoe la kooek fo, toekar tia dala ida dei".

Doean rona katoeas terik noeoenee, nia neon soesar la diak basoek; dadi nia mos nakidoek ba iha moat, nia terik lia foean ida roewa ba taha: „Taha kaloe haoe koesoe haoe kan henoe ba katoeas, kaloe katoeas la fo, o ta katoeas, o miste maklosoe mosi oou knoean, hela dei dikin".

Doean terik hotoe noeoenee, ba nikar noesoe nadia nian henoe ba katoeas, mais katoeas la nooek fo.

Doean terik ba nia: „O la mooek fo tebes katoeas?" Katoeas simoe ba Doean: „Haoe la fo tebes, toekar tia dala ida dei; o atoe malo sa ba haoe?"

La oras Doean terik ba taha: „Ta katoeas taha!"

Doean foin terik noeoenee taha naklosoe sai, hela dei dikin. Katoeas nare, nalai hori neeba mai nakoak Doean nia

Doean meende dat het kapmes evenals de ketting hem zou oplichten om over de zee te gaan. Dus ging Doean weer terug om een zeereisje te maken. Toen hij er in ging, zonk hij tot op den bodem; toen zwom hij, steeg er weer uit en kwam op het drooge. Zoodra hij weer op het drooge was, ging hij weer den oude zoeken om zijne ketting weer terug te nemen; terwijl hij ging, ontmoette hij den oude, en zei hem: „Hé oude, geef mijne ketting terug, en neem uw kapmes weer".

De oude zei tot Doean: „Ik wil ze niet geven; eens geruild blijft geruild".

Toen Doean den oude zoo hoorde spreken, was zijn hart zeer bedroefd; hij ging dan achteruit in de wildernis en sprak een paar woorden tot het kapmes: „Kapmes, als ik den oude om mijne ketting vraag, en de oude ze niet geeft, dan zult gij den oude slaan; gij moet dan uit uw schede komen, alleen den punt er in laten".

Nadat Doean dit gezegd had, ging hij terug en vroeg voor goed zijne ketting aan den oude, doch de oude wilde ze niet geven.

Doean zei tot hem: „Wil je ze inderdaad niet geven, oude?" De oude antwoordde aan Doean: „Ik geef ze inderdaad niet; eens geruild blijft geruild; wat wil jij mij doen?"

Onmiddellijk daarna zei Doean tot het kapmes: „Sla den oude o kapmes!"

Nauwlijks had Doean dat gezegd, of het kapmes sprong uit de schede, alleen de punt bleef er in. Zoodra de

kan ain nodi kakaoer; „A keta oli halo noeoenee, haoe fo kikar o kan henoe, mais o miste fo mikar haoe kan taha".

oude dat zag, kwam hij vandaar toegeloopen, omvatte de voeten van Doean terwijl hij riep: „Ach doe dat niet, ik geef uwe ketting terug, maar gij moet het kapmes teruggeven".

Doean naak: „O fo oeloek haoe kan mai lai, hotoe mak haoe fo o kan tone". Hotoe katoeas foti nia kan henoe fo ba Doean; Doean raoet nola henoe no taha nodi nalai.

Doean zei: „Geef gij eerst het mijne, dan geef ik het uwe". Toen nam de oude zijne ketting en gaf ze aan Doean. Doean nam met een ruk de ketting en het kapmes en liep er mee weg.

Katoeas teoer toei-toeir ba dei daudau too iha tasi laran: mais tan nia katoeas ona nia foin nani sai nikar fila nikar ba nian oema.

De oude zette hem onafgebroken na tot in zee; doch daar hij reeds bejaard was zwom hij maar even, ging er weer uit, en keerde naar zijn huis terug.

Mais Doean lao toeir tasi laran nee ba hoesar; nia terik ba henoe: „Henoe miit haoe hodi lao toeir tasi klaran"; nia terik noeoenee henoe mos niit nia nodi lao toeir klaran; dadi nia lao ba dei too kala pal hitoe ka waloe noeoenee; nia nare ba sidadi [1]) bot ida, ema noi dahoer, baloe bidoe baloe likoe rai.

Maar Doean ging over zee tot in het midden; hij zei tot de ketting: „O ketting, licht mij op, om naar het midden der zee te gaan"; toen hij zoo sprak lichtte de ketting hem ook op om langs het midden te gaan; zoo ging hij dan maar verder tot misschien zeven of acht paal zoo; toen zag hij eene groote stad, waar de menschen bezig waren met feest vieren; sommimigen dansten afzonderlijk, anderen dansten in de rij en trommelden.

Doean nalikoe noeoenee, terik ba henoe: „Henoe hodi haoe toen ba iha sidadi nee". Nia too ba noesoe: „Emi halo dahoer ba sa?" Ema iha sidadi nee simoe: „Ami halo dahoer ba oelar Naga iha lalean klaran atoe mai nola ami nai oan mane kmisak; ami nai nian meo nain sanoeloe resin roewa, mais la bele dei; oelar Naga bit lioe".

Terwijl Doean dat zoo aanzag, zeide hij tot de ketting: „Ketting, voer mij neer in die stad". Zoodra hij daar was aangekomen, vroeg hij: „Waarom viert gij feest?" De menschen in de stad zeiden: „Wij vieren feest om den draak, die ter halver hoogte van den hemel woont en die den eenigen zoon van onzen koning zal komen halen; wij 's konings voorvechters zijn met ons

1) sidadi van het Portugeesch „cidade" en dus stad.

twaalven, maar wij kunnen hem toch niet aan; de draak is sterker".

Doean simoe ema iha sidadi: „Haoe bele koo oelar Naga; lioerai atoe fo sa ba haoe?"

Doean antwoordde aan de menschen in de stad: „Ik vermag den draak te dooden; wat zal de vorst mij geven?"

Ema simoe: „Oin noeoe o Doean kiak nen la sana oelar Naga nean let". Doean terik: „Kaloe emi hakara ba terik nai, ata Doean kiak atoe nasoroe oelar Naga iha lalean klaran; mais Ita Bot miste fo nian kole".

De menschen antwoordden: „Iemand als gij Doean kiak vult niet eens de openingen tusschen zijne tanden". Doean zei: „Als gij wilt, gaat dan aan den koning zeggen, slaaf Doean kiak zal den draak ontmoeten op de halve hemelhoogte; maar Uwe Hoogheid [1]) moet hem zijne moeite vergelden".

Nai terik: „Diak; haoe fo ema renoe hotoe-hotoe no rai nee ba nia oekoen. Mais Doean kaloe o mate haoe la kata o nain".

De koning zeide: „Goed, ik geef hem alle onderdanen en dit land te regeeren. Maar Doean, als gij sterft ben ik niet voor uw persoon verantwoordelijk".

Doean terik: „Diak nai, haoe mate, nia doeoek; se mak atoe noesoe haoe, haoe ata ema oa kiak. Mais kaloe nai nakara, awan ami roewa Naga hasoroe maloe iha lalean klaran".

Doean zei: „Goed, o koning, als ik sterf dan is dat niets; wie zal naar mij vragen, naar mij slaaf, geringe wees. Doch als de koning het wil, zullen ik en de draak morgen elkander ontmoeten op de halve hemelhoogte".

Nai terik: „Nee los Doean nian hakara, haoe la bele nokbit".

De koning zei: „Dat is volgens Doean 's verlangen; ik mag geen dwang uitoefenen".

Sei sa wan Doean terik ba henoe: „Hiit haoe hodi sae saka oelar Naga iha lalean klaran".

Des morgen zei Doean tot de ketting: „Hef mij op om den draak op de halve hemelhoogte tegemoet te stijgen".

Doean terik noeoenee, henoe mos niit nia nodi sae ba; too ona iha lalean klaran, oelar Naga mos mai ona; dadi oelar nee nia nawan oedan koekoer mameran; Doean la teroes malirin.

Als Doean zoo sprak, hief de ketting hem ook op en deed hem stijgen; zoodra hij tot de halve hemelhoogte was opgestegen, kwam de draak ook te voorschijn; en de adem van den draak veroorzaakte regen, donder en bliksem, Doean hield het niet uit van de kou.

1) Hier wordt de koning plotseling tegenwoordig gedacht.

La oras oelar Naga boloe ba Doean: „Hei Doean kiak! O ba neebe?"

Doean nata: „Haoe mai boeka o". Oelar Naga terik: „Hei koitadoe! Doean hodi ra noerak mai soè hat ba sa ida? Diak lioe o fila mikar ona. Haoe atoe ba kola mane kmisak iha raiklaran".

Doean simoe: „Haoe Doean atoe ses o? Diak lioe mate".

Oelar Naga terik: „O makara tebes Doean?"

Sia roewa to'è noeoenee, Naga hori neeba mai. Doean nare Naga mai, terik ba taha: „Taha manoin o kan serwisoe".

La oras taha nakbois tama nosi Naga iboen sai nosi ikoen, tama nosi karoek sai nosi koana; la oras Naga leak an hori lalean klaran toen ba rai; rai nakdoko noeoedar kakekoek; koeda kaboek krau kaboek noloes.

Nai terik ba Doean: „Diak lioe o modi ba so'è ba tasi; lale sain dois nalo ema mate koboe".

Nai terik noeoenee, Doean mos terik nikar ba taha: „O miste foti modi oelar Naga nee ba so'è ba tasi". Taha koa nalo roha-rohan nodi ba so'è ba tasi laran.

Plotseling riep de draak Doean toe: „Hé Doean kiak! waar ga je heen?"

Doean antwoordde: „Ik kom u zoeken". De draak zeide: „Och arme! waartoe komt Doean zijn jeugdig bloed verspillen? Het is beter dat je terugkeert. Ik zal op aarde den eenigen zoon (des konings) gaan halen".

Doean antwoordde: „Ik Doean zal voor u wijken? Beter is het te sterven".

De draak zeide: „Wil je wezenlijk, Doean?"

Terwijl zij zoo met elkander twistten, kwam de draak naderbij. Toen Doean den draak zag komen, zei hij tot het kapmes: „O kapmes denk aan uwe taak".

Terstond schoot het kapmes uit de schede, drong in den muil van den draak en kwam er door den staart weer uit, drong door de rechterzijde binnen, kwam door de linkerzijde buiten; onmiddelijk stortte de draak van uit de halve hemelhoogte op de aarde neer; de aarde schudde als bij aardbeving, drachtige paarden en karbouwen wierpen voor den tijd.

De koning zei tot Doean: „Het zou goed zijn, als je hem (den draak) wegbracht en in zee wierpt; anders zal hij de lucht verpesten en de menschen doen uitsterven".

Nadat de koning dit gezegd had, zei Doean weer tot het kapmes: „Gij moet den draak opnemen, hem wegvoeren en in zee werpen". Het kapmes sneed hem in stukken bracht deze weg en wierp ze in zee.

Dadi Doean mak oekoen iha sidadi nee; Doean nanono ba nai, ema renoe rona ba Doean.

En Doean regeerde in die stad; Doean was onderdanig aan den koning; de onderdanen luisterden naar Doean.

11.

Niïs noe wèn [1]) no Krawa.

De Krab en de Aap.

Ba loron ida niis noe wèn ida no krawa ida nalo beloe. Loro-loron niis noe wèn nee sae nosi tasi, mai iha rai maran atoe saka nia kan beloe krawa. Too ba loron ida niis noe wèn sae nosi tasi laran mai iha rai maran atoe saka nian beloe krawa, hotoe krawa nee mos mai; kei oras ida noeoenee krawa noesoe ba nia kan beloe niis noe wen: „Beloe o kan kotoek makerik nee o malo oin sa?"

Hotoe niis noe wen nata: „Haoe tama iha hai laran, foin ema soenoe halik haoe; hotoe hai mate, foin haoe sai; noeoenee haoe kan kotoek dadi makerik".

Hotoe krawa terik ba nia kan beloe: „Neete beloe o malo haoe kan no". Hotoe beloe niis noe wen nata: „Soin, kaloe beloe nakara".

Hotoe niis noe wen mos ba liboer ai no hae; kei oras ida noeoenee krawa mai no nia kan oan no fen dala ida. Hotoe nee niis terik ba nia kan beloe krawa: „Tama ba ona".

Hotoe krawa mos tama; hotoe niis noe wen soenoe, la oras hai na; la oras krawa kakaoer nosi hai laran:

Op zekeren dag sloot eene krab vriendschap met een aap. Dagelijks kwam die krab uit de zee op het droge om haar vriend den aap te ontmoeten. Op zekeren dag kwam de krab uit de zee op het droge om haar vriend den aap te ontmoeten; en de aap kwam ook; na een poos vroeg de aap aan vriend de krab: „Vriend, hoe hebt gij het aangelegd om die figuren op uw rug te maken?"

Daarop antwoordde de krab: „Ik ging in het vuur, en toen stookten de menschen rondom mij; en toen het vuur uitgebrand was, ging ik er uit; zoo werd mijn rug met figuren voorzien".

Toen zei de aap tot zijn vriend; „Nu dan vriend, maak mijn rug ook zoo". Daarop antwoordde vriend de krab: „Goed, als vriend het verlangt".

Toen ging de krab hout en gras bijeen brengen; na een poos kwam de aap met zijn kind en zijne vrouw te gelijk. Toen zei de krab tot haar vriend den aap: „Ga er terstond in".

En de aap ging er in; toen stak de krab het aan, terstond brandde het vuur hem; onmiddelijk schreeuwde de aap

1) Niis beteekent krab (land- en zeekrab); noe wèn beteekent klapperwater; wat deze benaming er bij doet, is mij niet duidelijk en daarom niet vertaald.

„Beloe haoe sai ba na". Niis nata: „Keta · lai beloe, ora-oras oon kotoek makerik ona.

Hotoe hai mos na dei daudau krawa mate iha hai laran.

van uit het vuur: „Vriend, ik kom er onmiddelijk uit". De krab antwoordde: „Nog niet vriend, aanstonds is uw rug met figuren voorzien".

En het vuur brandde maar door, totdat de aap er in omkwam.

12.

Ema matan at no ema ain at.

Ferik ida no katoeas ida niti oan mane nain roewa, ida matan at ida ain at. Noeoenee dadi ferik naak ba katoeas: „A katoeas, diak lioe ita boeka kokon ema makdok be mai tau kokon oan nain roewa nee".

Katoeas nata: „Aija! hodi halo sa no boeat at nee? diak lioe hoo tia; boeat at nee hahaan bakmamoek, la nasain saida".

Hotoe ferik simoe nikar: „A katoeas, o nee lia noeoedar lawarik oan; keta haak matan at, ain at; nen masik asoe ka manoe ka; mais kaloe Nai Maromak fo tau ba ita hitin, atoe halo oin sa? ita miste simoe dei no neon diak; kala sain diak".

Hotoe katoeas simoe nikar: „Hooe! niate soin, emi hein ba nee; bè haoe lao lai te haoe la kakara kare ema noeoenee".

Katoeas nee terik notoe noeoenee, raoet an lao ba rai seloek; dadi hela misa sia iha oema.

Een blinde en een lamme.

Eene oude vrouw en een oude man schonken het leven aan twee zoons, waarvan de eene blind, de andere lam was. En de oude vrouw zei tot haar man: „Och oude, het zal goed zijn als we een ziektebezweerder zoeken om de twee jongens te behandelen".

De oude antwoordde: „Och! wat zullen we met dat slecht goedje aanvangen? Het beste is dood maken; dat tuig voeden we te vergeefs, daar komt niets van".

Daarop antwoordde de oude vrouw: „Och oude, jij praat als een kind; zeg niet een blinde, een lamme; zelfs een hond .of een kip (moeten we voeden); maar als God (kinderen) schenkt en op onzen schoot plaatst, hoe dan te handelen? wij moeten ze met vreugde aannemen; misschien worden ze goed".

Daarop antwoordde de oude: „Ja, nu goed dan, blijft julie maar hier; maar ik ga weg, want ik wil zulke menschen niet zien".

Toen de oude dat gezegd had, maakte hij zich uit de voeten en ging naar een ander land; dus bleven zij alleen in huis achter.

Hei koitadoe! se mak atoe boeka han be fo bodik ba sia? noeoenee ferik nee ba boeka ai foean, ai tahan hodi mai sia toloe na; ha ai foean, ai tahan la bele ona, ba haloeroe batar ikoen hare ikoen iha ema nian toos bosa hodi mai foin ha; noeoenee loro-loron sia moris toeir boeat nee dei.

Hotoe sia roewa mos matas ona, mais koitadoe! ida matan diak mais ain at; ida ain diak isin bot mais matan at; noeoenee dadi soesar bot lolos; la iha ema ida dodan sia.

Too loron ida ema dahoer iha nai nian oema; dadi ema dale ba sia; sia roewa naak atoe ba no, mais ferik la nooek. Ferik naak: „A ama! emi nain roewa nee misa at, hotoe emi atoe ba halo sa? koitadoe ita nee! nen isi foetar diak ida la iha; hotoe emi hodi isin tanan noeoenee atoe ba hare dahoer iha lioerai nian oema".

Hotoe sia roewa nata nikar; A ina! boeat ita ema kiak nee itan lioerai natene; ba serwisoe todan kala la bele; mais teoer netik asoe aroema, lale soedi netik hai aroema; soerak atoe ita oin keta lakon".

Hotoe ferik naak: „Soin ama, emi terik haak noeoenee te soin, lao ba; soerak atoe hare ema dato, ema bo-bot

Och arme! wie zal eten zoeken om het hun te geven? Zoo ging dan de oude vrouw vruchten en bladeren zoeken, bracht ze mee, en dan aten zij met hun drieën; toen zij geen vruchten en bladeren meer konden eten, ging zij naar de geoogste tuinen om de overgebleven djagongkolven en rijstaren te zoeken, die bracht zij dan mee, en dan aten zij; zoo leefden zij dag in dag uit van dat goedje.

Zij waren intusschen al groot geworden; maar och arme! de een zag goed, doch zijn voeten waren gebrekkig; de andere mankeerde niets aan zijn voeten, hij was dik maar blind; zoodoende hadden zij het zeer zwaar; niemand ontfermde zich over hen.

Op zekeren dag was er feest in het huis van den koning; en de menschen deelden hun dat mee; zij zeiden dan dat ze er ook heen wilden gaan, doch de oude vrouw wilde het niet; zij zei: „Vadertje lief! Julie bent beiden gebrekkig, wat wilt gij er dus gaan doen? och wij armen! zelfs geen goed kleed is in ons bezit; en dan zoudt gij ongekleed gaan kijken naar het feest in het huis van den koning".

Daarop antwoordden zij: „Och moeder! de koning kent ons weezen wel; zwaar werk gaan verrichten, dat kan waarschijnlijk niet; maar wel de honden wegjagen, of het vuur aanhouden; als we maar niet afwezig zijn".

Daarop zei de oude vrouw: „Goed jongens; nu julie zoo spreekt, gaat dan maar; als gij maar oplet bij het zien

la bele nai hakoe-hakoer, olik ema toesan ita; hotoe ita atoe fo sa? ita nee nen boeat ida la iha".

van hoofden en voornamen; die moogt gij zoo maar niet dwars voorbijloopen; misschien zouden de menschen ons beboeten; en wat zouden wij dan geven? wij hier hebben zelfs niet één ding (van waarde)".

Hotoe matan at katoer ain at; sia roewa ba daudaun; rai loraik sia roewa too. — Sia roewa too ba, ema noi dahoer namanas; too nikar sawan lioerai naroeka boloe sia roewa. Sia roewa too mai, lioerai noesoe: „Hei bei matan at no bei ain at, emi roewa mai boeka sa?"

Daarop nam de blinde den lamme op den schouder; zij vertrokken terstond; in den namiddag kwamen zij daar aan. — Toen zij daar aankwamen, waren de menschen druk aan het feest vieren; den volgenden morgen liet de vorst hen beiden roepen. Toen zij gekomen waren, vroeg de vorst: „He vadertje blinde en vadertje lamme, wat komt julie zoeken?"

Hotoe sia nata: „Hè nai lioerai! ami ata rona, ata mamaloek dale naak dahoer iha nai lioerai nian oema metan, nee mak foin ami ata mos mai".

Daarop antwoordden zij: „Ja heer koning! wij slaven hoorden andere slaven vertellen, dat er feest was in de woning van den heer koning, daarom zijn wij slaven dan ook gekomen".

Hotoe lioerai simoe nikar: „Soin; ita halo dahoer lai; dahoer hotoe lei emi roewa fila". Hotoe sia naak: „Diak nai lioerai, los Ita Bot hakara".

Daarop antwoordde de vorst: „Goed zoo; wij vieren nu feest; na het feest zult gij beiden terugkeeren". Daarop zeiden zij: „Goed, heer koning, zooals Uwe Hoogheid wil".

Noeoenee too dahoer hotoe sia roewa atoe fila ona, nai terik ba nian ata sia atoe tau etoe ba taan ida naan ba taan ida fo ba bei matan at no bei ain at; hotoe nai terik ba sia: „Emi roewa ba ona; emi neon kona emi lei mai".

Toen zij dan na het feest zouden terugkeeren, zei de koning tot zijne slaven dat zij eene mand met rijst en eene andere met vleesch zouden vullen, en aan den blinde en lamme geven; daarop zei de koning tot hen: „Gaat nu maar; als gij weer eens aan ons denkt, komt dan maar".

Sia roewa nata: „Diak nai lioerai, ami ata neon kona te, ami lei mai".

Zij antwoordden: „Goed heer koning, dan zullen wij terugkomen".

Hotoe bei matan at katoer bei ain at, bei ain at toetoer etoe no naan sia

Daarna nam de blinde den lamme op den schouder; de lamme droeg het

roewa lao daudaun; too ai takak ida bei ain at naak ba bei matan at nake: „O matoeoe"; hotoe bei matan at natoeoe; noeoenee ba dei daudau too we matan ida; we nee klean kala roa roewa noeloe resin; dadi bei matan at naak: „A! ain at, nee kala we ida"; hotoe bei ain at nata naak: „Hèè; nee oeloek itan bei sian we hemoe mak nee". Hotoe bei matan at naak: „A niate ita roewa hanawa ba nee lai, te haoe la bele ona; haoe katoer o no teni etoe naan taan roewa nee; o manoin todan noeoesa?"

Hotoe bei ain at naak: „Nee los ba o dei; haoe kanono ba o dei te haoe noeoedar oon matan, o noeoedar haoen ain; kaloe o toer haoe la bele lao ona; kaloe haoe toer o la bele lao ona".

Hotoe sia roewa nanawa ba we nee; bei ain at mak fae etoe no naan; mais nia la fae toeir los, nalo bei matan at nia kan oeat no roein wain lioe, nalo nia kan isin no bokoer misa; noeoenee dadi bei matan at nanisi nabit, nanisi nabit, nabit les tia nian matan; hotoe nia nateke ba bei ain at nian misa naan isin no bokoer, dadi nia nawan sae, foti bei ain at so'e tama ba we matan laran. — Hotoe bei ain at kakaoer naktebek, kakaoer naktebek, la orns tebe nalolo tia nia ain; hotoe nia sae nikar mai, sia roewa bei matan at kaer maloe liman, bidoe, naksökè, noesoe maloe isin diak, terik: „Noeoesa mak

vleesch en de rijst op zijn hoofd; zij vertrokken terstond; toen zij bij een laag overhangenden boom kwamen, zei de lamme tot den blinde: „Buk"; daarop bukte de blinde; zoo ging het maar door tot bij eene bron; dat water was misschien meer dan twintig vadem diep; en de blinde zei: „Hé lamme, dit is misschien een water"; daarop zei de lamme: „Ja, eertijds was dit het drinkwater van onze voorouders". Toen zei de blinde: „Nu goed, hier rusten we eerst, want ik kan niet meer; ik draag u en daarenboven nog deze twee manden met rijst en vleesch; hoe zwaar denk jij dat dat is?"

Daarop zei de lamme: „Zooals gij wilt; ik luister maar naar u, want ik ben als uw oog, gij zijt als mijn voet; als gij zit kan ik niet verder gaan; als ik zit kunt gij niet meer gaan".

Daarop rustten zij samen bij dat water; de lamme verdeelde de rijst en het vleesch; maar hij verdeelde het niet rechtvaardig; het deel van den blinde had veel peezen en beenderen; het zijne was enkel vleesch en vet; zoo kwam het dan, dat de blinde bij het bijten rukte; hij beet en rukte, en reet zijne oogen open; en toen zag hij naar het deel van den lamme, allemaal vleesch zonder beenderen en vet; dus werd hij boos, pakte den lamme op en wierp hem in het water.— Daarop schreeuwde de lamme voortdurend en maakte beweging; plotseling schopte hij en rekte de beenen uit; toen steeg hij uit het water, en gaven

teki-tekis ita roewa bele hetan diak noeoenee?"

hij en de blinde elkander de hand, zij dansten en sprongen, wenschten elkaar gezondheid en zeiden: „Hoe komt het, dat wij beiden plotseling zoo'n geluk verkregen hebben?"

Hotoe sia roewa foti etoe naan toe-toer, ba daudaun naksokè lao-laok.

Daarop namen zij beiden de rijst en het vleesch, plaatsten een en ander op het hoofd en gingen terstond op weg, terwijl zij onder het gaan telkens dansten.

Too sian oema ba, sian ina sai saka mai no nahoek nakfali ema lanoe ka ema boelak; mais sia roewa boloe naak: „Ina a ina! keta matauk, te ami roewa mak diak ona".

Toen zij bij het huis kwamen, kwam hunne moeder naar buiten hen te gemoet en gilde, daar zij meende dat daar dronken of gekke menschen aankwamen; maar zij beiden riepen zeggende: „Moeder o moeder! wees niet bang, want wij beiden zijn hersteld".

Hotoe ferik naak: „A ama se mak nadiak bodik emi roewa?"

Daarop zei de oude vrouw: „Och vadertje lief, wie heeft julie gezond gemaakt?"

Hotoe sia roewa dale noeoesa dadi tian ba sia nahoe iha dalan dau-dau too we matan, foin sia roewa netan diak.

Daarop verhaalden zij, hoe het hun vergaan was, te beginnen met wat geschiedde op den weg tot ze kwamen aan de bron, waar ze de gezondheid verkregen.

Hotoe sia toloe nalo dahoer daudau too loraik.

Daarna vierden zij met hun drieën feest tot den avond.

13.

Lioerai mane ida no lioerai feto ida.

Een prins en eene prinses.

Dala ida lioe rai mane ida nosi rai seloek sae ba ro hai ida nodi lo'èr loer. Dadi ro hai nee lao too mota ida ain sae ba tasi. Mais ohin lioerai mane nee nodi no nia kan kair be atoe nodi nakair naan tasi; too tasi ba nia so'è nia kan kair ba tasi.

Eens ging een prins van een ander land op een stoomboot om te spelevaren. En die boot voer naar de monding eener rivier en ging in zee. Maar die prins had zijn hengel meegenomen om er mee te visschen; toen hij in zee was, wierp hij den angel in zee.

Mais iha ohin mota nee nia kan oeloen ba no lioerai feto ida noi loekoe iha mota laran; lioerai feto nee nia kan foeoek naroek lolos; dadi nia kan foeoek nalolon an toeir mota daudau too tasi; hotoe foin lioerai mane nee nia kan kair kait an ba ohin lioerai feto nia kan foeoek. Dadi nia naroeka ema sia bisoek ro hai, be atoe lao kalolon toeir mota hodi halolon ohin lioerai feto nee nia kan foeoek.

Hotoe ro hai nee sae baba dei daudau too mota oeloen ba, foin sia kohi nola lioerai feto nee no niakan atan ida. Hotoe atan lelear [1]) nee sasi hotoe ba nasae lia ba nai, fo natene sia kan lioerai feto oan nee ema kohi tian.

Dadi nai mane katoeas nee rona niakan oan feto ema kohi tian, naroeka ema tae tala no toehoen hodi boloe niakan renoe sia atoe liboer an be atoe toeir niakan oan feto.

Hotoe ema lear toeir ohin lioerai oan nee; hotoe sia nare toma ohin ro hai nee iha lor ba tian.

Hotoe ema lear nee fila nikar ba nalo konta ba nai, sia nare ohin ro hai nalai iha lor metan ba tian; „dadi ami ata la bele toeir ona nai".

Hotoe ohin lioerai mane nee filak ohin lioerai feto oan nalo ba niakan fen. Mais ohin ro nee sei la ba lioe nia kan rai ba dauk; dadi sia sei iha tasi laran.

1) lelear is een verkorte vorm van lea-lear.

Doch aan den oorsprong van die rivier bevond zich eene prinses, die daar bezig was met in de rivier het haar te wasschen; het haar van die prinses was zeer lang, zoodat het zich over die rivier tot aan zee uitstrekte; en zoo gebeurde het, dat de angel van dien prins zich vasthaakte aan het haar der prinses. Daarom beval hij de boot om te keeren, om de rivier op te varen, om het haar der prinses te ontwarren.

En de boot voer steeds verder tot aan den oorsprong der rivier, waarna zij die prinses met eene harer slavinnen oplichtten. En de vele slavinnen die ontsnapt waren, gingen de zaak aan den koning meedeelen, deden hem weten dat hunne jeugdige prinses door menschen was opgelicht.

Toen de oude koning vernam, dat zijne dochter door menschen was gevangen genomen, beval hij de gong en de trom te slaan om zijne onderdanen bijeen te roepen, opdat deze zijne dochter zouden nagaan.

Daarop gingen vele menschen de koningsdochter achterna, en toen zagen zij die boot reeds ver in zee.

Daarna keerden die vele menschen terug en deden den koning weten, dat de boot reeds ver in zee was; „dus konden wij slaven de vervolging niet voortzetten, o koning".

En die prins nam de prinses en maakte haar tot zijne vrouw. Maar de boot ging nog niet naar hun land terug; zij bleven nog op zee.

Ba loron ida kala oras loro laka noeoenee lioerai feto oan terik ba niakan atan feto, sia nain roewa atoe ba nalikoe tasi; dadi ohin atan feto nee doedoe honoe lioerai feto oan ba tasi laran; hotoe nia la mooet lioe tasi kidoen ba, mais nia kaer ba ro hai niakan kidoen; hotoe naan tasi bot ida nalai mai kisoe nola ohin lioerai feto nee niakan matan foean roewa.

Hotoe ohin atan feto tama ba lioerai feto nia kan kean, hotoe nia seloek an ba ohin lioerai oan nian tais hotoe nafoeoet nalo kmetis foin toba ba lioerai feto niakan toba fatin.

Dadi too kalan oras sia atoe na, ohin lioerai mane naroeka sika lamak hodi ba nai feto atoe na; dadi sia nodi too ba rai ba meda, hotoe nia naroeka ema miste sai foin nia na; te kaloe nia na ba ema lear oin te, nia natauk nasai niakan oin, te niakan oin metan lolos; dadi kalan loron noeoenee dei daudau ro hai nee too nikar ohin lioerai mane nia kan rai ba.

Hotoe ro nee balaboe [1]) tia, ema nahonoe toen sampan oan ida atoe hodi toen lioerai feto nee; bè la hos lioerai feto nee, mais ohin ata feto nee.

Sia nakfali ohin lioerai feto tebes; dadi sia hotoe-hotoe hakau hodi nia ba iha ohin lioerai mane niakan oema metan, hotoe hatama nia ba kean ida kabaas lolos; dadi nia kalan loron to-

Op zekeren dag, misschien even voor zonsondergang, zei de prinses tot hare slavin, zij zouden beiden een kijkje gaan nemen over de zee; en de slavin duwde de prinses naar beneden in het water; en zij zonk niet door tot op den bodem der zee, doch zij hield zich vast aan de kiel van de boot; daarop kwam een groote visch op haar af en pikte de twee oogappels der prinses uit.

Toen ging de slavin in de hut van de prinses, stak zich in de kleeren van deze, wikkelde zich daar vast in en ging toen slapen op het bed der prinses.

Toen het avond geworden en de tijd van eten gekomen was, beval de prins de spijzen op te nemen en naar de prinses te brengen; dus bracht men het eten en plaatste het op tafel; daarop beval zij (de slavin) dat de menschen naar buiten zouden gaan, dan zou zij eten; want zij vreesde, als zij zou eten in veler bijzijn, haar gelaat te ontblooten, want haar gelaat was zeer donker; zoo ging het dag en nacht steeds door, totdat de boot in het land van den prins was teruggekeerd.

Zoodra de boot voor anker lag, lieten ze een kleine prauw neer om de prinses af te zetten; doch het was geenszins de prinses, maar het was die slavin.

Zij meenden dat het inderdaad de prinses was; daarom begeleidden ze haar en vergezelden haar tot aan de woning van den vorst, en voerden haar een zeer schoon vertrek binnen; en zij

1) geen Tetum evenmin als het in den volgenden regel voorkomend woord „sampan"; zooals blijkt is het een foutieve vorm van het Maleische „berlaboeh".

ba nohoen dei, nia loko lolos te kalan loron nia na diak nohoen. —

Mais ohin lioerai feto oan monoe iha tasi laran sei moris nafati, mais niakan matan dele tian; nia la naboesik ro hai nee niakan kidoen; hotoe nia rona ro hai nee ros an ba rai henik, nia nanoin kala ro hai kona rai; dadi nia nodi ain lamas kokon rai; hotoe nia netan nola fatoek bot ida iha tasi laran, hotoe nia sae ba ohin fatoek nee, foin nia toen ba rai, hotoe lao nima-nimak daudau too rai mara kreis mota oan ida no fafoëk maar lolos; dadi nia tama ba fafoëk laran nee, nia salaen lolos; hotoe nia lamas fafoëk tahan nai nana dei.—

Mais nia monoe ba tasi laran, nia kaboek tian; dadi nia too fafoëk laran nee foin nia nahoris oan mane ida no kfitoen [1]) ida iha babotou.

Hotoe nia nahaan nia kan oan nodi fafoëk tahan dei; dadi niakan oan bot nalao daudau too matas.

Hotoe ohin sia roewa fatik nee la kedôk resik nosi ohin lioerai mane nee niakan oema; dadi lioerai feto niakan oan mane loro-loron ba nakdioek kreis oema metan; hotoe nia nare bisi at aroema nia foti liboer; hotoe nia toekoe nalo ba kair; dadi kair nee tomak tia nia ba nili liboer tali roha-rohan, hotoe foin toetan moetoe daudau too kair talin ida.

1) = ftoen.

bleef maar dag en nacht liggen, en zij deed heel voornaam, want zij kreeg voortdurend steeds lekker eten.

Maar de jeugdige prinses die in zee was gevallen, leefde nog, doch hare oogen waren blind; zij liet de kiel van de boot niet los; en toen zij hoorde dat de boot over het zand schuurde, dacht zij, de boot heeft misschien grond geraakt; daarom tastte zij eens met de voeten naar den grond, en zij kwam in aanraking met een grooten steen in zee; daarna klom ze op dien steen, en ging toen naar beneden op den bodem; daarna ging zij steeds door tot op het droge dicht bij eene rivier, waar het gras zeer dicht stond; zij ging dan verder in dat gras en had grooten honger en zij betastte de blaadjes en at maar raak.

Maar toen zij in zee viel, was zij reeds zwanger; zoo gebeurde het dat zij, nadat ze binnen dat gras was verzeild, een zoon ter wereld bracht met eene ster op zijn voorhoofd.

En zij voedde haar kind alleen met grasblaadjes; en haar kind groeide op tot een volwassen jongen.

Nu was hun verblijf niet al te ver van het huis des konings; dus ging de zoon der prinses dagelijks spelen dicht bij het vorstelijk verblijf; en als hij dan toevallig waardeloos ijzer zag, raapte hij het op en verzamelde het; hij smeedde het en maakte er een vischangel van; toen die vischangel klaar was, ging hij stukjes touw oprapen en verzamelen, en bond ze aaneen tot een vischlijn.

Hotoe nia foti nola kair talin nee, kesi ba kair isin niakan rohan; hotoe tomak tia foin nia ba nakair naan tasi oa-oan nodi ba nia kan ina ba, nia rai nela baloe, baloe nodi lioe ba faan nodi nola bisi hai; te sia roewa nian hai sei la iha dauk; hotoe nodi nola teni sasanan be atoe tein siakan han ba. Dadi nia sosa notoe tia, nia fila nikar ba niakan ina iha moat laran ba.

Nia too ba nia rai nela bahoak hirak nee; hotoe nia lao lioe ba boeka fatoe koeak be sia roewa atoe toer ba. Dadi nia ba, netan nola fatoe koeak bot ida; nia namos tia, foin nia fila nikar ba niakan ina ba, foti siakan sasanan no sian naan tasi nodi ba nikar iha fatoe koeak ba, rai nela tia; hotoe fila nikar mai nakeloe nola niakan ina ba iha ohin fatoe koeak nee, hotoe nia nasoe naan tasi nee, sia roewa na.

Hotoe nola sawan nia ba nakair nikar iha tasi ba; nia fila nikar mai nodi naan wain lolos. Hotoe nia nodi baloe lioe ba faan ba ema soi nodi nola moerak; hotoe foin sosa nikar tais kabaas no daun. Dadi nia sosa notoe tia nia nodi bahoak hirak nee ba nia kan ina iha fatoe koeak ba; mais nia la bele lita te niakan matan sei at nafati. Dadi nia kan oan nee nanoin, haoe ina niakan matan foean kala sei iha naan kaboen laran nafati. Hotoe nia terik ba nian ina: „Haoe ba sosa kokon

Daarna nam hij die vischlijn, bond ze aan den haak; toen het klaar was ging hij hengelen en vischjes vangen, en bracht ze naar zijne moeder; een gedeelte liet hij daar, een ander gedeelte ging hij verkoopen om zoodoende een vuurslag te koopen; want zij hadden nog geen vuur; verder kocht hij daarmee een kookpot om hun eten te koken. Toen hij met koopen klaar was, ging hij weer naar zijne moeder in de wildernis.

Toen hij daar was aangekomen, liet hij al die verschillende dingen daar, en ging daarna verder door om eene rotsholte te zoeken waarin zij dan samen zouden wonen. En op zijn tocht ontdekte hij eene groote ruimte in de rots; nadat hij die had schoon gemaakt, keerde hij naar zijne moeder terug, nam hun kookpot en de visch, bracht een en ander in die grot en liet het daar; daarna keerde hij terug, begeleidde zijne moeder naar de grot, en nadat hij visch gekookt had, aten zij te samen.

Den volgenden morgen ging hij weer in zee hengelen; hij keerde met zeer veel visch terug. Daarna nam hij daarvan een gedeelte en ging dat verkoopen aan rijke menschen, nam er geld voor, en kocht toen weer mooie stof en naalden. Toen hij dat gekocht had, bracht hij al dat goed naar zijne moeder in de grot; doch deze kon niet naaien, want hare oogen waren nog steeds blind. Haar jongen dacht nu, misschien zijn moeder's oogappels nog in den buik van den visch. En hij

kair isin bot ida no kair talin be kodi kakair kokon ohin naan bot; te kala o kan matan sei iha naan kaboen laran".

Nia terik noeoenee hotoe, nia ba boeka ai bot ida; nia toi nalo bero ida; hotoe bero nee tomak tia, nia nalo boekae etoe no naan kei wain, te nia atoe lao kedok nodi boeka ohin naan bot, na niakan ina matan nee.

Hotoe sasa tok bele tia, nia dada bero toen ba tasi, hotoe nia hean nodi ba lor metan; daudau too loron nen foin nia nakair ohin naan bot na nian ina nian matan foean roewa nee; hotoe naan bot nee firi nia kei oras bot ida, foin naan bot nee kole tian, foin nia took noo tia.

Hotoe nia nanoin, atoe ka [1]) noeoesa foin atoe kodi naan nee ba kikar haoe ina ba; dadi nia nanoin kei oras ida noeoenee, nia firi ohin naan nee mai, nia kesi rabat ba bero nia kan liman foin nia hean nodi fila nikar ba tasi rat ba. Dadi nia toen tian ba tasi rat, nia natioe ohin naan bot nee nodi ba nia kan ina iha fatoe koeak ba; hotoe nia saki naan nee nian kaboen, foin nia netan nikar niakan ina nian matan foean roewa sei diak nafati iha naan kaboen nee.

zeide tot zijne moeder: „Ik zal eens een grooten vischangel gaan koopen, en een lijn om er dien grooten visch mee trachten te vangen; want misschien zijn uwe oogen nog in den buik van den visch".

Toen hij dat gezegd had, ging hij een dikken boom zoeken; hij holde dien uit en maakte eene vlerkprauw; toen die klaar was maakte hij nogal veel eten klaar, rijst en visch voor de reis, want hij zou ver op reis gaan om dien grooten visch te zoeken, die de oogen zijner moeder had opgegeten.

Toen dan alles gereed was sleepte hij de prauw naar zee, en roeide naar het zwarte diep; het duurde zes dagen, vooraleer hij dien visch die de beide oogappels zijner moeder had opgegeten, aan den hengel kreeg; en de groote visch sleepte hem een geruimen tijd mee, tot dat hij vermoeid was; en toen sloeg hij hem dood.

Toen dacht hij, hoe zal ik het aanleggen, om met dien visch naar mijne moeder terug te keeren; hij dacht daarover een poosje na, waarna hij den visch naar zich toe trok, en hem aan een der uitleggers van de prauw vastbond; daarna roeide hij naar het strand terug. Toen hij op het strand was gekomen, droeg hij den visch en bracht hem naar zijne moeder in de grot; daarna sneed hij den buik van den visch open, en vond daarin de twee oogappels zijner moeder nog in goeden staat.

1) verkorting van kalo.

Dadi nia foti nola tia, nia terik ba nian ina: „A ina! okan matan foean roewa mak nee sa".

Hotoe nian ina naak: „A oa! o, haoe katene, o madomi haoe lolos, foin o ba boeka haoe kan matan nee".

Hotoe nia oan terik: „Ina, o kaer hein okan matan nee; haoe sei ba sosa ai moroek atoe hodi hamos o kan matan foean roewa nee". Hotoe nian ina naak: „Soin".

Hotoe nia ba sosa ohin ai moroek. Dadi nia nasoroe ema ida, nia noesoe: „Hei beloe okan ai moroek hodi hamos ema matan at iha ka lale?"

Hotoe ema terik: „Ai moroek nee te wain lolos, mais botir ida baloen ida"; hotoe lioerai oan nee terik: „Botir bot ka lale?" Ema nee terik: „Botir bot". Hotoe lioerai oan terik: „Tone ita roewa ba hola ohin ai moroek nee"; dadi sia roewa ba.

Lioerai oan nola tia botir bot ida hotoe fila nikar ba niakan ina ba. Dadi too ba tia nia nola nian ina nian matan foean roewa nee, nodi ohin ai moroek fasi nalo mos tia, hotoe tau kokon ba nian ina niakan matan; hotoe niakan ina terik: „O fasi teni oda lai, te sei malahoek oan oda"; hotoe nia oan nola teni nodi ba fasi teni, nalo mos diadiak tia, nodi ba fo nikar ba nian ina nodi terik: „Mos tia ka sei ina?"

Hotoe nian ina terik: „Nee te mos lolos"; hotoe nia nalo kmeti nikar

Hij nam ze en zei tot zijne moeder: „O moeder! hier zijn nu uwe beide oogappels".

Daarop zei de moeder: „O kind, gij, ik weet het, gij bekommert u ten zeerste om mij, en dus gingt gij mijne oogen zoeken".

Daarop zei haar jongen: „Moeder, neem maar vast uwe oogen; ik ga nog medicijn koopen om uwe twee oogappels te reinigen". En zijne moeder zei: „Goed zoo".

Toen ging hij die medicijn koopen. En hij ontmoette iemand en vroeg: „He vriend, hebt gij medicijn om iemands zieke oogen te reinigen of niet?"

De man zeide: „Van die medicijn is er zeer veel, maar eene flesch kost een halven gulden"; toen zei de jonge prins: „Eene groote of niet?" De man zei: „Eene groote flesch". Daarop zei de prins: „Vooruit, wij gaan die medicijn halen"; dus gingen zij beiden.

De prins kocht eene groote flesch en keerde terug naar zijne moeder. Toen hij nu was teruggekeerd nam hij de twee oogappels zijner moeder, wiesch en reinigde ze met die medicijn, en plaatste ze in de oogen zijner moeder; toen zei de moeder: „Wasch ze eerst nog eens even, want ze zijn nog een weinig dof; haar jongen nam ze weer en ging ze weer wasschen, maakte ze heel zuiver, keerde terug er gaf ze aan zijne moeder zeggende: „Zijn ze zuiver of nog niet, moeder?"

En zijne moeder zei: „He ja, zij zijn heel zuiver", daarna zette hij ze

noeoedar ema warak an matan dei".

Dadi noeoenee nia mos bele lita sia roewa nian faroe teni faroe ain fo ba niakan oan tau.

Dala ida ema rai nee nian foetoe manoe; nai mos ba nalikoe ema foetoe manoe nee; ema lear lolos. Hotoe la kleoer lioerai oan mai no atoe nalikoe ema foetoe manoe; nia mai nia foetoe natos niakan baboton te no kfitoen ida, be ema keta nare; hotoe nia kaer nola manoe aman oan ida foetoe no ema nian aman bot ida. Hotoe lioerai oan terik ba ema; „Taroe oa-oan dei, te haoen taroe la wain".

Hotoe ema nee naak: „Soin".

Dadi sia foetoe tia, lioerai oan menaan; dadi nia naksokè; nia naksokè nian lisoe nakasoe tia iha oeloen; dadi nai nare lawarik nee niakan baboton no kfitoen ida; dadi nai boloe nia terik: „Awan o miste mai iha haoe kan oema; ita atoe halo dahoer oan ida".

Hotoe lioerai oan nee terik: „Hèè nai! haoe ata katauk mai iha Itakan oema"; hotoe nai terik: „Awan o miste mai mo no okan ina iha oema metan"; hotoe lioerai oan terik ba nai: „Soin nai, awan sawan haoe ata lei mai"; hotoe nai naak: „Soin".

weer vast, zooals de oogen der andere menschen.

Zoo doende kon zij ook hun beider baadjes naaien en eene broek die zij haar jongen gaf te dragen.

Eens hielden de menschen van dat land zich bezig met een hanengevecht; de koning ging ook kijken naar de menschen die het hanengevecht hielden; er waren zeer veel menschen. Het duurde niet lang, of de prins kwam ook om er naar te kijken; toen hij er heen ging bond hij den hoofddoek om zijn voorhoofd, want daar was eene ster, opdat de menschen die niet zouden zien; daarop nam hij een kleinen haan, en liet dezen vechten met iemand's grooten haan. Toen zei de prins tot dien man: „Zet er maar een kleinen prijs op, want mijn inzet is niet groot".

En de man zei: „Goed".

En nu lieten zij de hanen vechten, en de prins overwon; daarom ging hij aan het dansen; terwijl hij danstte, ging zijn hoofddoek van het hoofd los; zoodoende zag de koning dat die jongen eene ster op het voorhoofd had; dus riep de koning hem en zei: „Morgen moet gij naar mijn huis komen, wij zullen een feestje houden".

En de prins zei: „Ja koning! ik slaaf vrees in uw huis te komen"; de koning zei: „Morgen moet gij en ook uwe moeder in het zwarte huis komen"; en de prins zei aan den koning: „Goed o koning, morgen voormiddag zal uw dienaar komen"; en de koning zei: „Goed".

Hotoe nola sawan lioerai oan nee terik ba niakan ina: „Kaloe ita roewa ba iha nai niakan oema, o nonok, haoe mak lei ko nai lia; o la bele lake iboen"; terik hotoe tia noeoenee, sia roewa lao. Sia roewa too ba tia, nai nee sai saka boloe sia roewa atoe tama oema laran ba. Nai nalo sia toer ba kadera, hotoe ba terik ba atan sia miste babilan han lailais, „te haoe atoe ko ema roewa nee ka moetoe".

Ata sia babilan notoe tia, sia sika nodi mai.

Hotoe sia na too klaran noeoenee ohin lioerai oan terik lia hori oeloek nian ba Nai.

Hotoe Nai naak: „Soin", hotoe nia terik: „Dala ida lioerai feto ida nosi rai seloek noi loekoe iha mota laran; hotoe lioerai mane ida mak kohi nola tia no atan feto ida; hotoe ohin lioerai nee nasae tia sia roewa ba ro hai laran, hotoe nia nafe tia ohin lioerai feto nee.

Hotoe ba oras loraik kaloe loro laka noeoenee, ohin lioerai feto nee no niakan atan sai hori siakan fatik mai atoe nanae tasi; dadi ata feto nee nawan sae; nia doedoe honoe tia lioerai mane niakan fen. Hotoe ohin ata feto nee tama ba, seloek an tia ba lioerai feto nee nian tais, hotoe toba ba nai feto nia kan toba fatin; mais lioerai feto monoe toen ba, kaer natos ba ro kidoen daudau too lioerai mane niakan

Den volgenden morgen zei de prins tot zijne moeder: „Als wij beiden naar het huis van den koning gaan, zwijg u dan, ik zal met den koning spreken; u mag den mond niet openen"; na dat gezegd te hebben, gingen zij beiden op weg. Toen zij daar aankwamen, ging de koning hen te gemoet, en riep hen binnen te komen. De koning liet hen op stoelen plaats nemen, en ging toen aan de slaven zeggen, dat zij spoedig eten zouden klaar maken, „want ik zal met die twee menschen meeeten".

Toen de slaven er mee gereed waren namen zij het, en brachten het.

Toen zij nu met het eten zoo half klaar waren, sprak de jonge prins met den koning over zaken van vroeger.

En de koning zei: „Goed"; daarop sprak hij: „Er was eens eene prinses uit een ander rijk, die in de rivier heur haar wiesch; en een prins lichtte haar op tegelijk met eene slavin; en de prins liet haar beiden op een boot plaats nemen; daarna nam hij die prinses tot zijne echtgenoote.

Op een avond even voor zonsondergang verliet de prinses met hare slavin hare plaats om de zee te zien: en de slavin werd boos, duwde de echtgenoote van den prins naar beneden. Daarop ging die slavin naar binnen, stak zich in de kleeren der prinses, en legde zich neer op het bed der prinses; doch de prinses die naar beneden was gevallen, hield zich vast aan de kiel tot ze kwamen aan het land van den

rain, foin nia naboesik tia ro nee; hotoe lamas boeka rai daudau too rai mara ba; too ba tia nia nahoris oan mane ida kfitoen iha baboton".

prins; toen liet ze die boot los; daarop tastte zij naar grond tot op het drooge; toen zij daar was aangekomen beviel zij van een zoon met eene ster op het voorhoofd".

Hotoe nai nee nanoin kona tia, naak: „Neete kala haoekan fen no haoe kan oan; la oras nai nakat [1]) ba nakoak niakan fen no nian oan; hotoe sia toloe nee tanis.

En de koning herinnerde het zich en sprak: „Deze is wellicht mijne vrouw en deze mijn zoon"; terstond schreed de koning naar hen toe, omarmde zijne echtgenoote en zijn zoon, en alle drie weenden.

Sia tanis hotoe tia, nai naroeka ema ata sia ba boloe dato sia no ema renoe atoe mai liboer an be atoe hoo ohin ata feto nee.

Nadat zij geweënd hadden, beval de koning dat de slaven de hoofden en de onderdanen zouden gaan bijeen roepen om die slavin te dooden.

Hotoe dato sia liboer an tia, sia naroeka ema tama ba kohi ohin ata feto nee; dadi ema too ba atoe kaer nia, nia kakaoer: „Keta kohi haoe te haoe matan natauk roman"; bè ema nee sia terik: „Soin o kan matan natauk roman ka la natauk, ami kohi o loekoe dei; hotoe nia kakaoer nima-nimak daudau too oda matan mai.

Toen de hoofden waren bijeen gekomen gaven zij aan sommigen last naar binnen te gaan en de slavin te grijpen; en toen die menschen daar waren aangekomen en haar wilden grijpen, schreeuwde zij: „Neemt mij niet gevangen want mijne oogen kunnen het licht niet verdragen"; doch die menschen zeiden: „Goed, of uwe oogen het licht kunnen verdragen of niet, wij nemen u toch gevangen"; daarop schreeuwde zij voortdurend tot aan de deur toe.

Hotoe ema loke nokbit niakan oin foin ema nare niakan oin metan lolos teni niakan foeoek molik.

Toen ontblootten zij met geweld haar gelaat en zagen de menschen dat haar gelaat zeer zwart en haar hoofd kaal was.

Dadi nai naroeka ema atoe hodi nia ba kesi ba krau nian knokar, kesi halo no roa-roa liman. Dadi noeoenee ema nioe nodi krau mai atoe hatama ba ohin laloean nee, krau nadoeroe nalo ohin ata feto nakles nalo ba roewa tia.

En de koning gelastte dat zij haar aan de poort van den karbouwenstal zouden vastbinden met uitgerekte armen. En zoo gebeurde het dat, toen de menschen de karbouwen den stal binnendreven, de karbouwen tegen haar aanliepen en haar in tweeën deelden.

---

1) onbep. wijs hakat; in de wdlijst hakkat.

14.

Don Joan.

Iha rai ida Nai ida no nia kan fen. Sia roewa niti oan mane ida naran don Joan.

Iha rai nee ema ida at basoek; dadi noeoenee Nai naak ba niakan dato sia: „Emi atoe kohi ema at nee, hotoe hatama nia ba oema koekoen"; dadi noeoenee dato sia naroeka ajanti sia hodi nai niakan mamfatin katak soera ema tasi ema foho atoe kohi ema at ida nee. La kleoer ema kohi nia; hotoe sia no nia mai iha nai niakan oin; hotoe nai naroeka ema foetoe nia hatama kedan ba oema koekoen; hotoe nai fo bandoe kedan, ema dato ema renoe matas lawarik atoe rona bele: „Se mak nasai ema nee haoe atoe hoo kedan nia, hotoe nia kan aten haoe atoe ha.

Ba loron ida don Joan no lawarik sia nakdioek kaleik iha oema koekoen oin; dadi noeoenee don Joan tiroe kaleik ida kati tama oema koekoen laran; hotoe nia atoe tama hola kaleik nee; mais ohin ema nee terik ba don Joan: „O loke bodik oda matan ba haoe, haoe atoe fo o kan kaleik; kaloe o la loke, haoe la fo o kan kaleik; hotoe don Joan nanoin; la oras ohin ema nee

Don Joan.

In een land woonde een koning met zijne gemalin. Zij schonken het leven aan een zoon die den naam ontving van don Joan.

In dat land was een zeer kwaadaardig man; daarom zei de koning tot de hoofden: „Gij moet dien slechten man gevangen nemen, en hem in de gevangenis zetten"; dientengevolge gaven de hoofden last aan de omroepers om het bevel des konings over te brengen en aan allen, zoo strand- als bergbewoners mee te deelen, dat zij dien slechten man zouden vangen. Niet lang daarna vingen zij hem en brachtten hem voor het aangezicht des konings; en de koning beval de menschen hem te binden en hem terstond in de gevangenis te zetten; daarna vaardigde de koning terstond een verbod uit, hoofden en onderdanen, grooten en kleinen allen zouden het hooren: „Hij die dien man zal uitlaten, dien zal ik onmiddelijk dooden, en zijne lever zal ik eten".

Op zekeren dag speelden don Joan en de kinderen met de werpschijf vóór de gevangenis; zoodoende gebeurde het dat de werpschijf die don Joan had geworpen, opsprong en in de gevangenis terecht kwam; toen wilde hij daar binnengaan om de werpschijf te halen; maar die man zei tot don Joan: „Als gij de deur voor mij opendoet, zal ik uwe werpschijf geven; doet gij echter

terik: „O keta matauk, haoe atoe halo diak o; soerak Ita atoe loke bodik oda matan ba haoe".

Hotoe don Joan terik: „Keta, te haoekan ama krakat; hori haoekan ama naroeka ema kohi o nee, nia terik kedan ba ema hotoe-hotoe, se mak nasai o, nia atoe noo kedan; dadi noeoenee ema hotoe-hotoe natauk bele; hotoe noeoesa mak o atoe haroeka haoe loke bodik odamatan?"

Hotoe ohin ema nee terik: „Ita keta hatauk; too ikoes haoe atoe kalo diak Ita".

Hotoe don Joan loke odamatan, nia sai.

Ba loron ida nai atoe ba hare ohin ema nee; hotoe nai too iha neeba, nia nare ba te la ihan tian; nia nalai tian. Hotoe nai basa ba hiroes nodi terik: „Ha! se mak nasai ema nee?"

Hotoe nai fila nikar mai iha oema; la oras nia noesoe ba nia kan klosan sia: „Emi keta hare se mak loke odamatan oema koekoen nee; te ema nee nalai sai tian"; hotoe klosan sia terik: Ami ata la hare nai".

Hotoe nai terik: „Emi atoe ba kaer dato sia ho mai". Hotoe dato sia mai tian, nai terik: „Ema at nee nalai tian; dadi noeoenee emi atoe halo renoe sia haksoedik bele iha nee; masik

niet open dan geeft ik ze niet"; en don Joan dacht na; terstond daarna zei die man: „Vrees niet: ik zal u goed behandelen; als gij maar de deur voor mij wilt openmaken".

Daarop zei don Joan: „Neen, want dan is mijn vader boos; laatst toen mijn vader de menschen beval jou te vangen, deed hij meteen aan allen weten, dat hij terstond dengene zou dooden, die jou uitliet; daarom zijn allen bang, en hoe wil jij mij dan gelasten om de deur te openen?"

Toen zei die man: „U moet niet vreezen; later zal ik U gelukkig maken".

Daarna deed don Joan de deur open, en hij ging er uit.

Op zekeren dag wilde de koning eens naar dien man gaan kijken; toen de koning daar was aangekomen, zag hij, dat hij er niet meer was; hij was ontvlucht. Toen sloeg de koning op de borst en zeide: „Ha! wie heeft dien man uitgelaten?"

Daarna keerde hij naar huis terug; terstond vroeg hij aan zijne slaven: „Julie hebt misschien gezien, wie de deur der gevangenis geopend heeft, want die man is gevlucht"; en de slaven zeiden: „Wij slaven hebben het niet gezien, o koning".

Toen zei de koning: „Julie moet de hoofden gaan waarschuwen en met hen hier komen". Toen de hoofden gekomen waren, zeide de koning: „Die slechte man is ontvlucht; daarom zult

katoeas ferik lawarik atoe haksoedik bele iha nee".

gij alle onderdanen hier bij een doen komen; al zijn ze reeds bejaard, oude mannen en vrouwen en kinderen moeten allen hier samenkomen".

Hotoe ema renoe sia naksoedik tia bele, nai terik ba sia: „Ema at nee nalai tian; mais ita la hatene se mak loke odamatan nee; mais haoe kare tian ema ida niakan leoet iha odamatan nee; dadi noeoenee emi renoe kiik bot haksoedik tian, ita atoe ba soekat se niakan leoet nee".

Toen alle onderdanen waren bijeengekomen, zeide de koning tot hen: „Die slechte man is weggeloopen; doch wij weten niet wie de deur geopend heeft; maar bij de deur heb ik het voetspoor van een mensch gezien; en dus, nu gij allen klein en groot hier verzameld zijt, zullen wij gaan meten wiens voetspoor dat is".

Dadi noeoenee ema renoe hotoe-hotoe ba soekat ohin leoet nee; mais ema soekat ohin leoet nee, la boeli; hotoe nai terik ba klosan sia: „Emi ba boloe don Joan ho mai". Hotoe don Joan mai tia, Nai terik: „O atoe soekat kokon leoet nee"; hotoe don Joan mos soekat; nia tau nia kan ain ba, no boeli.

Bijgevolg gingen alle onderdanen dat voetspoor meten; maar het kwam niet overeen met degenen die gemeten hadden; toen zei de koning tot de dienaren: „Gaat don Joan roepen en brengt hem hier". Zoodra don Joan gekomen was, zeide de koning: „Ga eens dat voetspoor meten"; en Joan mat; hij zette er zijn voet op, en het pastte.

Hotoe Nai terik: „Haoe atoe koo o dei".

Toen zei de koning: „Ik zal je maar dooden".

Dadi don Joan tanis; masik nia tanis Nai terik atoe hoo dei. Nai naroeka ema meo ida atoe ba hoo nia iha moat laran. Hotoe Nai fo niakan faroe ain, kaso, soerik no niakan sapeo no teni ata ida naran Thomas ba don Joean; nia atoe lao ona, niakan ina tanis, masik nia ina tanis toeir noeoenee, ba hoo dei.

En don Joan huilde; ofschoon hij huilde, zei de koning hem toch te zullen dooden. De koning gelastte een voorvechter hem in de wildernis te gaan dooden. Toen gaf de koning aan don Joan diens broek, en schoenen, en sabel en hoed alsmede een slaaf Thomas genaamd; toen hij op het punt stond te vertrekken, huilde zijne moeder; ofschoon zijne moeder zoo om hem huilde, ging men hem toch terdood brengen.

Nai terik: „Malele tia lawarik at nee!"

De koning zeide: „Ga weg jij slechte jongen!"

Hotoe don Joan no niakan atan Thomas sia roewa lao. Hotoe Nai terik ba ohin meo nee: „O atoe too iha moat laran, o atoo hoo nia, hotoe koa hasai niakan aten, haoe atoe ka".

Meo nee no sia roewa lao; too tia alas ida laran, meo nee nare kikit ida rani iha ai bot ida; hotoe meo nee nanoin, haoe atoe koesi don Joan ka atoe koesi kikit nee? Diak lioe haoe koesi kikit nee. La oras nia noesi kikit nee, hotoe sia koa hasai aten no foean; meo nee terik: „Diak lioe ita seki kikit niakan aten no foean; haoe atoe kodi fo ba Nai; Nai noesoe, haoe terik, don Joan niakan aten mak nee".

Hotoe sia tami hela maloe; meo nee fila nikar oema; don Joan no niakan atan Thomas lao lioe dei; sia lao loron roewa tomak.

Sia too iha mota ida, Thomas terik ba don Joan: „Diak lioe ita roewa haris oda ba nee"; don Joan terik: „Soin, te ita lao kedok tian; haoekan isin kador basoek".

Hotoe nia terik ba Thomas: „Ita roewa haris bele"; Thomas terik: „Nai, Ita saoe oeloek kosar, hotoe lei haoe ata".

Dadi don Joan tama haris. Thomas terik: „Ita Bot loekoe oda". Don Joan

Toen ging don Joan met zijn slaaf Thomas op weg. En de koning zeide tot dien voorvechter: „Als gij in de wildernis zijt aangekomen, zult gij hem dooden, en dan zijne lever uitsnijden; die zal ik eten".

De voorvechter ging met hen beiden mee; toen ze in een bosch gekomen waren, zag de voorvechter een roofvogel in een dikken boom zitten; toen dacht de voorvechter, zal ik don Joan schieten of dien roofvogel? Het is beter dat ik den roofvogel schiet. Onmiddelijk daarna schoot hij den roofvogel, en toen sneden zij de lever en het hart uit; de voorvechter zei: „Het is beter de lever en het hart van den roofvogel aan het spit te braden; ik zal een en ander meenemen en aan den koning geven; als de koning vraagt, dan zeg ik, dit is de lever van don Joan".

Toen zeiden zij elkaar vaarwel; de voorvechter ging weer naar huis; don Joan en zijn slaaf gingen verder; zij reisden twee volle dagen.

Toen zij aan eene rivier kwamen, zeide Thomas tot don Joan: „Het zou goed zijn als we hier even een bad namen"; don Joan zei: „Goed, want wij hebben al ver geloopen; ik ben zeer vuil".

Daarna zeide hij tot Thomas: „Wij nemen beiden een bad"; Thomas zeide: „Heer gelieve U eerst te baden, dan zal ik uw dienaar (het na u doen)".

Dus ging don Joan in het bad. Thomas zeide: „Wasch even Uw hoofd-

mos loekoe; hotoe Thomas nola tia don Joan niakan faroe ain, kaso, soerik no niakan sapeo; Thomas tau.

haar". En don Joan wiesch zijn hoofdhaar; toen nam Thomas de broek, de schoenen en den sabel van don Joan, alsook zijn hoed, dien hij opzette.

Hotoe don Joan naris notoe tia, noesoe niakan faroe ain atoe seloek an; dadi Thomas fo niakan heren ba don Joan atoe seloek an; don Joan niakan faroe ain Thomas la nooek fo; masik don Joan noesoe, nia la fo dei.

Toen don Joan met baden klaar was, vroeg hij zijn broek om van kleeren te wisselen; daarom gaf Thomas zijn heupdoek om te verwisselen; de broek van don Joan wilde Thomas niet terug geven; ofschoon don Joan er om vroeg, gaf hij ze toch niet.

Dadi don Joan noeoedar ata ida; hotoe Thomas terik ba don Joan; „O lao hosi haoe kan kotoek". Dadi don Joan mos lao toeir dei. Sia roewa lao noeoenee, sia too iha rai ida; hotoe sia nare nosi kedok, Nai no dato sia nabisi an iha oema oin, hotoe sia roewa lao soroek dei; dadi sia too neeba tia, Nai noesoe: „Emi hosi neebe?"

Zoodoende was don Joan gelijk aan een slaaf; en Thomas zeide tot don Joan: „Loop achter mij". Dus liep don Joan achter hem. Terwijl zij zoo voortreisden, kwamen zij in een zeker land; en zij zagen van verre den koning met de hoofden voor een huis zitten; zij gingen maar verder door, en toen zij daar waren aangekomen, vroeg de koning: „Van waar komt gij?"

„Ami hosi rai kedok mai pasear". Hotoe Nai noesoe teni: „O kan naran sa?" „Haoe naran don Thomas". „Ida nee naran sa?" „Naran Joan, haoe kan atan". Nai terik: „Ita atoe toer". Hotoe Thomas toer. „Itan atan Joan haoe karoeka nia ba iha dapor". Thomas terik: „Soin".

„Wij komen uit een ver land aangewandeld". Daarna vroeg de koning nog: „Hoe is uw naam?" „Mijn naam is don Thomas". „En hoe heet deze!" „Die heet Joan; dat is mijn slaaf". De koning zeide: „Neem u plaats". Toen nam Thomas plaats. „Uw slaaf Joan zal ik gelasten naar de keuken te gaan". Thomas zeide: „Goed".

Dadi Thomas toer no ohin Nai nee, don Joan dadi bibi atan; nia loro-loron ba hein Nai nian bibi.

En zoo gebeurde het dat Thomas met dien koning te samen woonde, en don Joan schaapherder werd; dagelijks ging hij op 's konings schapen passen.

Ba loron ida Nai terik ba dato hotoehotoe: „Emi dato hotoe-hotoe roma, haoe terik lia ida; se mak nola samea oeloen

Op zekeren dag zeide de koning tot alle hoofden: „Luistert gij allen, hoofden, ik heb eene zaak te bespreken;

hitoe niakan nanaan, haoe atoe fo haoe kan oan feto, nia atoe kawin".

hij die de tong van de slang met zeven koppen zal weten te nemen, dien zal ik mijn dochter ten huwelijk geven".

Thomas terik: „Haoe bele". Nai terik: „Soerak emi hetan".

Thomas zeide: „Dat vermag ik". De koning zeide: „Als julie ze (de slang) maar weet te vinden".

Dadi noeoenee ema hotoe-hotoe ba boeka bele; masik sia boeka loro-loron la hetan.

Dus gingen alle menschen zoeken; ofschoon zij dagelijks zochten, vonden zij ze niet.

Ba loron ida don Joan ba hein Nai niakan bibi iha alas ida laran, nia misan dei mak iha moat laran; teki-tekis nia rona boeat ida namoe; dadi nia natauk; la oras ema ida boloe nia: „Joan, Joan! O malai ba sa? Haoe mak nee; oeloek an o sori haoe hosi okan ama nian liman laran; haoe katene tian, Nai terik ba ema hotoe-hotoe, se atoe noo samea oeloen hitoe, haoe atoe fo haoe-kan oan atoe kawin no nia; dadi haoe terik ba o, keta katauk; soerak awan o atoe mai saka hikar haoe".

Op zekeren dag ging don Joan de schapen des konings hoeden in een bosch; hij bevond zich alleen in de wildernis; plotseling hoorde hij iets brommen, daarom was hij bevreesd; een oogenblik later riep iemand hem: „Joan, Joan, waarom loopt gij weg? Ik ben het; vroeger hebt gij mij uit de handen uws vaders gered; ik weet reeds, dat de koning aan allen gezegd heeft, dat hij die de slang met zeven koppen zal dooden, dien zal ik mijne dochter ten huwelijk geven; daarom zeg ik u, wees niet bang; als gij morgen maar weer hier bij me komt".

Sia roewa nameno nela maloe. Nola sawan don Joan ba saka; don Joan too oeloek; la oras nia rona namoe mais nia la natauk ona. Ema nee mai tia noesoe ba don Joan: „O makara sa?" Hotoe don Joan terik: „Noeoedar horsehik o terik nee".

Zij beloofden het aan elkaar bij het weggaan. Den volgenden morgen ging don Joan weer daar heen; hij was er het eerst; een oogenblik later hoorde hij brommen, maar hij was niet meer bang. Toen de man gekomen was, vroeg hij aan don Joan: „Wat verlangt ge?" Don Joan zeide: „Zooals gij gisteren gezegd hebt".

Hotoe nia fo kadeli bortoedi [1]) ba don Joan, fo natene kedan ba nia naak: „O atoe moesoe koeda anin ida, nia

Toen gaf hij een tooverring aan don Joan, en deed hem meteen weten: „Als gij een zeer snel loopend paard

1) In de wdlijst: bortoedoe.

atoe nasai ba o; o moesoe boeat oi-oik, nia atoe nasai dei".

(letterl. een windpaard) zult vragen, zal hij (de tooverring) het voor u te voorschijn doen komen; als gij allerhande dingen vraagt, zal hij ze ook voor den dag halen".

Hotoe ema nee natoedoe kedan samea niakan oeman iha hali bot ida; hotoe nia terik teni: „Samea atoe sobak o, o keta matauk, o atoe koa hasai niakan nanaan; niakan oeloen o atoe hahonoe toen".

Daarna toonde hij meteen het hol van de slang in een grooten waringin boom; en hij zeide tevens: „Als de slang u wil bijten, vrees dan niet; gij zult zijne tong uitsnijden en zijn koppen naar beneden werpen".

Ema nee nanorin don Joan notoe tia lao nikar ona. Dadi don Joan atoe nalo toeir niakan lia.

Toen de man don Joan onderricht had, ging hij weer weg. En don Joan zou doen wat hij hem gezegd had.

Rai loraik ona nia nioe Nai niakan bibi natama ba laloeau. Kalan don Joan toba, nanoin lia oi-oik; dadi nia toba la doekoer. Rai hoen namoetik, nia nasai Nai niakan bibi nodi ba hein; bibi hotoe-hotoe na bosoe tia, nia tae ba kadeli noesoe atoe nasai koeda anin ida no teni soerik ida; hotoe nia naksoit sae ba ohin koeda, nalo nalai kokon; koeda nee lais basoek; dadi don Joan neon diak; hotoe nia toen nikar, nia ba hioe bibi hotoe-hotoe halo hanatar an iha ai hoen ida; hotoe nia noesoe ba kadeli naak: „Masai faroe ain no kaso no teni sapeo".

Toen het al avond werd, dreef hij de schapen des konings voort, en bracht ze den stal binnen. Toen hij 's nachts neerlag, dacht hij aan allerhande zaken; daarom sliep hij ook niet. Bij de eerste schemering liet hij de schapen des konings uit om ze te gaan hoeden; toen alle schapen verzadigd waren, sloeg hij op den ring, en vroeg om een windpaard en een zwaard te voorschijn te brengen; daarna sprong hij op dat paard en maakte een proefrit; het paard was zeer vlug; dus was don Joan blij; hij steeg weer af, dreef al de schapen bijeen en verzamelde ze bij een boom; toen vroeg hij aan den ring zeggende: „Breng te voorschijn eene broek, schoenen en ook een hoed".

Hotoe nia sae koeda, ba iha ohin hali bot nee; too ba tia, nia foti sae matan, nare samea oeloen hitoe iha nee; la oras nia natos ferreoe, koeda bara; hotoe nia losoe niakan soerik; samea foin lolo nian oeloen, don Joan ta; la

Toen steeg hij te paard, en ging naar dien grooten waringinboom; toen hij daar was aangekomen, hief hij de oogen op en zag daar de slang met zeven koppen; onmiddelijk trok hij den teugel aan, en het paard stond stil;

oras nia koa nasai nanaan, so'è oeloen toen.

daarna trok hij zijn zwaard; nauwlijks rekte de slang haar koppen uit of Joan sloeg ze af; terstond sneed hij de tongen uit, en wierp de koppen naar beneden.

Mais Thomas narik iha hali nee hoen; don Joan ta nahonoe samea oeloen, Thomas foti liboer; nia la nare, se mak iha hali fafoehoen nee. Thomas terik: „Haoe sotir basoek"; hotoe la oras nia nodi natoedoe ba nai. Hotoe Nai terik: „Soin, o atoe mola haoe kan oan".

Maar Thomas stond aan den voet van dien waringinboom; toen don Joan de koppen afsloeg en naar beneden wierp, raapte Thomas ze bijeen; hij zag niet, wie daarboven in den boom was. Thomas zeide: „Ik heb groot geluk"; daarna ging hij terstond (met die koppen) naar den koning om ze te laten zien.

Dadi noeoenee Thomas neon diak basoek. Nai terik: „Haoe sei fo hatene ba Nailoelik atoe fo hatene dala toloe iha gredja laran, ema atoe rona bele".

En de koning zeide: „Goed, gij zult mijne dochter nemen". Dus was Thomas uitermate blij. De koning zei: „Ik zal het nog aan den pastoor laten weten om het drie maal in de kerk af te kondigen, opdat allen het hooren".

Thomas terik: „Los Ita dei". Hotoe Nai mos katak ba Nailoelik; Nailoelik fo natene dala toloe iha gredja laran.

Thomas zei: „Zooals U wil". En de koning zei het dan ook aan den pastoor; de pastoor kondigde het drie maal af in de kerk.

Dadi atoe kawin ona; ema hotoe-hotoe ba haklaok Nai feto no Thomas ba Gredja atoe kawin. Dadi sia too iha neeba tian, teki-tekis ohin ema at mai harik iha gredja nian odamatan nodi terik: „Emi keta lai fo kawin, haoe sei koesoe lia ida; se mak nola samea niakan oeloen?"

Dus het huwelijk zou plaats hebben; allen gingen de prinses en Thomas naar de kerk begeleiden om het huwelijk te sluiten. Toen zij daar waren kwam plotseling die kwade man bij de deur van de kerk staan en zeide: „Laat het huwelijk nog niet doorgaan; ik heb nog iets te vragen; wie heeft de koppen van de slang genomen?"

Hotoe Nai terik: „Thomas mak nola".

En de koning zeide: „Thomas heeft ze genomen".

„Hotoe niakan nanaan iha neebe?"
Nai terik: „La iha".
Hotoe ohin ema nee terik: „Kaloe ema nola samea oeloen, niakan nanaan iha no".

„En waar zijn de tongen?"
De Koning zeide: „Die zijn er niet".
Toen zei die man: „Als iemand den kop van een slang neemt, dan is de tong er ook".

Nia terik noeoenee ema hotoe-hotoe namoto tia bele; hotoe nia terik soroek nakè: „Emi atoe rona lai; don Joan mak nola samea niakan nanaan foin nia so'è oeloen; Thomas ba foti; dadi noeoenee Thomas la bele nola Nai niakan oan, mais don Joan atoe nola".

Thomas mo'è an iha ema rai-rain oin. La oras don Joan nola samea niakan nanaan nodi natoedoe ba Nai. Hotoe don Joan kawin no Nai niakan oan.

Don Joan nalo dahoer loron hitoe kalan hitoe.

Ema lo'è notoe tia bele, don Joan nasara lia hotoe-hotoe ba Nai: „Oeloek an Thomas nasoesar haoe iha dalan; nia nadau nanik haoe kan faroe ain no kaso iha dalan; hotoe nia katak ba Ita, haoe nee niakan atan; mais Thomas nee haoe kan atan bisik".

Hotoe don Joan naroeka ema foetoe Thomas toda hasai niakan faroe ain, hotoe fo tais at ida ba nia kabala; hotoe don Joan mos naroeka Thomas hein bibi.

Hotoe.

Terwijl hij zoo sprak, zwegen allen; toen sprak hij verder en zeide: „Luistert eens; don Joan heeft de tongen van de slang genomen, en daarna de koppen weggeworpen; Thomas ging die opnemen; dus mag Thomas 's konings dochter niet nemen, maar don Joan zal haar nemen".

Thomas werd beschaamd in het bijzijn der vele menschen. Terstond nam don Joan de tongen der slang en toonde ze aan den koning. Toen huwde don Joan de dochter des Konings.

Don Joan hield feest zeven dagen en zeven nachten.

Toen de menschen vertrokken waren, deelde don Joan alles aan den koning mee: „Vroeger heeft Thomas mij onderweg leed gedaan; hij ontnam mij onderweg mijne broek en schoenen; daarna zeide hij U, dat ik zijn slaaf was; maar deze Thomas is zelf mijn slaaf".

Toen gelastte don Joan dat ze Thomas zouden binden, hem de broek zouden uittrekken, en hem een versleten kleed zouden geven om te dragen; daarna beval don Joan ook dat Thomas op de schapen zou passen.

Einde.

15.

Lawarik ida naran Mau Loha.

Katoeas ida no ferik ida niti oan mane ida naran Mau Loha. Nian ina ama nadomi nia basoek, tan oan mane misak. Masik nia nai na-nalo dei nian

Een jongen genaamd Mau Loha.

Een oude man en eene oude vrouw schonken het leven aan een zoon genaamd Mau Loha. Zijne ouders behandelden hem zeer zacht, omdat hij hun

ina ama la krakat la tae, tan sia nanoin basoek oan nee.

Ba loron ida Mau Loha terik ba nian ama: „Ama ita kan oema nee koeak ona; diak lioe ita roewa sor hadia hikar"; hotoe nian ama terik: „Soin".

Dadi sia roewa soboe sian oema; nola awan sia ba saki tali; saki too wain tia, sia roewa loi nodi ba oema; hotoe Mau Loha atoe loi no, mais nian ama terik: „O keta loi, te o ina dean haoe".

Hotoe Mau Loha terik: „Soin ama".

Hotoe nian ama loi, nia lao toeir dei; dadi nian ama loi wain tia, hela misa foetoen ida; hotoe Mau Loha terik ba nia: „Ama haoe ba oeloek, kein ama iha neeba"; nian ama terik; „Soin".

Bè Mau Loha atoe bosok nian ama; nia ba oeloek tia, nia natama an ba ohin tali foetoen laran; hotoe nian ama too neeba tia, boloe; Mau Loha la nata; hotoe nian ama nanoin nia kala ba tian; dadi nia foti tali foetoen nee atoe nodi ba oema; nia foin tau ba baas, nia noran todan; dadi nia natioe tali foetoen nee lao la kedok nanawa tan foetoen nee todan; hotoe nia natioe loekoe dei masik todan; nia natioe too oema ba foin atoe titak, la oras Mau Loha kakaoer: „Ama, ama! titak nainaik, te haoe"; hotoe niakan

eenige zoon was. Ofschoon hij van alles uithaalde, werden zijne ouders niet boos, omdat zij voor dien jongen zeer bezorgd waren.

Op zekeren dag zei Mau Loha tot zijn vader: „Vader ons dak hier heeft gaten; 't zou goed zijn als wij het herstelden en opnieuw dekten"; en zijn vader zei: „Goed".

Dus namen ze de oude bedekking af; den volgenden dag gingen zij sagoblaren kappen; toen zij er reeds veel gekapt hadden, brachtten zij ze naar huis; en Mau Loha wilde ook dragen, doch zijn vader zei: „Jij moet niet dragen, want dan kijft uw moeder op mij".

En Mau Loha zei: „Goed vader".

Toen bracht zijn vader (de blaren) weg en hij liep er maar achter; zoodoende had zijn vader er reeds veel weggedragen, er bleef nog maar één bos (blaren) over; toen zei Mau Loha: „Vader, ik ga vooruit, en wacht u ginder"; zijn vader zei: „Goed".

Maar Mau Loha wilde zijn vader beet nemen; nadat hij vooruit was gegaan, kroop hij in dien bos sagoblaren; toen zijn vader daar was aangekomen riep hij; Mau Loha antwoordde niet; toen dacht zijn vader, hij is misschien al weg; dus nam hij dien bos blaren op om hen naar huis te dragen; nauwlijks had hij dien op den schouder gelegd, of hij voelde dat hij zwaar was; dus terwijl hij dien bos blaren droeg, ging hij maar een klein eindje ver en rustte dan, omdat die bos zwaar was; en hij droeg hem toch hoewel

ama terik: „A Mau Loha! o nee bosok haoe".

Masik Mau Loha nalo noeoenee nian ama la krakat; atoe tae nia nauoin oan mane misak.

Ba loron ida nia bosok nikar nian ama. Nia ba terik nian ama: „Ama iha we matan nee no toena bot ida"; nian ama rona, toena iha we matan nee, nia ber basoek atoe kohi, tan nia ber ha toena. Hotoe nia noesoe ba Mau Loha: „Ita atoe halo sa foin hoo toena nee?"

„Ita hakair, ama; mais niakan oempan [1]) naan fahi, foin toena nee na diak".

Hotoe nia ama terik: „Soin".

Nola nikar awan nian ama noo fahi ida nalo ba oempan. Hotoe Mau Loha terik ba nian ama: „Fahi nee koa halo roha-rohan, hotoe nasoe". Hotoe ama nalo toeir niakan oan nian lia dei; naan fahi tasa tia bele, nian ama atoe nodi ba hakair. Mau Loha terik ba nian ama: „Ama haoe sei ba haoe kan beloe lai, ama; hotoe ama nein haoe kleoer, ama ba hakair oeloek; haoe mai hikar, lei toeir ama ba"; hotoe nian ama terik: „Soin".

hij zwaar was; toen hij er mee tot bij het huis was gekomen, wilde hij hem neergooien; onmiddelijk schreeuwde Mau Loha: „Vader-vader! werp hem zacht neer, want ik (zit er in)"; toen zei zijn vader: „Och Mau Loha! jij bedot mij".

Ofschoon Mau Loha zoo te werk ging, was zijn vader niet boos; wilde hij hem slaan, dan dacht hij 't is onze eenige jongen.

Op zekeren dag nam hij zijn vader weer beet. Hij ging aan zijn vader zeggen: „Vader, in die bron is een groote paling"; toen zijn vader hoorde dat er in die bron paling zat, verlangde hij zeer dien te vangen, omdat hij graag paling at. En hij vroeg aan Mau Loha: „Hoe zullen wij het aanleggen om die paling te dooden?"

„We zullen hengelen, vader; maar zijn aas is varkensvleesch, dan bijt de paling goed aan".

En zijn vader zei: „Goed".

Den volgenden dag slachtte zijn vader een varken om het als aas te doen dienen. En Mau Loha zei tot zijn vader: „Snij het varken in stukken, en kook het dan". En zijn vader deed maar wat zijn jongen zei; toen het varkensvleesch gaar was, zou zijn vader het mee nemen om te gaan hengelen. Mau Loha zei tot zijn vader: „Vader, ik ga eerst nog naar mijn vriend, vader; en als vader lang op mij moet wachten, dan gaat vader maar eerst hengelen; als ik terugben, zal ik vader wel achternakomen"; en zijn vader zei; „Goed".

1) geen Tetum; voor „aas" schijnt in het Tetum geen woord te zijn.

Mau Loha ba oeloek, tama ba we matan laran; nian ama nein, nia la mai; dadi nia ba hakair oeloek; hotoe nia too we matan ba tia, nia toe naan ba kair nahonoe ba we matan laran; kair foin too iha we laran, Mau Loha todak; nian ama serebak kedan; dadi nia dada nasae kair; hotoe nia nare naan iha kair la iha tian; hotoe nia nanoin, toena nee kala bot; nee mak nia todak tekis kair nee; mais nia la natene Mau Loha iha we matan laran; nia nahonoe nikar kair; foin too, Mau Loha todak.

Mau Loha ging dan het eerst weg en ging in de bron; zijn vader wachtte, hij kwam niet; dus ging hij het eerst hengelen; en toen hij bij de bron gekomen was, stak hij vleesch aan den vischhaak, en wierp hem in de bron; nauwlijks was de haak in het water, of Mau Loha rukte; zijn vader schrok meteen; hij haalde op en toen zag hij, dat er aan den angel geen vleesch meer zat; toen dacht hij, die paling is misschien groot; daarom rukt hij zoo terstond aan den angel; doch hij wist niet dat Mau Loha in het water zat; hij wierp den angel weer; nauwlijks was hij in het water, of Mau Loha rukte.

Nia nahonoe kair ba no naan, Mau Loha na nanik dei; naan rai-rain Mau Loha na misa dei; dadi hela dei rohan ida; nian ama nanoin, kaloe toena nee na, haoe todak tekis, neebe kona kedan; hotoe nia toe nikar naan ba kair, nahonoe nikar ba we laran.

Als hij den angel met vleesch in het water wierp, dan at Mau Loha het maar steeds op; reeds had Mau Loha alleen dat vele vleesch opgegeten, zoodat er nog slechts één stuk overbleef; zijn vader dacht, zoodra de paling bijt, zal ik terstond met een ruk ophalen, opdat hij terstond gepakt wordt; daarna stak hij weer vleesch aan den angel en wierp hem weer in het water.

Mau Loha foin todak, nian ama todak no, dadi kona Mau Loha niakan liman; la oras Mau Loha kakaoer: „Ama, haoe mak nee''. Nian ama naak: „A Mau Loha! o nee bosok haoe; haoe koo tian fahi ida, kakfali toena iha we matan laran, mais o mak iha we nee laran''.

Mau Loha rukte nauwlijks of zijn vader gaf ook een ruk, en raakte zoodoende Mau Loha's hand; terstond schreeuwde Mau Loha: „Vader, ik ben hier''. Zijn vader zei: „Och Mau Loha jij bedot mij; ik heb een varken geslacht omdat ik meende dat er paling in het water zat, maar jij zat er in''.

Mau Loha tanis te kair kona moras basoek; dadi nia nalai oeloek ba katak ba ina. Nia ina rona Mau Loha tanis; hotoe nia noesoe: „Noeoesa Mau Loha,

Mau Loha huilde, want de angel had hem geraakt en hij had hevige pijn; daarna liep hij vooruit en ging het aan zijne moeder zeggen. Zijne moe-

o tanis?" Mau Loha simoe: „Ama bakoe kair mak kona haoe kan liman"; nia ina terik: „O ama kala mai ona; haoe atoe dean nia, noeoesa mak nia nakair la nare o".

der hoorde Mau Loha huilen en vroeg: „Wat is er Mau Loha, huil jij?" Mau Loha antwoordde: „Vader wierp den angel uit en raakte mijn hand"; zijne moeder zei: „Je vader is misschien al op de terugkomst; ik zal hem bekijven en zeggen hoe het mogelijk was dat hij terwijl hij hengelde jou niet zag".

Nian ama mai tia, nian ina dean nia: „O nee la manoin ita kan oan mane misak nee dei"; hotoe nia ama ba namaus nikar nia oan.

Toen de vader gekomen was, bekeef de moeder hem: „Och jij, jij denkt er niet aan, dat hij onze eenige zoon is"; daarop ging de vader zijn jongen weer sussen.

Ba loron ida hikar Mau Loha terik sa nian ama: „Ama, ita loro-loron halo sa iha oema nee? diak lioe ita roewa ba halo kintar ida atoe koeda ai foean oi-oik ba". Hotoe nian ama terik: Soin; ita roewa atoe halo kintar iha neebe?"

Op een anderen dag weer zeide Mau Loha tot zijn vader: „Vader, wat doen we hier te huis dag in dag uit? we deden beter met een vruchtentuin aan te leggen om er verschillende vruchten te planten". En zijn vader zei: „Goed; waar zullen we een tuin aanleggen?"

Mau Loha simoe; „Ita ba boeka rai kedok, no rai diak neebe ita hakiak ai foea-foean atoe moris diak". Nian ama terik: „Soin".

Mau Loha antwoordde; „We zullen een afgelegen terrein zoeken, en goeden grond, opdat als wij vruchten kweeken, deze goed opgroeien". Zijn vader zei: „Goed".

Nola awan sia roewa nian ama ba boeka rai atoe halo kintar; dadi sia roewa hetan rai diak; sia roewa nian ama lere nodi maloe daudau toos nee mos ona; hotoe sia roewa nahoe koeda hoedi, noe, tohoe; naran boeat oi-oik sia roewa nian ama koeda bele. La kleoer noeoenee ai foean hotoe-hotoe moris bele; hoedi tasak wain no tohoe no noe foean wain basoek. Mau Loha ber atoe na hoedi hirak nee, mais nia ama la nooek terik: „Keta; ita atoe faan hodi boeka osan". Nian ama terik noeoenee, Mau Loha

Des anderendaags, ging hij met zijn vader land zoeken om een tuin te maken; en zij vonden een goed terrein; hij en zijn vader kapten samen het onkruid af tot de tuin schoon was, daarna begonnen zij pisangs, klappers en suikerriet te planten; allerhande dingen plantten zij daar. Het duurde niet lang of alle vruchten kwamen uit; er waren veel rijpe pisangs en suikerriet en zeer vele klappernoten. Mau Loha wilde graag al die pisangs opeten, doch zijn vader wilde dat niet en zei:

nonok dei; nia atoe bosok nikar nian ama; dadi nia terik: „Ama, hein ba nee; haoe sei ba kare kela ina, te ita kleoer tian iha nee". Nian ama terik: „Soin".

„Neen; wij zullen ze verkoopen om aan geld te komen". Toen zijn vader dat zei, zweeg Mau Loha; hij zou zijn vader weer eens bedriegen; dus zei hij: „Vader, blijf hier; ik ga moeder eens bezoeken, want wij zijn al lang hier". De vader zei: „Goed".

Hotoe Mau Loha la ba nare nian ina, mais atoe bosok nian ama; nia too moat laran ona nia nola latoe kose ba niakan oin; nia nola tia soerik ida, kabala teni tais at ida; hotoe too nikar nian ama ba tia, nia nalo oin noeoedar nia atoe ta nian ama; dadi nian ama natauk; te nia nanoin, keta ema boela mak tama tan nia iha kitar laran nee; hotoe Mau Loha ba ta hoedi kala too hoen sanoeloe noeoenee; hotoe nia fila nikar ba naris; nia naris notoe tia nia sei lioe ba nare nela niakan ina; mai nikar nodi no sia roewa niakan boekae. Nia too kintar ba tia terik ba nian ama: „Hola Itakan boekae nee"; hotoe nian ama nasara ba nia: „A Mau Loha! ohin sawan o ba mare okan ina, ema ida mai atoe ta haoe; hotoe ta teni hoedi; o ba mare doeoek ba".

Toen ging Mau Loha niet naar zijne moeder, maar hij zou weer zijn vader bedotten; toen hij zich te midden van de wildernis bevond, nam hij roet en besmeerde daarmee zijn gezicht; hij nam een sabel en deed een versleten kleed aan; toen hij bij zijn vader was teruggekomen, deed hij als of hij hem wilde dooden; dus werd zijn vader bang, want hij dacht, dat het misschien een gek was die bij hem den tuin was binnengekomen; daarop ging Mau Loha pisangs afslaan misschien wel tien trossen; daarna keerde hij terug en ging een bad nemen; toen hij een bad genomen had, ging hij nog verder zijne moeder bezoeken; en op den terugweg nam hij eten voor zich en zijn vader mee. Zoodra hij bij den tuin kwam, zei hij tot zijn vader: „Neem uw eten hier"; en zijn vader vertelde hem: „O Mau Loha, toen je van morgen naar moeder waart gegaan, kwam er iemand hier en wilde mij vermoorden; en toen sloeg hij ook pisangs af; ga zelf maar eens kijken".

Mau Loha mos ba nare; nia nare tia terik: „Ema nee, haoe lao tian, foin nia mai nahaat amikan hoedi; haoe iha nee, haoe ta kedan nia; ema nee nak-

Mau Loha ging dan ook kijken; toen hij was gaan kijken, zei hij: „Die kerel, eerst nadat ik weg was gegaan, kwam hij onze pisangs vernielen; was ik hier

badak, haoe la iha foin nia mai nahaat ami kan hoedi".

Mais Mau Loha bosok nian ama; hotoe nia terik: „Ama hoedi hirak nee atoe halo noeoesa?"

Nian ama terik: „O ma ba".

Hoedi hoen sanoeloe nee Mau Loha misan na dei.

Ba loron ida nia terik ba nian ama: „Ama mein ba nee; haoe sei ba hare hela ina lai"; nian ama terik: „Soin".

Hotoe Mau Loha ba oema ba; too tia oema ba, nia ina nase nia: „O mai tian ka Mau Loha?"

„Hooe ina; ina haoe mai atoe hasara lia ida ba ina". Hotoe nian ina terik: „Noeoesa ama?"

Mau Loha terik: „Haoe mai katak ba ina, ama mate tian; hotoe ama nameno, ina atoe koi foeoek.

Nian ina rona nola, nia kau laen mate, nia tanis basoek; hotoe Mau Loha namaus nian ina; nia terik: „Ina keta tanis ona; soerak haoe kakoi tiana, neebe haoe kare los ina dei.

Hotoe nia terik ba nian ina: „Ina, mein ba nee, haoe sei ba kare kela itakan kintar; te ama mate tian, keta ema nanao itakan sasa iha toos"; hotoe nian ina terik: „Soin"; hotoe Mau Loha mos ba nare nela siakan kintar. Nia too iha neeba tia, nian ama nase saka nia: „O mai tian Mau Loha?" — „Hooe

geweest, ik had hem terstond gedood; die kerel heeft het uitgerekend, en is onze pisangs komen vernielen, terwijl ik niet hier was".

Doch Mau Loha bedroog zijn vader; daarna zei hij: „Vader wat zullen we aanvangen met al die pisangs?"

Zijn vader zei: „Eet jij ze maar op".

En Mau Loha at alleen die tien trossen pisangs op.

Op een zekeren dag zei hij tot zijn vader: „Vader, blijf hier; ik ga moeder eens bezoeken"; zijn vader zei: „Goed".

Toen ging Mau Loha naar huis; toen hij daar aankwam, riep zijne moeder: „Ben jij daar, Mau Loha?"

„Ja moeder; moeder ik ben gekomen om u iets mee te deelen". En zijne moeder zei: „Wat is er vent?"

Mau Loha zei: „Ik kom moeder zeggen, dat vader gestorven is; en vader had mij opgedragen om te zeggen dat moeder het haar zou afscheren".

Toen zijne moeder hoorde dat haar man gestorven was, huilde zij erg; en Mau Loha troostte zijne moeder; hij zei: „Moeder, huil niet meer; als ik hem maar eerst begraven heb, dan zorg ik alleen nog voor moeder" (wijd ik u al mijne zorgen).

Toen zei hij tot zijne moeder: „Moeder, blijf hier, ik ga nog eens naar onzen tuin kijken, of niet iemand nu vader dood is, ons eigendom in den tuin gestolen heeft"; en zijne moeder zei: „Goed"; en Mau Loha ging naar hun tuin kijken. Toen hij daar was aangekomen, riep zijn vader hem toe: „Ben jij daar Mau

ama! — „A Mau Loha, o ba oema ba kleoer basoek". — „A ama! haoe kleoer neete haoe daka ina moras; nola nikar loroṇ roewa ina mate; hotoe haoe atoe mai boloe ama, mais se daka ina? te haoe misan dei".

Nian ama rona nola niakan fen mate, nia tanis basoek; hotoe Mau Loha terik: „Ama keta tanis ona, soerak haoe kakoi ina tiana haoe kare los ama dei; bè ina nameno nela, ama atoe koi foeoek"; nian ama terik: „Soin". Nola awan Mau Loha terik ba nian ama: „Ama, hein ba nee, haoe sei ba kare kela itakan oema, te ina mate tian, keta ema nanao itakan sasa". Hotoe nian ama terik: „Soin".

Hotoe Mau Loha mos ba oema ba.

Too oema ba nian ina nase saka nia: „O mai tianka Mau Loha?" — „Hèè ina".

Rai kalan ona Mau Loha terik ba nian ina: „Ina nakara, haoe boeka haoen ama ida"; hotoe nian ina terik: „A Mau Loha! haoe kei ferik ona sei ho teni laen ka?"

Hotoe Mau Loha terik: „Neebe nia nare ina; te haoe mane foiwai nai la-lao dei; hotoe se atoe daka ina? diak lioe haoe boeka ama ida atoe daka ina".

Loha?" — „Ja vader". — „O Mau Loha je bent zeer lang 't huis gebleven". — „O vader! ik was lang afwezig; dat kwam omdat ik moeder die ziek was heb opgepast; twee dagen later stierf moeder; en toen wilde ik komen om vader te roepen, maar wie bleef dan bij moeder, want ik was maar alleen".

Toen zijn vader hoorde dat zijne vrouw gestorven was, huilde hij erg; toen zei Mau Loha: „Vader, huil niet meer; als ik moeder maar begraven heb dan zorg ik alleen voor vader; maar moeder had mij opgedragen te zeggen dat vader het haar zou afscheren"; zijn vader zei: „Goed". Des anderen daags zei Mau Loha tot zijn vader: „Vader, blijf hier, ik ga nog eens naar ons huis kijken, of niet iemand nu moeder dood is, ons eigendom gestolen heeft". En zijn vader zei: „Goed".

En Mau Loha ging naar huis.

Toen hij daar aankwam, riep zijne moeder hem toe: „Ben jij daar Mau Loha?" — „Ja moeder".

Toen het avond was, zei Mau Loha tot zijne moeder: „Als moeder wil, ga ik een vader voor mij (een man voor moeder) zoeken"; toen zei zijne moeder: „Maar Mau Loha! ik ben al tamelijk op leeftijd; zou ik nog een man nemen?"

Toen zei Mau Loha: „Om voor u te zorgen; want ik ben jong en ga er maar links en rechts op uit; en wie zal dan voor moeder zorgen? het is beter dat ik een vader zoek om voor moeder te zorgen".

Hotoe nian ina terik: „Soin ama"; hotoe Mau Loha terik: „Soerak ina nakara, haoe atoe ba boeka ona".

Toen zei zijne moeder: „Goed vent"; en Mau Loha zei: „Als moeder het maar verlangt, zal ik terstond gaan zoeken".

Hotoe Mau Loha ba sian kintar; nia too ba tia, nian ama nase saka nia: „O mai tian Mau Loha?" — „Hooe ama". — „A Mau Loha o nee ba oema kleoer basoek". — „A ama, ina mate tian nee, se mak atoe fo han ba itakan fahi? tan nee foin haoe kleoer iha nee".

Daarop ging Mau Loha naar hun vruchtentuin; toen hij daar aankwam, riep zijn vader hem toe: „Ben jij daar Mau Loha?" — „Ja vader". — „Och Mau Loha, je bent me daar een tijd t' huis gebleven". — „Maar vader, nu moeder dood is, wie wil nu voer aan onze varkens geven? daarom was ik lang daar".

Hotoe Mau Loha no nian ama toba kalan roewa noeoenee, nia terik ba nian ama: „Ama nakara ra haoe boeka kola haoen ina ida"; nian ama rona nola Mau Loha terik oin noeoenee nia dean nia: „A Mau Loha o nee atoe makdioek mo haoe, mak foin o terik oin noeoenee"; hotoe Mau Loha simoe: „A ama, haoe terik noeoenee diak lioe; te haoe mane foiwai nai la-lao dei; se mak atoe babilan han ba ama?"

Daarna bleef Mau Loha twee nachten bij zijn vader slapen, en zei toen: „Als vader wil, dan ga ik eene moeder voor mij (eene vrouw voor vader) zoeken"; toen zijn vader Mau Loha zoo hoorde spreken, bekeef hij hem: „He Mau Loha, jij wilt met mij gekscheren, daarom spreek jij zoo"; daarop antwoordde Mau Loha: „Maar vader, ik zeg, zoo is het beter, want ik ben jong en ga maar overal heen; wie zal het eten voor vader klaar maken?"

Hotoe nian ama terik: „Soin".

Toen zei zijn vader: „Goed".

Hotoe Mau Loha terik ba nian ama: „Ama haoe atoe ba boeka". Hotoe Mau Loha ba nikar oema ba; nia too tia, nian ina nasé saka nia: „Mau Loha o mai tian ka?" — „Hooe ina".

Mau Loha zei tot zijn vader: „Vader, ik ga er om zoeken". Daarop ging Mau Loha weer naar huis; toen hij daar aankwam riep zijne moeder hem toe: „Mau Loha, ben je daar al?" — „Ja moeder".

Hotoe Mau Loha nasara ba nian ina: „Ina, ama te haoe boeka ketan tian; haoe atoe ba saka nia; kalan foin haoe kokela ama mai; ina atoe toer nonok iha oema laran dei daudau

Toen vertelde Mau Loha aan zijne moeder: „Moeder, ik ben een vader wezen zoeken, en heb er al een gevonden; ik zal hem te gemoet gaan; van avond breng ik hem hier; moeder moet

haoe ko ama mai"; hotoe nian ina terik: „Soin".

Hotoe Mau Loha terik: „Ina, ami roewa ama too mai iha nee, kalan rai nafae". Nia terik notoe noeoenee nia ba toos ba. La oras nia saka nian ama terik ba nia: „Ama, ina haoe boeka hetan tian; ohin kalan haoe atoe kokela ama ba".

Dadi noeoenee rai kalan ona, Mau Loha terik ba nian ama: „Ama ita roewa lao ona". Hotoe sia roewa lao; sia roewa kreis too oema Mau Loha terik ba nian ama: „Ama hein ba nee, haoe ba oeloek oema ba, hotoe foin haoe mai saka kikar ama".

Hotoe Mau Loha misan lao lioe sian oema ba; nia tama lioe oema laran, nian ina nase saka nia; la oras Mau Loha terik: „Nonok ina"; hotoe nia terik: „Ina hoo tia badoet, hotoe ina toba nonok dei; la oras haoe atoe ko haoen ama mai".

Hotoe Mau Loha ba saka nikar nian ama; too ba tia nia terik: „Ama lao na; ina haoe katama ba oema laran tian; mais ama too oema ba tia, tama nonok dei".

Hotoe Mau Loha nian ama tama iha siakan kean laran; nian ama foin lamas, nian ina serebak kedau; hotoe nian ina nase: „Se nee?" La oras nian ama nata: „Haoe"; dadi sia roewa natene maloe lian; hotoe nian ina terik: „O ka Mau Loha ama? haoe Mau Loha ina". Mau Loha ama terik: „Soenoe badoet lai"; hotoe Mau Loha ina soe-

stil in huis zitten tot dat ik met vader kom"; en zijne moeder zei: „Goed".

Daarop zei Mau Loha: „Moeder, te middernacht kom ik met vader hier aan". Toen hij dat gezegd had ging hij naar den tuin. Terstond ging hij naar zijn vader en zei hem: „Vader, ik ben eene moeder gaan zoeken en heb er al eene gevonden; heden nacht zal ik u er heen brengen".

Dus toen het avond was geworden, zei Mau Loha tot zijn vader: „Vader, laten we gaan". Toen gingen zij beiden op weg; toen ze dicht bij het huis waren, zei Mau Loha tot zijn vader: „Vader, blijf hier, ik ga eerst naar huis, en dan kom ik u weer te gemoet".

Toen ging Mau Loha alleen verder naar hun huis; toen hij verder het huis binnenging, riep zijne moeder hem toe; terstond zei Mau Loha: „Stil moeder"; daarop zei hij: „Moeder, doe de kaars uit en blijf dan stil liggen; aanstonds zal ik met mijn vader komen".

Daarop ging Mau Loha weer naar zijn vader; toen hij daar was zei hij: „Vader, ga nu; ik heb moeder al in huis gebracht; maar als vader bij het huis is aangekomen moet hij stil binnengaan".

Toen ging Mau Loha's vader hun vertrek binnen; toen hij begon rond te tasten schrok zijne moeder en riep: „Wie is daar!" terstond antwoordde de vader: „Ik"; zoodoende herkenden zij elkanders stem; toen zei de moeder: „Ben jij het, Mau Loha's vader? ik ben Mau Loha's moeder". De vader zei: „Steek eerst een kaars aan"; toen

noe tia badoet, sia roewa nare maloe, sia roewa nian foeoek koi tia bele.

Hotoe Mau Loha nian ama terik: „A Mau Loha bosok ita roewa". Hotoe sia roewa dale ba maloe; ama dale oeloek; „Mau Loha dale ba haoe iha kintar ba, naak o mate tian; hotoe bosok teni naak o mameno haoe atoe koi foeoek".

Hotoe nia fen dale fali: „Mau Loha mai terik ba haoe, o mos mate tian; hotoe nia terik ba haoe atoe koi foeoek; dadi nia bosok nian ama no ina".

Hotoe nian ama sabaut nia nodi terik: „Oa at nee! haoe la kooek kare teni niakan oin".

Dadi nian ama sabaut nia noeoenee, nia la nooek tama teni nian oema, mais nia nai la-lao dei.

de moeder een kaars had aangestoken zagen zij elkander en dat beider haar geheel was afgeschoren.

Toen zei de vader: „O Mau Loha heeft ons beiden bedrogen". Toen vertelden zij het aan elkaar; de vader vertelde eerst: „Mau Loha deelde mij in den tuin mee dat gij gestorven waart, en loog daarbij dat gij hem hadt opgedragen mij te zeggen dat ik mijn haar zou afscheren".

Daarna vertelde de moeder op hare beurt: „Mau Loha kwam mij zeggen, dat gij ook waart gestorven, en zei mij ook dat ik het haar zou afscheren; dus heeft hij zijn vader en zijne moeder bedrogen".

Toen verwenschte hem zijn vader en zeide: „Dat slechte kind! ik wil zijn gezicht niet meer zien".

Daar zijn vader hem zoo verwenschte wilde hij zijn huis niet meer binnen gaan, maar liep hij maar onbestemd rond.

16.

Don Joean no boean ferik.

Lioerai ferik ida no katoeas ida niti oan mane ida naran don Joean; dadi lioerai oan mos matas ona, noeoenee too loron ida nia ba noesoe ba nian ina ama naak: „A ama no ina, emi roewa hakara haoe ba lao boeka kare kokon lalean hoen too neebe"; hotoe nian ina ama naak: „A ama, oerak ema mata-matas mos lao la too hoen,

Don Joean en de oude tooverheks.

Een oude vorst en eene oude vorstin schonken het leven aan een zoon, die don Joean genoemd werd; en toen nu de vorstenzoon reeds groot was geworden, ging hij op zekeren dag aan zijne ouders een verzoek doen en zeide: „O vader en moeder, als gij beiden toestemt, dan ga ik op reis om eens te zien tot hoever de gezichteinder zich uitstrekt";

sa ba o". Hotoe don Joean naak: „Aia ama no ina, oerak ema renoe mos sei lao; too ba ka la too ba naran sia ba; hotoe noeoesa mak haoe emi la haboesik ba sa? Aia neete emi atoe haboesik ka la haboesik haoe te ba dei".

en zijne ouders zeiden: „Och vent, zelfs groote menschen kunnen niet tot den gezichteinder loopen, hoeveel minder zult jij het dan kunnen". Toen zei don Joean: „Och vader en moeder, zelfs gewone lui gaan er heen; of zij hem bereiken of niet, ze gaan er allemaal heen; en hoe komt het dan, dat gij mij niet laat gaan? Maar och, of gij mij vrij laat of niet, ik ga toch".

Nian ina ama naak: „Soin, kaloe o makara, bele; mais ami la nokbit o oa; nee los o neon doeoek".

Zijne ouders zeiden: „Goed, als gij het verlangt, dan mag het; maar wij dwingen je niet, jongen; het is zooals je zelf wil".

Nian ina ama terik noeoenee, sei sawan don Joean naroeka nia atan sia sella koeda; sia sella koeda notoe tia, nia foti kaboe talin ida no we au ida baken tan ba, nola nian soerik sakat tia, nola nian kilat natioe tia nak-soit sae ba nian koeda kotoek, ba dau-daun: nia sai nosi oema sei sawan, nia lao too loraik.

Daar zijne ouders zoo spraken, gaf don Joean 's ochtends aan zijne slaven het bevel zijn paard te zadelen; zoodra zij het gezadeld hadden, nam hij een bundeltje zakjes met gekookte rijst, dat hij met een daaraan vastgebonden bamboe met water over het paard hing, nam daarna zijn sabel, hing dien om, nam zijn geweer op den schouder, sprong toen op zijn paard en vertrok terstond; hij verliet het huis des morgens en reisde door tot den namiddag.

Nia nasoroe ema nodi asoe ida mai, tanba asoe nee na ema nian fahi oan, foin ema nodi asoe lao soera kota, naroeka asoe mak boloe doeoek oe-koen; too kota ida asoe boloe: „Wai kota kota, loo loo! rona mai; la bele hoir ema nian sasanan no etoe na-noekoe iha lalian; la bele dadoi ema nian tanasak hodi ba les soebar, hare ema nian fahi oan bibi oan, lao soeoe ain lao soeoe liman, la bele nai halo-

Hij ontmoette menschen, die een hond bij zich hadden, omdat die hond de jonge varkens en geiten der menschen beet; daarom gingen ze met den hond naar alle kampongs, en gelastten den hond zelf bevelen af te kondigen; als ze bij een kampong kwamen riep de hond: „Hé kampongs groote en kleine! luistert; als bij de menschen de pot met rijst op het vuur staat, dan moogt gij er dien niet afnemen; gij moogt iemands

halo; lale loron ida kala hodi haoe hola dei".

rijstmandje niet ongevraagd wegnemen en het gaan stuk trekken en verbergen, als gij iemands jonge varkens of geitjes ziet, loopt dan met ingetrokken voor- en achterpooten [1]; gij moogt zoo maar niet willekeurig te werk gaan; anders krijgt gij misschien op zekeren dag dezelfde straf als ik".

Ba too kota ida nia boloe noeoenee dei. La oras don Joean toma nola sia; nia mos noesoe sia: „Hei beloe, noeoesa mak emi hodi asoe nee lao soera kota hodi boloe oekoen? asoe nee nahaat emin sa?"

Als hij bij een kampong gekomen was riep hij maar steeds op die manier. Een oogenblik later was don Joean bij hen; en hij vroeg hen: „Hé vrienden, waarom gaan jelui met dien hond naar alle kampongs om bevelen af te roepen? Wat heeft hij van u vernield?"

Hotoe ema sia nata: „Ai beloe! o keta oli moesoe noeoenee, kaloe ema dato dato noesoe, o atoe mata maak sa?"

Daarop antwoordden zij: „Och vriend! gij moet zoo niet vragen; als de hoofden u ondervragen, wat zult gij dan antwoorden?"

Don Joean terik: „A beloe, haoe koesoe lerik kaloe emi hakara haoe atoe seloe; haoe bele seloe emin sasa; soerak ema neebe niakan sasa at mai terik, atoe seloe hira".

Don Joean zeide: „Och vrienden, ik vraag slechts, om, als gij het verlangt (de door den hond aangerichte schade) te betalen; ik ben in staat uwe (door den hond vernielde) zaken te betalen; als maar degene, wiens goed vernield is, komt zeggen hoeveel er betaald moet worden".

La oras ema nee nakboea mai, noesoe naak: „Se atoe seloe itakan sasa, be atoe nola asoe ba nia?"

Terstond kwamen de eigenaars bijeen en zeiden: „Wie zal ons (vernield) goed betalen, om eigenaar van den hond te worden?"

Hotoe don Joean naak: „Haoe mak atoe seloe; emi hakara atoe hola osa moris no emikan bahoak ka, emi hakara atoe hola moerak?"

En don Joean zeide: „Ik zal het betalen; verlangt gij uw vee en uw goed terug, of verlangt gij geld?"

1) d. w. z. = strekt uw pooten niet uit om die jonge varkens of geitjes te grijpen.

Ema hotoe-hotoe simoe: „Ami hakara hola moerak, te amikan sasa nia mak nalo at dei; loro-loron ema naboea la hos asoe seloek, nia dei; hotoe ema nian fahi ema nian bibi nodi kanek mai oema, ema fahi nain, bibi nain toeir ra hodi ba; ba nia noi belo ra kose an iha ai tahan; niane beloe neete o manoin ohin ami haak atoe hoo, bè o maak atoe mahoris, niate o fo ami bataka atoes roewa, soin; ami hoesoe la wain, nee dei soin"; hotoe sia nee fila ba maloe naak soin: hotoe don Joean mos terik soin; mais emi hein haoe ba nee; haoe fila kikar ba kola moerak, haoen ema nodi sei ikoes".

Allen antwoordden: „Wij verlangen geld, want ons goed vernielt hij maar; iederen dag jagen de menschen hem weg, niet een anderen hond, maar dezen steeds; en dan komen hunne varkens en geiten met wonden naar huis; de eigenaars der varkens en geiten volgen de bloedsporen en gaan op aanwijzing daarvan; en terwijl ze gaan staat hij het bloed te likken, dat aan de blaren is gestreken; welnu dan, vriend, denk eens, wij zeggen nu dat we hem zullen dooden, maar gij zegt hem in het leven te willen houden; als gij ons derhalve tweehonderd gulden geeft dan is het goed; wij vragen niet veel; als gij dat maar geeft, dan is het in orde"; daarop keken zij elkander aan en zeiden, goed zoo; en toen zei don Joean ook: „Het is goed; maar wacht julie mij hier; ik ga terug om geld te halen; mijne bedienden die het dragen zijn nog achter".

Ema lear naak: „Soin, soerak o atoe lailais mai". Don Joen terik: „Hooe! emi mos hein ba nee dei". Hotoe nia ba ses nikar ai kaboeoen ida; too ba nia noesoe ba niakan kadeli bortoedi naak: „O tebe-tebes, o kadeli bortoedi, haoe inan nahoris haoe nosi nia kaboen laran no kedan, haoe kakara o masai bataka atoes lima, haoe kodi sosa asoe nee kalo ba haoe alin maun". Don Joean terik noeoenee, la oras bataka atoes lima iha karon ida nakdoear iha Joean oin. Hotoe Joean foti nola nodi ba, hotoe nia terik ba ema sia: „Hei beloe! ohin emi hoesoe atoes roewa,

De lui zeiden: „Goed, als gij maar spoedig terugkomt". Don Joean zeide: „Ja! wacht julie hier maar". Daarna ging hij terzijde in een boschje; daar vroeg hij aan zijn tooverring: „Voorwaar, tooverring, mijne moeder bracht mij ter wereld van uit haar schoot te gelijk met u, ik verlang dat gij vijfhonderd gulden te voorschijn brengt om er dien hond mee te koopen en tot mijn broeder te maken". Zoo sprak Don Joean en onmiddelijk rolden vijf honderd gulden in een zak vóór Joean neer. Joean nam hem op en ging er mee weg; toen sprak hij tot de men-

mais nee haoe fo atoes lima, soerak atoe emi fo asoe ba haoe"; noeoenee dadi Joean fo moerak ba sia, sia fo asoe ba Joean; hotoe Joean mos sae ba koeda nodi firi asoe ba daudaun; noeoenee Joean lao too kalan foin toba; sei sawan sella nikar koeda sae ba firi asoe lao nikar, lao too loraik; nia nasoroe nikar ema nodi fali boesa ida; boesa nee no tia feloe kakoen ida krioen krioen mai dei, mai too Joean, Joean noesoe: „Hei beloe emi hodi boesa nee lao soera kota ba sa ida?" Ema sia nata: „A beloe, o la rona ka? beloe o malikoe doeoek ba, ami hodi nia ba hoo doeoek tan sa? tan nia sala mak foin ami hisa feloe kakoen ba nia kakorok, hotoe ami haroeka nia boloe oekoen lao-laok too ita hasoroe maloe nee"; hotoe Joean naak: „Lale, beloe; emi haroeka boesa boloe oekoen haoe la rona; haoe kala sei kedok, nee mak foin haoe la rona"; — ema sia naak ba Joean: „O rona beloe; ita too kota ida ona, la oras boesa boloe: Hei kota kota loö loö rona mai; kaloe emi lao hare ema nian manoe ka ema nian naan teten lerik la bele hanao; kaloe hakara, hoesoe; nia nain fo, simoe hodi liman roewa; kaloe se mak noesoe, ema la fo, nia nola hein dei, nia kala hodi haoe hola dei".

schen: „He vrienden! zooeven vroegt gij twee honderd, maar hier ik geef vijf honderd, als julie mij den hond maar geeft"; — zoo gaf don Joean hun het geld, en gaven zij den hond aan Joean, en Joean steeg te paard en vertrok terstond, terwijl hij den hond trok; zoo reisde hij tot den avond en ging toen slapen; des ochtends zadelde hij weer zijn paard, steeg er op, trok den hond mee en ging weer op reis; hij reisde tot 's namiddags; hij ontmoette weer menschen, die eene kat bij zich droegen; die kat had aan den hals een klapperdop, die bij het loopen geluid gaf; toen zij tot bij Joean gekomen was, vroeg deze: „Hé vrienden, waarom gaat gij met deze kat alle kampongs rond?" De lui antwoordden: „Wel vriend, hebt gij het niet gehoord? vriend, kijk zelf eens, waarom zouden wij haar zonder rede dooden? omdat zij schuld heeft, hingen wij haar een klapperdop om den hals, en bevalen haar onder het gaan beveien af te roepen, tot wij elkander hier ontmoetten"; daarop zei Joean: „Neen vrienden; ik heb niet gehoord dat jelui de kat gelast hebt bevelen af te roepen; ik was misschien nog ver, en heb het dus niet gehoord";— de lui zeiden tot Joean: „Luister vriend, zoodra we bij een kampong komen, roept de kat terstond: Hé kampongs groote en kleine! luistert; als gij bij het gaan iemands kippen ziet of wel vleesch dat daar hangt (om te droogen) dan moogt gij een en ander niet stelen; als gij er iets van verlangt, vraagt het dan;

Hotoe Joean noesoe ba sia: „Beloe, boesa nee emi atoe hoo ka bahoris?"

Ema sia simoe: „A beloe, o noeoedar ema foin mai ida; o la matene ka? keta maak osa moris, nen ita ema mos, kaloe ita halo sala miste kona hoo".

Joean terik: „A beloe, emi atoe hoo te, fo haoe sosa".

Ema sia simoe: „A beloe o sosa boeat at nee modi malo sa? O sosa nia, renek atoe tama o; kaloe nia diak, ami mos la boela be atoe hoo nia; tan doeni nia at, mak foin ami mos atoe hoo nia. Mais beloe nakara sosa, bele; soerak ami katak sain ba beloe; lale too loron ida, nia nalo sala sasa, beloe kala naak sa ba ami? Beloe kala naak ami hodi boeat at bosok beloe nian moerak".

Don Joean terik: „Lale beloe, haoe la kooek kalo ba lia; at ka diak ka, haoe kakara atoe sosa; emi hakara moerak hira, terik ba, haoe atoe fo".

Ema sia simoe: „Ami hoesoe la wain, atoes ida dei"; Joean terik: „Hooe beloe

en als de eigenaar het geeft, neemt het met beide handen aan; als iemand er om vraagt, doch de man geeft het niet, en het toch zonder verlof neemt, die krijgt misschien dezelfde straf als ik".

Daarop vroeg Joean hen: „Vrienden, wilt gij die kat dooden of laten leven?"

De lui antwoordden: „Wel vriend, gij zijt als iemand die pas komt kijken; begrijpt gij het niet? zeg niet een levend dier, zelfs ook wij menschen, als wij schuld bedrijven moeten wij gedood worden".

Joean zeide: „Och vrienden, julie wilt ze dooden, laat mij ze koopen".

De lui antwoordden: „Wel vriend, als gij dat ondeugend ding koopt, wat wilt gij er dan mee doen? Als gij het koopt zal armoede bij u binnendringen [1]); als zij goed was, dan zouden ook wij zoo gek niet zijn om haar te dooden; omdat zij ondeugend is, daarom willen wij haar van kant maken. Maar als onze vriend haar wil koopen, dan kan dat wel; als wij het maar meedeelen; anders als zij op een goeden dag iets kwaads uitrichtte, wat zou dan onze vriend wellicht tot ons zeggen? Misschien zou onze vriend dan zeggen, dat wij met dat slecht ding zijn geld hebben afgetroggeld".

Don Joean zeide: „Neen vrienden, ik wil er geene zaak van maken; of ze goed of slecht is, ik verlang ze te koopen; zegt hoeveel geld julie er voor wilt hebben, dan zal ik het geven".

De menschen antwoordden: „Wij vragen niet veel, honderd slechts". Joean

1) want die kat richt veel nadeel aan, en dat nadeel moet door den eigenaar der kat vergoed worden.

emi hein ba nee; haoe ba kola moerak, te ema nodi moerak sei ikoes ba".

zeide: „Goed vrienden, wacht hier; ik ga het geld halen, want de lui die het geld dragen zijn nog achter".

Hotoe don Joean ba, noesoe ba niakan kadeli bortoedi, la oras netan bataka atoes hat; hotoe nia nodi mai fo ba ema lear nee; hotoe nia sae nikar ba nian koeda, niti boesa nosi oin firi asoe, lao nikar; rai loraik foin nia too rai ida; rai nee kota bera too senoeloe resin; mais kota bot lioe mak nai toer ba; hotoe don Joean lao too kota bot nee, nia rona ema noi dahoer.

Daarop ging Joean weg, vroeg (geld) aan zijn tooverring, en verkreeg onmiddelijk vier honderd gulden; daarna bracht hij het daarheen en gaf hèt aan dien troep menschen; toen steeg hij weer te paard, legde de kat voor zich op het paard, leidde den hond aan een touw en ging weer op reis; het was avond toen hij in een zeker land aankwam; dat land had misschien meer dan tien kampongs; maar in de grootste kampong woonde de koning; en Joean begaf zich naar dien grooten kampong en hoorde dat de menschen bezig waren met feest vieren.

Joean mos lao tama lioe ba, hotoe Lioerai naroeka ema mai noesoe Joean, nia mai nalo sa iha nee; hotoe Joean mos noesoe nikar ba sia: „Emi halo dahoer nee ba sa?" Ema simoe: „Ami halo dahoer nee tanba Lioerai nian oan mane nain toloe no niakan renoe kala toe rihoen roewa, toloe sena iha laloean bisi laran; tan nee amin Lioerai katoeas no Lioerai ferik nalirin an, la na kalan loron la tan sa ida tan amin Lioerai oan nain toloe nee Dadi Lioerai noi nakara ami halo dahoer nee atoe hodi boloe Lioerai niakan renoe hotoe-hotoe matas lawarik katoeas foiwai; kaloe se mak bele noo boean ferik, nia mak atoe dadi Lioerai iha nee, masik amin Lioerai nanono oekoen ba nia [1]) o, soin dei, soerak atoe amin Lioerai oan toloe nee hetan hikar".

Joean ging ook verder naar binnen, en de Koning gelastte de menschen te komen en aan Joean te vragen, wat hij hier kwam doen; en toen vroeg Joean weer aan hen: „Waarom viert julie dit feest?" De lui antwoordden: „Wij vieren dit feest, omdat de drie zonen des konings en zijne onderdanen, misschien twee, drieduizend in eene ijzeren stal zijn opgesloten; daarom weigeren onze oude Koning en onze oude Koningin voedsel te nemen, dag en nacht eten zij niet om niets (anders) dan om hunne drie kinderen. Daarom wil de Koning dat wij dit feest vieren om al zijne onderdanen, volwassenen en kinderen, ouden en jongen bijeen te roepen; hij die de oude tooverheks vermag te dooden, die zal hier koning worden, al moet ook

1) „o" is hier een uitroep.

onze Koning naar diens bevelen luisteren, dat komt er niet op aan, als men die drie kinderen van onzen Koning maar terug krijgt".

Joean naak: „O, nee la soesar beloe, boeat mamoek; nee haoe Joean kaak boeat mamoek, soerak atoe Lioerai nakara".

Joean zeide: „O dat is niet moeielijk vrienden, eene zaak van geen beteekenis; dit noem ik Joean een ding van geen beteekenis, als de Koning het maar verlangt".

Ema sia naak: „Ai Joean! oerak Lioerai niakan meo nain senoeloe resin roewa mos lisoe boean, nen boean ferik nia isin rahoen ida la kotoe, sa noeoe o nee Joean?"

De lui zeiden: „Och Joean! toen zelfs de twaalf voorvechters van den Koning zich tegen de tooverheks te weer stelden, toen ging niet één haartje aan haar lijf stuk [1]), wat zou dan iemand als gij Joean (tegen haar vermogen)?"

Joean naak: „Beloe ita misa maue, keta terik haraik maloe noeoenee te ita oin makaas maloe; beloe bera ema seloek la bele, mais haoe Joean bele, diak lioe mate; haoe la menaan nia, haoe la fila kikar oema ba; haoe Joean koko mak hetan, boeka mak sae tan; beloe o ba moesoe oon Lioerai, wai hira mak ami roewa boean ferik atoe hasoroe maloe".

Joean zeide: „Vrienden, wij zijn allemaal mannen, spreekt niet zoo ter verkleining van elkander, want dan kijken we elkaar met een stroef gezicht aan; vrienden, een ander kan het misschien niet, maar ik Joean ben er toe in staat, liever sterven; als ik haar niet overwin, keer ik niet meer naar huis terug; als ik Joean het beproef, dan krijg ik het gedaan, als ik haar zoek, zal ik haar vinden; vriend, ga uw Koning vragen, over hoeveel dagen ik en de oude tooverheks elkaar zullen ontmoeten".

Hotoe ema sia ba katak Lioerai naak: „A Nai Lioerai, ema lao rai ida mai iha nee naran don Joean, dadi nia nare Ita Bot haroeka ami ata halo dahoer nee, nia mos noesoe ba ami ata Lioerai, hotoe ami ata hasara ba Joean ba ohin boean ferik kohi Lioerai oan nain toloe no ema renoe nee; amin Lioerai naak

Toen gingen de menschen den Koning zeggen: „O koning, er is een reiziger hier gekomen die don Joean heet, en toen hij bemerkte dat gij bevolen hadt, dat wij dienaren zouden feest vieren, toen ondervroeg hij ook ons uwe dienaren, en toen vertelden wij dienaren aan Joean van die oude

1) d. i. toen bleef ze toch geheel ongedeerd.

kaloe se mak bele noo boean ferik, nia bele oekoen rai nee. Dadi ami ata hasara noeoenee ba Joean, Joean naak, o nee boeat mamoek, soerak atoe too loron ida haoe menaan boean ferik, Lioerai lian la bele roewa toloe".

tooverheks, die de drie zonen des konings en diens onderdanen heeft gevangen genomen, en dat onze koning heeft gezegd, dat hij, die de oude tooverheks kan dooden, dit land mag besturen. En toen wij dit alles zoo aan Joean meedeelden, zei Joean, o dat is een ding van niets, als maar, wanneer ik op zekeren dag de oude tooverheks overwin, (de koning zijne belofte gestand doet), de koning mag niet spreken op twee drie wijzen".

Ema nodi Joean lian mai nasara Lioerai noeoenee, Lioerai mos mo'è an tian; Lioerai naroeka nian ema ba katak Joean: „Awan sawan, Lioerai naak, o miste ba matoeda mo boean ferik; kaloe o la ba o miste hodi halo oekoen".

Toen de menschen de woorden van Joean aldus aan den koning overbrachten, werd deze beschaamd; hij beval zijne menschen aan Joean te gaan zeggen: „Morgen vroeg, zoo spreekt de koning, moet gij met de oude tooverheks gaan vechten; als gij niet gaat, dan moet gij sterven".

Dadi kalan Joean naroeka babilan han halo diak, fo nian asoe no boesa na nalo bosoe diak. Hotoe sei sawan Joean sela tia koeda sae ba, foti boesa niti nosi oin, tae koeda ba daudaun.

Daarom gebood Joean 's avonds het eten goed klaar te maken, en zijn hond en kat er volop van te geven. En des ochtends nog vroeg zadelde Joean het paard, sprong er op, nam de kat, legde ze voor zich, sloeg het paard en ging terstond op weg.

Joean too boean ferik ba, toekoe oda matan baa nian, la oras boean ferik sai saka mai nafoeoet nodi tais manas ida kaer no balioen ida; too mai loke tia odamatan, Joean tama lioe. Boean ferik nee fera ai hotoe kiki bosok noeoedar ema isin manas tebes; mais lale nia isin la manas; nia atoe noo ema, nia miste nalo noeoenee.

Toen hij bij de oude tooverheks was aangekomen, sloeg hij op de deur van de omheining; terstond kwam de oude tooverheks naar buiten hem te gemoet gewikkeld in een warm kleed en met een bijl in de hand; toen zij bij de deur was gekomen deed zij die open, en Joean ging binnen (in de omheining). De oude kloofde hout, en beefde kwansuis gelijk iemand die wezenlijk koorts heeft, doch neen, zij had geen koorts; als zij iemand wilde dooden, dan moest ze zoo doen.

Hotoe Joean noesoe: „A ina ferik o kiki ba sa?" Mais Joean natene tian.

Boean ferik naak: „Ai Lioerai oa Ita mai boeka sa? Ata ferik isin manas". — Joean naak: „O isin manas, hotoe o fera ai ba sa?"

„A! lioerai oa haoe fera atoe kaniroek".

Joean naak: „O fo haoe fera bodik". — Boean ferik naak: „Ita hakara atoe fera bodik te, kesi hatos lai Itan asoe no boesa, te haoe ata isin kamatauk [1]) Itan asoe nee bot basoek".

Joean foin boeka tali atoe nodi kesi asoe no boesa, boean ferik nati nola nian foeoek lahon roewa fila tia nalo tali laik tahan roewa, fo ba Joean; mais Joean natene tian; dadi nia la nooek simoe; nia roka doeoek iha faroe kakaloek, nola kabas hoeroen ida fae nalo ba roewa, nodi ida kesi asoe, nodi ida kesi boesa; hotoe nia simoe balioen iha boean ferik nodi fera; Joean fera dala roewa, sei: too dala toloe Joean foin natoeoe atoe fera, boean ferik temas ba Joean knotak; sia roewa loemoe maloe; boean ferik atoe loti Joean ba rai, la ba; Joean atoe loti boean ferik ba rai, la ba; sia roewa kohi maloe kohi maloe, la oras Joean la bele ona; nia roan ba asoe no boesa nakaas dala ida; kabas noeoe tetar, asoe tata ba knoroek, boesa les ba oin.

1) kamatauk = katauk; de eerste vorm is gebruikelijk in het landschap Doeliloe aan de kust; zoo zegt men daar ook: hamanasa in plaats van hanasa, hamarik in plaats van harik, hamalao in plaats van halao, hamaro in plaats van haro enz.; de tweede vorm is gebruikelijk in het landschap Fialaran en de andere bergstreken.

Toen vroeg Joean: „Hé oudje, waarom beef je?" Maar Joean begreep het reeds.

De oude zeide: „Wel Prins, wat komt U zoeken? Uwe oude dienares heeft koorts". — Joean zeide: „Heb jij koorts, en waarom kloof jij hout?"

„Wel Prins, ik kloof hout om mij (als het zal branden) te verwarmen".

Joean zeide: „Laat mij het doen". De oude hernam: „Zoo U het voor mij wilt kloven, bind dan eerst uw hond en kat vast, want ik uwe dienares ben bang voor dien erg grooten hond van U".

Joean was nauwlijks bezig een touw te zoeken om er den hond en de kat mee te binden, of de oude trok zich twee haarspieren uit, veranderde deze in twee touwen van sagopalmbladeren en gaf ze aan Joean; maar Joean begreep het reeds; daarom wilde hij ze niet aannemen; hij stak de hand in den zak van zijn baadje, nam er een klos bindtouw uit, deelde ze in twee, en bond met het eene eind den hond met het andere de kat; daarna nam hij den bijl van de oude tooverheks en kloofde er mee; reeds tweemaal deed hij dit, maar er gebeurde nog niets; maar bij den derden keer had Joean zich nauwlijks gebogen om te kloven, toen de oude tooverheks hem plotseling bij het lijf greep; zij pakten elkaar aan; de oude wilde Joean op den grond

La oras boean ferik nakloti toen ba rai, mak foin Joean losoe nian soerik, ta noo boean ferik.

Hotoe Joean ba loke odamatan laloean bisi, foin hasai Lioerai oan nain toloe no niakan ema renoe sia; nia naroeka Lioerai oan toloe lao oeloek, renoe toeir; nia sae koeda nodi toeir fali sia.

Sia mai too kota tehen Lioerai nian atan sia nare, foin ba katak Lioerai katoewas no Lioerai ferik; mak foin Lioerai ferik no katoewas no ema renoe hotoe-hotoe sai saka hodi toehoen tala hodi haklaok Lioerai oan toloe, Joean no ema renoe hotoe-hotoe neebe kona soesar no Lioerai oan dadaar; mak foin Lioerai ferik no katoeas naroeka ajanti sia ba liboer ema renoe neebe toer iha kedok ho mai bele, te itakan oan nain toloe nee lakon sei kiik, too ohin nee ita hare hikar sasoekat makaas.

Noeoenee dadi miste mai bele be ita hotoe-hotoe atoe halo dahoer hodi

werpen, het ging niet; Joean wilde de oude tooverheks op den grond werpen, het ging niet; zij grepen en pakten elkaar, spoedig kon Joean niet meer; toen verzuchtte hij een keer luid tot den hond en de kat; het touw werd als door gehakt; de hond beet de oude in den nek, de kat krabde haar in het gezicht.

Een oogenblik later viel de oude tooverheks op den grond neer, waarop Joean zijn zwaard trok, en de oude tooverheks doodde.

Toen ging Joean de deur van den ijzeren stal open maken, en verlostte de drie koningskinderen en de onderdanen; hij beval dat de drie koningskinderen voorop zouden gaan, achter hen de onderdanen; hij besteeg zijn paard en volgde achteraan.

Toen zij tot aan den rand van de kampong gekomen waren, werden zij opgemerkt door 's Konings dienaren, die het gingen meedeelen aan het oude Koningspaar; het oude Koningspaar en alle onderdanen trokken uit met trommen en gongs om de drie Koningskinderen, met Joean en alle onderdanen, die het ongeluk der Koningskinderen gedeeld hadden, feestelijk te begeleiden; en het oude Koningspaar gaf bevel aan de omroepers om de menschen die op afstand woonden te verzamelen en met hen allen te komen, „want" (zoo spraken zij) „deze onze drie kinderen verdwenen toen zij nog klein waren, heden zien wij hen terug nu zij reeds een dichten knevel dragen.

Daarom moeten allen komen opdat wij allen feest vieren om hen te ver-

hadinan haklaran sia, te sia noeoedar mate foin moris nikar; kaloe ita ema lakon hola kalan ida roewa, loron ida roewa, la dadi sa ida; mais kaloe lakon too ferik too katoewas, foin hare hikar oin, nee noeoedar mate foin moris hikar.

welkomen, want het is alsof zij gestorven waren, en zoo juist in het leven zijn teruggekeerd; wanneer wij voor een of twee dagen verdwijnen, dan gebeurt er niets, maar als (kinderen) verdwijnen tot (de ouders) reeds bejaard zijn, en zij zien hen dan weder, dan is het alsof zij na gestorven te zijn, op nieuw zijn begonnen te leven".

Hotoe sia nalo dahoer ramata, foin foti don Joean ba siakan Lioerai; kaloe lia aroema Lioerai oan toloe nee miste ba hanono iha don Joean; masik lia nee atoe kotoe ka la kotoe miste ba hanono ba don Joean. Hotoe mak foin don Joean, lioerai oan toloe no ema renoe sia hodi toehoen, tala ba hasoroe Lioerai Joean nian ina ama, halo dahoer too kalan hitoe, loron hitoe foin sia fila.

Toen vierden zij gezamenlijk feest, en stelden don Joean tot hun Koning aan; als er eene zaak voorkwam, dan moesten de drie koningskinderen naar don Joean gaan om diens beslissing te hooren. Daarna ging don Joean in gezelschap van de drie koningskinderen en de onderdanen met trommen en gongs op weg om zijne ouders te ontmoeten; zij vierden feest gedurende zeven dagen en nachten, waarna zij terugkeerden.

17.

Krawa no Lenoek.

Krawa noesoe ba lenoek: „Sa mak nee?"

Lenoek naäk: „Nee Nai nian tala".

Hotoe krawa naäk: „Haoe tae oda, o mooek ka lale?"

Hotoe lenoek naak: „Keta, haoe katauk Nai".

Hotoe krawa naak: „Haoe tae kola oan oda dei".

Hotoe lenoek naäk: „Soin, o atoe tae, haoe lao ses lai, haoe lao kei kedok lai, haoe boloe, o lei tae".

Een aap en eene schildpad.

Een aap (die aan een boomtak een bijennest zag hangen) vroeg aan eene schildpad: „Wat is dat?"

De schildpad antwoordde: „Dat is de gong van den radja".

Toen zei de aap: „Ik zal er even op slaan, wil je dat of niet?"

En de schildpad zei: „Doe het niet, ik ben bang voor den radja".

Toen zei de aap: „Ik sla maar even".

Daarop zei de schildpad: „Goed, als gij wilt slaan ga ik eerst op zij, ik ga een goed eind verder op, zoodra ik roep, zult ge slaan".

Hotoe lenoek lao; lenoek lao kei kedok foin nia boloe nakè: „Beloe krawa tae ba".

Hotoe krawa foti ai taè; nia tae, la oras wani nakboea na nia; wani na, krawa noi kisa-kisan; nia nalai kedan; nia nalai kedok tia, wani la na nia na; hotoe nia ba boeka nikar nian beloe lenoek, terik ba nia:

„A beloe, o bosok haoe, haoe tae, wani na haoe"; hotoe lenoek naäk: „Haoe kaäk sa ba o? keta nai taè-taè, taè nai sian tala la diak"; nia naäk notoe tia noeoenee, lenoek nakdobos tama lioe tasi, krama fila nikar ona.

Loron seloek ida krawa ba too tasi laran boeka nikar lenoek; krawa boeka loron roewa la netan; too loron ida nia nasoïn nian beloe lenoek; nian beloe lenoek noï nokoe hein doelak bot ida; hotoe ohin doelak nee nian iboen nakaka; hotoe krawa noesoe: „He beloe lenoek, sa mak nee, o moï daka hein nee?"

Hotoe lenoek naäk: „Nee te Nai nian sasanan, no Nai nian lamak dato"; hotoe krawa naäk: „A beloe lenoek, haoe roka kola oda be ka"; hotoe lenoek naak: „Keta beloe, nee te nai nian lamak dato, o keta mola, te nai sia naroeka haoe daka; lamak dato nee naklara, nai sia noo haoe dei"; hotoe krawa naäk: „A beloe, haoe ka kola oan oda dei"; hotoe nian beloe

En de schildpad verwijderde zich; toen zij op tamelijken afstand was, riep zij zeggende: „Vriend aap, sla maar".

Toen nam de aap een hout en sloeg; zoodra hij sloeg kwamen de bijen in beweging en staken hem; terwijl zij hem staken, schreeuwde de aap en liep terstond weg; toen hij reeds ver was weggeloopen, staken de bijen hem niet meer; toen ging hij weer zijn vriend de schildpad zoeken en zei tot haar:

„O vriend, je hebt me bedrogen; toen ik sloeg, werd ik door de bijen gestoken"; toen zei de schildpad: „Wat heb ik u gezegd? sla zoo maar niet zonder reden, de gong van den radja slaan komt niet te pas"; toen ze dit gezegd had, kroop de schildpad weg en ging in zee, de aap keerde terug.

Een anderen dag ging de aap in zee en zocht de schildpad weer; de aap zocht twee dagen, maar vond ze niet; op zekeren dag zag hij zijn vriend de schildpad; zijn vriend schildpad lag daar en bewaakte een groot schelpdier; en de mond van dat schelpdier stond open; toen vroeg de aap: „He vriend schildpad, wat is dat, dat gij daar bewaakt?"

En de schildpad zei: „Dat is de kookpot van den radja met het eten van den radja"; en de aap zei: „O vriend schildpad, ik neem er een weinig uit om te eten"; en de schildpad zei: „Doe het niet vriend, want dat is het eten van den radja; neem er niet van, want de radja heeft mij gelast er de wacht bij te houden; mocht dat eten half op zijn, dan zou de koning mij dooden";

lenoek naäk: „Soin, niate haoe lao ses oda lai; haoe lao kei kedok oda, haoe boloe, o lei ma"; nia lao kedok tia, nia boloe ba nian beloe krawa naäk: „A beloe, ha ba"; la oras krawa nodi liman roka; nia roka, la oras doelak nian iboen nabit natos krawa nian liman; nia losoe la diak ona; hotoe krawa boloe ba nian beloe lenoek: „A beloe lenoek, o mai masai haoe liman lai; nai nian sasanan nee nabit natos haoe liman tiana"; hotoe lenoek simoe nia naäk: „Ohin haoe kaak sa ba o? Keta hola Nai nian lamak dato; haoe terik ba o, o la toeir, o atoe mola loekoe dei, nee o mare ka lale? Hori o bosok haoe nee; o ma hoedi so'è kakoen ba haoe; hotoe haoe boloe ema toos nain atoe mai kohi o, mais o malai mela tian haoe; dadi ema la kohi o, ema kohi haoe nalo ba o fatin; bè o mak ma ema nian hoedi; hotoe o malo ema kohi haoe ba o fatin; dadi ohin loron haoe kaseloe kikar o mak nee".

toen zei de aap: „Och vriend, ik eet maar een weinig"; toen zei zijn vriend de schildpad: „Goed, dan ga ik eerst een goed eind verder op; als ik op tamelijken afstand ben en roep, dan zult ge eten"; toen zij ver af was, riep zij tot haar vriend den aap zeggende: „Hé vriend, eet maar"; onmiddelijk stak de; aap zijn voorpoot er in; zoodra hij dat deed, hield de mond van het schelpdier den voorpoot van den aap vastgeklemd; deze kon hem er niet meer uit trekken; toen riep de aap tot zijn vriend de schildpad: „O vriend schildpad, kom terstond mijn voorpoot er uit trekken; die kookpot van den radja heeft mijn voorpoot vastgeklemd"; en de schildpad antwoordde zeggende: „Wat zei ik u zoo even? Neem het eten van den radja niet; ik heb het u gezegd maar je hebt er niet naar gehandeld, je wilde het toch maar nemen, zie je dat in of niet? Vroeger hebt ge mij bedrogen, je at pisangs en wierpt mij de schillen toe, en toen riep ik den eigenaar van den tuin om jou te komen pakken; maar je liept van mij weg; zoodoende pakte de man niet jou, de man pakte mij in jou plaats; maar jij hadt zijne pisangs opgegeten, en toen liet jij den man mij in uwe plaats grijpen, daarom betaal ik jou heden op deze manier terug".

Hotoe lenoek boloe tasi atoe nakonoe: tasi wen nesik noo krawa, dadi krawa mate iha tasi laran.

Toen riep de schildpad dat de zee zou stijgen; het zeewater kwam den aap in de keel, zoo gebeurde het dat de aap in de zee omkwam.

AANHANGSEL.

Eenige parallellen in de Indonesische letterkunde

van de door Pastoor A. MATHIJSEN
medegedeelde Tetoemsche Verhalen.

DOOR

Dr. N. ADRIANI.

1. Een Aap en een Reiger.

De eerste trek in dit verhaal: de Reiger bedriegt den Aap, door de gevangen visch achter zijn rug op te eten, is terug te vinden in een verhaal der Parigiërs (Midden-Celebes), medegedeeld in het Tijdschrift van het Bat. Gen. Dl. XLV, bl. 345. De Sangireesche volksverhalen stellen de bedriegerij eenigszins anders voor.

Het kaalplukken van den Reiger door den Aap vindt men in de verhalen der Sangireezen, Bijdr. K. I. 5, VIII, bl. 367, 383; in die der Toradja's (Midden-Celebes) Dl. XLV van het Tijdschr. Bat. Gen. bl. 389, 390 (Bare'e-taal) en Dl. XL, bl. 346 (Tara-taal of Parigisch); in die der Minahassers, Dl. XVII, bl. 304, 310 van dit Tijdschr. en Med. Ned. Zend. Gen. VII, 382; in die der Mongondowers, Ibid. XI, bl. 394; bij de Galelareezen, Bijdr. K. I. 6, I, bl. 198 en in het Noefoorsch (N. Guinea), Bijdr. K. I. 7, VII, 479. In zijn Supplement op den Catalogus van de Javaansche en Madoereesche Handschriften der Leidsche Universiteits-Bibliotheek, Dl. II, bl. 104, vermeldt Dr. H. H. Juynboll een Javaansch Kantjil-handschrift, waarin ook deze trek voorkomt.

Het gaan varen in een zeer broos vaartuig, hetwelk de Reiger midden op zee weet te doen verongelukken, is te vinden bij de Bare'e-Toradja's, zie Tijdschr. Bat. Gen. Dl. XLV, bl. 390, bij de Parigiërs, Dl. XL, 346, 347, bij de Mongondowers, zie de reeds boven aangehaalde plaats, en bij de Sangireezen, zie Bijdr. K. I. 5, VIII, bl. 351, 356, 366, 372, 382. In Bijdr. K. I. 7, VII, bl. 483 vindt men de Noefoorsche parallel.

2. De Moesang en de Muis.

Dit verhaal levert een tegenhanger op het ook bij de Toradja's en de Minahassers bekende verhaal van de twee dieren, die tegen elkaar wedden, om in een brandstapel te kruipen en dien boven zich in brand te steken. De Muis komt er levend af, door in den grond te kruipen. Het Minahassische verhaal staat opgeteekend: Tontemb. Teksten, Vertaling, bl. 4, 5. De tegenhanger van het verbranden is het duiken, waarbij de Muis zich op dezelfde wijze redt, n.l. door zich in den grond te graven. Van dat duiken ken ik geen parallel. Het Toradja'sche verhaal van het elkaar in bamboe stoven van Aap en Spookaap, vindt men in Dl. LII van Tijdschrift Bat. Gen. bl. 309 en 321.

3. De Hond en de Aap.

Wat hier van den Hond wordt verteld, vindt men in de meeste dierenverhalen als vervolg van hetgeen in No. 1 is verteld van den Reiger en de Apen.

Als de Reiger de schuit, waarin hij met den Aap vaart, heeft doen verongelukken, vliegt hij weg en laat den Aap in zee achter. Deze bereikt dan een eilandje in zee, waarop hij zich in dezelfde moeilijkheid bevindt als hier de Hond. Men zie de onder No. 1 aangehaalde parallellen. Gewoonlijk komt de Aap (de Hond) van zijne benauwde verblijfplaats af, door het bekende verhaal van de krokodillenbrug. Hier treedt wel even een krokodil op, maar zonder eigenlijk eene rol te spelen.

Het overbrengen van het eiland naar den vasten wal geschiedt ook in de Sangireesche verhalen door een Haai, zie Bijdr. K. I. 5, VIII, 352, 357.

Als loon voor zijne hulp, werpt de Hond den Haai gloeiende houtskolen in den bek. Vgl. het „Verhaal van Tandani", eene Toradja'sche vertelling, medegedeeld in Dl. XLV van het Tijdschrift Bat. Gen. bl. 457—465. Op bl. 461 wordt verteld dat Tandani, die op een boom zit, een ouden Boschman, die hem belaagt, tot vlak bij zich laat naderen, om hem daarna een heeten steen in den mond te werpen, waardoor hij sterft. Een Parigisch verhaal vertelt van zeven meisjes, die beloofd hadden aan een Kikvorsch, dat hij eene van haar mocht trouwen, als hij haar over de rivier bracht. Als de Kikvorsch komt om zijne bruid te halen, werpen zij een vooraf door haar heet gemaakten steen op hem, zoodat hij sterft.

De wijze, waarop de Aap zich meester maakt van het vleesch van den Haai, ten koste van den Hond, die hem had geholpen het dier in stukken te snijden, herinnert weder aan de Sangireesche verhalen, waar de Aap een Reus tot helper heeft bij het ontweien van den Haai; hij zendt den Reus weg om water te halen in een bamboe-koker met doorgestoken bodem; terwijl de Reus eerst na geruimen tijd het bedrog bemerkt, heeft de Aap tijd al het vleesch van den Haai te stelen. Zie Bijdr. K. I. 5, VIII, 358, 367, 384.

Wellicht is hiermede ook nog te vergelijken het verhaal van den Walvisch, in Dr. Juynboll's bovengenoemden Catalogus, II, 104.

4. Een Aap en een Tripang.

Van dit verhaal zijn de parallellen zeer talrijk. Om er maar eenige te noemen: Bijdr. K. I. 5, IX, 713, en de daar opgegeven parallellen van het Minahassische verhaal; zie ook Tontemb. Teksten, bl. 4, 11 en 12. Ibid. 6, I, bl. 222—226 vindt men de Galela'sche parallel, medegedeeld door Van Baarda; Ibid 6, II, bl. 133 de Lampongsche, van de hand van Van Ophuysen. In „De Atjehers" van Snouck Hurgronje is op bl. 161 het verhaal te vinden, zooals de Atjehers het kennen, en in het Album Veth, op bl. 55, geeft Poensen

eene Javaansche parellel. De Toradja'sche parallel vindt men in Dl. LII van het Tijdschrift Bat. Gen. op bl. 209, 210.

5. Een Aap en een Krokodil.

De Aap vraagt het kind van den Krokodil om het te onderwijzen, maar doodt het en eet het op. Zoo doet hij met alle 7 jongen van den Krokodil.

Dit verhaal is terug te vinden in Dl. XXXIII dezer Verhandelingen bl. 36, het is een der 5 verhaaltjes, die Dr. Riedel aldaar in verschillende talen mededeelt. Vanwaar het verhaal afkomstig is, wordt er niet bij gezegd.

Het eind van het Tetoemsche verhaal is niet zeer duidelijk. Waarschijnlijk is bedoeld met de passage van het zich verstoppen tusschen de lontarbladeren, het verhaal waarin de Aap, hardop denkende, uiting geeft aan zijn vermoeden dat de Krokodil zich wel eens verdekt kon hebben opgesteld om hem te belagen. Hij noemt dan een kenteeken op, dat den Krokodil er toe verleidt zich te verraden, b.v.: „Als dat ding daar in de rivier een boomstam is, dan drijft het naar boven, als het de Krokodil is, dan blijft het stil liggen"; of: „Als mijn huis antwoordt als ik het roep, dan is het ledig; zwijgt het stil, dan is de Krokodil er in". De Krokodil laat zich dan verschalken en zwemt stroomopwaarts of geeft antwoord. Wellicht is de bedoeling deze: De Aap roept den Krokodil en deze houdt zich eerst goed, maar laat zich daarna verlokken tot antwoorden en verraadt aldus zijne aanwezigheid. Vgl. No. 1 der Galela'sche Verhalen, in Bijdr. K. I. 6, I, en No. V en VI der Sangireesche verhalen, Bijdr. K. I. 5, VIII, 406, 409.

Na ontkomen te zijn, scheldt de Aap den Krokodil uit. Evenzoo doet de Spookaap met de Krokodillen, nadat hij over hunne ruggen loopende, den vasten wal heeft bereikt, in het Toradja'sche verhaal, Dl. XLV van het Tijdschrift Bat. Gen. bl. 391.

6. Michiel en de Slang met zeven koppen.

Dit verhaal is hetzelfde als No. 14, „Don Joan". Het laatste verhaal is breeder uitgewerkt. Het zou beter zijn geweest, indien deze beide verhalen onmiddelijk op elkaar volgden.

In het begin bewijst een koningszoon een dienst aan zeven toovenaars (No. 6) of aan een boosdoener (No. 14), door ze uit de gevangenis te laten, nadat ze hem een verloren speeltuig hebben teruggebracht. Hierdoor worden deze lieden zijne beschermers, die hem later, als hij in moeilijkheid verkeert, krachtig bijstaan. In vele Indonesische verhalen wordt dit verteld van dankbare dieren, die dengene, die hen verlost of gespaard heeft, helpen tot het verrichten van buitengewone daden, waardoor hij tot grootheid komt. Zie Tontemboansche

Teksten, Vertaling, bl. 72—75. Dat deze trek ook in de Grimmsche Sprookjes is te vinden, wordt medegedeeld in „Ind. Gids", 1910, I, bl. 270—272.

De ter dood veroordeelde zoon of dochter, die door den beul wordt gespaard, terwijl deze het hart of de lever van een gedood dier medebrengt, om die aan den vader, die zijn kind veroordeeld had, aan te bieden, ten bewijze dat het bevel is uitgevoerd, is ook uit onze volksverhalen bekend genoeg. De Bare'e-sprekende Toradja's kennen een aantal verhalen, waarin deze trek voorkomt. Het gewone type van zulke verhalen is dit: Een man gaat op reis, laat zijne vrouw zwanger achter en geeft haar deze opdracht: Als ge een zoon baart, laat hem dan in 't leven, baart ge een meisje, dood het dan. De vrouw krijgt een dochtertje, maar doodt in de plaats van het kind een hond of eene geit en voedt haar kind in 't geheim op. Als de man thuis komt, wordt hem het graf van het gedoode dier getoond, als het graf van zijn dochtertje. Men zie Tijdschr. Bat. Gen. Dl. XL, bl. 371, No. 31 en de aangehaalde parallellen. Een ander Toradjasch verhaal spreekt van eene booze stiefmoeder, die de levers harer stiefkinderen wil eten en die door den beul, die de kinderen spaart, wordt tevreden gesteld met de levers van een paar geiten.

In No. 6 wordt de veroordeelde jongen slaaf bij zijn vader, in No. 14 wordt hij verbannen en krijgt een slaaf mede. Deze dwingt hem om beider rollen te verwisselen: de slaaf treedt op als heer, de koningszoon volgt hem als slaaf. In het Grimmsche Sprookje No. 89 (Die Gänsemagd) wordt eene prinses door haar kamermeisje gedwongen met haar van kleeren en van paard te verwisselen en hare dienstmaagd, die zich voor prinses uitgeeft, te volgen. Men vergelijke nog het beneden, bij No. 13, gezegde.

Verder wordt de aldus gevallen koningszoon in de beide verhalen (No. 6 en No. 14) door zijne machtige beschermers, die zich zijne schuldenaars gevoelen, geholpen om den draak met 7 koppen te verslaan. Zij voorzien hem daartoe van toovervoorwerpen. Van de afgeslagen koppen neemt hij slechts de tongen mede, waardoor de koppen in handen van een indringer komen (in No. 14 zijn gewezen slaaf), die daardoor voor korten tijd zich als den eigenlijken overwinnaar weet voor te doen. De koningszoon weet echter zijn recht te verkrijgen en wordt daardoor tevens in zijn stand hersteld; de indringer ontvangt loon naar werken. Deze trek vindt men geheel terug in het 111de Sprookje der Gebrs. Grimm (Der gelernte Jäger).

Toovervoorwerpen, zooals de tooverring, het windpaard en het tooverzwaard in deze verhalen, vindt men telkens in de Indonesische volksverhalen genoemd. In een aantal Toradjasche verhalen dient zulk een tooverring om er de vijanden mede te verdelgen. In het Grimmsche Sprookje No. 92 (Der König

vom goldenen Berge) brengt zulk een tooverring den bezitter overal, waar hij wezen wil, in No. 93 (Die Rabe) geeft de ring steeds voorraad, die nooit ten einde raakt. Wonderpaarden vindt men in de gansche Indonesische letterkunde; men denke slechts aan *koeda sĕmbrani* uit de Maleische verhalen, vgl. Veth „Het Paard onder de volken van het Maleische ras", bl. 57—66, en Dr. Van Ronkel in Bijdr. K. I. 7, IV, bl. 483—488, waar de naam wordt verklaard als „rossig paard".

Voorts vallen met deze beide verhalen nog te vergelijken de Garoeda-verhalen, waarvan het type is te vinden in het begin van 't verhaal van Sese nTaola, Verh. Bat. Gen. Dl. LV, 1e stuk.

7. De weeskinderen Boei en Maoe.

Met dit verhaal is te vergelijken No. 23 van de Tontemboansche Teksten (Vertaling, bl. 72, 73); het vogeltje *Berlikoe* verschaft aan de weezen voedsel, evenals de *kekekow* in het Tontemboansche verhaal. Voor de geschiedenis met het varken vergelijke men de Toradjasche Vertellingen, in Tijdschr. Bat. Gen. XL, bl. 373. De figuren van Maoe Inau en Maoe Amau zijn te vergelijken met die van het menschenetend echtpaar Ta nTolo en Indo i nTolo in de Toradjasche verhalen, bv. in het verhaal van Tandani, Tijdschr. Bat. Gen. Dl. XLV, bl. 460. Op bl. 459 aldaar komt de „Gapende Rots" voor, die herinnert aan de rots, den hollen boom en de bamboe in het Beloesche verhaal.

8. Soeri Ikoen en Twee Roofvogels.

Dit verhaal herinnert aan het Toradjasche „De zeven zonen van Ta Datoe en de Holgeest", Tijdschr. Bat. Gen. XLV, bl. 438. De jongste van 7 gebroeders slaagt er in het dier, dat telkens hunnen voorraad wegsteelt, te dooden, maar de oudere broeders willen het hem met bedrog ontfutselen.

Soeri Ikoen valt in de macht van menschenetende spoken, van de soort als de bij No. 7 genoemde Ta nTolo en Indo i nTolo en de Tontemboansche Mawĕris, zie Tontemb. Teksten, Vertaling, bl. 116; Verh. Bat. Gen. LVI, 3e stuk, Inleiding.

De jonge roofvogels spelen de rol der bij No. 6 genoemde „dankbare dieren". Zij brengen Soeri Ikoen, die voor hen heeft gezorgd, tot grootheid en wreken hem op zijne oudere broeders. Ten slotte zijn zij nog na hunnen dood nuttig voor hem, want uit hunne veeren ontstaan allerlei nuttige zaken. Met dezen laatsten trek valt te vergelijken het opgroeien van een wonderboom uit de beenderen van het dier, dat bij zijn leven de rol van beschermer heeft gespeeld. Zie Toradjasche Vertellingen, 2de Reeks, Tijdschr. Bat. Gen. Dl. LII,

bl. 247, 252, voorts Tontemb. Teksten, Vert. bl. 72, 73 en Ind. Gids 1910, I, 268.

9. Een Aap en eene Schildpad.

Met de No's 1—5, 11 en 17 behoort deze vertelling tot de Dierenverhalen.

In dit verhaal zijn in elkaar gewerkt, het bekende verhaal van het pisang-planten (zie Tijdschr. Bat. Gen. Dl. XLV, bl. 408, Tontemb. Teksten, Vert. bl. 2) en het verhaal van het Spaansche-peper-stelen, dat bv. te vinden is Tijdschr. Bat. Gen. Dl. LII, bl. 207, 272. Het tweede gedeelte, dat ook de 2de helft van No. 17 vormt, is het verhaal van den Aap, die door een Schelpdier wordt doodgeknepen. Vgl. Tijdschr. Bat. Gen. XL, bl. 357, 358.

10. De weesjongen Doean.

Dit verhaal vertelt van een weesjongen, die door zijn Oom en Tante wordt opgevoed en door de laatste slecht behandeld, zoodat hij vlucht. Hij komt in 't bezit van een wonderketting, die hem over de zee draagt en van een wonderkapmes, waarmee hij een draak verslaat.

Parallellen van trekken uit dit verhaal zijn reeds bij No. 6 genoemd. Het komt nog meer dan dit laatste overeen met de Toradjasche Garoeda-verhalen, omdat de Draak als vliegend wordt voorgesteld, zoodat de strijd dan ook in de lucht plaats heeft. Ook de trek van het opnemen en in zee smijten van het lijk van den Draak treft men in de Garoeda-verhalen aan.

11. De Krab en de Aap.

Met dit verhaal kan men vergelijken: Tontemb. Teksten, Vert. bl. 4, 5 en Tijdschr. Bat. Gen. Dl. LII, bl. 309, 310.

12. Een Blinde en een Lamme.

Het verhaal van den Blinde en den Lamme, die elkander onwillekeurig resp. het gezicht en het vermogen tot loopen wedergeven, wordt gewoonlijk aldus verteld: de Blinde en de Lamme krijgen twist, de Lamme krabt den Blinde de oogen open en de Blinde slaat den Lamme de beenen recht.

13. Een Prins en eene Prinses.

Dat een man door een met den stroom afdrijvend haar op de aanwezigheid eener vrouw opmerkzaam wordt, is ook in de Toradjasche verhalen bekend. Verder vindt men het in de Bataksche Vertellingen van Pleyte, bl. 110.

Over de slavin, die hare meesteres dwingt met haar van rol te verwisselen, zie het bij No. 6 gezegde. In de Toradjasche verhalen van vrouwen

die òf door eene slavin òf door *Lise*, de booze spookvrouw, die zich steeds in de plaats van jonge vrouwen bij hare mannen tracht in te dringen, worden in zee of in een afgrond geworpen, wordt haar eerst door Lise het gelaat afgestroopt. Dit plakt zij dan op het hare, om gelijkenis met de aldus mishandelde te krijgen. Zoo wordt het slachtoffer dan ook blind. In een der Toradjasche Lise-verhalen wordt ook eene jonge vrouw aldus het gelaat afgestroopt, daarop wordt zij over boord geworpen. Zij weet zich aan de boot vast te houden en komt aan land, waar zij zich verbergt. Zwanger zijnde, krijgt zij een zoon; deze wordt groot, vangt voor zijne moeder een visch en zet haar de oogen van den visch in, zoodat zij weer ziende wordt.

Op een feest, waar moeder en zoon heengaan, volgt de ontmoeting met den man en vader. De zoon vertelt zijne geschiedenis en daarop volgt de herkenning. De indringster wordt gestraft. Zie: Adriani en Kruyt „De Bare'e-sprekende Toradja's van Midden-Celebes", III, bl. 440—442.

14. Don Joan.

Zie het bij No. 6 gezegde.

15. Een jongen genaamd Maoe Loha.

Deze is de Uilespiegel in de Beloesche letterkunde. Van de hier van hem vermelde guitenstreken is het verhaal van de dakbladeren, waarin hij zich verbergt, om zich door zijn vader naar huis te laten dragen, hetzelfde als het Tijdschr. Bat. Gen. Dl. XL, bl. 376 medegedeelde.

Van den tweeden streek, het opeten van het varkensvleesch, dat hij zijn vader aan den angel laat slaan, zijn mij geen parallellen bekend. Ook niet van den derden trek, waar hij zich vermomt en zijn vader bang maakt, zoodat hij een aantal trossen pisang kan afhakken, die hij later komt opeten.

De laatste streek echter, zijne ouders op een tijd, dat zij niet bij elkaar zijn, de een omtrent den ander wijs maken dat zij dood zijn, hen elk afzonderlijk aansporen om te hertrouwen en hen dan weder bij elkaar brengen, kennen ook de Toradja's, zie Tijdschr. Bat. Gen. Dl. XLVI, bl. 126; evenzoo is het bekend in het Koepansch, Soembawasch en Soembasch, zie Dr. Jonker, in Bijdr. K. I. 7, II, 289.

16. Don Joean en de oude Tooverheks.

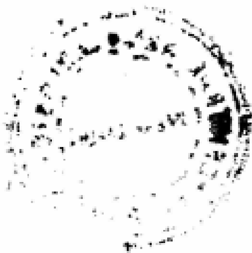
De held van dit verhaal gaat op reis, verwerft een wonderhond en een wonderkat, die hem helpen eene tooverheks te dooden. Zie het bij No. 6 gezegde.

17. Een Aap en eene Schildpad.

Het eerste deel van dit verhaal is de overbekende geschiedenis van het bijennest. Zie Tontemb. Teksten, Vertaling, bl. 5.

Het 2e deel is het zelfde als dat van No. 9.

SOEKABOEMI, Aug. 1913.

NADERE AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN

OP DE

BIJDRAGEN

TOT DE KENNIS VAN HET

MIDDEN MALEISCH

(BESEMAHSCH EN SERAWAJSCH DIALECT)

DOOR

O. L. HELFRICH.

LAMPONGSCHE DWERGHERTVERHALEN

DOOR

O. L. HELFRICH.

VERHANDELINGEN

VAN HET

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

DEEL LXI.

Derde en vierde stuk.

BATAVIA, ALBRECHT & Co. | 's HAGE, M. NIJHOFF.

1915

NADERE AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN

OP DE

BIJDRAGEN

TOT DE KENNIS VAN HET

MIDDEN-MALEISCH.

WOORDENLIJST.

Pag. 3 sub: »II 'aban'aban"; bij te voegen: zie ook pag. 145 n°. 67.

Pag. 3 sub: 'aboe; staat: »asch"; moet zijn: »asch"; bij te voegen: »ngaboe 'a*gr*angka(n), geheel tot asch verbranden".

Pag. 3 bij te voegen tusschen de woorden: »'aboq" en »'adakan": »'adaj; 'adaj'aj, uitroep van schrik of verwondering".

Pag. 3 sub: »'adakan" bij te voegen tusschen de woorden: »eerenaam" en »bijnaam": (zooals: »kalipah, radin, pangiran").

Pag. 3 bij te voegen tusschen de woorden: »'adakan" en »'adan": »'adam; Adam; 'adam ngan 'oewĕ, Adam en Eva".

Pag. 3 sub: »'adan" achter het woord »bloemstengel" bij te voegen: »inz. van den arenpalm".

Pag. 3 sub: »'adang"; bij te voegen: »II pĕngadangan, eene kleine uitstalling langs den weg, waar inz. eetwaren ten verkoop worden aangeboden."

Pag. 4 sub: »'ad*i*q"; bij te voegen: »ad*i*q sanaq; (in engeren zin) afstammelingen van één grootvader".

Pag. 4 sub: »'adjang"; bij te voegen achter »bak"; ook het maal dat de schotel of bak inhoudt; verder bij te voegen achter »huiswaarts gaan"; sĕ'adjangan (ook sĕ*gr*adjangan) uit één schotel of bak eten.

Pag. 4 sub: »'adjar"; bij te voegen: »II optrekken van eene hengelroede".

Pag. 4 bij te voegen tusschen de woorden: »adj*o*ng" en »adj*o*r": »'adj*o*k; nabootsen, naäpen".

Pag. 4 sub: »'agas"; staat: »vlieg"; moet zijn: »muskiet".

Pag. 5 sub: »'ag*o*ng"; bij te voegen: »II ngag*o*ngka(n), bevestigen volgens de adat van een hoofd in zijne waardigheid, waarbij een feest wordt gegeven".

Pag. 5 sub: »'ajam"; bij te voegen tusschen »toewĕ boedjang (B)" en »en": »de toewĕ gad*i*s (*B*)". Verder bij te voegen achter »til*o*l"; »'ajam'ajaman; e. s. v. kinderspel".

Pag. 5 sub: »'aj*i*q"; bij te voegen: »'aj*i*q (*B*. ['aj*i*'ăq (S)] soesoe, zog; 'aj*i*q (B)

['aji'āq (S)] sĕnaw, het vocht dat zich bevindt in de geledingen van een bamboe".

Pag. 5/6 sub: »'akagr"; te doen vervallen: »djanggot kĕli" en »simbagr koebong".

Pag. 6 bij te voegen tusschen de woorden: »'alamkari" en »'alap": »'alang"; ons »honk".

Pag. 6 sub: »'alap"; bij te voegen: »ook glinsterend; zie verder sub koening".

Pag. 6 sub: »'alih (B)"; bij te voegen: »ngalih koelĕ (B) [ngali'ăh koelaw (S)] huwen van een meisje, wier verloofde overleden is" (zie: koelĕ).

Pag. 6 bij te voegen tusschen de woorden: »'alih" en »alimoeran": »'alikom, de menschelijke vrucht in de vierde maand der zwangerschap".

Pag. 6 sub: »'alit" bij te voegen: »II klein, staande tegenover »'agong".

Pag. 7 sub: »ampaj"; bij te voegen: »'ampaj'ampaj" een »sĕlindang (zie dit woord), die om den hals wordt geslagen of over den schouder wordt gehangen".

Pag. 7 sub: »'ampĕ (B)"; bij te voegen: »II ook gezegd van palmwijn, die te sterk gegist is".

Pag. 7 sub: »'ampĕlas"; bij te voegen tusschen de worden: »scherpe" en »bladeren": »en ruwe".

Pag. 8 staat sub: »'anaq": »'anaq bĕtjong bĕtjoetjong"; moet zijn: »'anaq bĕgranaq tjong bĕtjoetjong".

Pag. 10 bij te voegen tusschen de woorden: »'anoe" en »'antan": »'antam; slaan".

Pag. 11 sub: »'apĕ"; bij te voegen: »di'apĕ (B) ['apaw (S)] ka(n); wat valt er aan te doen, aan te wijzigen.

Pag. 11 bij te voegen tusschen de woorden: »'api(j)on" en »'apir": »'apil"; hooger beroep.

Pag. 11 bij te voegen tusschen de woorden: »'apit" en »'apong": »'apoj"; zie »'idapan".

Pag. 11 bij te voegen tusschen de woorden: »'apong" en »'apos": »'apoq; 'apoq'apoq, opstijgen van rook".

Pag. 11 bij te voegen tusschen de woorden: »'arap" en »'araq": »'arapan (B) = moekĕ (B).

Pag. 12 sub: 'agri"; bij te voegen tusschen: 'agri na'ăs" en »ongelukkige": »(S)" en tusschen: »de 6e" en »8e": [ook genoemd: na'ăs' 'agong (S)]".

Pag. 13 sub: »'arong" I; te doen vervallen: (?).

Pag. 13 sub: »'atah"; bij te voegen achter »woord": »ongebolsterde korreltjes in graan".

Pag. 13 sub: »'ati"; bij te voegen: »'ati 'ati e. s. v. waterplant inz. in vijvers; 'ati nambi, een kleine woekerplant op bamboe; 'ati roesoh (B), hartzeer".

Pag. 14 bij te voegen tusschen de woorden: »babat" en »babi": »babatan; schoongemaakt van een terrein, van een weg".

Pag. 14 bij te voegen tusschen de woorden: »badjang" en badjĕ": badjak (S); badjak mĕlatjaw = latjaw; badjak mĕlapis = lapis II".

Pag. 14 sub: »badjoe"; staat: »badjoe soeram"; moet zijn: »badjoe soerom"; bij te voegen: »badjoe tjita, katoenen baadje".

Pag. 15 sub: »bakal"; »(?) te doen vervallen".

Pag. 15 sub: »balaj"; staat: »rĕdjong's" (zie dit woord); moet zijn: »rĕdjong's" en »'andaj'andaj's" (zie die woorden).

Pag. 16 sub: »balas"; bij te voegen achter het woord »belooning"; »verplich-

tingen rustende op »'anaq bĕlaj" en »mĕradjĕ" (zie die woorden).

Pag. 16 sub: »balaw"; bij te voegen: »balaw pĕnoembaq babi" (*B*) [ook genoemd »pintĕ'ăn djĕmĕ di talang" (*B*), de lans welke door den meester bij het uithuwelijken van zijne dochter bij »'adat koelĕ" (zie dit woord) aan den slaaf ten geschenke moest worden gegeven.

Pag. 16 sub: »balĕ"; bij te voegen: »V balĕ (B) [sĕndjataw (S)], klinker" (taalk.).

Pag. 16 sub: »bal*i*q V"; bij te voegen: »tot elkander terugkeeren van gescheiden echtgenooten".

Pag. 16 sub: »bambap"; bij te voegen: »II het neervallen van een zwaar voorwerp op een lichter voorwerp, van een voorwerp van groote afmeting op een voorwerp van kleine afmeting".

Pag. 17 sub: »bandjaran II"; bij te voegen: »bandjaran 'o*g*rang sĕ*gri*q (B) [sĕ*gri*'ăq (S)], kenteeken van armoede".

Pag. 17 staat: »bangk*i*l I = tjangkĕ (B); II = tja*gro*t'i; moet zijn: »bangk*i*l I = tjangkĕ (B) en = tja*gro*t; II (ĕ)'mbangk*i*l, het opdreunen van onzedelijke en dubbelzinnige »rĕdj*o*ng's" (zie dit woord) bij »gaw*i*'(j)'ăn (B) [zie »gawi II"].

Pag. 18 sub: »basĕ"; bij te voegen: »pĕmbasĕ (B), pĕmbasaw (S); spreekwijze".

Pag. 19 sub: »bat*i*n"; bij te voegen achter het woord: »gehad"; zie ook »rĕndj*i*h".

Pag. 19 sub: »batoe" te doen vervallen het woord: »bĕrandaj"; bij te voegen achter de woorden: »vergezeld van"; »batoe bĕrandaj (ook: batoe gil*i*ngan), gal (nier) steen".

Pag. 19 »bat*ogr* (B); mĕmbat*ogr* = gawi (j)'ăn" te doen vervallen.

Pag. 19 bij te voegen tusschen de woorden: »bĕbaq" en »bĕba*gr*i": »bĕba*gr*; (zelden of nooit in de spreektaal gebezigd) = tjamp*o*r".

Pag. 20 sub: »bĕbatoe"; bij te voegen: »II foetus".

Pag. 20 bij te voegen tusschen de woorden: »bĕbĕl*i*q" en »bĕboekoe": »bĕbĕrasan"; zie: »bak*o*l".

Pag. 20 sub: »bĕd*o*ng"; bij te voegen: »II (S), windsel, luier".

Pag. 20 bij te voegen tusschen de woorden: »bĕgaw" en bĕkataq": »bĕkal, een deel, gedeelte van iets".

Pag. 22 sub: »bĕloelangan"; bij te voegen tusschen de woorden: »op" en »schouder": »hand, voet of".

Pag. 22 bij te voegen tusschen de woorden: »bĕnaloe" en »bĕnam"; »bĕnal*o*h, slijmerige stoelgang bij kinderen".

Pag. 22 sub: »bĕna*gr*"; staat »opreht"; moet zijn: »oprecht".

Pag. 23 sub: »bĕn*i*h"; bij te voegen: »zie ook tjoetj*ogr*".

Pag. 23 staat: »bĕn*o*p (?)" moet zijn: »bĕn*o*p; tĕbĕn*o*p, niet te voorschijn komen".

Pag. 23 »bĕrajaq (grondwoord rajaq?); kuieren zonder bepaald doel, van de eene plaats naar de andere plaats gaan" te doen vervallen.

Pag. 23 bij te voegen tusschen de woorden: »bĕ*gr*ang" en »bĕrangkĕ"; »bĕrangkaj; het zonder payementen aflossen van een schuld"; zie ook: »sandĕ".

Pag. 23 staat: »bĕrap = ngadap"; lees: bĕrap I = ngadap; zie 'adap; »II bĕrapi (B); het door den »mĕradjĕ" bijwonen van een door den »'anaq bĕlaj"

gegeven feest (zie de woorden »mĕradjĕ" en »'anaq bălaj").

Pag. 23 bij te voegen tusschen de woorden: »bĕgrĕsih" en »bĕgri(j)'ăng": »bĕribiq (B) = 'oepat".

Pag. 23 sub: »bĕringin"; bij te voegen »IV bĕringin doewaw 'apit lawang (S); gezegd van een meisje, dat het middelste kind is uit een echt van drie kinderen, onder wie de oudste en de jongste zoons zijn".

Pag. 24 sub: »bĕtĕri"; bij te voegen achter: »(B)"; »(ook pĕtĕri)".

Pag. 25 sub: »bidaj"; bij te voegen: »II mĕmbidaj (S); een der bewerkingen van de »tĕnggalaw'ăn (zie dit woord)".

Pag. 25 bij te voegen tusschen de woorden: »bidoedari" en »bigan"; »bigal; = bojan".

Pag. 25 sub: »bi(j)'ăsan"; bij te voegen achter »djĕbak"; »ook hengelstok".

Pag. 25 sub: »bikil"; te doen vervallen: »II = kikil (J)". en in de plaats daarvan te stellen: »II ook = bintat".

Pag. 25 sub: »bilang"; bij te voegen: »III zie: djagrom".

Pag. 25 sub: »bimpoh"; bij te voegen: »III een hulptelwoord bij de optelling van kain's".

Pag. 26 bij te voegen tusschen de woorden: »bingkaj" en »bingkas": »bingkang; (zelden of nooit in de spreektaal gebezigd) geaccidenteerd".

Pag. 26 sub: »bintang"; »het vraagteeken te doen vervallen".

Pag. 26 bij te voegen tusschen de woorden: »biring" en »bisan"; »biroe; donkerblauw".

Pag. 27 sub: »boebos"; bij te voegen: »III (mĕ)'mboeboskan tĕbat; een vijver droog laten loopen".

Pag. 27 sub: »boebot"; bij te voegen: »III (mĕ)'mboebot; het uittrekken van de laatste stoppels gras of onkruid op een sawah".

Pag. 27 bij te voegen tusschen de woorden: »boedaq" en »boedi": »boedaw (S) = bangĕ" (B).

Pag. 27 sub: »boedjang"; bij te voegen: »boedjang ngoeloeka(n) groemah, een boedjang, hoofd des huisgezins".

Pag. 27 sub: »boehoq"; bij te voegen tusschen de woorden: »sĕsat" en »bochel": »knobbel".

Pag. 27 sub: »boelan"; staat: »soerot"; moet zijn: »soegrot (soerot)".

Pag. 28 bij te voegen tusschen de woorden: »boelat" en »boeli"; »boelĕ, (gew. beboelĕ); sĕbĕboelĕ, een bundeltje samengebonden bladeren inz. van de »gambiqr" (zie dit woord)".

Pag. 28 sub: »boeling"; bij te voegen achter »boei": »tĕkaw [ook: pĕmasaq (B), pasaq (S)] boeling; het rottantouw van de boei; pandohan (B) [papan (S)] boeling; de plank van de boei".

Pag. 28 bij te voegen tusschen de woorden: »boemi" en »boendĕ"; »boendar; (mĕ)'mboendarka(n), samenvoegen van marga's of doesoen's".

Pag. 29 sub: »boengkoq" staat: boengkoq (D) [boengko'ăq (S)] tjabol?"; moet zijn: »boengkoq (B) [boengko'ăq (S)] tjabol, krom, gebogen van een oud mensch".

Pag. 29 sub: »boenting"; staat: »= (ĕ)'ndoq'inang (B)"; moet zijn: »degene, die de versierde lans bij een der huwelijksceremoniën den bruidegom nadraagt".

Pag. 30 bij te voegen tusschen de woorden: »boeras" en »boeri": »boegrĕ (B); (mĕ)'mboegrĕ, een der ceremoniën na de geboorte van het kind".

Pag. 30 staat: »boeroc"; moet zijn: »boeroe".

Pag. 30 sub: »boerong"; staat: »kapot"; moet zijn: »katop"; bij te voegen tusschen de woorden: »poentong" en »dĕndang": »dagrĕ (B), dagraw (S); duif"; de woorden: »tangkĕtaraw (B), tangkĕtaq'aw (S) te doen vervallen".

Pag. 30 sub: »boegroq"; staat: »karot"; moet zijn: »kagrot".

Pag. 30 sub: »boesong"; de woorden: »boesong bĕsaq, maag (?) te doen vervallen".

Pag. 31 sub: »boe(w)ăh',; bij te voegen: »boe(w)ăh boeloh (*B*) [boelo'ăh (S)] de jonge bladeren van de bamboe".

Pag. 31 sub: »boe(w)ăng"; bij te voegen: »II boe(w)'ăng malang; ten teeken van rouw, de nagels afknippen, het haar afscheren of afknippen en daarna een en ander wegwerpen".

Pag. 31 sub: »boe(w)ih"; bij te voegen: »ook de menschelijke vrucht in de tweede maand der zwangerschap".

Pag. 31 sub: »borih"; te doen vervallen: » = koenjit"; in de plaats daarvan te stellen: »een mengsel van geraspte klapper, kurkuma en sirihkalk".

Pag. 32 sub: »dajaq"; bij te voegen: »ook de beweging van een kind, dat pas begint te loopen".

Pag. 32 sub: »damagr"; bij te voegen achter: »'angkoetan"; »door insecten verzameld".

Pag. 32 sub: »damĕ"; bij te voegen tusschen de woorden: »damĕ" en »pasong": (B) »[damaw (S)]".

Pag. 32 sub: »dandan"; staat: dandanan = sĕgrkaj"; moet zijn: »dandanan; de kleeding en opschik van rondslenterende geurmakers".

Pag. 32 sub: »dangkal"; bij te voegen: »II ook gezegd van een doerianboom, die niet goed in vrucht zit, of welks vrucht weinig vruchtvleesch bevat; III, mager van den bodem.

Pag. 33 staat: »dasar = tĕkĕdir"; moet zijn: »dasar = roepĕ (B)".

Pag. 33 bij te voegen tusschen de woorden: »dĕbor" en »dĕdaq"; »dĕdamboe; het nu eens te voorschijn komen dan weder verdwijnen van een drenkeling".

Pag. 33 bij te voegen tusschen de woorden: »dĕdaq" en »dĕdjot"; »dĕdĕkot; paardenvlieg, horzel".

Pag. 34 staat: »dĕkot; paardenvlieg, horzel"; moet zijn: »dĕkot; bamboezen fluit om vogels te lokken".

Pag. 34 sub: »dĕmbol"; » = garaw" te doen vervallen en in de plaats daarvan te stellen: »uitspreken van woorden als een doofstomme".

Pag. 34 sub: »dĕngdang"; bij te voegen: »II (mĕ)'ndĕndang, eene soort van dans".

Pag. 34 sub: »dĕngar"; »het vraagteeken te laten vervallen".

Pag. 34 sub: »dĕngot"; tusschen de woorden: »dĕngot dĕngot" en »zeuren" bij te voegen: »(ook dĕdĕngot)".

Pag. 35 bij te voegen tusschen de woorden: »dĕpik" en »dĕraj": »dĕpor; op het punt staan te vliegen".

Pag. 35 sub: »dĕgrali"; bij te voegen: »ook overspel plegen".

Pag. 35 staat: »dĕrodoq (B) = didih (B) (J.)"; moet zijn: »dĕrodok (B) I = didih (B); II (mĕ)'ndĕrodok, rommelen van den buik".

Pag. 36 sub: »didih"; bij te voegen: »didi'ăh nassi (S) stijfsel".

Pag. 37 sub: »djadi"; bij te voegen: »III kĕdjadi'ăn, bovennatuurlijk wezen".

Pag. 37 sub: »djalang" bij te voegen: »mĕndjalang, gaan naar iemand, die een feest viert; ook zijne opwachting maken.

Pag. 37 sub: »djaloe"; te doen vervallen: [volgens J. ook: djaloh (B)].

Pag. 37 sub: »djaman"; bij te voegen: »djaman 'inggĕris, het Engelsch bestuur".

Pag. 38 sub: »djandjan"; staat: »bĕdjandjan, onophoudelijk achter elkander (?)" moet zijn: »bĕdjandjan, met tusschenpoozen, niet gelijktijdig, bijv. het niet gelijktijdig beplanten van rijstvelden".

Pag. 39 bij te voegen tusschen de woorden: »djaring" en djagrom"; »djarit, oude doeken voor luiers en windsels gebezigd".

Pag. 39 sub: »djagrom"; bij te voegen »djagrom bilang, naald zonder oog, speld".

Pag. 39 sub: »djawiq"; staat: »kajoe mĕgrpojan"; moet zijn: »kajoe mĕgrampojan (zie kajoe)".

Pag. 39 sub: »djĕbih" bij te voegen: »II, omgekrulde lip".

Pag. 39 sub: »djĕdjaq" bij te voegen: »III (mĕ)'ndjĕdjaq pĕrkarĕ (B), eene zaak aanvangen".

Pag. 39 bij te voegen tusschen de woorden: »djĕdjaq" en »djĕdĕ"; »djĕdjagr = boengaran".

Pag. 39 bij te voegen tusschen de woorden: »djĕling" en »djĕloepong"; »djĕloedjogr e. s. v. tanggoq (zie dit woord)".

Pag. 39 sub: »djĕdjĕloe(w)iq'ăn" staat: »onverzadigd"; moet zijn: »oververzadigd"; bij te voegen: »geluid dat iemand maakt, die vomeeren moet".

Pag. 40 staat: djĕmbagran (B); zie djĕmbaw'ăn" moet zijn: »djĕmbagran (B) = kantjĕ".

Pag. 40 »Het woord »djĕmbaw'ăn; [ook: djĕmbragran (J)] enz., laten vervallen".

Pag. 40 sub: »djĕmĕ"; bij te voegen: »djĕmĕ (B) pĕmakan, veelvraat".

Pag. 40 bij te voegen tusschen de woorden: »djĕngkit" en »djĕngkoegroh": »djĕngkoelong; zie ti(j)ăng".

Pag. 40 sub: »djĕrambah" het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 41 het woord: »djĕrat" te doen vervallen.

Pag. 41 bij te voegen tusschen de woorden: »djĕriwat" en »djĕroemos"; »djĕrmon, nest van een wild varken".

Pag. 41 het woord: »djidjagr" te doen vervallen.

Pag. 41 sub: djindjingan"; I het vraagteeken achter »djindjing I" te doen vervallen; II in plaats van »mati" te lezen: »koelĕ" en in stede van »boedak": »boedaq".

Pag. 41 bij te voegen tusschen de woorden: »djingkaw" en »djirat": »djiq; djiq sĕkĕdjiq, de beweging van iemand, die kreupel loopt".

Pag. 42 sub: »djoegi(j)'ăn" bij te voegen: »ook = ragam".

Pag. 42 sub: »djoelong" te doen vervallen: »eersteling, begin (?)" en in de plaats te stellen: »(mĕ)'ndjoelong = noempang (zie toempang)".

Pag. 42 sub: »djoembang" staat: »bagos"; moet zijn »ilo'ăq (S); zie: 'iloq".

Pag. 42 sub: »djoengot"; het »vraagteeken" te laten vervallen.

Pag. 43 sub: »djoeroe"; bij te voegen: »III afstammelingen van één betovergrootvader".

Pag. 43 staat: »djoewadah"; moet zijn; »djoe(w)'adah".

Pag. 43 bij te voegen tusschen de woorden: »djoeros" en »djoe(w)'adah": »djoe(w)'adjal = nakal".

Pag. 43 staat sub: »doelor = kĕlawaj"; moet zijn: » = bĕdĕngan sanaq (zie: dĕngan IV)".

Pag. 43 bij te voegen tusschen de woorden: »doelor" en »doendang": »doendaj = moedji" van den »djoeroe tinggi; zie die woorden".

Pag. 44 bij te voegen tusschen de woorden: »dorong" en »ĕlang": »ĕgi = pajoe".

Pag. 44 sub: »embal"; het woord »(ĕ)'ndidaw" te plaatsen tusschen: »[ ]".

Pag. 44 sub: (ĕ)'mbĕgrang"; te plaatsen tusschen: »e. s. v." en »otter"; »groote".

Pag. 44 sub: »(ĕ)'mbidang bagi" bij te voegen: »II het maal aangeboden aan diegenen, die bij eene begrafenis van hunne belangstelling hebben blijk gegeven".

Pag. 45 bij te voegen tusschen de woorden: »(ĕ)'mboegroe" en »(ĕ)'mboe(w)ĕ": »(ĕ)'mboewajĕ (B); overvol van eene rijstschuur".

Pag. 45 sub: »(ĕ)'mbos": »ook: snuiten om iets uit den neus te verwijderen."

Pag. 45 de woorden: »(ĕ)'mpijas.... gewas (?)" te doen vervallen.

Pag. 46 staat: »(ĕ)'ndjĕrmon (ook: »djĕrmon); nest van een wild varken (?)"; moet zijn: »(ĕ)'ndjĕrmon; (mĕ)'ndjĕrmon = njimpang (zie simpang)".

Pag. 46 sub: »(ĕ)'ndoq" bij te voegen: »(ĕ)'ndĕ(ĕ)'ndoq'ăn (B), (é)'ndô'(ĕ)'ndo'ăq'ăn (S); het aanspreken van de moeder bij den naam van haren eersteling, voorafgegaan door het woord »(ĕ)'ndoq (B), (ĕ)'ndo'ăq (S)" bijv. (ĕ)'ndoq (ĕ)'ndo'ăq, Sagoes(j); Rabanoen(m)".

Pag. 46 staat sub: »(ĕ)'ngkoedoe": »pama"; moet zijn: »pamah".

Pag. 47 sub: »(ĕ)'ntah" te doen vervallen de woorden: zie ook: »kĕroe(w)'ăn".

Pag. 47 bij te voegen tusschen de woorden: »(ĕ)'ntĕnta" en »(ĕ)'ntoe(w)ăt": »(ĕ)'ntjam; ngĕntjami, bewerken van getuigen om geen getuigenis à décharge af te leggen".

Pag. 47 bij te voegen tusschen de woorden: »gabol" en »gadak"; »gabos; e. s. v. licht en zacht hout, kurk".

Pag. 47 sub: »gagal"; bij te voegen: »II ongezeggelijk van een kind".

Pag. 48 bij te voegen tusschen de woorden: »gagor" en »gajaq": »ga'iq (B), ga'i'ăq (S); stokoud".

Pag. 48 sub: »gajot" bij te voegen: »II bĕgajot; gezegd van een arme die onderhouden wordt door een doesoengenoot, geen familielid zijnde".

Pag. 48 sub: »galas"; bij te voegen tusschen de woorden: »djangki" en »van": »(zie dit woord)".

Pag. 48 bij te voegen tusschen de woorden: »gamit" en »ganal": »gampal; samengebonden".

Pag. 49 sub: »gantong"; bij te voegen achter het woord: »bakĕ": »(zie dit woord)".

Pag. 49 Te doen vervallen: »gapiq... voorwerpen (?)".

Pag. 49 sub: »garaw" bij te voegen achter »kendidaj": (zie dit woord) en achter »tjĕngkaroh": »(B)".

Pag. 49 bij te voegen tusschen de woorden »gatal" en »gatjol": »gatjit (B); plat drukken".

Pag. 50 sub: »gawi"; bij te voegen achter doodenfeest: »ook het feest zelf".

Pag. 50 bij te voegen tusschen de woorden: »gĕdah" en »gĕdĕbong": »gĕdang = koe(w)ăt I".

Pag. 51 bij te voegen de woorden: »gĕli" en »gĕlinggaman": »gĕligir, mopperen".

Pag. 51 sub: »gĕloebor"; bij te voe-

gen: »II (mĕ)'nggĕloebor; heen en weder schudden van het lichaam".

Pag. 51 staat: »gĕloegoh"; moet zijn: »gĕloegoq".

Pag. 51 te doen vervallen: »gĕloemot, I..... koude (J)" en »II gĕmoeloemot ..... school visch".

Pag. 51 bij te voegen tusschen de woorden: »gĕloempaj" en »gĕloendi": »gĕloempoek; hoop, groep, school".

Pag. 51 sub: »gĕloetar"; bij te voegen: »II zich losrukken; III (mĕ)'nggĕloetar = (mĕ)nggĕloebor (zie: »gĕloebor II")".

Pag. 51 staat sub: »gĕmĕli(j)'oh (B)"; »zich in bochten bewegen (J)" moet zijn: »zich langzaam en in bochten bewegen".

Pag. 52 bij te voegen tusschen de woorden: »gĕmĕli(j)'oh" en »gĕmĕnim": »gĕmĕloemon = gĕloempoek en goembol I".

Pag. 52 sub: »gĕrawĕ"; bij te voegen: »pĕnggĕrawĕ (B), pĕnggĕrawaw (S); iemands liefje; II (mĕ)'nggĕrawĕ (B), ook overspel plegen".

Pag. 52 sub: gĕrgadji"; bij te voegen: »gĕrgadji pĕnĕtaq, groote zaag; gĕrgadji sĕmar, korte zaag".

Pag. 53 sub: »gĕrindĕ', bij te voegen: »II gĕrindĕ (B), (mĕ)nggĕrindĕ, bij onraad op de vlucht gaan van dieven voordat de diefstal heeft plaats gehad".

Pag. 53 bij te voegen tusschen de woorden: »gĕgrisiq" en »gĕgrit": »gĕrit; gĕrit gĕrit, het dansen inz. bij »gawi'ăn" (zie »gawi" II)".

Pag. 53 bij te voegen tusschen de woorden: »gĕroedi" en »gĕroelang": »gĕroegol, houten hok onder eene rijstschuur aangebracht, om daarin krankzinnigen op te sluiten".

Pag. 53 staat: »geroening"; moet zijn: »gĕroening".

Pag. 53 sub: gĕtang"; bij te voegen achter »lĕmang": »(zie dit woord)".

Pag. 53 sub: »gĕtok"; bij te voegen: »gĕtok'ajiq (B), gĕto'ăq 'aji'ăq (S), e. s. v. varkensverschrikker op sawahs".

Pag. 54 bij te voegen tusschen de woorden: »gilir" en »gimbar"; »gilongan (B), (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd) = boedi".

Pag. 54 sub: »gimbar"; bij te voegen achter »gandjar": »II".

Pag. 54 bij te voegen tusschen de woorden: »gitar" en »go'ăq": »gitjaq; [in rĕdjong's (zie dit woord) voorkomende] = boehong".

Pag. 55 staat: »goejoe = 'adjok"; moet zijn: »goejoe; gevoel van vermoeidheid, afgematheid".

Pag. 55 sub: »goelaj" het woord: »natte" te doen vervallen.

Pag. 55 sub: »goembol" staat: »I = kĕroebong"; moet zijn: »I hoop, groep, school".

Pag. 55 bij te voegen tusschen de woorden: »goendaj" en »goendjaq": »goendiq; slavin-concubine; boedaq goendiq, een kind uit dat concubinaat geboren".

Pag. 56 sub: »goenong" bij te voegen tusschen: [bĕlirang (S)]" en »vulcaan": »ook goenong mĕrapi"; en achter het woord »vulcaan": »goenong 'api; eereboog van bamboe en jonge klapperbladeren".

Pag. 56 bij te voegen tusschen de woorden: »goepoh" en »goeris": »goeraw, (zelden in de spreektaal gebezigd); (mĕ)'nggoeraw, zich bewegen".

Pag. 56 bij te voegen sub: »goetji": »steenen of aarden pot".

Pag. 56 bij te voegen sub: »goetjoh": »II tindjoe".

Pag. 57 bij te voegen sub: »hoek*o*m"; hoek*o*man (ĕ)'ntantah; (in de spreektaal niet meer gebezigd), bloedgeld ten bedrage van de halve »bang*o*n", »(zie dit woord)".

Pag. 57 bij te voegen tusschen de woorden: »ibĕ" en 'iboe": »ibĕl*i*s; = bĕl*i*s I".

Pag. 57 bij te voegen tusschen de woorden: »ib*o*ng" en »'idang": »'idah; ngidah = sĕmant*o*ng II; njĕmant*o*ng".

Pag. 57 bij te voegen sub: »'idang II": »'idang 'a*gr*i, dagelijks".

Pag. 57 staat sub: »'idap": »pĕmboelĕ" en »sĕmbab"; moet zijn: »pĕrboelĕ" en »njĕmbab".

Pag. 57 bij te voegen sub: »'idap" tusschen de woorden: »bloedspuwing" en »palaq": »'oendangan, eene ziekte door geesten veroorzaakt".

Pag. 58 bij te voegen sub: »'id*o*p"; »'id*o*p malang, gezegd van vrouwen, die steeds levenlooze kinderen ter wereld brengen of wier kinderen op jeugdigen leeftijd sterven".

Pag. 58 bij te voegen sub: »'ikan" tusschen de woorden: »kĕli" en »kĕpa*gr*": »(ook djangg*o*t kĕli)"; en tusschen de woorden: »bil*i*s" en »kĕli": »djĕdjoel*o*ng".

Pag. 58 bij te voegen tusschen de woorden: »'ik*o*t" en »'ilaq": 'ilang = lĕng*i*t".

Pag. 58 bij te voegen tusschen de woorden: »'il*o*q" en »'iman": »'imam; voorganger bij den openbaren godsdienst", en tusschen de woorden: »'iman" en »'imbang": »'imban; 'imban 'imban, nauwlettend, nauwgezet nagaan bijv. of iets ontbreekt".

Pag. 59 bij te voegen sub: »'inang" tusschen de woorden: »toewĕ boedjang (B)" en »bij";: en »toewĕ gad*i*s".

Pag. 59 bij te voegen sub: »'inaq"; »lah lamĕ (B) [lamaw (S)] nginaq matĕ (B), [mataw (S)] 'a*gr*i; gezegd van iemand op vergevorderden leeftijd; pĕnginaq'ăn, ook een teeken van rouw".

Pag. 59 sub: »'indĕ'ăn"; dit woord te doen voorafgaan door de woorden: »'indĕ (B), 'indaw (S), meer in gebruik is:".

Pag. 59 bij te voegen tusschen de woorden: »'inggĕ" en »'inggoe": »'innger*i*s; Engelsch".

Pag. 60 bij te voegen tusschen de woorden: »'ing*ogr*" en »'ini": »'ingsan (B) = tjajĕ (B)".

Pag. 60 bij te voegen tusschen de woorden: »'intar" en »insan": »'int*i*ng; licht niet zwaar".

Pag. 60 bij te voegen sub: »'insan": »II, een scheldwoord".

Pag. 60 bij te voegen sub: »'ipang" achter het woord: »'ip*o*q": »(zie dit woord)".

Pag. 60 bij te voegen tusschen de woorden: »ip*o*n" en »'ip*o*q": »'ip*o*ng; overrijp van de salivrucht".

Pag. 61 sub: »kadjang" staat: »kadjang boeb*o*ng"; moet zijn: »kadjang moeb*o*ngan".

Pag. 61 bij te voegen tusschen de woorden: »kadjang" en »kadji'ăn": »kadji, het uitspreken van een gebed op de begraafplaats".

Pag. 61 sub: »ka'*i*n" bij te voegen tusschen de woorden: »diwan t*i*q'oelat (B)" en »gindawsoeli" (S): »djĕrm*i*n".

Pag. 62/63 sub: »kajoe"; bij te voegen tusschen de woorden: »gap*o*q" en »gĕroentang": »gĕlam"; staat: »goer*o*h (B) . . . . . (zie dit woord)"; lees: goer*o*h (B), goero'ăh (S), waarvan de vruchten gebruikt worden voor de »pĕ*gr*obatan" (zie dit woord) en het hout voor rijstblok

en stamper"; staat: »marpojan" moet zijn: »mĕ*gr*pojan"; bij te voegen tusschen de woorden: sĕri(j)'ăn" en »singgah": »simba*gr* koeb*o*ng (goed timmerhout)".

Pag. 63 sub: »kakap" bij te voegen: »II = pigang (in de spreektaal zelden gebezigd)".

Pag. 64 bij te voegen tusschen de woorden: »kampang" en »kampĕ'ăn": »kampĕ (B), kampaw (S); ngampĕ (B), ngampaw (S), uitpersen".

Pag. 64 sub: »kamp*i*q" bij te voegen achter het woord »*gr*oembaj": »(zie dit woord)".

Pag. 64 sub: »kandang" bij te voegen achter het woord »salang": »lintang; tĕgaq; rantjang; tanggal*o*ng".

Pag. 64 sub: »kand*i*q", de woorden: »zie koer*o*ngan" te doen vervallen.

Pag. 64 bij te voegen tusschen de woorden: »kant*i*n" en »kantjĕ": »kant*i*p = goent*i*ng".

Pag. 65 bij te voegen tusschen de woorden: »kant*o*r" en »ka'*o*p": »ka'*o*m, afstammelingen van één overgrootvader".

Pag. 65 sub: »kapaq" bij te voegen: »kapaq sĕriboe; ons »stuivertje wisselen".

Pag. 65 sub: »kap*ogr*"; bij te voegen: »kap*ogr*an, kalkdoosje".

Pag. 65 sub: »karap", het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 65 staat sub: »ka*gr*at"; »I (B), plooi van een' vetten nek (J)"; moet zijn: »(B) rheumatiek".

Pag. 66 sub: »ka*gro*t" het »vraagteeken" achter het woord: »kĕbat" te doen vervallen.

Pag. 66 bij te voegen tusschen de woorden: »kasah" en »kasang": »kasaj; het door jongelingen en jonge meisjes begeleiden van bruid en bruidegom naar de badplaats, alwaar zij gezamenlijk een bad nemen".

Pag. 66 bij te voegen tusschen de woorden: »kasaj" en »kasang": »kasam ingezouten vleesch of visch en met rijst in gisting gebracht".

Pag. 66 sub: »katĕ" bij te voegen achter de woorden: »katĕ (ĕ)'ntas pinggal": »(in de spreektaal niet gebezigd)".

Pag. 67 sub: kĕbaw"; bij te voegen achter »bimbang": »(zie dit woord").

Pag. 68 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕdĕmp*o*ng" en »kĕdi(j)ăt": »kĕdi(j)'ăn, vervolgens, daarna, achter, later na".

Pag. 68 sub: »kĕdjat"; bij te voegen: »II ngĕdjat; ngĕdjat poesat, den navel afbinden".

Pag. 68 sub: »kĕdj*o*t" bij te voegen: »kĕmĕdj*o*t, hartaderslag".

Pag. 68 staat: »kĕkĕd*o*q (B), zie: kĕd*o*q kĕkĕlah (S)"; moet zijn: kĕkĕd*o*k (B), kĕkĕlah (S) = bi(j)'ăsĕ (B)".

Pag. 68 sub: »kĕkawang" bij te voegen tusschen: »vruchten" en »(J)": »door den wind".

Pag. 69 bij te voegen tusschen de woorden: kĕki*gr*ĕ" en kĕkit*i*r": »kĕki*gri*h (B), e. s. v. vogelverschrikker".

Pag. 69 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕki*gri*h" en »kĕkitir": »kĕkis*i*k, e. s. v. vogel".

Pag. 69 bij te voegen sub: »kĕk*o*q" (B), kĕko'ăq (S): »III ngĕk*o*q (B), [ngĕko'ăq (S)] = ga*gro*t".

Pag. 69 staat sub: »kĕlam pagi": (zie dit woord)": moet zijn: »(zie »ra*o*t").

Pag. 70 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕlĕbis" en »kĕlĕd*o*n": »kĕlĕboe, uterus".

Pag. 70 sub: »kĕlĕnt*o*ng" te doen vervallen: »I = kĕlĕbi (?)".

Pag. 70 staat: »kĕlĕpat (B) . . . . . os (J)" moet zijn: »kĕlĕpat I = tjoeping sapi (zie die woorden); II kĕlĕpat kĕlĕpat, slingeren van de kwabben van een os (J)".

Pag. 70 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕlĕpaq" en »kĕlĕpit": »kĕlĕping; hulptelwoord gebruikt bij het optellen van stroocigaretten, papier".

Pag. 70 staat: »kĕli(j)'ăng en ngĕli(j)'ăng"; moet zijn: »kĕli(j)'ăt" en »ngĕli(j)'ăt".

Pag. 70 te laten vervallen: »kĕloempoek; hoop, groep".

Pag. 70 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕloejaq" en »kĕloelot": »kĕloelĕ (*B*); in rĕdjong's (zie dit woord) voorkomende = tĕtap".

Pag. 71 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕmalong" en »kĕmang": »kĕman; e. s. v. eetbare waterplant".

Pag. 71 staat sub: »kĕmboehong": e. s. v. »kasam (zie dit woord), van rijst", moet zijn: e. s. v. »kleine riviervisch inz. voor »kasam" (zie dit woord) gebezigd".

Pag. 71 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕmboehong" en »kĕmboe(w)'aj": »kĕmboelaw"; e. s. v. »bigra" (zie dit woord).

Pag. 71 bij te voegen sub: »kĕmbong"; III grove uitdrukking voor zwanger zijn".

Pag. 71 staat sub: »kĕmĕdjot": grondwoord »kĕdjot; (?) hartaderslag" moet zijn: »zie kĕdjot".

Pag. 71 staat: »kĕmĕrĕngihan"; moet zijn: »kĕmĕrĕnjanan".

Pag. 72 sub: »kĕnĕ" bij te voegen tusschen »kippencholera" en »tawar": »santingan, onvruchtbaar worden van eene vrouw tengevolge van een bezweringsformulier".

Pag. 73 sub: »kĕnjang"; bij te voegen: »vol, gevuld van eene rijstschuur".

Pag. 73 sub: »kĕran"; te doen vervallen: »(volgens (J.) elke stookplaats buiten het huis)".

Pag. 74 staat sub: »kĕrdi": = »boengkas" (?); moet zijn: »open van eene omheining".

Pag. 74 te doen vervallen: »kĕgrĕt" (?).

Pag. 75 sub: »kĕgroebot" bij te voegen: »(de Rafflesia Arnoldii)".

Pag. 75 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕgrok" en »kĕroliq": »kĕrokaq = tjoentang".

Pag. 75 bij te voegen sub: »kĕsĕnĕ": »ook een tabaksdoosje met spiegel".

Pag. 76 sub: »kĕtot" te doen vervallen: »[ook: tjantil (*S*)]".

Pag. 77 sub: »kibar" bij te voegen: »III het over den grond verspreid liggen van padi of rijstkorrels tengevolge van het vallen van de »bakĕ (zie dit woord)".

Pag. 77 de zinsnede: »kidjah . . . . grond (J.)" te doen vervallen.

Pag. 77 sub: »kikis" bij te voegen: »kikis sĕkoelak, juist tot den rand toe gevuld".

Pag. 78 bij te voegen tusschen de woorden: »kiligr" en »kilong": »kiloh (B); zie »kintjang".

Pag. 78 sub: »kimbang" bij te voegen: »II voor iets waar men niet durft binnengaan, heen en weer draaien; aarzelen om binnen te treden".

Pag. 78 bij te voegen tusschen de woorden: »kinjaw" en »kinting": »kintang = 'angkat I".

Pag. 78 bij te voegen tusschen de woorden: »kintjah" en »kintjat": »kintjang; gew. kintjang kiloh (B), verstand en wijsheid (het mal. akal boedi)".

Pag. 79 bij te voegen tusschen de woorden: »kitjap" en »kitjiq": »kitjaq;

bĕkitjaq, doorweekt zijn van den grond".

Pag. 79 sub: »kiwĕ"; te doen vervallen: »I oneven (J); II".

Pag. 79 bij te voegen tusschen de woorden: »koebit" en »koebong: »koebor; graf".

Pag. 79 sub: »koedap" te doen vervallen: »[volgens (J) koedapan]".

Pag. 79/80 bij te voegen tusschen de woorden: »koedĕ" en »koedis": »koedih (B) = wali".

Pag. 80 bij te voegen tusschen de woorden: »koedis" en »koedjor": »koedoh (B) = kĕkĕdoq (zie kĕdoq)".

Pag. 80 sub: »koedjor" bij te voegen: »sĕpĕndjoelokan koedjor, eene lengtemaat nl. de afstand van de punt van eene lans, welke men omhoog gehouden heeft, tot aan den voet langs eene rechte lijn gemeten".

Pag. 80 sub: »koejat"; bij te voegen achter: »kĕloejaq": »II".

Pag. 80 sub: »koekos"; bij te voegen: »ngoekos, in damp koken, gaar stoomen".

Pag. 80 sub: »koelaj"; bij te voegen: II = galaw: tĕkoelaj = tĕgalaw".

Pag. 80 bij te voegen tusschen de woorden: »koelagr" en »koelat": »koelagran, groot huwelijksfeest".

Pag. 81 bij te voegen tusschen de woorden: »koelon" en »koelot": »koelop (B) = patoq".

Pag. 82 sub: »koempol" bij te voegen: »koempol rasan (in de spreektaal niet meer gebezigd). = rapat".

Pag. 82 bij te voegen tusschen de woorden: »koengkon" en »koening": »koengkong; een lange stok van bamboesriet, waaraan goedaardige krankzinnigen bij de behandeling binnenshuis worden vastgebonden.

Pag. 82 sub: »koening" bij te voegen: »koening 'alap; lichtgeel".

Pag. 82 sub: »koentjom" staat: »(volgens J) = koentom" moet zijn: »bloemknop".

Pag. 83 te laten vervallen de woorden: »koerong" en »koerongan" en in de plaats daarvan te stellen: »koerongan; besloten ruimte, hok, kooi; ook de slaapplaats van de vechthanen binnen de woning".

Pag. 83 sub: »koegrot"; bij te voegen achter »steentje": »of met den vezeligen bast van den kokosnoot".

Pag. 85 sub: »lajah"; het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 85 sub: »lajar" bij te voegen: »II lĕlajar; een scherm van »bĕbasan" (zie dit woord), om zich tijdens het oogsten tegen de zonnewarmte te beschutten".

Pag. 85 sub: »lajong"; bij te voegen achter: »II": »mĕlajong".

Pag. 85 staat: »laliq"; moet zijn: »lalik".

Pag. 85 sub: »lambaj"; staat: »pĕlambaj 'awaq, gezegd van iemand, ... dekken (J)"; moet zijn: »pĕlambaj 'awaq, een »sĕlindang" op het bloote bovenlijf om den hals geslagen of over den schouder gehangen".

Pag. 86 bij te voegen tusschen: »landas" en »landjaran": »landjang"; niet vruchtdragend van een pinangpalm".

Pag. 86 sub: »landjoe" bij te voegen: »II bĕlandjoe = bĕdjalan (zie djalan)".

Pag. 87 sub: »langgoq" bij te voegen tusschen de woorden: »langgo'ăq" en »verwaand": »mĕlanggoq (B), mĕlanggo'ăq (S)".

Pag. 87 bij te voegen tusschen de woorden: »lantaj" en »lantang": »lan-

tak; mĕlantak = noedjah, (zie »toedjah").

Pag. 87 bij te voegen tusschen de woorden: »lantang" en »lant*i*ra": »lant*i*ng; mĕlant*i*ng, over iets heen wippen".

Pag. 87 sub: »lapan"; bij te voegen: »II lapan sĕmbahan (in de spreektaal zelden gebezigd), gestolen goederen".

Pag. 87 de zinsnede: »lapaw..... goederen" te doen vervallen.

Pag. 87 staat: »laqtjo'ăn"; lees: »laqtjo(w)'ăn".

Pag. 88 staat: »lĕboe; zie toet*ogr*an" moet zijn: »lĕboe = 'asal; zie ook toet*ogr*an".

Pag. 89 bij te voegen tusschen de woorden: »lĕlap" en »lĕla*gr*oe": »lĕlaq; (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd) = toeroen".

Pag. 89 sub: »lĕlĕd*o*ng"; achter »tjĕndanĕ" (B) bij te voegen: »(zie dit woord)".

Pag. 89 bij te voegen tusschen de woorden: »lĕli(j)ĕ" en »lĕloeb*o*n": »lĕlingg*i*han (zelden lingg*i*han), gezegd van iemand, die zich een-hem niet toekomenden titel aanmatigt".

Pag. 89 sub: »lĕmas"; bij te voegen: »III, loopende neus".

Pag. 90 sub: »lĕmb*o*t" bij te voegen: »II = litaq".

Pag. 90 sub: »lĕmp*o*h" bij te voegen: »ook = lĕmb*o*t".

Pag. 90 sub: »lĕmp*o*q" bij te voegen: »ook, een pap van geneeskrachtige kruiden en bladeren".

Pag. 91 sub: »lĕpaq" te doen vervallen: »neerhangend zooals eene vlag bij windstilte (J)" en in de plaats daarvan te stellen: »zittend met neerhangende beenen, zoodat ze den grond raken".

Pag. 91 sub: »lĕpas", bij te voegen: »kĕlĕpasan, ingang van de scheede".

Pag. 91 bij te voegen tusschen de woorden: »lĕsat" en »lĕsoe": »lĕs*i*ng, (B) ook »ris*i*ng; mĕlĕs*i*ng, sterk prikkelend van den neus".

Pag. 91 bij te voegen tusschen de woorden: »lĕsoe" en »lĕtan": »lĕs*o*ng; rijstblok".

Pag. 91 het woord »li(j)'ăh" moet geplaatst worden tusschen de woorden: »lih" en »li(j)ăng" en het woord »li(j)'ă*gr*" tusschen de woorden: »li(j)'ăng" en »li(j)*o*ng".

Pag. 91 staat sub: »li(j)ă*gr* kĕbaw'ăn; »ophooping van vet in den nek; aan uiteinden dun in het midden dik (J)" moet zijn: »kropgezwel in zijn eerste stadium".

Pag. 92 sub: »lindjang"; bij te voegen: »bĕlab*o*h lindjang (B), gezegd van een meisje dat de ± 15 jaren gepasseerd is".

Pag. 92 bij te voegen tusschen de woorden: »linggang" en »lingg*i*s": »lingg*i*han; zie lĕlingg*i*han".

Pag. 93 sub: »ling*o*q II" het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 93 sub: »lipat I"; bij te voegen: »lipat kadjang"; »zie »toe*gr*on".

Pag. 93 sub: »lipat II" staat: »mĕlipat lipat"; moet zijn: »ngĕlipat lipat".

Pag. 93 sub: »lipat"; bij te voegen: »III ngĕlipati salah, het zoenoffer te brengen door het kind, dat zijne ouders geslagen heeft".

Pag. 93 sub: »lip*o*ng" te doen vervallen: »I overrijp van de salivrucht; II [volgens (J): lip*i*ng (B)]".

Pag. 93 te doen vervallen: »litji (B) ..... over (J)".

Pag. 94 staat sub: »loel*o*p": »voordat ze geklopt is"; moet zijn: »nadat ze geklopt is".

Pag. 94 sub: »loemos"; staat: »boelos"; moet zijn: »boelos II".

Pag. 94 sub: »loempang" bij te voegen: »vgl. pasoe".

Pag. 94 sub: »loendang": »I" en »II" te doen vervallen en bij te voegen achter »kloven": »van die vrucht".

Pag. 94 achter het woord »loendjok" te plaatsen: »(S)".

Pag. 94 sub: »loengaj"; bij te voegen: »mĕloengaj, een begin maken met een werk; (aanvangwerkzaamheden)".

Pag. 94 sub: loenggoq", staat: »toempoq (B)" moet zijn: »koempol".

Pag. 94 bij te voegen tusschen de woorden: »loentjat" en »loentjong": »loentjo'ăq (S) = na'iq".

Pag. 95 sub: »los"; bij te voegen: »loods".

Pag. 96 bij te voegen tusschen de woorden: »madjal" en »madjoe": »madjĕlis = mĕdjĕlis".

Pag. 96 sub: »makam" achter het woord »graf" bij te voegen: »inz. van afgestorvenen, die reeds geruimen tijd overleden zijn".

Pag. 96 sub: »makan" staat: »nassi 'agri" moet zijn: »nasi 'agri"; bij te voegen tusschen de woorden: »bĕkĕrong" en »boentaq": »of".

Pag. 96 sub: »makan"; staat: »loewan groemah, een ceremonie bij het huwelijksfeest" moet zijn: »doelang boenting, loewan groemah; ceremoniën bij het huwelijksfeest".

Pag. 96 sub: »makan" achter: »makanan, spijs", bij te voegen: »mĕmakan, zich te goed doen aan een overvloed van spijzen, smullen van een overdaad van spijzen".

Pag. 96 staat: »mali; kĕmaliăn" moet zijn: »mali; pĕmali (ook kĕmali'ăn)".

Pag. 96 sub: »maling"; bij te voegen: »maling digri, schaken".

Pag. 96 bij te voegen tusschen de woorden: »mamaq" en »mamih": »mambaq = (ĕ)'mbaq".

Pag. 96 bij te voegen tusschen de woorden: »mambap" en »mamih": »mamboe; geur, reuk".

Pag. 96/97 bij te voegen tusschen de woorden: »mamih" en »mampos": »mamong = poerik".

Pag. 97 sub: »mamih" te doen vervallen het »vraagteeken".

Pag. 97 sub: »mandĕsi(j)'ĕ"; te plaatsen achter »mandawsi(j)'ăw": »(S)".

Pag. 97 sub: »mandi" bij te voegen: »mandi bĕkasaj; het »langigr" (zie dit woord) van bruid en bruidegom om den echt vruchtbaar te doen zijn".

Pag. 97 sub: »mantan"; staat: »gewoonlijk"; moet zijn: »eertijds".

Pag. 97 bij te voegen tusschen de woorden: »ma'ong" en »mapaq": »mapap, de stuiptrekkingen van een geslachte kip".

Pag. 97 bij te voegen tusschen de woorden: „mapaq" en »mapoq": »mapar (gew. maparan); klateren van een waterval".

Pag. 97 bij te voegen tusschen de woorden: »magraq" en »marĕ"; »mardikĕ (B), eertijds een hoofd in de Bĕsĕmah oeloe mannaq (Pasoemah oeloe manna) dat in rang boven den pasirah stond en in hoogste instantie recht sprak".

Pag. 97 bij te voegen tusschen de woorden: »mari(j)'ăm" en »mas": »marlah = marĕlah".

Pag. 97 sub: »masam III" het vraagteeken te doen vervallen.

Pag. 98 bij te voegen tusschen de woorden: »matjan" en »mĕdjĕlis": »matoh = gĕdoq II".

Pag. 98 sub: »mĕdjĕlis" bij te voegen: »inz. van de eersten en aanzienlijken in den lande".

Pag. 98 bij te voegen tusschen de woorden: »mĕkam" en »mĕkoq": »mĕkar; een weinig ontloken van een bloem".

Pag. 98 bij te voegen tusschen de woorden: »mĕlakinkon" en »mĕlalagr": »mĕlakit; gezegd van een volijverigen persoon".

Pag. 99 sub: »mĕndalĕ" te doen vervallen: »kring om maan of zon" en in de plaats daarvan te stellen: »zie kĕrong".

Pag. 99 bij te voegen tusschen de woorden: »mĕnong" en »mĕntarang": »mĕntah (B); zijn schuld niet willen bekennen".

Pag. 99 bij te voegen tusschen: »mĕntik" en »mĕradjĕ": »mĕntjit = tikos".

Pag. 99 staat sub: »mĕrak": »groote"; moet zijn: »kleine".

Pag. 99 staat sub: »mĕrih": »strot"; moet zijn: »krop".

Pag. 100 bij te voegen tusschen de woorden: »mĕroenggaj" en »mĕrong": »mĕroewap; dampen van kokend water".

Pag. 100 sub: »mĕsang" bij te voegen tusschen de woorden: »moenaw (S)" en »geest": »mĕsang boelan".

Pag. 100 staat: »mĕsĕbah"; moet zijn: »mĕsĕbih".

Pag. 100 bij te voegen tusschen de woorden: »mĕtjam" en »metoe": »mĕtjit, uitpersen, uitdrukken van pitten uit de vrucht".

Pag. 100 sub: »mi(j)'ot staat: »zie: ngi(j)'ot"; moet zijn: »snijdingen in den buik; mi(j)'ot sopaq, krampen".

Pag. 100 bij te voegen tusschen de woorden: »mi(j)'ot" en »miling": »milang: overtreden van een »pantangan" (zie dat woord)".

Pag. 101 bij te voegen tusschen de woorden: »moehol" en »moekĕ": »moehon; moehoni, het druppelen van citroensap in de oogen van een afgestorvene".

Pag. 101 sub: »moelĕ"; staat: »pojang"; moet zijn: »dalam doesoen".

Pag. 101 bij te voegen tusschen de woorden: »moenggah" en »moengkir": »moengil = poerik".

Pag. 102 bij te voegen tusschen de woorden: »mori" en »nagĕ" »nadjin; (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd), hoewel, ofschoon".

Pag 102 sub: »na'iq"; bij te voegen: »na'iq (B) [na'i'ăq (S)] (ĕ)'mbĕsaq, gezegd van een meisje tusschen de ± 8 en ± 13 jaren oud; »na'iq (B), [na'i'ăq (S)] mĕgrandjaq, gezegd van een meisje tusschen de ± 13 en ± 15 jaren oud".

Pag. 102 bij te voegen tusschen de woorden: »nam" en »nambar": »namang = tiroe".

Pag. 102 bij te voegen tusschen de woorden: »namĕ" en »nanah": »nan (S); (in de spreektaal zelden gebezigd) = djaq".

Pag. 102 bij te voegen tusschen de woorden »nanas" en »nanggar": »nang; die, dat".

Pag. 102 bij te voegen tusschen de woorden: »nangkĕ" en »naning": »nangkil; groote, grove strik om groot wild te vangen".

Pag. 102 bij te voegen tusschen de woorden: »napsoe" en »napsi": »nasar; afglijden, achteruitschuiven".

Pag. 103 sub: nĕbingan"; staat: »verkeerd verstaan (?)"; moet zijn: »opkomen van hoog water".

Pag. 103 sub: »nĕgĕri" bij te voegen: »nĕgĕri sam, waar de kwade geesten huizen".

Pag. 103 bij te voegen tusschen de

woorden: »nĕm" en »nempoh": »nĕmbang, het op luide wijze elkander toezingen van minneliederen".

Pag. 103 bij te voegen tusschen de woorden: »nĕngkoelong" en »nĕnoeroq": »nĕngkos; gebogen neerzitten van oude menschen".

Pag. 103 sub: »neranap"; bij te voegen tusschen de woorden: »vonken" en »(J)": »van bladeren etc.".

Pag. 103 bij te voegen tusschen de woorden: »nĕrining" en »ngabong": »nĕroenop; kraken".

Pag. 103 bij te voegen tusschen de woorden: »ngabong" en »ngajaw": »ngajap; gezamenlijk uit een bord eten".

Pag. 103 bij te voegen tusschen de woorden: »ngandjoe" en »ngangĕ": »ngangas; een hond spaansche peper toedienen om hem woest te maken".

Pag. 103 staat: »nganggaj (?)"; moet zijn: »nganggah; mĕnganggahi".

Pag. 103 bij te voegen tusschen de woorden: »nganggoe" en »nga'os": »nganjang; mĕnganjang = tawar III".

Pag. 104 sub: »ngarap" te doen vervallen: (ook: »ngagrap") en bij te voegen achter: »II": »ngarap mati".

Pag. 104 bij te voegen tusschen de woorden: »ngarap" en »ngasar": »ngagrap = 'iloq".

Pag. 104 bij te voegen tusschen de woorden: »ngasar" en ngawih": ngasĕ (B), ngasaw (S); door drukkingen en wrijvingen de bevalling bespoedigen".

Pag. 104 sub: »ngĕbang"; te doen vervallen: »een stervende . . . . . maken (J)" en in de plaats daarvan te stellen: » = pantaw pandjang (zie: pantaw)".

Pag. 104 bij te voegen tusschen de woorden: »ngĕbagr" en »ngĕdos": »ngĕdjaraw; gezegd van de »kĕndidaj" (zie dit woord), indien die goed in rijpe vruchten zit".

Pag. 104 bij te voegen tusschen de woorden: »ngĕroekot" en »ngĕroe(w)'it": »ngĕroelong; omkrullen".

Pag. 104 te laten vervallen: »ngi(j)'ot; . . . . . krampen".

Pag. 104 sub: »ngirap" bij te voegen: »inz. op ladangs".

Pag. 104 sub: ngirot staat: »krom van den onderarm (J)"; moet zijn: »doedoq (B) [doedo'ăq (S)] ngirot; telkens moeten verzitten, omdat men bijv. een steenpuist op het zitvlak heeft".

Pag. 105 bij te voegen tusschen de woorden: »nisogr" en »njalaq": »njagoe; geen lust meer tot eten hebben, omdat men verzadigd is".

Pag. 105 »njagroe"; dreunen . . . . . vuur" te doen vervallen en in de plaats daarvan te stellen: »njaroe; dreunen, met hevige vlagen aankomen van wind en vuur".

Pag. 105 njagroe; eene ziekte in het padigewas".

Pag. 105 bij te voegen tusschen de woorden: »njagroe" en »njatĕ": »njagrop; overhangen van takken over den weg".

Pag. 106 bij te voegen tusschen de woorden: »njĕgot" en »njĕmaq": »njĕlimbaw; iemand herhaaldelijk in de rede vallen".

Pag. 106 staat: »njĕmpĕloe"; moet zijn: »njĕmpoeloe".

Pag. 106 bij te voegen tusschen de woorden: »njĕridam" en »njĕroedjoh: »njĕrngan; (in de spreektaal niet gebezigd) = sakit".

Pag. 106 te laten vervallen: »njoegrom I voortdurende ziekte . . . . . soegrom" (?) en in de plaats daarvan te stellen: »njoegrom; in algemeenen zin een ziekte door

geesten veroorzaakt; njoe*gro*m toewĕ (B) [toe(w)aw (S)] voortdurende ziekte waarmede de man behept kan zijn tijdens de zwangerschap van zijn vrouw, omdat hij, wetende dat zijne vrouw zwanger was, nog den bijslaap met haar heeft uitgeoefend, welke ziekte ook aan den invloed der kwade geesten wordt toegeschreven".

Pag. 106 bij te voegen tusschen de woorden: »njoe*gro*m" en »noes*o*k": »noempoe (S) één van de bewerkingen der »tĕnggalaw'ăn (zie dit woord)".

Pag. 106 bij te voegen tusschen de woorden: »noempoe" en »noes*o*k": »noeriboe; (het woord is alleen bij de doek*o*ns bekend) sperma".

Pag. 106 sub: »'obat" bij te voegen: »'obat malang, het geven van dierennamen, onbetamelijke of afschuwelijke namen door de ouders aan een kind, kort na zijne geboorte, omdat hunne overige kinderen op jeugdigen leeftijd gestorven zijn, een en ander om te voorkomen, dat het kind tengevolge van den kwaden invloed der geesten hetzelfde lot zal overkomen; 'obat ngantat, een drankje in de 6e maand van de zwangerschap zoowel aan de vrouw als aan den man toegediend, om een miskraam te voorkomen".

Pag. 107 bij te voegen tusschen de woorden: 'oedji" en »'oedjong": »'oedj*i*r; ngoedj*i*r; al hetgeen men weet of hoort rondbazuinen".

Pag. 107 bij te voegen tusschen de woorden: 'oej*o*n" en »'oek*i*r": »'oekap = kĕlĕman".

Pag. 107 sub: »'oelang" staat: »II bĕ*gr*oelang"; moet zijn: »ngoelang (ook bĕ*gr*oelang)".

Pag. 108 bij te voegen tusschen de woorden: »'oemban" en »'oembaq": »'oembang; al te breed, zeer ruim".

Pag. 108 bij te voegen tusschen de woorden: »'oemb*o*l" en »'oemb*o*q": »'oemb*o*ng"; aanmatigend, snoevend (vgl. poengah)".

Pag. 108 bij te voegen tusschen de woorden: »'oempan" en »'oemp*o*t": »'oemp*i*n; eene lap of iets dergelijks om een heet voorwerp aan te pakken".

Pag. 108 bij te voegen tusschen de woorden: »'oendaq" en »'oendj*a*r": »'oend*i*h; 'oend*i*h 'oend*i*h e. s. v. gebak".

Pag. 109 sub: »'oend*o*r", bij te voegen: »'oend*o*rka(n) pĕrkarĕ (B) [pĕrkaraw (S)], eene zaak verdagen".

Pag. 109 bij te voegen tusschen de woorden: »'oengg*o*n" en »'oengkar": »'oengk*o*l; strak van overtuiging".

Pag. 109 bij te voegen tusschen de woorden: »oent*i*ng" en »'oentjang": »'oentjam; het ochtendmaal".

Pag. 109 sub: »'oentjang" het »vraagteeken achter »'oentjang 'antj*i*l doen vervallen en in de plaats daarvan te stellen: »verdraaien van woorden".

Pag. 109 bij te voegen tusschen de woorden: »'oentjoj" en »'oent*o*ng": »'oent*o*l; uitstooten bijv. een patroon uit een geweer".

Pag. 109 bij te voegen tusschen de woorden: »'oent*o*ng" en »'oent*o*t": »'oent*o*s tegen elkander stooten van vechtende dieren".

Pag. 109 sub: »'oeraj" bij te voegen tusschen: »was"; en »slap": (ook »ngoeraj").

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »'oe*gro*n" en »'oer*o*p": »'oe*gro*ng = 'or*o*ng".

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »'oesang" en »'oes*igr*": »'oes*i*m = moes*i*m".

Pag. 110 sub: »'oesaj" het »vraagteeken" doen vervallen.

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »'oewaw" en »'oewi": »'oewĕ (B), 'oewaw (S); Eva".

Pag. 111 sub: »'ograng" staat: »vrij" moet zijn: »vrije"; aan te vullen tusschen de woorden »pandeling" en »toe(w)'ĕ": »noewan; meester van den slaaf".

Pag. 112 sub: »padar" bij te voegen: »III madarka(n), iemand van gemoedsstemming doen veranderen".

Pag. 112 sub: »padi" bij te voegen: »padi (ĕ)'mpaj, padi van den jongsten oogst" en tusschen de woorden: »dĕdapogran (S) en »njamar padang": »mĕtih (B), mĕti'ăh (S) [ook (ĕ)'mbĕrĕngaw]".

Pag. 112 sub: »padjoh" bij te voegen: »pĕmadjoh (B), pĕmadjo'ăh (S); veelvraat".

Pag. 113 sub: »pagot, te doen vervallen »kĕlĕntit en in de plaats daarvan te stellen: »pantit (B) [kĕlĕntit (S)]".

Pag. 113 sub: »pajoe" bij te voegen: »het is goed, in orde, accoord".

Pag. 113 sub: »pakaj", bij te voegen: II ook = mantan, welk woord echter meer in gebruik is".

Pag. 114 sub: »pampang", bij te voegen: »II pampangan, een toestel om wilde karbouwen te temmen".

Pag. 115 sub: »panggil", bij te voegen: »II ketsen van een geweer".

Pag. 115 sub: »pangkal" staat: »bimbang, degene die een feest geeft"; moet zijn: »bimbang, gawi(j)ăn etc.; degene die een feest geeft".

Pag. 115 bij te voegen tusschen de woorden: »pangkatan" en »pangkoe": »pangking; slaapbank, brits".

Pag. 116 sub: »pantjang" bij te voegen tusschen de woorden: »staak"; en »pantjang (ĕ)'mpat": »pantjang soelĕ (B) = soelĕ"; »II candidaat bij een hoofdenverkiezing".

Pag. 116 sub: »pantjogr" bij te voegen: »mantjogr; zie tjoetjogr".

Pag. 117 bij te voegen tusschen de woorden: »pagraj" en »parang": »param; (meer in de Passarstreken in gebruik) = 'oegras".

Pag. 117 sub: »parang" bij te voegen: IV zie »toegron".

Pag. 117 sub: »paras" de beide »vraagteekens" doen vervallen.

Pag. 117 bij te voegen tusschen de woorden: »paraw" en »parintah": »parboelĕ (B): (in de spreektaal niet gebezigd) = boehong".

Pag. 117 sub: »pasang" bij te voegen: »II pasang sangi; gelofte doen aan de goden; III pasangan (S), het »bĕlangigr" (zie »langigr") van een zwangere vrouw tijdens eene ziekte om een miskraam te voorkomen".

Pag. 117 sub: »pasat" bij te voegen: »II naastbestaande".

Pag. 118 sub: »pati" bij te voegen achter »santĕn": »ook de melkachtige stof, vloeiende uit enkele planten of heesters", en tusschen de woorden: »bloedschande" en »lĕsaj": »(ĕ)'ndjadi, geslachtelijke gemeenschap van personen (buiten echt), die met elkander een huwelijk kunnen aangaan".

Pag. 118 sub: »pating" staat: »(zie dit woord)"; moet zijn: »(zie die woorden)"; en »labah"; moet zijn: »lĕbah".

Pag. 118 sub: »patjang" bij te voegen: »II (S) = bĕndon".

Pag. 118 sub: »pĕdang" bij te voegen: »sĕpĕngawihan (B) [sĕpĕngawajan (S)] pĕdang; een lengtemaat nl. de afstand van de punt van een zwaard (of

sabel) dat (dien) men omhoog houdt, tot den voet, langs een rechte lijn gemeten".

Pag. 118 sub: »pĕdjĕrĕ" bij te voegen: zie ook »mati".

Pag. 118 sub: »pĕdoman" bij te voegen: »II ook = tjĕnongan".

Pag. 119 sub: »pĕlĕli'oq'ăn" te doen vervallen: »boven den riem (J)".

Pag. 120 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕmatang" en »pĕmĕndaq": »pĕmboetol; wetsteen voor kunstsporen van vechthanen gebezigd".

Pag. 120 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕmĕtong" en »pĕmindoe": »pĕmi(j)'ĕ (B), pĕmi(j)'aw (S); spreekwoord".

Pag. 120 sub: »pĕmindoe" bij te voegen achter het woord »geheven": welke »koedjor" aan den naasten bloedverwant van den verslagene moest worden ter hand gesteld".

Pag. 120 sub: »pĕmoentjĕ'ăn" bij te voegen: de »badjoe", »sampang" en andere lijfgoederen, welke als »kĕkas" (zie dit woord) worden medegegeven".

Pag. 120 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕnangan" en »pĕnatih": »pĕnanĕ (B), pĕnanaw (S) = soesah".

Pag. 121 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕndjoeloq" en »pĕndok": »pĕndjoerit; gezegd van een vechthaan, die bij het hanenkloppen steeds de overwinning behaalt".

Pag. 121 sub: »pĕngong" het »vraagteeken" en de woorden: »onthutst, ontsteld, verbaasd" te doen vervallen en in de plaats daarvan te stellen: » = sĕdot I".

Pag. 121 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕntas" en »pĕntjang": »pĕnting; spatten maken met water middels duim en middenvinger".

Pag. 121 sub: »pĕntjang" staat: »gawi'ăn"; moet zijn: »gawi(j)'ăn".

Pag. 121 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕntjang" en »pĕntjaq": »pĕntjantjang"; een »tikagr" (zie dit woord) na de begrafenis gehangen aan den nok van het sterfhuis".

Pag. 121 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕntjaq" en »pĕntjĕtjap": »pĕntjĕndaj"; iets wegnemen en het later teruggeven".

Pag. 121 sub: »pĕpaq" de woorden: »(volgens (J): sĕpaq)" en »(volgens (J): sĕpaq kĕmot) te doen vervallen en in plaats van: pĕpaq kĕmot" te lezen: pĕpaq kimot".

Pag. 122 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕranggi" en »pĕrangkap": »pĕranggo'ăn = pĕmbasĕ (B)", zie: »basĕ (B)".

Pag. 122 sub: »pĕrapas" bij te voegen: »bij het »dabong" (zie dit woord) in gebruik".

Pag. 123 sub: »pĕrimponan" het vraagteeken te doen vervallen.

Pag. 123 sub: »pĕgrot" bij te voegen: »pĕgrot bawaj = pĕmadjoh; zie padjoh (B)".

Pag. 124 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕtĕ" en »pĕti": »pĕtĕloe; een driemaal gedraaid (gewonden) koord van »poelas" (zie dit woord)".

Pag. 124 »pĕtĕri = bĕtĕri".

Pag. 124 sub: »pĕtiq" het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 124 sub: »pikat" bij te voegen: II pikat 'ajiq (B) ['aji'ăq (S)]; e. s. v. waterjuffer".

Pag. 125 sub: »pinang" bij te voegen: »pinang bĕrangkaj; een tros pinangnoten, behoorende tot de onmisbare bestanddeelen van eene offerande".

Pag. 125 bij te voegen tusschen de woorden: »pindah" en »pindĕkawan": »pindanan; het stokje in een vogelkooi".

Pag. 125 sub: »pingas" te doen vervallen: »bĕdjawir".

Pag. 125 sub: »pinggan" staat: »tjapa"; moet zijn: »tjapa(h)".

Pag. 125 te doen vervallen: »pingih (B)...... of dieren (J)".

Pag. 126 te doen vervallen: »pipi; e. s. v. hout (?)".

Pag. 126 staat: »pisar I" en »pĕmisaran" moet zijn: »pisar (ook »pisagr) I" en »pĕmisaran (ook »pĕmisagran)"; sub »III" staat »voet" moet zijn: »hiel".

Pag. 126 bij te voegen tusschen de woorden: »piting" en »pitjaq": »pitis = pĕgrot moedĕ (B)"; zie »pĕgrot".

Pag. 127 sub: »poedji" bij te voegen tusschen de woorden: »prijzen" en »poedji moedji": »lofzang van den »djoeroe tinggi" (zie »djoeroe") bij het inzamelen van was en honig" en: »II ook het beweenen van een doode" (vgl. »mĕrandaj": zie »randaj III").

Pag. 127 staat: »poedotan (?)"; moet zijn: »poedotan, opium-, tabaks-, cigaren- of cigaretten-pijp".

Pag. 127 bij te voegen tusschen de woorden: »poegoq" en poejoh": »poehon (B), poe'on (S) = poekoq (B); zie ook »toetogran".

Pag. 127 sub: »poekoq" bij te voegen: »oorsprong, hoofdzaak en: »poeko'ăq kĕrdjaw (S); gastheer".

Pag. 128 bij te voegen tusschen de woorden: »poengkaq" en »poengkor": »poengkas; gewoonlijk poengkas moeloet (ook kĕmoeloetan), gezegd van personen, die er steeds op uit zijn iemand in de rede te vallen; vgl.: »njĕlimbaw".

Pag. 128 bij te voegen tusschen de woorden: »poentong" en »poepoh": »poepo'ăq (S); e. s. v. pap".

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »potong" en grabal": »rabaq = bangĕ (B)".

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »radang" en »gradjang": »radjahan; een formulier gegrift op een stuk lood, hetwelk aan de »tjaq gĕndit (zie »tjaq I") wordt gehangen".

Pag. 130 sub: »radjĕ" bij te voegen: »radjĕ 'ikotan (B) = bĕringin moedĕ (B); zie »beringin III".

Pag. 130 sub: »ragi" bij te voegen: »ngalih ragi (B), gezegd van vrouwen, die, na eerst alleen meisjes of jongens ter wereld te hebben gebracht, ten laatste van een jongen of een meisje bevallen".

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »rahi" en »ra'ih": »gra'ib; plotseling als geest uit het aardrijk verdwijnen".

Pag. 130 sub: »rajaq" bij te voegen: »zonder een bepaald doel van de eene plaats naar de andere gaan".

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »rajoe" en »rakit": »grakat; een vrouwenfiguurtje van rijstmeel vervaardigd".

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »ramas" en »grambah": »gramas; kneden" en »ramba; mĕramba, met een hakmes slaan, neerslaan".

Pag. 130 sub: »rambang" bij te voegen: »III bĕrambang = bĕtĕmoe (zie tĕmoe)".

Pag. 131 sub: randaj" bij te voegen: »III mĕrandaj, beweenen van een doode" (vgl. »poedji II").

Pag. 131 sub: »randĕ" bij te voegen: »randĕ (B) [randaw (S)] kĕpanasan, gezegd van eene vrouw die geene schaam-

haren heeft (men zegt, dat zulk eene vrouw haar echtgenoot spoedig door den dood zal verliezen)".

Pag. 132 staat: »*gr*ang s"; moet zijn: »*gr*ang*o*s".

Pag. 132 sub: »rantaw II" bij te voegen tusschen de woorden: »mĕrantaw" en »reizen": »heen en weer trekken".

Pag. 132 sub: »rantjak II" te doen vervallen: »e. s. v. gouden oorhanger voor jonge meisjes (J)" en in de plaats daarvan te stellen: »zie s*o*bang".

Pag. 132 sub: »rasan" bij te voegen: »rasan toewĕ (B) [toewaw (S)] of rasan pĕpaj*o*nan, het houden van eene bespreking over eene verloving door de wederzijdsche ouders buiten voorkennis van de kinderen".

Pag. 134 staat: »rĕmbas" moet zijn: »bĕrĕmbas; (ĕ)'mbĕrĕmbas".

Pag. 134 te doen vervallen: »rĕmpat; dwars naar iets toe (J)".

Pag. 134 sub: »*gr*ĕntaq" staat: »*gr*entaq *gr*ĕntaq" moet zijn: »bĕ*gr*ĕntaq *gr*ĕntaq".

Pag. 136 staat: »*gr*ĕ*gr*imbaw" moet zijn: »*gr*ĕ*gr*imban".

Pag. 136 te doen vervallen: »rĕt*o*q (B); iemand .... (J)" en: »ridj*i*h (B); opborrelen .... (J)".

Pag. 136 sub »ribang" bij te voegen: »II sterk naar iets verlangen"; »III ribang gajaw, het lokken van een meisje naar het bosch door den geest van den »boedjang", die tijdens zijn leven op het meisje verliefd was, middels het zingen van »rĕdj*o*ng's" (zie die woorden)".

Pag. 137 sub: »ri(j)'ăl" bij te voegen: »ri(j)'ăl tag*i*han, waaronder het bedrag van de nog niet uitbetaalde »koelĕ" (zie dit woord) verstaan wordt".

Pag. 137 sub: *gr*i(j)'ăng" te lezen: »*gr*i(j)'ăng = panas; mĕ*gr*(j)'ăng dadah; verhit inz. door koorts".

Pag. 137 sub: »ringgaj" bij te voegen achter »bladeren": »en vruchten".

Pag. 137 bij te voegen tusschen de woorden: »ringgaj" en »ringg*i*t": »ringgĕ; mĕringgĕ mĕlami (voorkomende in formulieren tot aanroeping van geesten), genoegen nemen met hetgeen de geesten ons aanbieden".

Pag. 137 sub: »ringg*i*t" staat: »kapas"; moet zijn: »kipas".

Pag. 138 staat: *gr*intiq (B), *gr*int*i*'ăq (S); spikkel"; moet zijn: »*gr*int*i*q (B), grint*i*'ăq (S) [gew. mĕ*gr*int*i*q (B), mĕ*gr*int*i*'ăq (S)]; spikkel, vlek, gespikkeld, gevlekt".

Pag. 138 staat: »roebĕ (B), roebaw (S); ?"; moet zijn: roebĕ (B), roebaw (S) [gew. roebĕ sĕmoekĕ (B), roebaw sĕmoekaw (S)], gave van geesten".

Pag. 138 sub: »roek*o*q" bij te voegen: »roek*o*q (B) [roeko'ăq (S)] (ĕ)'ndjadi, het stroocigaretje bij offermalen".

Pag. 138 bij te voegen tusschen de woorden: »roek*o*q" en »*gr*oelang": »roelah; ravijn".

Pag. 138 te doen vervallen »roel*o*ng; omkrullen (J)".

Pag. 140 sub: »'adak 'adak" bij te voegen: »(ook 'adaq 'adaq)".

Pag. 149 bij te voegen tusschen de woorden: »*gr*oemah" en »*gr*oembaj": »*gr*oemat; *gr*oemat pi(j)'akoe of tandaw *gr*oemat pi(j)'akoe (S) = bak*o*l bĕbĕrasan (zie »bak*o*l")".

Pag. 149 bij te voegen tusschen de woorden: »*gr*oemat" en »*gr*oembaj": »roembaj; mĕroembaj, eggen; mĕroembaj: 'aloes (S); nĕbar (S), voor den eersten en tweeden keer eggen van een »tĕnggalaw'ăn (zie dit woord)".

Pag. 149 sub: »roemĕ" het »vraagteeken" te doen vervallen en in de plaats daarvan te stellen: »haartjes tegen het beloop in".

Pag. 149 sub: »*gr*oen*i*h" achter: »regenboog" een kommapunt te plaatsen en bij te voegen tusschen de woorden »regenboog" en »inz.": *gr*oen*i*h (B) [*gr*oen*i*'ăh (S)] kapa*gr*".

Pag. 150 sub: »roer*o*ng" staat: »madjĕlis (?)" moet zijn: »kĕr*i*p".

Pag. 150 bij te voegen tusschen de woorden: »*gr*oes*i*q en »roes*o*q": roes*o*h (B); geraas, getier, opschudding".

Pag. 150 bij te voegen tusschen de woorden: »roes*o*q" en »roe(w)'ăng": »*gr*oe(w)'ăn; gezegd van een vrouwspersoon, indien de huid van borst en buik lichter gekleurd is, dan die van den rug (een teeken, dat zij veel kinderen zal baren)".

Pag. 150 staat: »*gr*otaq" moet zijn: »(ĕ)'nggĕ*gr*otaq; (mĕ)'nggĕ*gr*otaq".

Pag. 150 sub: *gr*owan" bij te voegen: »welke ook in vijvers wordt geteeld".

Pag. 151 sub: »sab*o*ng" staat: »hannengevecht"; moet zijn: »hanengevecht".

Pag. 151 sub: »sadap" bij te voegen: »njadap da*gr*ah, aderlaten".

Pag. 151 bij te voegen tusschen de woorden: »sadjĕ" en »sad*o*ran": »sadji; bĕsadji, een offermaal bereiden; sadji'ăn, een geschenk bestaande uit »nassi sibat", »goelaj bal*o*ng 'ajam", »goelaj 'ikan", »goelaj kasam", »djoewadah" en »lĕmang" (zie die woorden)".

Pag. 151 sub: »sagoe" bij te voegen: »njagoe, het inzamelen daarvan".

Pag. 151 sub: »salah" bij te voegen tusschen »njalahka(n)" en »kĕndoeri-(j)'ăn": »(in alg. zin) iets den goden aanbieden; njalahka(n)".

Pag. 152 sub: »samban" staat: »sagoe" en »=" moet zijn: »dagoe" en »zie".

Pag. 152 sub »sambat" staat: »njambat"; moet zijn: »njambatka(n); verder het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 153 bij te voegen tusschen de woorden: »sampang" en »samp*i*r": »sampaq = tĕpi".

Pag. 153 sub: »samp*i*t"; het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 153 sub: »sandar" bij te voegen: »sandar lĕmang"; zie »pĕmatang".

Pag. 153 sub: »sandĕ" bij te voegen tusschen de woorden: »verkoop (B)" en »sandĕ djemĕ": »sandĕ (B) [sandaw (S)] bĕrangkaj; men spreekt van »sandĕ (B) [sandaw (S)] bĕrangkaj, indien bij het verpanden de voorwaarde wordt gesteld, dat de ontvangen geldsom in haar geheel, dus niet bij paijementen, wordt terugbetaald, om het pand in te lossen".

Pag. 154 bij te voegen tusschen de woorden: »sant*i*ng" en »sant*o*q": »sant*i*ngan"; zie »kĕnĕ".

Pag. 155 bij te voegen tusschen de woorden: »sarĕ" en »sar*o*ng": »sa*gr*ot; de in stijfsel gedompelde vezelige bast van de klappernoot om daarmede garen te stijven (njĕmaj)".

Pag. 155 sub: »satang" bij te voegen: »II lange stok, duwboom".

Pag. 156 te doen vervallen: »sĕgoeg*o*t (S) .... kind" en in de plaats daarvan te stellen: »sĕgoeg*o*t miskraam; sĕgoeg*o*t (S): da*gr*ah, 'ang*i*n, ngarang sipat, bangkaj, njawaw; miskraam respectievelijk in de 1e en 2e, 3e, 4e, 5e en 6e, 7e en 8e maand van de zwangerschap; sĕgoeg*o*t batoe baraw (S), eene ziekte, welke onvruchtbaarheid veroorzaakt; sĕgoeg*o*t (ĕ)'mb*o*n (S), ziekte, welke een veelvuldige menstruatie veroorzaakt; [een en

ander alleen bij de doekon's bekend]".

Pag. 156 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕkang" en »sĕkapas": »sĕkapan; alle goederen van den erflater, zich bevindende buiten diens woning".

Pag. 157 sub: »selang", het »vraagteeken" doen vervallen.

Pag. 157 »sĕlĕkan; sĕlĕkan pinggang (?)" te doen vervallen.

Pag. 158 sub: »sĕloensong" bij te voegen; »ook hijmen"; sĕloensong kĕbot; ovarium met kleine opening".

Pag. 158 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕlot" en »sĕmang": »sĕmaj; njĕmaj", zie »sagrot".

Pag. 158 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕmaj" en »sĕmang": »sĕmalang = tĕpang I van een »koedjor" (zie die woorden)".

Pag. 158 sub: »sĕmat" het »vraagteeken" doen vervallen.

Pag. 158 sub: »sĕmbĕlih" bij te voegen: »II »pĕnjĕmbelihan, de oudste der »toemboek doeson" (zie »toemboek").

Pag. 159 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕmĕgi" en »sĕmĕntarĕ": »sĕmĕlap"; gewoonlijk »soelop ngan sĕmĕlap (in de spreektaal echter zelden of nooit gebezigd); slecht voorteeken".

Pag. 159 sub: »sĕmot" bij te voegen achter het woord »itam": »pandan".

Pag. 159 sub: »sĕmpal" bij te voegen tusschen de woorden: »prop" en »stop": »pĕnjĕmpal".

Pag. 160 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕndi" en »sĕndjatĕ": »sĕndjataw (S); zie »balĕ (B)".

Pag. 160 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕntak" en »sĕnti(j)'asĕ": »sĕntam; sĕntam koebogr, gezegd van iemand die onder het loopen de teenen vóór den hiel op den grond plaatst (men zegt dat zulk een persoon reeds op jeugdigen leeftijd zal sterven)".

Pag. 160 sub: »sĕntol" het »vraagteeken" doen vervallen.

Pag. 160 sub: »sĕpoh" bij te voegen: »II (B) pĕnjĕpoh tadji, datgene waarmede een »tadji" (zie dit woord) wordt ingewreven, om die vergiftig te maken".

Pag. 161 sub: »sĕram" bij te voegen: »njĕram = bĕsĕbot"; zie sĕbot".

Pag. 161 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕgrĕlop" en »sĕgrĕndi": »sĕrĕmĕ (B); [alleen in »rĕdjong's (zie dit woord) voorkomende] = goenĕ (B)".

Pag. 161 staat: »sĕrĕpil"; moet zijn: »sĕgrĕpil".

Pag. 161 sub: »sĕrgĕ" bij te voegen tusschen de woorden »panggong (B)" en »sĕrgĕ dĕrakĕ (B)": »simpang padoe (ĕ)mpat; kĕroja sĕmbilan pangkat (B)".

Pag. 161 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕridadoe" en »sĕrik": »sĕri(j)ăt; (in de spreektaal niet gebezigd), onbetrouwbaar".

Pag. 161 staat: »sĕgr(ĕ)kaj; dandanan ..... leeftocht" moet zijn: »sĕgr(ĕ)kaj; sĕgr(ĕ)kaj: dandanan, reisgoed, reisbagage; makanan, leeftocht; mati, begrafeniskosten c. a.".

Pag. 162 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕroban" en »sĕroejong": »sĕgroedam; splinter".

Pag. 162 sub: »sĕsala" te doen vervallen de woorden: »voornemen, plan" en in de plaats daarvan te stellen: »absurd, onmogelijk, het zou wat".

Pag. 162 bij te voegen tusschen de woorden: sĕsala" en »sĕsaq": »sĕsalan; gezegd van iemand, die wispelturig is, die nu eens dit, dan weder dat verlangt enz."

Pag. 162 sub: »sĕsĕlatan" bij te voe-

gen: »gezegd van boomen of heesters, onder wier vruchten zoowel rijpe als onrijpe worden aangetroffen".

Pag. 162 sub: »sibě" bij te voegen: »(zie dit woord)" en »II ook = ma'*igr* sangi; zie »ba'*igr*".

Pag. 163 sub: »simah" bij te voegen: »III (S); njimah = een groot huwelijksfeest [»koela*gr*an" (zie dit woord)] vieren".

Pag. 163 sub: »sim*o*ng" staat: »e. s. v. offer"; moet zijn: »e. s. v. kleine otter".

Pag. 164 sub: »singg*i*t" bij te voegen: »II rugvin".

Pag. 164 sub: »sir" bij te voegen: »II e. s. v. »těn*o*ng"; zie dit woord".

Pag. 164 sub: »siram" bij te voegen: »II siram 'allah, (alleen bij doek*o*n's bekend), de menschelijke vrucht in de 3e maand der zwangerschap".

Pag. 164 sub: »si*gr*ih" bij te voegen 1e tusschen de woorden: »batoe djalaw (S)" en »bě*gr*ankaj"; »'ap*i*tan"; en tusschen de woorden: »bě*gr*angkaj" en »gantal"; »djawě (B)". »2e nji*gr*ih (B) een praatje maken (inz. tusschen jongelingen en jonge meisjes) onder het kauwen van een betelpruim".

Pag. 165 tusschen de woorden »sis*i*h" en »sis*i*q" bij te voegen: »sis*i*l; het eten van »lěmang" (zie dit woord), alvorens ze van de bamboegeleding is ontdaan"; »sis*i*p; njis*i*p, tusschen iets steken, zooals bijv. een »kě*gr*is" (zie dit woord) tusschen den gordel, onder iets steken".

Pag. 165 sub: »siwě" bij te voegen: »prevelen".

Pag. 165 sub: »s*o*bang" staat: »rantjang"; moet zijn: »rantjak".

Pag. 165 sub: »soegoe" het »vraagteeken te doen vervallen.

Pag. 165 sub: »soekat" bij te voegen: »II (komt alleen in »rědj*o*ng's (zie dit woord) voor.

Pag. 166 bij te voegen tusschen de woorden: »soel*o*h" en »soel*ogr*": »soel*o*p; zie sěmělap".

Pag. 166 sub: »soempah" bij te voegen tusschen de woorden: »vervloeking" en »běsoempah": »ook scheldwoord".

Pag. 166 staat: »soemp*i*ng (B).... soent*i*ng I (J)"; moet zijn: »soemp*i*ng; elk voorwerp dat men achter het oor of in het haar steekt".

Pag. 167 sub: »soengk*o*q" bij te voegen: »soengk*o*q, pěndjoelangan (B), gezegd van eene vrouw, met wat hoogen rug (van zulk een vrouw wordt gezegd, dat zij veel kinderen ter wereld zal brengen)".

Pag. 167 sub: »soengsang" bij te voegen: zie ook »toe*gr*on".

Pag. 167 sub: »soeni" bij te voegen: »njoenika(n), het laten slapen van de ongehuwde meisjes bij bloedverwanten vrienden of kennissen gedurende de eerste maanden (ten hoogste drie) na het huwelijk van broer of zuster".

Pag. 167 het woord »soentan" te doen vervallen.

Pag. 167 sub: soent*i*ng" de zinsnede tusschen I en II te doen vervallen en daarvoor in de plaats te stellen: »pas geboren kind".

Pag. 167 sub: »soerat" bij te voegen tusschen de woorden »lijnen" en »op": »inz.".

Pag. 167 sub: »soesoe" bij te voegen: »sa'*o*q soesoe; volgens de doekoens een vliesje (?) dat bij eerste zwangerschap de tepelopening bedekt.

Pag. 170 sub: »tamp*o*ng" bij te voegen: »IV (S) op de handen dragen".

Pag. 171 sub: »tand*i*ng" bij te voe-

gen: »II mĕnanding, begeerig naar iets kijken".

Pag. 171 het woord »tandĕ" te plaatsen vóór het woord »tanding".

Pag. 171 sub: »tandĕ", bij te voegen: »tandĕ (B), tandaw (S): biti, stuk van overtuiging; sĕrah = walasan".

Pag. 171 bij te voegen tusschen de woorden: »tandjal" en »tandjong": »tandjoe = atjong" en tandjol; omwinden".

Pag. 171 bij te voegen tusschen de woorden: »tanggam" en »tanggĕ": »tanggap; iemand van wege zijn onhebbelijk optreden ernstig onderhouden".

Pag. 172 sub: »tangkap" bij te voegen: »nangkap boenting, een van de ceremoniën bij een huwelijksfeest".

Pag. 172 bij te voegen tusschen de woorden: »tapaq" en »tapan": »tapal = tampal".

Pag. 172 bij te voegen tusschen de woorden: »tapsir" en »taqkĕtaraw": »taq (B); (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd) = (ĕ)'ndiqdĕ".

Pag. 172 sub: »tari" bij te voegen: »tari noembaq kĕbaw, één van de huwelijksceremoniën bij een groot huwelijksfeest".

Pag. 173 bij te voegen tusschen de woorden: »tatkalĕ" en »tawanan": »taw = 'ataw".

Pag. 173 bij te voegen tusschen de woorden: »tawar" en »tawas": »tawagr, het overtreden van een »pantangan" (zie dit woord) door eene zwangere vrouw".

Pag. 173 sub: »tĕbos" bij te voegen: »tĕbos sĕmangaj" . [indien de moeder droomt dat zij haar zuigeling in een andermans woning, alleen zijnde, heeft gezien, dan is zij verplicht aan dien persoon 10 stuks »lĕmang" (zie dit woord) ten geschenke te geven benevens hem de sirihdoos aan te bieden voor een betelpruim; daartoe is zij ook verplicht, wanneer zij te weten komt, dat iemand gedroomd heeft, dat haar zuigeling alleen bij hem (haar) is geweest. Een en ander heet men »tĕbos sĕmangaj" (zie »sĕmangaj")].

Pag. 173 bij te voegen tusschen de woorden: »tĕdĕ" en »tĕdoh": »tĕdoeloe = doeloe".

Pag. 173 bij te voegen tusschen de woorden: »tĕgĕ" en »tĕgoh": »tĕgo (B); op de vlucht slaan van een menigte".

Pag. 174 bij te voegen tusschen de woorden: »tĕkaw" en tĕki": »tĕkĕdir; besluit, raadslag, voorbeschikking; tĕkĕdir boemi (ĕ)'ndiq ringkih (B), gezegd van iemand, die op het uiterste ligt".

Pag. 174 sub: »tĕkaw" bij te voegen: zie ook »boeling".

Pag. 174 sub: »tĕkoq" bij te voegen: »II nĕkoq (B), nĕko'ăq (S), kerven van bamboe".

Pag. 174 sub: »tĕlapaq" bij te voegen: tĕlapaq badak; e. s. v. cactus".

Pag. 174 staat sub: »tĕlobong": »stil stand" moet zijn: »stilstaand".

Pag. 175 staat: »tembilang" e. s. v. »koevoet of breekijzer"; moet zijn: »tĕmbilang; eene houten spade bij het afsteken of wel bij het graven van een gat, van eene kuil, bij het delven van een graf".

Pag. 175 staat: »temekaq" moet zijn: »tĕmĕkaq".

Pag. 175 bij te voegen tusschen de woorden: »tĕmbos" en »tĕmĕkaq": »tĕmĕdi(j)'ăn = kĕdi(j)'ăn".

Pag. 175 bij te voegen tusschen de woorden: »tĕmoe" en »tĕmon": »tĕmoentjĕ (B); (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd) = tantoe".

Pag. 175 sub: »tĕmpat" bij te voegen: »pĕnĕmpatan; begraafplaats".

Pag. 176 bij te voegen tusschen de woorden: tĕnong" en »tĕntangan": »tĕntang; mĕnĕntang, zien over verre afstanden".

Pag. 177 sub: »tĕpiq" bij te voegen: »tĕpiq'ăn (B), tĕpi'ăq'ăn (S); de hoeveelheid padi, welke men na den oogst in de woning opbergt".

Pag. 177 sub: »tĕpoeq" de zinsnede »verlamd aan de beenen of arm (J)" te doen vervallen en in de plaats daarvan te stellen: »tĕlĕpoeq, stijf van de ledematen tengevolge van koude".

Pag. 177 sub: tĕpong bij te voegen tusschen de woorden: »nĕpongi 'anaq" en »eene ceremonie": »(B) [(ĕ)m'baso'ăh noekop lobang (S)]".

Pag. 177 staat: »tĕra'oe; tĕra'oera'oe"; moet zijn: »tĕgrĕra'oh".

Pag. 177 sub: »tĕrĕmpoh" te doen vervallen: »I" en »II volgens (J) . . . . . ziekte".

Pag. 177 sub: »tĕriti" bij te voegen: »II = kampĕ (B) (zelden in gebruik)".

Pag. 178 sub: »tĕtaran" bij te voegen: »tĕtaran pantjing", hengelsnoer".

Pag. 178 bij te voegen tusschen de woorden: »tibiq" en »tiding": »tidang; (zelden in de spreektaal gebezigd) = (ĕ)ndiqdĕ [zie »(ĕ)'ndiq (B)]".

Pag. 179 bij te voegen tusschen de woorden: »tikagr" en »tiko": »tikat; bĕtikat salah = ngoetjaq (zie »koetjaq") inz. van kwade geesten".

Pag. 179 staat: »tilaj = kĕlĕntit" moet zijn: »tilaj (S) = kĕtot".

Pag. 179 sub: »tĕmbaq" bij te voegen: »sĕtimbaq koebor, gezegd van de teenen, wanneer zij sterk binnenwaarts gebogen zijn (een vrouw met dergelijke teenen zal in de kraam sterven)".

Pag. 180 sub: »tindjaq" bij te voegen: »tindjaq boerong; een teeken gewoonlijk in den vorm van een kruis in een boom gesneden als teeken van eigendom".

Pag. 180 sub: »tindjaw" staat: »mindjaw"; moet zijn: »nindjaw"; bij te voegen: »IV tindjaw koebor; gezegd van eene vrouw die met opvallend gebogen bovenlijf loopt (van zulk eene vrouw wordt gezegd, dat zij in de kraam zal sterven)".

Pag. 180 »tinggir, (?)"; te doen vervallen.

Pag. 181 bij te voegen tusschen de woorden: »tigri" en »tigris": »tirik; katrol".

Pag. 181 bij te voegen tusschen de woorden: »tjagaq" en »tjakap": »tjajĕ (B), tjajaw (S); glans, schijnsel".

Pag. 181 sub: »tjakar" bij te voegen: »tjakar toedjoe'ăn, het raadplegen van geesten bij ziektegevallen middels »tĕnong" of »tilol" (zie die woorden)".

Pag. 181 te doen vervallen: »tjalitji (B) = inhalig (J)" en »tjalom = bĕlom (J)".

Pag. 182 sub: »tjampang", bij te voegen achter »karinang": »(S)" en het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 182 sub: »tjanang" bij te voegen: »II mĕntjanang, elkander uitschelden".

Pag. 182 achter »tjantil" bij te voegen: »(S)".

Pag. 182 sub: »tjapaq" bij te voegen: »II tjapaq kĕridang, rechts en links verspreid van voorwerpen".

Pag. 183 bij te voegen tusschen de woorden: »tjatjapan" en »tjatjat": »tjatjaq; (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd) = roepĕ".

Pag. 183 bij te voegen tusschen de woorden: »tjatĕ" en »tjatji": »tjatjĕ (B) e. s. v. gebak".

Pag. 183 sub: tjator" het »vraagteeteeken" te doen vervallen.

Pag. 184 sub: »tjĕngkam" het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 184 bij te voegen tusschen de woorden: »tjĕngkong" en »tjĕntjang": »tjĕnongan = tandĕ (B)".

Pag. 184 sub: »tjĕpar" bij te voegen achter: »II": »tjĕtjĕpar"; en in stede van »tjĕpar 'ajiq (B) ['aji'ăq (S)] te lezen »tjĕtjĕpar 'ajiq (B) ['aji'ăq (S)]".

Pag. 184 sub: »tjĕraj" het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 184 bij te voegen tusschen de woorden: »tjĕrĕdiq" en »tjĕrĕmaj": »tjĕrĕga; snel wegloopen, op de vlucht slaan" en tjĕrĕgat; (mĕ)'ntjĕrĕgat, in pedante houding staan".

Pag. 184 staat: »tjĕridam" moet zijn: »tjĕroengam; (mĕ)'ntjĕroengam"; het »vraagteeken" achter het woord »toewerpen" te doen vervallen.

Pag. 184 bij te voegen tusschen de woorden: »tjĕrlang" en »tjĕroetjoh": »tjĕroening; (mĕ)'ntjĕroening = (mĕ)'ntjĕroengam"; zie »tjĕroengam".

Pag. 184 staat: »tjĕroh (B)" moet zijn: »tjĕgroh (B), tjĕgro'ăh (S) gew. tjĕgrohloeloh (B) [tjĕgro'ăh loelo'ăh (S)].

Pag. 185 bij te voegen tusschen de woorden: »tjikah" en »tjikar": »tjikaq; een kind wijdbeens op de heup dragen".

Pag. 185 bij te voegen tusschen de woorden: «tjikoq" en »tjinĕ": »tjili'ăq (S) = 'inaq" en »tjindĕ'ăn (B) gew. tjĕtjindĕ'ăn = linggihan"; zie »linggih".

Pag. 185 staat: »tjingis" moet zijn: »tjĕngis".

Pag. 185 sub: »tjiri" bij te voegen: »bĕtjiri; het geven van een verlovingspand".

Pag. 186 staat: »tjoekot; tjĕtjoekotan" moet zijn: »soekot".

Pag. 186 bij te voegen tusschen de woorden: »tjoekogr" en »tjoelĕ": »tjoekot (ook tjatjoekotan") = »karap" en »sangi" (zie die woorden).

Pag. 186 bij te voegen tusschen de woorden: »tjoengkil" en »tjoengkop": »tjoengking = poengkas".

Pag. 186 sub: »tjoentanan" te doen vervallen: »zooveel als bajan 'ati (?)"; en in de plaats daarvan te stellen: »degene, die bij het voeren van gesprekken als tusschenpersoon optreedt, ook, indien tusschen de betrokkenen het verbod tot spreken bestaat (bajan'ati)".

Pag. 186 bij te voegen tusschen de woorden: »tjoentanan" en »tjoenting": »tjoentang; $2^1/_2$ ct. stuk".

Pag. 187 sub: »tjoetar" het »vraagteeken" te doen vervallen.

Pag. 187 sub: »tjoetjogr bij te voegen: »tjoetjogr (ook mantjogr) bĕnih (B) [beni'ăh (S)] een van de ceremoniën bij den ladang-arbeid".

Pag. 187 bij te voegen tusschen de woorden: »tjoetjogr" en »tjoe(w)'ăr": »tjoewaj; [komt bijna uitsluitend in »rĕdjong's" (zie dit woord) voor] = 'iloq".

Pag. 187 sub: »tjong" bij te voegen voor het woord: »waarmede": »(verkorting van »tjoetjong)".

Pag. 188 sub: »toegas" te doen vervallen: »I" en »II noegas..... sterk worden (J)".

Pag. 188 sub: »toehan" bij te voegen: »toehan pĕrtjiq 'allah (B); toehan radjĕ titah (B); toehan paroman njikĕnjĕ 'allah (B); toehan di mĕkah (B), benamingen, waaronder de hoogste godheid bekend is; toehan bi(j)oetĕ soban 'allah (B), het hoofd der kwade geesten".

Pag. 188 bij te voegen tusschen de woorden: »toehan" en »toekal": »toejon;

(zelden in de spreektaal gebezigd) = rangkaj".

Pag. 188 sub; »toekang" bij te voegen: »toekang lĕbah = djoeroe tinggi, welk woord meer in gebruik is".

Pag. 188 sub: »toekong" bij te voegen: vgl. »boekong".

Pag. 189 sub: »toelaq I" bij te voegen: »pĕnoelaq djin; al hetgeen aangewend wordt om zich aan den kwaden invloed der geesten te onttrekken", en »III toelaq bĕlah (S); e. s. v. »doe'ô" (zie dit woord).

Pag. 189 bij te voegen tusschen de woorden: »toelaq" en »toeli": »toelagr; (in de spreektaal niet gebezigd) = toelaq I".

Pag. 189 sub: »toembaq" bij te voegen: »noembaq, iets met een lans steken; noembaq kĕbaw, één der ceremoniën bij een groot huwelijksfeest".

Pag. 190 sub: »toendoq" te doen vervallen: »I" en »II (B) = takot (?)".

Pag. 191 sub: »toegron" bij te voegen tusschen de woorden: »palaq" en »wanneer": »(of toegron loegros)"; en achter »schouderligging": »of billigging"; verder tusschen de woorden: »wordt" en »lipat kadjang": »parang, wanneer het kind in voetligging, waarbij de hand later uitgezakt is, geboren wordt".

Pag. 192 sub: »toetogr ad a" bij te voegen: heeft B één of meerdere (jongere) zusters, die ook bij »'adat koelĕ (B)" zijn gehuwd, dan worden hunne kinderen met betrekking tot A betiteld met »'anaq bĕlaj' njigrih (B)".

Pag. 193 staat: »toe(w)'ăgr...... donker" en »toe(w)'ĕ (B), [toe(w)'ăw (S) boedjang", moet zijn: »toe(w)'ăgr = grankaj; bĕtoe(w)'ăgr = bĕgrangkaj". — »toe(w)ĕ (B), toe(w)'aw (S); oud; van vruchten: rijp, voldragen; van voorwerpen: oud, gebruikt, gesleten; van metalen: zuiver; van kleuren: donker toe(w)ĕ (B) [toe(w)'aw (S)] boedjang".

Pag. 193 sub »toe(w)ĕ (B) [toe(w)aw (S)] bij te voegen tusschen de woorden: »regelt"; en »(ĕ)'ntoe(w)'ĕ (B)": »toe(w)'ĕ (B) [toe(w)'aw (S)] gadis, het meisje, dat met den toe(w)'ĕ (B) [toe(w)'aw (S)] boedjang bij feestelijke gelegenheden de dansen regelt".

Pag. 193 bij te voegen tusschen de woorden: »tom" en tongkoe": »toman = toeman.

Pag. 194 sub: »wang" bij te voegen: »wang pandaq soe(w)'arĕ (B) [soe(w)'araw (S)], dofklinkende munt".

Pag. 275 bij te voegen tusschen de woorden: »mĕrandaw (S)" en »te plaatsen": »moedaw (S)".

Pag. 276 bij te voegen tusschen de woorden: »boelo'ăh (S)" en »te plaatsen": »dadaw (S); djinggaw (S); mataw (S); dabo'ăq (S); sĕri'ăq (S); boengaw (S)".

Pag. 277 te doen vervallen: »Pag. 60...... lipong I".

Pag. 278 te doen vervallen: »Pag. 69 sub: kĕkidoq..... te doen vervallen"; en: »staat: »bi(j)'asĕ (B).... bi(j)'asĕ (B)".

Pag. 279 te doen vervallen het »vraagteeken" achter het woord »kĕmam".

Pag. 279 te doen vervallen: »Pag. 93 sub: lipong II.... liping".

Pag. 280 te doen vervallen: »Pag. 104 het woord ngi(j)'ot"..... »ngikaq" en »Pag. 116 sub: pantit.... kĕlĕntit (S)".

LAMPONGSCHE DWERGHERTVERHALEN

MEDEGEDEELD DOOR

O. L. HELFRICH

De hierbij aangeboden *Lampongsche dwerghertverhalen* werden in het Kroësche opgeschreven; meerdere konden niet worden achterhaald. Zij zijn te beschouwen als een aanvulling van de door mij gepubliceerde Literatuurproducten [1]).

Het wil mij voorkomen, dat die verhalen, welke veel overeenkomst vertoonen met de door Prof. C. A. van Ophuysen uitgegeven dwerghertverhalen [2]) en menig woord bevatten, dat aan het Aboengsch dialect eigen moet zijn, uit de Lampongsche bovenlanden afkomstig zijn.

In het tweede verhaal worden verscheidene Maleische woorden aangetroffen als: »bajar, binatang, boekan, boengkar, boenoeh (in den zin van dooden), kalakoewan, ka(e)rdja, kasihan la(e)bih moelaj, ngoeroes, pada, roentoeh, sabab, sĕrta, soewara, ti(e)lampaw", welke sedert in het Kroësch dialect burgerrecht hebben verkregen.

De beteekenis van de evenbedoelde Aboengsche woorden laat ik hieronder volgen; overigens vermeen ik ten deze te kunnen verwijzen naar mijne »Proeve van eene Lampongsch-Hollandsche woordenlijst [1]).

'ajin; het niet zijn, iets niet zijn, geenszins.

'atong; steek, gestoken.

bidang; elk, ieder.

garagasi; naam van een fabelachtig geslacht van reuzen (het mal. gĕrgasi), wellicht de »Bĕrĕmbung tĕkujung" in het door Prof. van Ophuyzen medegedeelde dwerghertverhaal.

garik; boegarik, zich bewegen, verroeren.

gĕgor; verwarring, rumoer.

haluṅg; verbieden, tegenhouden, beletten.

hingan; worden.

'ilik; trappen op iets.

kalantoeng; stompje, eindje.

---

1) Verhandelingen van het Bat. Gen. van K. en W. Deel XLV, 1891.

2) Bijdrage tot de T. L. en Vlk. van N. I. 6e volgreeks 2e deel 1896.

koeboe; hut.
koedan; achterzijde.
langok; droog; malangok; droogleggen.
manggal; ontkomen, te voorschijn komen.
moendah; aan de oppervlakte komen, boven komen, uitkomen.
'oenggak; boven, bovenkant.
'oetjak; ngoetjak, vertellen, mededeelen.
pajis; dwerghert.
poelik; veeg met den vinger van de een of andere weeke zelfstandigheid.
rĕdok; zooveel te meer.
sĕmok; in, binnen.
tagan; laat het geschieden of zijn, laten begaan.
tĕkok; aanwijzen, ook kiezen.

linsoeh (zoowel Aboengsch als Kroësch); een boom, wiens vruchten de grootte, vorm en kleur van een kippenei hebben; vermoedelijk de »lĕsuh" in het door Prof. van Ophuysen medegedeelde dwerghertverhaal.

sabaj, (zoowel Aboengsch als Kroësch); in het Aboengsch, makker, kameraad, boeja, Bangsa dalom van »pajah".

WAWARAHAN PAJIS.

I.

'Oedi pajis midor boetoengga waj balag, soegihni pajis haga njĕbĕrang kidang mak 'oewat titini, tjawa pajis, ki 'oewat boeha di batang 'ari sindji moendah, haga koe bilang, marini moendah 'oenjin boeha sa, tjawa pajis, baris koeti, haga koe bilang pira koeti, djadi boeha sa baris boetandjar, marini di bilang olih pajis: saj, roewa, tĕloe, pak, lima, nom, pitoe, waloe, siwa, sĕpoeloeh, marini pajis sa loentjat, djak saj mit di saj 'ija di loempak, hani pajis boedikoe gawoh njin loempak, marini pajis sa moenggah mit di 'oeloe waj ngoenggor sijoh, njak haga kĕkĕtjal toejoen, marini himpoen sijoh 'oenjinni, marini pajis djama sijoh sa boedjandji, pajoe nĕram kĕkĕtjal toejoen, timbal sijoh mara, boerasan sijoh sa djama rikni, kintoe pajis ngoeraw timbal koeti saj doenggah nihan, marini pajis sa toejoen tĕgar, radoe maboeja 'ija taroe ngoeraw sijoh, nimbal sijoh sa doenggah nihan, marini pajis sa mit ngalijakni sijoh sa gĕgoh nihan kalijakni djama sijoh lawanni boerasan sa djĕno, tjawa pajis, pajoe nĕram sĕloewot toejoen, marini pajis toejoen, radoe maboeja pajis sa tĕroes ngoeraw moenih, nimbal sijoh saj doenggah nihan, disilaw pajis sijoh sa gĕgoh kalijakni mahandak 'oenjin poentoetni, djadi kalah pajis kĕkĕtjal djama sijoh, tĕroes pajis sa lidjoeng tjakak poematang ngĕrasa lijom, nginah rija pajis sa koeroek lijangni 'oentjal, djadi poesang nihan hatini pajis haga manggal mak datjok, radoe 'oewat sabingi dilom lijang sa, talijoe kidjang, tjawani kidjang, 'api goewajmoe sabaj, nimbal pajis, goewajkoe sindji bangik nihan sabaj nganik hatini tanoh, timbalni kidjang, rĕpa rasani njak haga noempang nganikni, 'ani pajis, 'idja do, djadi tjambor kidjang sa, tjawa pajis mĕmĕlo 'adoe saj rikkoe mati, 'ani kidjang, 'api rĕtini tjawamoe sabaj, nimbal pajis, njak indji sĕdong ngadji tĕbong sĕno kadjiankoe, dilomni rĕno talijoe moenih 'oentjal, 'ani 'oentjal, 'api goewaj koeti sabaj, nimbal pajis, goewaj bangik nihan sabaj sĕkam nganik hatini tanoh, tjawa 'oentjal, njak noempang sabaj njak njoemor nihan rĕpa rasani, nimbal pajis, 'idja do, tjambor moenih 'oentjal, dikanikni tanoh sa mak mabangik, marini tjawa pajis mĕmĕlo radoe roewa rikkoe mati, 'ani 'oentjal, 'api tjawamoe sabaj, 'ani pajis, mawat, ngadji ngadji, dilom rĕno talijoe moenih badak, 'api goewaj koeti tĕloe sabaj, 'ani pajis, goewaj bangik nihan sabaj nganik hatini tanoh, 'ani badak, njak noempang sabaj rĕpa rasani, tjawa pajis, ki njoemor nikoe 'idjado, tjambor moenih badak sa, tjawa pajis mĕmĕlo 'adoe tĕloe rikkoe mati, 'ani badak, 'api

tjawamoe sabaj, 'ani pajis, mawat, ngadji ngadji, dilom rĕno talijoe moenih lĕmawoeng, 'api goewaj koeti pak sabaj 'ani lĕmawoeng, nimbal pajis goewaj sĕkam pak dji nganik hatini tanoh, tjawa lĕmawoeng njak noempang sabaj rĕpa rasani, 'ani pajis, 'idja do, tjambor moenih lĕmawoeng, ngadji moenih pajis mĕmĕlo radoe lima rikkoe mati, 'ani lĕmawoeng, 'api tjawamoe pajis 'ajin ki sĕkam dji diboedikon, 'api kanik'ankoe didja ki 'ajin koeti do, tjawa pajis, ki rĕno ram boedjandji gawoh sapa nĕram mising sĕno mĕna di kanik, 'ani sabarih pajoe ki rĕno, nginahni pagi rani pajis sa mising di poelikkon pajis di poetoetni kidjang, di silaw pajis kidjang sa mising djadi kidjangsa mĕna di kanik lĕmawoeng, rantjakni rĕno djoega bidang bidang pagi di kanik lĕmawoeng tinggal pajis djama lĕmawoeng gawoh, tjawa pajis, 'aga doekanik njak tanno mak tĕmon nikoe bĕtong, kintoe tanno 'antjongkon njak njin njak njepok djan, di 'angonkon lĕmawoeng tĕmon tjawa sĕno, mari di 'antjongkon lĕmawoeng pajis sa manggal lĕmawoeng sa gawoh di lom lijang sa, di pĕnah pĕnah lĕmawoeng, sabingi mak ratong, roewa bingi mak djoega ratong pajissa, 'ani lĕmawoeng, halok halok njak di boedikon pajis moenih, ki njak boetoengga 'ija, mak datjok mak 'ija koekanik ki njak manggal, marini lĕmawoeng sa koewat 'ija tjakak ti'anggal 'ija, marini di sĕpokni pajis sa, soengkak 'ija dibah pĕring sanga roempoen dalih 'ija ngĕtit djaboeng mĕkar, tjawa lĕmawoeng, pajis sampaj 'adjal moe tanno, nikoe boeboedi gawoh goewajmoe, nimbal pajis, sabaj dangkoeng njoeja djama njak, lijak paj njak sĕdong djoeborkoe toendah noenggang pĕring sanga roempoen dji mak kindjak, di lijak lĕmawoeng, tĕmondo, mawat tiladjoe di kanik, nginah rija lĕmawoeng lidjoeng, rik pajis lidjoeng moenih, kirani di lijak lĕmawoeng 'ajin tĕmon djoeborni toendah, malajinkon djaboeng mĕkar, marini di bĕdak lĕmawoeng pajis nangga sabatang linsoeh sak nihan, tjawa lĕmawoeng baboedi djoega nikoe pajis, koekanik do nikoe pisan dji, 'ani pajis, dangkoeng nikoe boetong sabaj njak dji lagi nangga tĕloejni sĕbatin, 'ani lĕmawoeng, njak 'aga nganikni, 'ani pajis dangkoeng di kanik njak ngoetjak paj djama sĕbatin, ki datjok di kanik njak ngoetjak kanah, marini radoe djaoh pajis sa 'ija ngoeraw, kanik do, marini di kanik lĕmawoeng linsoeh sa, 'api lĕmawoeng kapĕrosan dalih boebĕdag njepok pajis, di haloeni pajis sa mĕdjong noenggoe mĕnjingok sanga salaj, 'ani lĕmawoeng, 'api goewajmoe pajis nikoe baboedi gawoh, 'ani pajis dangkoeng nikoe boetong, lijak paj njak lagi nangga talani sĕbatin, tjawani lĕmawoeng, njak naboehi kidah, 'ani pajis, dangkoeng ki mak njakkoe ngoetjakkon paj taboeh, marini pajis sa lidjoeng toejoen, radoe mandjawoh, ngoeraw hatang pajis, taboehdo 'ani, mari ditaboehkon lĕmawoeng sa, 'api magĕgor mĕnjingok sang salaj njantak lĕmawoeng sa, 'api batambah sakik hatini lĕmawoeng djama pajis sa, mak 'oerong lagi pajis sa koekanikdo, di haloe lĕmawoeng pajis sa lagi nanggra 'oelaj sabah kĕdjang nihan, 'ani lĕmawoeng 'api goewajmoe pajis, 'adjalmoe sampaj ki pinsan sindji, 'ani pajis, dangkoeng paj nikoe boetong lijak paj njak lagi makaj bĕbintingan sĕbatin, 'ani lĕmawoeng, rĕpa kalijakni bĕbintingan, timbalni pajis, 'adjo kalijakni katoelistoelis bĕtik nihan, di lijak lĕmawoeng

tĕmondo, tjawa lĕmawoeng, njak paj pajis ngabĕbinting 'adjo, 'ani pajis, dankoeng ki mak njakkoe ngoetjakkon paj babĕbinting, radoe sĕdong djawohni pajis lidjoeng, ngoeraw pajis, babĕbintingdo, marini ditiwat 'oelih lĕmawoeng 'oelaj sa dililikkon di tĕngahni, rĕpa di girok tirĕdok di lilik 'oelaj sa mak dapok ngoebar lagi ladjoe mati lĕmawoengsa, djadi pajis 'ampaj sĕnang hatini, ladjoe ija midor midor mit di koedan lamban 'oeloen njĕpok sĕpah ngasan dalih kalantoeng roekoek, 'adoe mansa 'ija moeloh moenih di poelan, dalih 'ija ngangas di lijakni 'oentjal, tjawa 'oentjal, 'api di kanik pajis, 'ani pajis, ngangas, djak'ipa moe ngasan, timbalni pajis, njak dji djak mandjaw di 'oeloen mandoe, 'ani 'oentjal, njak 'aga mandjaw moenih ki di'oeton 'oeloen, 'ani pajis, tantoedo nikoe di'oeton 'oeloen, kapan nikoe kalijak'an kanah ki 'ani 'oeloen dipa kĕris dipa pajan, pasoek'i do, dalih nikoe mĕdjong, 'ani 'oentjal, pajoe kidah ki rĕno, dalih 'ija mit, nginah di lijak 'oeloen, 'api oeloen gigir, dipa kĕris dipa pajan, marini 'oentjal sa lapa pĕlĕgoh dalih mĕdjong, marini 'oeloen ratong magas 'oentjal sa, ladjoe di tikol 'oeloen, di 'agih 'agih dagingni, marini pajis ngahandjak-handjak djak djawoh, marini pajis sa di'atong sĕsoek pantjah pinsan poentoetni katan sĕmok nihan ladjoe pajis sa pĕgat.

II.

Pada saj rani marini timboel dilom pikiran pajis, bĕtikdo koesonkon soenjin binatang binatang dilom poelan rik dilom pĕkon, karana aga njani saj radja, 'aga tipilih sapa saj lĕbih patoet, marini digoewajkonni 'api saj dimaksoedni, marini ngoeraw 'ija di rang boeson 'aga njani mapĕkat sapa djoega saj titjakak mandjadi radja, nginah radoe tison soenjin tijan, marini tjawa pajis, haj soenjin sobat, koesonkon soenjin koeti, ram 'aga ngitjik sapa kamapĕkatan ram soenjin 'aga tisani radja toeha ram, karana roepani, ki mawat radja ram halok halok goemah timboel pĕrigoe'an, mawat ngoeroeskon parkara ram, marini dĕngido binatang binatang, radoe mapĕkatdo soenjin 'aga mandjadi halimawoeng 'aga hingan radja sa, kakradoe, tjawa pajis, radoe bĕnardo pikiran koeti soenjin sabab 'ija tilabih barngis rik mabani dalih koewat, kidang njak kĕdaw pikiran mawat patoet halok, halok ram goemah mansa lijom, 'oelihni sabab kikak 'ija lapah gĕring lapah dibingi pagi 'ija pĕdom, dalih kikak 'ija mĕngan 'ija sĕgok dibah batang sikoek, mawat gĕring di rang saj wawwah, rija djoega koeti bĕtik mingan djoega njak toetoeg, marini di timbal saj djak binatang saj goemah sa, bĕnordo tjawa pajis, ram sĕpok saj barih, marini di pilih 'oeloen liman 'aga djadi radja, kakradoe, marini nimbal pajis, radoe bĕnor moenih pikiran koeti, karana 'oedi liman balag dalih koewat soewarani hatang, kidang ki pikirankoe mawat djoega patoet, karana 'ija kikak 'ija lapah, mawat dapok njapang batang kajoe saj, tilampaw balag, 'ija mawat pandaj tjakak, rikni lagi, kikak 'ija mĕngan mawat pandaj bĕtong, marini di bĕnorkon 'oelih binatang saj barih, marini moelaj loewot di pilih, marini di tĕkok 'oeloen badak karana 'ija sĕdong patoet djoega, radjin

lagi malijom, marini di timbal pajis radoe bĕnordo pikiran koeti, kidang ki pikirankoe koerang djoega patoet, sabab 'ija tiloe, kikaq ti'oeraw goemah nihan mawat nimbal, sabab mawat didĕngini, marini dibĕnorkon 'oelih saj barih pikiran pajis 'oedi, marini di pilih loewot, marini ditĕkok 'oeloen katji 'aga hingan radja, sabab 'ija sĕdong pintor dalih mabani djoega, kikak dikajoen 'oeloen 'ija mit gigir soewarani, radoe mapĕkat djama 'ija, marini nimbal moenih pajis, dilom sĕkĕdjang pikirankoe koerang djoega patoet radoe bĕnardo sĕpa saj koeti tjawakon, kidang tjoba lijaq, kikak 'ija mĕdjong ngadap rikni santor 'ija loewar pihak 'oentjoek sĕloetni, rasakoe mawat patoet, marini di bĕnorkon 'oelih binatang barih, do 'oenggal radoe mapĕkat, marini karadoe'an nihan tipilih 'oeloen tjigoek didjadikon radja, karana 'ija kĕtjal lapah di tanoh rik lapah di 'oenggak kajoe, dalih 'ija waktoe soeboeh 'ija mĕna mindjak djak binatang saj barih, marini di bĕnarkon 'oelih pajis, marini tĕtapdo tjigoek sa mandjadi radja, marini timboel pikiran pajis 'ija tjawa djama tjigoek sa botik ram himpoen loewot ram soenjin njani pĕkat, pajoe ram soenjin njĕpok 'iwa 'aga kanik'an, ram langokkon batang 'ari saj balag 'indji, radoe tantoe ram mansa 'iwa goemah, kak radoe ram bagi saj djĕlma, marini timbal radja tjigoek sa, sanido 'api hagamoe njakkoe noetoeg, marini di himpoenkon moenih soenjin 'indjoek saj radoe, marini radoe tison soenjin, marini tjawa pajis tĕngisdo koeti soenjin pĕrintah radja ram ram rĕgah kĕbatang 'ari 'indji, marini dikajoen 'oelih pajis liman ngaroentoehkon poematang poematang, njin djadi litak wajni dapok moedah ram tindjoek 'iwa ni, marini di kajoen pajis saj liman noenggoe koeboe rik noenggoe 'iwa sĕpa saj radoe tison di darak, kakradoe marini ratong garagasi balag kĕdjang dalih soeloeh roewa matani rik njantjan toengkok saj balag, marini ngandakwa liman sa saj noenggoe 'iwa tison karana batang 'ari 'indji njakkoe kĕdaw, mĕng'api koeti 'akoek gawoh, marini hĕma liman sa djama rabajni, marini 'iwa bĕla di kanik 'oelih garagasi sa, kakradoe marini ratong soenjin 'aga ngambagi parolihanni, marini di haloeni liman saj noenggoe mawat lagi rik 'iwa rija moenih, marini di 'oelih 'oeloen dalih di 'oerawi 'oeloen liman saj noenggoe djĕno, marini ratong dalih njoeritakon 'ahoewal garagasi sa, njakkoe tilampaw rabaj nihan moedjoerdo njakkoe mawat di boenoeh 'oelih garagasi sa, marini tjawa pajis, marini kapandajan 'oelih koeti, haj soenjin koeti lijakdo hinggani liman parabaj, ram tĕdoeh sĕkĕdji 'ija bani 'oentoengdo mawat ram madjadikon radja sĕkĕdji, tanno djĕmoh pagi bĕtikdo halimawoeng paj noenggoe koeboe ram 'indji dalih djoega 'iwa, sĕpa saj radoe dapok ram tindjoek, marini kak djĕmoh ranini rĕgah loewot di waj soedi halimawoeng saj djaga, radoe goemah dapok 'iwa sa tison doedi ratong moenih garagasi sa, dami di lijaq 'oelih halimawoeng garagasi ratong, marini sĕgok 'ija dilom batang djoekoek saj balag, karana rabajni ngalijak garagasi, tĕdoehni mawat tilawan djama 'ija, marini soenjin 'iwa di 'akoek 'oelih garagasi dalih dikanikni, bĕtongdo 'ija, marini moeloh garagasi ka rangni, kakradoe marini ratong 'oeloen soenjin ngalijak 'iwa mawat lagi dalih halimawoeng mawat kalijaq'an lagi, marini di 'oeraw 'oeloen gĕlar halimawoeng, ratongdo 'ija,

marini dikabarkan moenih kalakoewan garagasi mawat tilawan 'oelihkoe, kakradoe nimbal moenih pajis, 'oentoengdo ram mawat mandjadikon halimawoeng pada rani 'aga djadi radja, marini lijakdo 'oelihmoe, kidang sakikdo dilom hati halimawoengsa dilijomkon 'oelih pajis, saka tjawa pajis, djĕmoh pagi ram moelaj moenih kardja, tagankon njakkoe noenggoe koeboe 'indji dalih njakkoe djaga ngalaw kalaw njakkoe lawan 'oedi garagasi, kidang njakkoe ngiloe hoewi sĕsah pitoe batang kirakira pandjang lima kĕpas dilom sanga batang ki hoewi mĕrnoe sĕnang djoega, dapok njakkoe tindjoek, marini gĕloekdo liman njĕpok hoewi sĕsah sa karana 'ija koewat ngakoek hoewi, 'ija ngakoek radoe mansa hoewi, marini dipikkon di hadapan pajis, marini soenjin binatang sa moeloh njĕpok 'iwa, marini tilamboen do 'iwa, radoe tisonkon, kakradoe marini ratong moenih garagasi, 'indjoek hadat saradoeni marini 'ija 'aga nganik 'iwa, marini di halang pajis dalih tjawa 'ija, haj toewan 'oewat koedo toewan saroepa nihan sama radja sikam di pĕkon, kidang radja sikam sa santor haban ngison, mawat datjok mamboekakon tjoeloekni djak dadani indjoek hingga djĕlma soembahjang, rĕnodo saj radoeni 'ija do 'ija maloewot, kintoe 'oewat poesikam toewan 'oewat kasihan radja sikam sa harap djama sagoemahgoemah harap bali'aw ngiloe 'obat djak poesikam, karana bali'aw radoe saka nanggoeng sakik sa, marini nimbal garagasi sa, haj pajis, 'apido 'aga 'obatni, njakkoe dji tilampaw kasihan tĕngis pĕkabaranmoe sa halok radjamoe sa poe'arikoe, tjawa pais, 'ija toewan kintoe toewan 'oewat soeka njak ngiloe 'oekoran badan poesikam, tjawa garagasi, 'oekoran rĕpa sani 'oelihmoe, marini di tawaj 'oelih pajis rĕdji, marini lilikkon 'oelihmoe 'indji hoewi di karoewa toewotmoe kidang dang koerang djak pitoe lilik, kakradoe padoeka toewan garikkon, ki radoe disani 'oelih garagasi sagalo tawaj pajis, marini digarikkon mawat manggarik lagi, ratong binatang binatang saj goemah sa, marini mĕkik pajis gĕloek koeti 'adjo garagasi radoe njakkoe tindjoek, marini gĕloek do halimawoeng sa ratong, marini di kajoen pajis, gigik 'oelihmoe karoewa matani njin mawat ngalijak lagi 'ija, kakradoe ratong liman ngilik, ratong kĕbaw noengkoes, ladjoe mati 'oedi garagasi, marini di bagido 'oeloen 'iwa 'oedi, marini tjawa pajis ram lagi gĕgoh goemahni, marini nimbal halimawoeng sa, ram ngambagi noetoeg balag badanni, ki loenik loenik, moenih bagianni, ki balag badanni, balag moenih bagijanni, marini tjawa pajis njakkoedo saj labih goemah bagijan, sabab njakdo mamboenoeh garagasi, marini batangkar djama halimawoeng, kakradoe marini di tajarkon pajis bagijan 'iwa di matani halimawoeng 'oedi, marini matani halimawoeng dikoeroek hani, marini pajis gĕloek lidjoeng, marini pĕtjoh do kĕpĕkatan sa, kikaq radoe sĕnang hati halimawoeng, marini di bĕdag loewot pajis karana halimawoeng rada risok nihan mansa lijom 'oelih pajis, radoe ditĕngis 'oelih pajis rasija halimawoengsa, marini 'ija ngĕgokkon diri, marini koeroek 'ija dilom rawong batang kajoe saj kĕdjang, mawat 'ija 'aga loewar lagi, kidang halimawoeng noenggoe djoega, marini timboel pikiran halimawoeng sa, ki 'indjoek rĕdji mawat dapok njakkoe boenoeh 'indji pajis, kidang bĕtikdo njakkoe ngiloe toeloeng djama 'indajkoe, marini lapah 'ija njĕpok

gĕmoel, marini boetoengga 'ija dalih tjawa halimawoeng, haj 'indajkoe, njakkoe ngiloe toeloeng djama nikoe 'aga mĕmboengkar saj batang kajoe, karana njakkoe 'aga mĕmboenoeh pajis 'ija sĕgok dilomni, marini nimbal gemoel sa, bĕtikdo mingan njakkoe toeloeng, marini lapah tijan roewa toeroen, dilijaq 'oelih pajis 'oedi halimawoeng barik djama gĕmoel, marini rabaj 'ija sabĕla rabaj, marini pikir pajis, bĕtikdo njakkoe loewar djak rawong kajoe 'indji ngahadap djama gĕmoel dalih tjawa 'ija, haj halimawoeng, mĕngapi nikoe moetoskon pardjandji'an, boekan ram radoe badjandji nikoe kĕdaw hoetang handak lagi kĕtjah, tanno nikoe bajar djama halom lagi kamak, tanno njakkoe mawat 'aga narima mala'inkon rĕpa ram bardjandji sĕkĕdji, marini tĕngis gĕmoel sa kĕtjawa'an pajis, tjawani gĕmoel, njakkoe 'indji 'aga mĕmbajar hoetangni, ki 'indjoek rĕdji mawat njakkoe 'aga boengkar 'indji kajoe, marini tjawa halimawoeng, toeloeng djoega 'indji pajis tjawa boehoeng, dalih gĕmoel sa mawat 'aga lagi, sĕdong batangkar gĕmoel djama halimawoeng ladjoe laga tijan roewa gĕgoh koewat, karoewani saj djoega mawat 'aga kalah lantjar mati karoewa.

VERTALING

DOOR

DRIE TER KWEEKSCHOOL TE FORT DE KOCK STUDEERENDE LAMPONGSCHE JONGELIEDEN

ONDER TOEZICHT VAN

Ph. S. VAN RONKEL.

Verhaal van het dwerghert.

Het dwerghert trof op een tocht een groote rivier aan. Hij wenschte over te steken, maar er was geen brug. Toen zeide hij: als de krokodillen in deze rivier er uit komen, zal ik ze tellen. Alle krokodillen kwamen er uit. Hij zeide: schaart u op een rij, dan kan ik tellen hoeveel uw aantal is. De krokodillen schaarden zich op een rij, het dwerghert telde ze, een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien, hij sprong van den een op den ander en zeide: 't was slechts een list van mij om over te steken.

Daarna ging hij naar den bovenloop der rivier en riep de slakken zeggende: ik wil een wedren houden. Alle slakken kwamen samen, en hij sprak met hen af een wedloop aan te gaan, de slakken antwoordden: goed. Zij spraken toen onderling af: als het dwerghert roept, dan moet degene die 't verst aan den bovenloop is hem antwoorden. Toen begon het dwerghert te rennen; moe geworden hield hij op en riep de slakken, en degene die 't meest bovenstrooms was antwoordde. Het dwerhert ging kijken: 't waren slakken van geheel hetzelfde uiterlijk als die waarmede hij pas de afspraak gemaakt had. Hij zeide: laat ons nog een keer wedrennen. Daarna rende hij, en moe geworden riep hij de slakken; de verste bovenstrooms antwoordde. Het dwerghert bemerkte dat van al die slakken de staart even wit was; hij had dus den wedstrijd met die slakken verloren. Onmiddellijk beklom hij een heuvel, en voelde zich beschaamd. Vervolgens ging hij binnen in een hertehol. Hij was zeer ongerust, er uit komen kon hij niet. Toen hij een' nacht in dat hol zat kwam er een kidjang voorbij, die zeide: wat doet gij daar vriendje? waarop hij antwoordde: ik doe hier iets heel prettigs: ik eet »hati tanah". De kidjang zeide: hoe smaakt dat, laat mij er van mede eten, waarop het dwerghert antwoordde: welaan. Zoo sprong de kidjang naar beneden, en het dwerghert mompelde: een van mijn makkers is dood. De kidjang sprak: wat beteekent dat gezegde van u?

Het antwoord was: ik was aan het reciteeren, tot zoover was mijn reciet gekomen. Op dat oogenblik ging er een hert voorbij, die zeide: wat doet gij hier vriendjes? Het dwerghert antwoordde: een heel prettig werk, wij eten »hati tana". Het hert zeide: laat mij mede eten, want ik wil gaarne weten hoe het smaakt, waarop het dwerghert antwoordde: komaan. Op zijn beurt sprong het hert omlaag, en at aarde, maar lekker was 't niet. Toen mompelde het dwerghert: reeds twee mijner makkers zijn dood. Het hert sprak: wat zegt gij vrindje? Het dwerghert antwoordde: neen, ik reciteerde iets. Op dat oogenblik ging er een neushoorn voorbij, die zeide: wat doet gij drieën hier? Het dwerghert antwoordde: ons werk is heel prettig, wij eten »hati tana". De neushoorn zeide toen: laat mij mededoen, hoe smaakt dat? Het dwerghert zeide: als gij wilt kom dan. Op zijn beurt sprong de neushoorn omlaag. Het dwerghert mompelde: reeds drie van mijn makkers zijn dood. De neushoorn vroeg: wat zegt gij, vriendje? waarop het dwerghert antwoordde: neen, ik was aan het reciteeren. Op dat oogenblik ging er een tijger voorbij, die zeide: wat doet gij vieren hier? Het antwoord van het dwerghert was: wij vieren hier eten »hati tanah". De tijger zeide: ik doe mêe vrindje, hoe smaakt dat? Het dwerghert antwoordde: kom maar hier. De tijger sprong naar beneden, en het dwerghert mompelde: vijf mijner makkers zijn al dood. De tijger zeide: wat zegt gij? bedriegt gij ons? wat is hier voor eten voor mij behalve gijlieden? Het dwerghert antwoordde: als het zoo is, wie van ons 't eerst zijn gevoeg doet, die wordt het eerst opgegeten. De anderen zeiden: als het zoo is, goed dan. 's Morgens deed het dwerghert zijn gevoeg, en smeerde 't aan den staart van den kidang; toen ontdekte het dwerghert dat de kidang zijn gevoeg gedaan had, en daarom werd de kidang 't eerst door den tijger opgegeten. In 't kort, elken morgen at de tijger een ander dier op, totdat hij en het dwerghert overbleven. Toen zeide het dwerghert: ook al zoudt gij mij eten, gij zoudt nu toch niet verzadigd worden, werp mij dus maar omhoog opdat ik een ladder zoeke. De tijger dacht: hij heeft gelijk, en wierp het dwerghert omhoog, zoodat hij alleen in het gat bleef. Hij wachtte een' nacht op het dwerghert, doch dit kwam niet, twee nachten, nog kwam het niet. Toen zeide de tijger: misschien ben ook ik door het dwerghert bedrogen, als ik hem vind zal ik hem zeker opeten, als ik er uit kan komen. Daarna klom de tijger met alle inspanning naar boven, en ging het dwerghert zoeken. Dit kroop onder een bamboestoel, waar hij het ontloken vruchtbeginsel vastklemde. De tijger zeide: nu is 't uw laatste ure, gij doet niets dan bedriegen. Daarop antwoordde het dwerghert: vriend, wees nog niet boos op mij, kijk eerst eens naar mijn endeldarm die naar buiten is getreden omdat ik trachtte een bamboestoel te torsen, die echter niet op te tillen was. De tijger zag dat het zoo was, en at hem dus niet op; iets dergelijks ziende liep hij weg. Ook het dwerghert liep weg, maar toen zag de tijger dat 't niet waar was dat zijn endeldarm er uit kwam, dat het een opengebarsten vruchtbeginsel was. Toen zette de tijger hem na, en het dwerghert wachtte onder een linsoeh-boom, welks

vruchten goed rijp waren. De tijger zeide: gij bedriegt altijd dwerghert, ik zal u in eens opeten. Het dwerghert zeide: wees nog niet boos meneer, ik pas nog op de eieren van het marga-hoofd. Toen zeide de tijger: laat mij ze eten. Het dwerghert antwoordde: eet ze nog niet, laat mij 't eerst aan den batin zeggen, als het mag zal ik het zeggen. Toen het dwerghert ver was riep hij: eet ze maar. Toen de tijger ze gegeten had, kreeg hij een zuren smaak, en ging het dwerghert zoeken. Hij trof hem aan onder een bijennest zittende, en zeide: wat doet gij daar? gij bedriegt maar. Het dwerghert zeide: wees nog niet boos, zie maar dat ik den gong van den batin bewaak. De tijger zeide: laat mij er op slaan. Het antwoord was: sla er niet op voor dat ik het zeg. Daarop ging hij heen, en toen hij ver weg was schreeuwde hij: sla maar; eerst toen sloeg de tijger er tegen, de bijen zwermden uit en staken den tijger. Deze werd daardoor hoe langer hoe boozer op het dwerghert (en zeide): zeker zal ik hem opeten. Hij trof hem aan passende op een zeer lange sawa-slang, en zeide: wat doet gij daar, nu is uw laatste oogenblik daar. Het dwerghert zeide: wees nog niet boos, zie eerst dat ik op den gordel van den batin pas. De tijger zeide: hoe ziet die gordel er uit? Het dwerghert antwoordde: zoo, heel mooi geschilderd. Toen de tijger zag dat 't zoo was, zeide hij: laat mij het eerst aandoen, waarop het dwerghert antwoordde: niet voor dat ik het zeg. Toen hij een eindje ver weg was zeide hij: doe 't aan; de tijger greep de slang en deze wikkelde zich om zijne lendenen, hoe meer hij zich bewoog, des te vaster omklemde hem de slang. De tijger kon zich niet losmaken en ging dood. Eerst toen was het dwerghert gerust, en ging wandelen achter de huizen om afval van sirih en stompjes van cigaartjes te zoeken; toen hij die gevonden had, ging hij in het bosch terug en gebruikte sirih. Toen een hert dat zag, zeide deze: wat eet gij daar? Ik eet sirih! Vanwaar hebt gij die sirih? Ik kom van een bezoek bij lieden van Mandoe! Het hert zeide: ook ik wil op bezoek gaan, als ik volgens de adat uitgenoodigd word [1]). Het dwerghert antwoordde: zeker zal men het u toestaan en gij u vertoont; als men u vraagt: waar is uw kris en waar uw lans, ga dan dicht bij, en neem plaats. Het hert zeide: dat is goed. Hij ging, en toen men hem zag, schreeuwde men: waar zijn uw kris en lans? Toen ging hij langzaam en nam plaats; daarop kwamen de lieden en staken hem. Toen hij geslacht was, deelde men zijn vleesch. Het dwerghert stond in de verte te springen. Daarna werd hij door een pas afgesneden poear in zijn staart gewond, zoodat hij erg gewond werd en stierf.

II.

Op eenen dag kwam de gedachte bij een dwerghert op: 't zou goed zijn als ik al de dieren in het woud en den kampoeng verzamelde om eenen

---

1) Oetoen beteekent: het aanbieden van een sirihpruim of een sigaret, bv. aan een gast.

koning te verkiezen; die de geschikste is moet gekozen worden. Daarna deed hij wat hij zich voorgenomen had. Op den weg riep hij allen samen ter beraadslaging wie waardig was om tot vorst verheven te worden. Toen allen bijeen waren, zeide hij: vrienden, ik heb u bijeengeroepen om er over te beraadslagen welke oudste van ons koning moet worden, want naar het schijnt, zal er wellicht, als er geen vorst is, twist ontstaan, en dan zal er niemand zijn die onze zaak beslecht. Allen hoorden dit, en zeiden: wij zijn er toe overeengekomen dat de tijger vorst zal worden. Toen zeide het dwerghert: uwe gedachte is juist, want hij is zeer streng, dapper en sterk, maar toch denk ik dat hij niet geschikt is, wellicht worden wij dikwijls door hem beschaamd gemaakt, want als hij uitgaat, doet hij dat 's nachts, 's morgens slaapt hij, en als hij eet, verbergt hij zich op een geheime plek, en niet op lichte plaatsen. Laat mij 't echter aanvaarden. Toen antwoordde een der dieren: het dwerghert heeft gelijk, zoeken wij een ander. Men koos den olifant tot koning. Het dwerghert zeide: wederom is uwe gedachte goed, want de olifant is groot en sterk en heeft eene zware stem, maar naar mijne meening is ook hij niet geschikt, want als hij loopt, kan hij niet over heel dikke boomstammen springen, en hij kan niet klimmen, en als hij eet is hij nooit verzadigd. Dit erkenden de andere dieren en begonnen wederom te kiezen; zij verkozen den neushoorn, want die was geschikt, ijverig en had begrip van schaamte. Het dwerghert zeide: uwe gedachte is goed, maar naar mijne meening is hij niet geschikt, want hij is doof, als hij geroepen wordt antwoordt hij niet omdat hij niet hoort. Allen keurden dat goed, wederom kozen zij, en verkozen den hond tot koning, want deze was schrander en dapper, als men hem riep blafte hij. Na de beraadslaging zeide het dwerghert: naar mijne meening is hij niet geschikt, maar alles wat gij zegt is juist, evenwel, let er op als hij tegenover zijne kornuiten zit ontbloot hij steeds zijne schaamte. Allen vonden dat ook; toen allen tot het einde toe beraadslaagd hadden, werd de tjigoek-aap tot koning verkozen omdat hij vlug was in het loopen op den grond en in de boomen, en 's morgens vroeger opstond dan de andere dieren. Dat vond het dwerghert goed, en het stond vast dat de aap koning werd. Toen kwam er eene gedachte op bij het dwerghert, die zeide tot den aap: laat ons nog eens allen te zamen komen, en visschen zoeken; wij doen dan deze groote rivier uitdrogen, en zullen dan vele visschen krijgen, die zullen wij dan verdeelen, ieder één. De aap zeide: doe wat gij wilt, ik volg u. Wederom werden allen vergaderd evenals te voren, en toen allen vergaderd waren, zeide het dwerghert: hoort gij allen, onze koning zegt dat wij moeten afdalen in deze rivier. Daarna gelastte het dwerghert de hooge kanten af te brokkelen, opdat het water modderig zou worden; »dan kunnen wij gemakkelijk de visch vangen". Daarna gelastte hij den olifant het hutje van den schans en de visschen te bewaken; die reeds op het land verzameld waren. Toen kwam er een groote reus met roode oogen (gergasi) en een groote stok in de hand. Deze beschuldigde den olifant die den reeds bijeengebrachten visch bewaakte, »want

de rivier is van mij, waarom neemt gij ze"? De olifant zweeg met vreeze, en de gergasi at de visschen op. Daarna kwamen de dieren om den buit te verdeelen, en bevonden dat de olifant die moest waken en ook de visschen er niet waren. Men riep den olifant die gewaakt had, deze kwam en vertelde de geschiedenis van den gergasi: »ik was erg bang, gelukkig heeft de gergasi mij niet gedood". Nu zeide het dwerghert: weet gij allen, en merkt op het bange gedrag van den olifant, vroeger dachten wij dat hij dapper was, gelukkig hebben wij hem niet tot koning verkozen, 't zal goed zijn dat morgen de tijger de hut en de visschen bewaakt; al wat wij krijgen zullen wij goed bewaren. Den volgenden morgen ging de tijger de visschen bewaken; alle dieren daalden af, en toen er al veel visch gevangen en verzameld was, kwam de gergasi wederom, en toen hij dezen zag komen verschool de tijger zich in het hooge gras, want hij was bang op het zien van dien reus en dacht dat hij dien niet kon weêrstaan. Daarop nam de reus de visschen, en at ze op totdat hij verzadigd was, waarna hij naar zijne plaats terugging. Allen kwamen en zagen dat de visschen er niet meer waren, en de tijger niet meer te zien was. Men riep den tijger, deze kwam en berichtte op zijne beurt de geschiedenis van den reus: »ik kon hem niet weêrstaan". Het dwerghert zeide: 't is gelukkig dat wij hem niet tot koning verheven hebben, ziet maar eens. De tijger was boos omdat het dwerghert hem beschaamd maakte. Het dwerghert zeide: morgen zullen wij wêer aan het werk gaan, laat mij de hut en de visschen bewaken en de wacht houden, misschien kan ik den reus wêerstaan, maar ik verzoek om zeven stuks rotan-sega van ongeveer vijf vaâm lengte, en als er dan nog één marnoe-rotan is, kan ik hem vangen. Toen zocht de olifant vlug rotan en legde het vóór het dwerghert. Nu gingen alle dieren wederom visch zoeken; de visschen stapelden zich op, en toen ze bijeen waren kwam weêr de reus en deed als de vorige malen. Toen hij de visch wilde gaan eten, verbood het dwerghert hem dit, zeggende: mijnheer, lijkt gij niet op onzen vorst in den kampoeng? Deze toch heeft eene voortdurende kilte-krankheid en kan zijne handen niet van zijn borst loskrijgen, evenals een die sembahjangt. Als u medelijden met hem heeft, aldus was zijne opdracht, dan hoop ik zeer dat hij medicijn van u mag vragen, want hij is al lang ziek. Toen antwoordde de reus: »wel dwerghert, wat zal zijne medicijn zijn, ik voel groote deernis, bij het hooren van uw bericht, misschien is uw vorst familie van mij". Het dwerghert zeide: »mijnheer, als u het goed vindt wilde ik u lichaam meten". De reus zeide: »meet 't maar, hoe doet gij dat"? Het dwerghert gaf hem deze aanwijzing: »wind dit rotan om uwe beide knieën, maar niet minder dan zevenvoudig, en beweeg u dan." De reus deed zooals het dwerghert hem aangewezen had, en trachtte zich te bewegen, maar kon het niet. Daarna kwamen alle dieren, en het dwerghert schreeuwde: gauw, ik heb den reus gevangen. Nu kwam vlug de tijger, en het dwerghert beval hem zijne beide oogen uit te bijten, opdat hij niet meer zou kunnen zien, de olifant kwam hem trappen, de karbouw hem stooten, en zoo stierf de reus.

Daarna verdeelde men de visch. Het dwerghert zeide: wij zullen het gelijkelijk verdeelen. De tijger sprak: goed, wij zullen 't verdeelen naar de grootte, kleine dieren krijgen een klein deel, groote een groot. Het dwerghert zeide: ik krijg het meest, want ik heb den gergasi gedood. Nu kreeg hij twist met den tijger, en wierp zijn deel den tijger in de oogen, zoodat ze vol zand kwamen. Daarna vluchtte het dwerghert, totdat de vergadering uiteenging. Toen de tijger zich tevreden gesteld had, achtervolgde hij het dwerghert, want hij had al vele malen beschaamdmaking van hem verkregen. Toen het dwerghert zijne geheime bedoelingen vernam, verborg hij zich, en ging een gat in een hoogen boom binnen; hij kwam daar niet meer uit maar de tijger wachtte. Toen kwam bij den tijger de gedachte op: op deze wijze kan ik het dwerghert niet dooden, laat mij een mijner vrienden om hulp verzoeken. Hij ging daarop den beer zoeken, en toen hij hem aangetroffen had zeide hij: vriend ik roep uwe hulp in om een boom omver te halen want ik wil een daarin verborgen dwerghert dooden. Die woorden hoorende zeide de beer: goed, ik zal u helpen. Beiden gingen opweg, en toen het dwerghert zag dat de tijger in gezelschap was van den beer, werd hij erg bang en dacht: 't beste is dat ik uit het gat kom, en mijne opwachting ga maken bij den beer. Hij zeide: tijger, waarom verbreekt gij uwe belofte, hebben wij dan geene afspraak gemaakt? uw schuld is wit en zuiver, en nu betaalt gij die met zwart en vuil. Dat wil ik niet aanvaarden, wel zooals wij het vroeger afgesproken hebben. Toen de beer die woorden van het dwerghert hoorde zeide hij: ik zal zijne schuld betalen, dus wil ik dezen boom niet vellen. De tijger zeide: help mij toch, het dwerghert liegt. Maar de beer wilde niet meer; hij kwam in twist met den tijger, en beide vochten, even sterk waren ze, geen van beide wilde het verliezen; ze vonden beide den dood.

Nederlandsch-Tidoengsch-Tinggálàn Dájàksche Woordenlijst

SAMENGESTELD DOOR

P. VAN GENDEREN STORT,

Kapitein van den Generalen Staf

VAN HET

Nederlandsch-Indisch Leger.

VERHANDELINGEN

VAN HET

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

DEEL LXI.

Vijfde stuk.

BATAVIA, ALBRECHT & Co. | 's HAGE, M. NIJHOFF.

1916.

VOORWOORD.

In de Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen Deel LIX, derde stuk, 1912, werd opgenomen een door mij samengestelde Nederlandsch-Kĕnjá Dájàksche woordenlijst, Deze lijst was opgemaakt gedurende een verkenningstocht (Maart-Juli 1911) langs de bronnen van de Kájàn-rivier (Oostgrens van Sĕráwàk). Na dien tocht werden van Augustus tot December 1911 de stroomgebieden van de Simĕngáris-, Sĕboekoe-, Sĕmbàkoeng- en Līnoeàng Kájànrivier (Noordoostelijk gedeelte van Nederlandsch Borneo, Zuidgrens van Britsch Noord Borneo) door mij verkend, en bezocht ik diezelfde streek ongeveer een half jaar later als leider van de Nederlandsche grensexpeditie, welke, in vereeniging met eene door het Britsche Gouvernement uitgezonden expeditie, als taak had de grens tusschen het Nederlandsch gebied en Britsch Noord Borneo in het terrein uit te zetten. Gedurende deze beide tochten maakte ik kennis met de vijf in die streek gesproken dialecten, namelijk het Tīdoeng-, Táràkàn-, Sĕmbàkoeng-, Pĕntjàngàn- en Sĕdálir- dialect, en verschijnt als resultaat daarvan de hierop volgende woordenlijst. In de tweede kolom staat het Tīdoeng-dialect vermeld; waar de woorden in het Táràkàn-dialect anders luiden, zijn die aangegeven door toevoeging van (Tr.). In de derde kolom is als hoofdtaal het Sĕmbàkoeng-dialect aangenomen; afwijkingen in de Pĕntjàngàn- en Sĕdálir-dialecten zijn respectievelijk aangegeven door toevoeging van (P.) en van (Sr.).

Naar mijne meening behooren de stammen, die de voornoemde dialecten spreken, allen tot den grooten Tingálàn Dájàk-stam, welke oorspronkelijk in haar geheel in den bovenloop van de Sĕmbàkoeng-rivier gewoond heeft. Eenige nederzettingen zijn daarna van de heuvels (tīdoeng) afgedaald naar den benedenloop van de Simĕngáris-, Sĕboekoe-, Sĕmbàkoeng, Līnoeàng Kájàn- en Sĕsájàp-rivieren, en hebben zich daar vermengd met Boegineesche-, Maleische- en andere handelaren en voorts het Moehammadaansche geloof aangenomen. Deze afstammelingen werden genoemd óráng tīdoeng" (menschen van de heuvels), terwijl de streek, die zij bewonen, na onze komst, den naam van Tīdoengsche Landen kreeg.

Van deze „óràng tīdoeng" staken er eenigen over naar de voor de Noordoostkust gelegen eilanden, van welke het voornaamste „Táràkàn" heet. Deze noemden zich „óràng táràkàn".

Door de vermenging met de handelaren zijn in het Tīdoeng-dialect vele Maleische-, Boegineesche- enz. woorden gekomen, terwijl de „óràng táràkàn" door aanraking en vermenging met de bewoners van den Soeloe-Archipel („óràng sòlòk") bovendien ook nog van het door dezen gesproken dialect eenige uitdrukkingen overnamen [1]).

Van het aan de Zuidoostkust van Britsch Noord Borneo gesproken dialect en van de Boelòngàn taal verscheen in 1908 een werkje, getiteld „The Tidong dialects" en geschreven door M. W. H. Beech. Van af de Zuidgrens van dit Britsch protectoraat tot aan het ten Noorden daarvan gelegen Láhàt Dátoe en de voor dat kustgedeelte gelegen eilanden wonen afstammelingen van de „óràng tīdoeng", zich eveneens noemende „óràng táràkàn". De dialecten, die aldaar gesproken worden, wijken af van de op Nederlandsch gebied voorkomende. De Heer Beech rangschikt de Boelòngàn taal onder dezelfde dialecten als het Tīdoengsch, als reden opgevende, dat zoowel de „óràng tīdoeng" als de „óràng boelòngàn" afstammen van den grooten stam der Kájàn Dájàks. Dit is naar mijne meening wel het geval met de „óràng boelòngàn", maar niet met de „óràng tīdoeng" [2]).

Volledig is mijn woordenlijst geenszins; toch hoop ik, dat de bestuursambtenaren en particulieren, die werk te verrichten hebben in de Tīdoengsche Landen, het een en ander er in zullen vinden, dat hun van nut is.

Uitspraak der klinkers.

á	uit	te	spreken	als	a	in praten.
à	„	„	„	„	a	„ tak.
ĕ	„	„	„	„	e	„ jongen.
é	„	„	„	„	ee	„ keel.
è	„	„	„	„	e	„ hek.
i	„	„	„	„	i	„ kip.
ī	„	„	„	„	ie	„ bier.
ó	„	„	„	„	o	„ wonen.
ò	„	„	„	„	o	„ sok.

---

1) Dr. Matthes deelt in zijn Makassaarsch Woordenboek mede, dat de Bajo's of Badjoreezen, de bekende Zee-nomaden, door de Makassaren en Boegineezen ook wel Tidoengers worden genoemd, naar Tidoeng, eene plaats bij Goa, waar zij eenigen tijd zijn gevestigd geweest. Wellicht is deze plaats oorspronkelijk eene nederzetting van de Tidoengsche stammen op Borneo. (Adriani).

2) Behalve het werkje van Beech, bestaat er nog een artikel van den Heer W. Aernout, in den Ind. Gids van 1885. dl. I, bl. 586, getiteld: „Een Woordenlijstje der Tidoengsche taal, door W. Aernout, Controleur 1e kl. te Moeara Teweh". Het beslaat de bladzijden 587—550 en gaat van het Tidoengsch uit. (Adr.)

NEDERLANDSCH- TĪDOENGSCHE- TINGGÁLÀNSCHE WOORDENLIJST.

Nederlandsch.	Tīdoengsch.	Tinggálànsch.
	A.	
aaien	soemboehòn	pàsĕn
	nīmpàlàs (Tr.)	poejàjĕn (P.) (Sr.)
aamborstig	mápĕs	ápĕs
		lausĕn (Sr.)
aamechtig	loempai	oempàj
	moempai (Tr.)	laus (P.)
		àloempai (Sr.)
aan hem	àdoen	djoen
	doedoen (Tr.)	òkau (P.) (Sr.)
tot aan	kà sàbei	kà soekoe
		kĕrátòng (P.)
		kĕdátòng (Sr.).
aan mijne zijde	àbītkoe	sĕmpílàngkoe
	bībīlkoe (Tr.)	soeàh pàg (P.)
aan elkaar	gīlàd²	ĕmbájá bájá
		ágĕ gĕndòk (P.) (Sr.)
aan stukken	bádàk	òpàk
		pàntsà (P.)
		naulàk (Sr.)
boven aan	sáwàt	sáwàt
		līmbau (P.) (Sr.)
buiten aan	doeàl	doeàl
		dàwàl (Sr.)
onderaan	dísau	dèsau
		lĕlīwī (P.)
aan den grond zitten.	kĕsàlàg	kĕsàndàl
		kĕtároeng (P.)
		kĕtádoeng (Sr.)

A.

aan iets blijven haken	sītàn	kĕsàngoet
aan boord gaan	moedàn	moedàn
		toemàmpàk (P.)
		tàmpàk (Sr.)
aan wal stappen	màsàk	màsàk
		toen (Sr.)
aanaarden	poensoe	soempoe
		poensoe (Sr.)
aanbakken	sĕlábàn	ĕnsĕlĕb
	sīnáléb (Tr.)	
aanbaksel	kàgoet	kàgoet
		nòntò (Sr.)
aanbehooren	njàmpoenòh	njàmpoenòh
		kĕtàngàn (P.) (Sr.)
aanbeteren	baibais	oemaumá
	bĕdjádjòk (Tr.)	
aanbetrouwen	īmàn[2]	mànsàn
		mīmàn (P.)
		lànsàn (Sr.)
aanbevelen	pĕmĕnòng	ngīntápàt
		àngīn soegoet (P.)
		mīntòpòt (Sr.)
aanbieden	ĕnggain	nákīn
	tīnàk (Tr.)	tákĕn (P.)
aanblaffen	àgoesik	àgoesiq
	àngoesik (Tr.)	moesik (Sr.)
aanblazen	njampoej	njàmpoej
	moedjoek (Tr.)	sĕmpoejòn (Sr.)
aanbouwen	àntoegĕs	àmàlei
		àmál (P.) (Sr.)
aanbranden	sĕlábàn	ĕnsĕlĕb
	sīnáléb (Tr.)	
aanbrandsel	kàgoet	kàgoet
		nòntò
aanbreken (dagen)	moejoeng màdau,	àmoe līngkàs
	mingkàt màdau (Tr.)	tàwàng gáling (P.)
		àtīkàs (Sr.)

A.

aandachtig	ĕnkoelīmàn	kīnògòn
	àngkoedīngòk	kĕdīngògò (Sr.)
aandeel	bàtà	tīàd
		taiàd (Sr.)
aandoen (leed —)	doewòl pĕnjáwòh	kĕsoesàn
		doewòl goewàng (P.) (Sr.)
aandoen (kleederen —)	màkei	ĕmpàkei
aandoen (een plaats —)	mápīt	mápīt
aandragen	ángoebīt	ángoebīt
		ngònggòj (P.) (Sr.)
aandrang (dringend verzoek)	noesoeb	àmàntsoek.
		bīnàntsoek (Sr.)
aandrukken	īnjĕkĕn	ĕnjòkòn
	imīndjĕk (Tr.)	īnsòkòn (Sr.)
aanduiden (aanwijzen)	toendjoekĕn	toeloeòn
	tīnoendjoek (Tr.)	
aanduiden (helder maken)	àbàntà	àbàntà
		tálàng (P.)
		kĕtàwàngin (Sr.)
aandurven	àsīòk ngápoe	àsīòk ĕngápoe
		pànggĕl (P.)
		àmànggĕl (Sr.)
aanfokken	taikoelòn	tĕlīmòn
	tīnaikoel (Tr.)	koejoemàn (P.)
		bĕnsójòn (Sr.)
aangaan (een koop —)	àngálīt	àngálīt
		àngálir (P.)
		àlīdīn (Sr.)
aangaan (huwelijk —)	káwin	ĕntàkoeb (van een man)
	bĕkáwin (Tr.)	àpaiwàn (van een vrouw)
		moeloej (P.)
		pĕkòlòng (Sr.)
aangaan (opspelen)	kálīngàngá	aiboet
		aiboen (P.) (Sr.)
aangedaan (droevig)	àdoewòl pĕnjáwòh	àdoewòl pĕnjáwòh
		àdoewòl goewàng (P.) (Sr.)

A.

aangenaam (smaak)	ámàk	ámīs
		àlīnoes (Sr.)
aangenaam (uiterlijk)	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	àlīs (Sr.)
aangeven (kennisgeven)	bĕlain	bĕlain
	bīná lámoe (Tr.)	kĕbĕlain (Sr.)
aangezicht	málòh	ájoe
aangorden	pàsĕkĕt	ainīn
	pīnĕsītĕp (Tr.)	ainĕn (Sr.)
aangrenzend	sĕmbīal	sànīpàk
		sĕndau (Sr.)
aangroeien	toemoe	toemoe
aanhalen	soemboeòn	oemboeòn
	sĕnoemboe (Tr.)	àngīntàtau (P.)
aanhechten	sīpoelid	ànoemòk
	sīnīpoet (Tr.)	sĕmboengin (P.)
		toemoekòn (Sr.)
aanhitsen	oesīgòn	oesīgòn
	īnoesik (Tr.)	moesīk (Sr.)
aanhooren	koelīmàn	ĕnkīnòq
	àngkoedingĕk (Tr.)	ĕngkoelīngòk (P.)
		kĕdīngòk (Sr.)
aanhouden (doorgaan)	gindágoe	mīnágoe
		àgaijàn (Sr.)
aankijken	àmĕntòl	àgīlòng
	bīnàntĕl (Tr.)	īlain (P.)
aankleeden	màkei	ĕmpàkei
aankomen	sàbei	kĕsoekoe
		kĕrátĕng (P.)
		nĕkĕdátĕng (Sr.)
aankondigen	bĕlain	bĕlain
	bīnálàh (Tr.)	kĕbĕlain (Sr.)
aanleeren	toeloeīn	pĕtīloewòn
	tīnoeloe (Tr.)	àmàlàh (P.) (Sr.)
aanleg (aard)	toekàng	àtoekàng
		àpànai (Sr.)

A.

aanleggen (mikken)	kĕndòngòn	pīlàtòn
	tīnàndòng (Tr.)	bĕntīwòn (Sr.)
aanleggen (vuur)	ĕnsīdoe	àgoelòk
		àmpápoej (Sr.)
aanlonken	ngīdjàt	ĕnádòm
		àngoerīring (P.)
		ànádĕm (Sr.)
aanloop (toeloop)	ĕntīmoeng	gàloeloed
		lĕmoeloer (P.)
aanmerkelijk	bĕlábī	akĕtoengai
	kĕlábī (Tr.)	kĕràndei (P.)
		toemoengai (Sr.)
aanmeten	oekoelòn	soekàtòn
	īnoekoel (Tr.)	oekoelòn (P.)
		oelòbòn (Sr.)
aanminnelijk	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
aanmoedigen	sīòq	kàsīògòn
		màngggĕl (P.)
		mĕsīòq (Sr.)
aannemen	tĕlīmòn	tĕlīmòn
	tīnĕlīmò (Tr.)	làpòn (P.)
aannemen (voor waar —)	mĕnĕng	ngīntápàt
	ngīntápàt (Tr.)	mīntĕpĕt (Sr.)
aanpakken (grijpen)	tĕnggòjòn	tòngònjòn
	sīnànggĕl (Tr.)	tingònòj (Sr.)
aanpassen	kīnjámin	kīnàmin
	kīnīnjàm (Tr.)	oemàngĕn (P.)
		īmĕngĕn (Sr.)
aanplanten	ĕntànĕm	tànàmin
		ĕntànòm (P.)
		ĕntànĕm (Sr.)
aanpunten	lindoesīn	ngálīnkoes
	īnĕláwĕs (Tr.)	mĕlīoes (P.)
		līnkoesĕn (Sr.)
aanraken	ápīlát	àpīlàt
aanrijgen	ànjoesoek	ànoesoek
	sīnoesoek (Tr.)	soesoekĕn (Sr.)

A.

aanroepen	lĕgĕwòn	īpàgin
	inĕlágau (Tr.)	àgīpàq (P.)
aanscherpen	gīrīlĕn	oelànin
	gīnīlīr (Tr.)	
aansluipen	bĕsĕsĕd	gīnsĕsòq
	bĕsàsĕd (Tr.)	sĕsĕgòn (P.)
		sĕmĕsĕk (Sr.)
aanspoelen	kásàk	àkásàk
	kĕlásàkàn (Tr.)	tĕnai (Sr.)
aanstaan (graag hebben)	sĕdoengàn	àsáloe
		sáloe goewàng (Sr.)
aanstaan (van een deur)	kĕbàng maitīt	kaitī
	kīnábàng (Tr.)	
aanstampen	īnjòkòn	īnsòkòn
	īnīnnjòk (Tr.)	
aansteken	ĕnsīdoeh	àgoelòk
	sīnīdoeh (Tr.)	àmbīàk (P.)
		ĕnsoedoeh (Sr.)
aanstoffen	mĕpàs	pĕmpàsīn
	pīnápàs (Tr.)	kĕnkábīn (P.)
		ĕnkábīn (Sr.)
aanstonds	innjàkīn	sĕnkīlòp
aanstoot (ergernis)	maiwàn	làgai
		aujoe (Sr.)
aanstooten (met den voet)	kàsĕnsádoe	kĕsádoe
aanstooten (met knie of hand)	kĕloebàk	kĕloebàk
		kĕpīmpīng (P.)
		kĕsoempàk (Sr.)
aantrekkelijk	bais	ònsòj.
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
aantrekken (kleederen)	màkei	ĕmpàkei
aanvaarden	taikoelòn	tĕlīmoen
	tīnaikoel (Tr.)	mĕnsájòn (P.)
		bĕnsájòn (Sr.)
aanvallig	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
aanvallen	ngáloebàk	loebàkòn
	īnáloebàk (Tr.)	àngīntoep (P.)
		īntoepòn (Sr.)

A.

aanvang	tīmpoen	tīmpoen īmoenĕn (Sr.)
aanvaren	gàloebàk	àgàloebàk ĕndoebàk (P.) (Sr.)
aanvegen	mĕpàs pīnàpàs (Tr.)	pĕmpàsīn kĕnkábīn (P.) ĕnkábīn (Sr.)
aanvraag	pĕmĕlàkàn àmálòk (Tr.)	pĕmpĕlàkàn pĕkītákàn (P.) tītákĕn (Sr.)
aanvullen	doewàngin dīnoewàng (Tr.)	doewàngin kīdoewàngin (Sr.)
aanwas (van een rivier)	boensoek	boensoek táwī (P.) toempádàng (Sr.)
aanwijzen	toendjoekĕn tīnoendjoek (Tr.)	toeloeòn
aanzeggen	bĕlain bīnálàh (Tr.)	bĕlain kībĕgain (Sr.)
aanzetten (mes —)	gīrīlĕn	oelánĕn
aanzetten (knoop —)	sàloetòn	sàloetòn pīkītòn (P.) dĕnkĕtĕn (Sr.)
aanzienlijk	kĕbáloek	kĕbáloek (tàmpájàn) sĕsáwĕt (kleederen, sieraden enz.)
aanzitten	ĕntoedoeng	ĕntoedoeng ĕntoeroeng (P.) toemoedoeng (Sr.)
aap (gewone —)	koejàt	koejàt dĕboelau (P.) kálà (Sr.)
aap (met korte staart)	gáboek	gáboek tĕndoewòj (P.) (Sr.)
aap (wau wau)	kláwòt	kláwòt
aap (roode aap)	mĕlīàh koelàsī (Tr.)	mĕlīàh

A.

aap (menschaap)	pīsàpīsau	kàgoehī
	óràng oetàn (Tr.)	
aap (neus —)	bĕkálòh	bĕkálòh
aap (zwarte —)	kákàk	njámoe
aap (luiaard)	koekàng	loetoeng
aapachtig	tīloewòn	tīloewòn
		goeloewin (P.)
aardappel (zie kĕtèlá en óbī)		
aarde	tànàh	tànàh
aardig	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	àlīs (Sr.)
aardolie	mīnjàk gàs	oemau nágàs
	oemau gàs (Tr.)	
aardrijk	kàsoeàng tànàh	kàsoeàng tànàh
aardstamper	toegàl	àsĕk
		àgàsĕk (Sr.)
aars	áloe	áloe
	toetoe (Tr.)	tĕtájàn (P.) (Sr.)
aarzelen	áboet	mīboet
		aiboen (P.) (Sr.)
aas	oepàn	oepàn
	oempàn (Tr.)	àgoepàn (Sr.)
abuis	kĕsàlàh	kĕsàlàh
ach	àdà	àdoewòl
	àdàdà (Tr.)	
acht	wáloe	báloe
achteloos	tīànkoelīmàn	kànjòngĕnòl
	tīàkoedīngòk (Tr.)	paipĕnkīnòh (P.)
		kànkĕkĕdīngòn (Sr.)
achter	bĕkoeloeng	tàlīkoedòn
		ngálīngàn (P.) (Sr.)
achterblijven	bĕkoeloeng	náling
		ngalīngàn (P.)
		dīnáling (Sr.)
achterhalen	ĕntàkádin	kĕtàkòn
	īnīntákĕt (Tr.)	kĕdjàngòn (P.)
		kádjàngàn (Sr.)

A.

achterhoofd	īpoes oeloe īpoes oetĕk (Tr.)	īpoes oeloe
achterover	kĕlīngàt kaingàt (Tr.)	kĕlàngàn kĕlīngàt (P.) kĕtīngàn (Sr.)
achterste (zie „aars")		
achtersteven (plankje aan het achtereinde van een prauw)	tàmpoeng	tòmpòk kĕtòmpòk (Sr.)
achting	poegoeuá	pàkájau mĕmájòh (P.) pĕkòjòn (Sr.)
achtmaal	ingkà wáloe	īngká báloe kĕbáloe (Sr.)
adem	kĕlĕsoeòh	kĕlĕsoeòh àlausàn (Sr.)
ademen	nápĕs mápòs (Tr.)	ápĕs mīnjáwòh (P.) àlausàn (Sr.)
afbakenen	sĕpàdàn	sīntòb sĕpàdàn (P.)
afbranden	sòlòb sīnàlòb (Tr.)	sòlòb
afbreken	djátàkĕn djīnàntàk (Tr.)	gĕgàsīn boensájòn (P.)
afdak	loeboeng loeloeboeng (Tr.)	loeboeng soelĕp (P.) (Sr.)
afdalen	mīndau	toemoen ĕmboeloesoeng (P.) (Sr.)
afdammen	pĕmpònòn pīnàmpòn (Tr.)	īmbònòn ĕmbàngĕn (P.) nàkainbòn (Sr.)
afdeelen	tīádin tīnájàd (Tr.)	tīádin ĕntīàd (Sr.)
afdeinzen	àgīdoe	àgīdoe
afdingen	tàwàlòn tīnáwàh (Tr.)	tàwàlòn

A.

afdrijven	nàkàbàs	nábàs
	mábàs (Tr.)	nàntoeng (P.) (Sr.)
afdruk	bájàh	bájàh
		kĕbájàh
afduwen	sīkágin	sīkágin
	sinīkòg (Tr.)	
afgeschrikt	àlà	ĕnkálá
	àlàlà (Tr.)	álĕlá (P.) (Sr.)
afgevaardigde }	soesoebĕn	bànsoekĕn
afgezant }	sīnoesoeb (Tr.)	mànsoek (Sr.)
afgrijpen	àgàwĕn	dĕmàsĕn
	īnálágau (Tr.)	àmpĕdĕmàs
afhalen	àpòn	nàpòn
	īnálàp (Tr.)	oendoetĕn (P.) (Sr.)
afhalen (afstroopen)	līkàsin	ĕnsoeòn
	īnàlīkàs (Tr.)	
afhandelen	pòngòn	pòngòn
	àpòngò (Tr.)	
afkeer	ápoes	ápoes
	nĕpògówàng (Tr.)	àngàs (Sr.)
afkeeren (omkeeren)	ĕndoelī	ĕndoelī
		doemoelī (Sr.)
afknippen	pĕnggoetin	goentīngòn
	pinoenggoet (Tr.)	
afkoelen	pàsàloejòn	pàsàgītò
	pīnàsàloej (Tr.)	kàsàgītòn (P.) (Sr.)
afkoken	ĕntánàk	àngànsàk
	ĕnsoebòn (Tr.)	àgīnànsàk (Sr.)
afkomst	àsòl	àsòl
		soeàh (Sr.)
afkondigen	bĕlain	bĕlain
	bīnálàh (Tr.)	bĕgain (Sr.)
afkorten	djīwà	djīwà
		àrīwī (P.)
		kĕdīwiòn (Sr.)
aflikken	tīlain	tīlain
	tīnīràh (Tr.)	tīlán (Sr.)

A.

aflossen	bĕsoensoeng	bàlīdīn
		ĕmbálid (Sr.)
afmaaien	tĕbòsĕn	bĕbàtin
	tīnábàs (Tr.)	ĕntògòs (P.)
		ĕmbábàt (Sr.)
afmaken	pòngòn	pòngòn
	àpòngò (Tr.)	
afmatten	oempai	òmpai
	moempai (Tr.)	àloempai (Sr.)
afmeten	tĕpòngòn	tĕpòngòn
	tīnápòng (Tr.)	oekoelòn (P.) (Sr.)
afnemen	gáwòn	dĕmà-in
	īnágàng (Tr.)	
afpellen	oempàsin	àntsīòn
	īnálīkàs (Tr.)	likàsin (P.)
		ànīkīn (Sr.)
afplukken	nīpoe	ànīpoe
	īnoepoe (Tr.)	tīpoeòn (Sr.)
afreizen	tĕmoengàl	tĕmoengàl
afronden	līmpoengòn	poedoeòn
	ànàlīmpoeng (Tr.)	lĕmpoengòn (P.)
		poepoendoeòn (Sr.)
afrukken	bīnītòn	boenītòn
	bīnīnit (Tr.)	moendoekĕn (P.)
		lànátòn (Sr.)
afscheid (— nemen)	ĕnsail	ĕnsail
afscheuren	mīnsàng	mīnsàng
	bīnīnsàng (Tr.)	mīntàh (P.)
		bīnīntàh (Sr.)
afschieten	màdjil	màdjil
		njīroeng (P.)
		ĕnsàpàng (Sr.)
afschillen	oempàsin	àntsīòn
	kīnoepàs (Tr.)	lìkàsin (P.)
		ànītīn (Sr.)
afschuimen	bĕbálin	tĕpīdin
	bīnábĕl (Tr.)	tĕpīrin (P.)

A.

afsluiten	tàngkoebin	tĕbànin
	tīnàngkoeb (Tr.)	
afsnijden	ĕngĕtòb	kĕtàbĕn
	tīnátòb (Tr.)	ĕngĕtòb (P.)
		lòngòdòn (Sr.)
afspraak	djàndjī	djàndjī
		ràndī (P.)
		djĕndjīàn (Sr.)
afstammeling	àsĕl	soeloet
		soeàh (Sr.)
afstand	pĕgĕlàtàn	pĕgĕlàtàn
		lòlòd (Sr.)
afstelen	ĕntàkau	ĕntàkau
afval	sàwòq	sàwòq
		sàwàq (Sr.)
afwasschen	līoengīn	bĕgoeīn
	bīnágoe (Tr.)	līoengīn (P.) (Sr.)
afwegen	tīmbàng	tīmbàng
	tīnīmbàng (Tr.)	kĕtīòn (P.) (Sr.)
afweren	tàngkīsòn	tàngkīsòn
	tīnàngkīs (Tr.)	pĕsĕlain (P.) (Sr.)
afzakken (rivier —)	máloeng	ĕntábàs
afzenden	paubītòn	paubītòn
	pīnībīt	paibītòn (Sr.)
afzonderlijk	sainàn[2]	dònò[2]
	tĕlĕgĕndán (Tr.)	kĕrĕndòn (P.)
		tĕlĕdĕnán (Sr.)
akker	oemòh	oemòh
al (reeds)	mànjĕgīná	nĕpòngò
		gīnĕlàbà (P.)
		ngĕlībòs (Sr.)
alarm	àbàkà	àbàkà
	kàdjoetòn (Tr.)	bĕkà (P.)
		kĕkĕlòn (Sr.)
aldaar	dĕdĕnai	dàgījò
	dĕdoenai (Tr.)	joengárai (P.)

A.

aldus	sĕndĕgīnò	kĕnò dàgīnò
	sendĕgītoe (Tr.)	kĕnĕnĕrai (P.)
		tīloewòn (Sr.)
aleer	àgoeloe	ànggoeloe
		pàngoeloe (P.)
		àngpàngoeloe (Sr.)
alhier	dàgītoe	dàgītoe
		sàròj (P.)
		dĕsòh (Sr.)
alle	ngai[2]	kàsoeàng
		pĕngòn (P.)
		kĕsoeàngin (Sr.)
alledaagsch	goentàbàdau	òdòwòdò
		òrò[2] (P.)
		toekīdàdau (Sr.)
alleen	kĕbĕtà	dònò
	kĕbátīk (Tr.)	dòndòh (P.)
		sĕngīnàn (Sr.)
alleen (slechts)	kījà	jàk
	dámòh (Tr.)	àjòjàk (Sr.)
allerlei	ĕmbaul	ĕndòngòt
alsmede	ĕmbájá	ĕmbájá
		ĕmbábájá (Sr.)
alsof	májà	kònò
		tīloewòn (Sr.)
altijd	kàboewé	kàboewé
	àboewé (Tr.)	kàboeboewé (Sr.)
alvorens	ànggoeloe	pàngoeloe
	àgoeloe (Tr.)	àngpàngoeloe (Sr.)
alweder	jàpàjà	mainmoe
		màpàjò (P.)
		màpò (Sr.)
alzoo	sĕndàgīnà	kĕnò dàgīnò
	sĕndàgītoe (Tr.)	kĕnò gīnò (P.)
		kĕnò gītoe (Sr.)
ananas	mĕlàkàh	bĕlàsàn
		tĕngkawàn (P.)

A.

ananasvezel	ságoet	láboeng láboengàu (Sr.)
ander	òndò	òndò sàlàh gīnò (P.) sàlàh (Sr.)
anderhalf	tèngà doewò	dònò² poetàngà dònò tèngà (Sr.)
anders	òndò toegòs	òndò toegòs sàlàh bál (P.) Sr.)
angel (bij)	līndoe	toelī sīnīngòt (Sr.)
angel (hengel)	àpòn	àpòn sĕngkoewit (P.)
angst	àlà àlàlà (Tr.)	àlà ĕngkàlà (P.) (Sr.)
antwoorden	toemám	toemám
arbeid	pĕntoegàsàn	pĕntoegàsàn īnálápó (Sr.)
arbeiden	ĕntoegòs	ĕntoegòs gīnálàp (Sr.)
arbeidzaam	àpàtĕn	kàlàs sīgà (P.)
arm (lichaamsdeel)	òngòn tàndoeloe (Tr.)	lòngòn
arm (behoeftig)	miskīn	oepoet naupoet (Sr.)
armband	gàlàng	gĕlòng
arts	sàndoe ngwòt	toekàng ngwòt toeàn pàndai àgoewòt dĕsàkit (Sr.)
asch	kau	kau ĕkau (Sr.)
avond	kàīwòn	lĕmdòm àlònòm (P.) (Sr.)

B.

baadje (van katoen)	bádjoe	bĕbádoe sĕmpájau (P.) (Sr.)

B.

baadje (van boomschors)	—	djoedjoe
		sàmpai (P.) (Sr.)
baai (wollen stof)	kain àkàpàl	kain àkàpàl
baard	djàngkoet	sáloeb
baardtangetje	oedjòp	oedjòp
	īdjòp (Tr.)	soendīp (P.)
baden	àdjīoe	àdjīoe
		àrīoe (P.)
		àdīoe (Sr.)
bagage	loetoe	loetoe
		gīloetoe (Sr.)
bakken	njàngá	àlīsòn
		kīkápĕn (Sr.)
bakpan (groote)	toepàl	pálīoe
		káwà (Sr.)
bakpan (kleine)	oemòt	bádoeng
	loemòt (Tr.)	bároeng (P.)
baldadig	tàkàboel	djálátòn
balk	taun	taun
balling	oeloen bĕbálin	oeloen tĕpīdin
	oeloen bīnábĕl (Tr.)	oeloen tīnápit (Sr.)
bamboe	boeloe	boeloe
bamboe-spruit (rĕmboeng)	sòkò	sòkò
	gĕbòng (Tr.)	
verschillende bamboe-soorten	boeloe tĕmbálàng	boeloe tĕmbálàng
	— bátoeng	— bátoeng
	— tītīkàn	— tītīkàn
	— bádàn	— bádàn
	— koening	— koening
	— lĕmpàkī	— lĕmpàkī
banaan (zie ook: pīsàng)	poentī	poentī
band (touw)	tábīd	tábīd
	talī (Tr.)	pītĕl (P.) Sr.)
bandelier (koppel)	lĕngkàsàn	lĕngkàsàn
	ábĕt (Tr.)	abĕtàn (P.)
		àngkàsàn (Sr.)

B.

bang	àlà	àlà
	àlàlà (Tr.)	ĕngkàlà (P.) (Sr.)
bank	doelī[3]	poengkau
	bàngkoe[2] (Tr.)	djàngkau (P.)
baren (een kind —)	ngánàk	àgànàk
	àngánàk (Tr.)	
barmhartig	màsī	àkásī
barst	bálàs	àlàding
	bĕlálàs (Tr.)	àláring (P.)
		nàbàd (Sr.)
bast (klapper —)	koembàl	koelit
		koelàpà (P.)
basta	mànjī gīnĕ	pain moenjò
		gīnĕ làbà (P.) (Sr.)
beangst (zie „bang")		
beantwoorden	toemám	toemám
beboeten	inggain dĕndà	mĕdàndà
	īnītĕk dĕndà	dīnàndà (Sr.)
bedaard	òmòd	òlòmòd
	kĕsànai (Tr.)	lòmòr (P.)
		àlòmòd (Sr.)
bedachtzaam	boeàtàn	ĕpòkòt
		àlīlīt (P.)
bedanken	kĕbaisàn	kĕnsájàn
		kàtágàn (P.)
		kánsájàn (Sr.)
bedaren	mĕngau	mĕngau
	màngau (Tr.)	àlòmòd (Sr.)
bedeesd	maiwàn	boejoe
	mīwàn (Tr.)	aujoe (P.) (Sr.)
bedekken	toetoebīn	toetoebòn
	tīnoetoeb (Tr.)	toebòn (P.) (Sr.)
bederf	bàngàs	autòng
	moetòng (Tr.)	
bedienen	inggain	nákin
	īnītàk (Tr.)	tákàn (P.)
		ītákin (Sr.)

B.

bedingen	djàndjī	djàndjīòn
		ràndī (P.)
		djĕndjīàn (Sr.)
bedoeling	kĕgoewàng	kĕgoewàng
		kĕsáloe (Sr.)
bedreigen	àkàngàn	oemain
	īnàkàng (Tr.)	màngàn (P.)
		īnoemàng (Sr.)
bedremmeld	maiwàn	boejoe
	mīwàn (Tr.)	aujoe (P.) (Sr.)
bedreven	àtoekàng	àtoekàng
		àpànai (Sr.)
bedriegen	nībòng	àmoesīng
	tīnībòng (Tr.)	àngàmboeng (P.)
		poesīn (Sr.)
bedroeven	àpàdoewòl	pàkà doewòl
	pĕdoewòl (Tr.)	pàkà roewòl (P.)
		àpàkĕ doewòl (Sr.)
bedwelmd	taupòn	toewòp
	tĕtoepàn (Tr.)	ĕntoewòp (Sr.)
beëedigen	bĕsoempàh	àmpàtòd
		àmpátòr (P.)
		nĕmpátòd (Sr.)
beek	soengai	sīàng
		tīsīàng (Sr.)
beeld	oeloen[2]	oeloen[2]
		tīngoeloen (P.)
		tīnīmàngoen (Sr.)
beenring	pàkĕl	pàkĕl
been (gebeente)	toelàng	toelàng
been (lichaamsdeel) (zie „bovenbeen" en „onderbeen").		
beer (waterkeering)	pĕmpònòn	īmbònòn
	pīnàmpòn (Tr.)	ĕmpòngòn (Sr.)
beer (varken)	bĕkàs dĕlàkī	bĕlòk àboej
		bīàk loengīàn (P.)

B.

beer (wild dier)	bĕroeàng	báwàng
beetje	maitīt	kaitī
	maitīng (Tr.)	kĕbĕròk (P.)
begaafd	pīntĕr	àpīntòl
		pīntĕr (P.)
		àkálit (Sr.)
begeerig	kĕkálit	kálit
	boenkàlītĕn (Tr.)	âboeboek (P.) (Sr.)
begeleiden	májá	májá
begieten	tàdīsin	bĕsain
	tīnádis (Tr.)	loewòn (P.)
		līsain (Sr.)
begin	tīmpoen	tīmpoen
		gáling (P.)
		toelīmpoen (Sr.)
beginnen	ánīmpoen	ánīmpoen
		mĕgáling (P.)
		poen (Sr.)
begluren	mĕntĕl	gàsīl
	bīnĕntĕl (Tr.)	àgĕgàsīl (Sr.)
begraafplaats	gàdoeng	lĕbàngàn
	tīàs (Tr.)	
begraven	ngoeboer	lĕbòngòn
		ĕmpòlòbòng (Sr.)
begrijpelijk	bĕntà	tálàng
		táwàng (P.) (Sr.)
begrijpen	kàlàtī	àkĕlàtī
		kĕpĕnĕng (P.)
begroeten	ngádaup	ngádjaup
		mĕraup (P.)
		ngádaup (Sr.)
begrooten	pīlátòn	pīlátòn
	pīnīlàt (Tr.)	tĕntòngàn (P.)
		tīwoeòn (Sr.)
behagen	ònjòn	àlīkòt
	pījòk (Tr.)	ògòt (P.)

B.

behalve	sĕndágīnà	òjòj
		kònò gīnà (P.)
		kònò dĕgīnò (Sr.)
behandelen	ĕnògòt	ànòngòj
		ĕnggòjòn (P.)
behartigen	īngòtòn	djágain
	īnīngòt (Tr.)	īlain (P.)
		sīgòn (Sr.)
beheeren	tĕmĕsĕn	tànggoelīn
	tīnámòs (Tr.)	boelin (P.)
behendig	màsīk	tīkàs
	ĕntikàs (Tr.)	lībĕkĕn (P.)
		pĕsīòn (Sr.)
behoedmiddel	djīmĕt	sàngkil
behoedzaam	pĕsīngòn	bĕnsĕnjòn
	pīnīsīng (Tr.).	bĕnsīngòn (P.)
		sĕsòkòn (Sr.)
behoefte (groote — doen)	toemai	toemai
		ĕntai (Sr.)
behoefte (kleine — doen)	soemáboe	soemáboe
		ĕnsáboe (Sr.)
behoeven	màmoenjò	pain moenjò
	sàmàmoenjò (Tr.	pai nájà (P.)
		gàmán naijàk (Sr.)
beide	doewò ànsī	doewò[2]
		doewò īnàn (P.)
		doewò ngīnán (Sr.)
bek (snavel)	moenoeng	tīnoek
		tīndoek (P.)
bek (van een dier)	kàbàng	kàbàng
bekende	kĕtĕndoeàn	kaubàsàn
		kaulájàn (P.) (Sr.)
bekijken	àkoesīàh	īlaikoe
	īnīlòng (Tr.)	laiànkoe (P.) (Sr.)
bekken (gong)	àgòng	àgòng
		loesoeng (P.)
beklimmen (berg —)	màsàk	màsàk
		ĕngkīlájò (Sr.)

B.

beklimmen (boom —)	nàkòd	nàkòd
		nàkòr (P.)
beknorren	njáwai	mòpòl
	sīnáwai (Tr.)	nàmpòpòl (Sr.)
bekoorlijk	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
bekorten	pĕdjoewain	kàdīwījòn
	kádjīwá (Tr.)	kĕrīwījòn (P.)
bekwaam	toekàng	toekàng
		àpànai (Sr.)
belang	kálī	mànà
	bájá sīná (Tr.)	ĕntòknò (P.)
		īntĕkòn (Sr.)
beleefd	pàndai dĕlàtī	àpànai
		àpànai kĕdīngòk (Sr.)
beleid	àkàl	àkàl
		àkàkàl (Sr.)
beloonen	bĕbálàs	ĕntsoelàng
		ĕnsoelī (P.)
beloeren	mĕntĕl	gàsīl
	bīnĕntĕl (Tr.)	àgĕgàsīl (Sr.)
beminnen	sīgòk	àndjà
		mànggòh (P.)
bemorsen	sīlĕt	sàkòt
		kàbīdoet (Sr.)
benadeelen	loegīòn	loegīòn
	īnĕloegī (Tr.)	
benaming	īnggán	īngálàn
	īntĕp (Tr.)	
benauwd	màpĕs	àlaus
		àlausàn (Sr.)
bende	pĕntīmoengàn	pĕntīmoengàn
	pīnĕntīmoen (Tr.)	àloeloed (P.)
		gĕloeloed (Sr.)
beneden	dīsau	lĕsau
		dĕsau (P.)
		àlīwī (Sr.)

B.

benedenlanden	tànàh dĕdáloeng	tànàh dàboegoes
		tànàh kálàmpoejoe (P.)
		tànàh lòtòng (Sr.)
benemen	àpòn	nàpòn
		lápòn (P.)
		kàpoetĕn (Sr.)
benemen (leven —)	dīpĕpàtòj	àgīpàtòj
		tīpàtòj (P.) (Sr.)
benevens	àmbájá	àmbájá
		bájá^{2} (P.)
		nĕmbàbájá (Sr.)
bepaald	mĕnòng	tàntoe
		sĕmoegoed (P.)
		àsàntoe (Sr.)
bepaling	soesoeb	pàlīntá
	sīnoesoeb (Tr.)	mĕnsoekòn (P.)
		bīnànsoeb (Sr.)
beplanten	ĕntánòm	ĕntánòm
beprikken (de huid —)	pèpòk	pòpòk
	pīnòpòk (Tr.)	ĕnpīnòpòk (P.) (Sr.)
beraad	nīmbàng	nīmbàng
	tīnīmbàng (Tr.)	pĕkĕn ònsòj (P.)
		àmònsòj ònsòj (Sr.)
beraadslagen	mĕpòkòt	mòpòkòt
		gĕloeloe àpàtoelit (Sr.)
beraden	ànīmbàng	ànīmbàng
	mĕnpòkòt (Tr.)	mĕkĕn ònsòj (P.)
		gĕloeloe apĕkĕ ònsòj (Sr.)
bereid	pĕngònjò	sàdījá
	àpòngò (Tr.)	sàrīain (P.)
		nĕlībòs (Sr.)
bereids	nai	pòngò
	mai (Tr.)	náwī (P.)
		nĕpòngò (Sr.)
bereidwillig	ngīndàngàn	ngīndàngàn
	īnīndàngàn (Tr.)	mīnsoep (P.) (Sr.)

B.

bereiken	náàp	nálàp
	īmálàp (Tr.)	gīnálàpò (Sr.)
berekenen	ītoengòn	līkīnòn
	īnītoeng (Tr.)	sĕmpòtĕn (P.)
berg	tīdòng sáwàt	djoewau
		moeloek (Sr.)
bergen (opbergen)	tàmàsīn	tàmàsīn
	tīnámòs (Tr.)	boelin (P.)
		tàlīmòn (Sr.)
bericht	pàngīn dàgoeàn	pàngīn dàgoeàn
	pàgīn dàgoe (Tr.)	àgò (P.)
		pĕndĕgoeàn (Sr.)
beroemd	ĕngàlàn	baingàlàn
		ĕngàlàn (P.)
		kaingálàn (Sr.)
berooven	ràmpàs	ngádámàs
		mĕràmàs (P.)
		àmpĕdámàs (Sr.)
bersten	bàdàk	àlàdīng
		láring (P.)
		nĕládling (Sr.)
beschaafd	pàndai	àpànai
beschaamd	maiwàn	boejoe
	mīwàn (Tr.)	aujoe (P.) (Sr.)
beschadigen	lĕgàsin	loesòkòn
	roesàk (Tr.)	àmàloesòk (Sr.)
beschroomd	maiwàn	boejoe
	mīwàn (Tr.)	aujoe (P.) (Sr.)
beslissen	pĕngòh	pòngòh
		nauwī (P.)
		naukàt (Sr.)
besluit	pàlīntà	pàlīntá
	pànàrintà (Tr.)	pĕlīntà (P.) (Sr.)
bespieden	mĕntĕl	gàsīl
	bīnĕntĕl (Tr.)	àgĕgàsīl (Sr.)
bespotten	àgīboejoen	àgīboejoen
	bījoenĕn (Tr.)	àmboejoen (P.) (Sr.)

B.

bestellen	àgībīlin	àmīlīn
	ngábīlin (Tr.)	àmbīlīn (Sr.)
beste maat (vriend)	àkà	ībоej
	àdī (Tr.)	kájàm (P.) (Sr.)
bestempelen	tàndà	tánoe
	tĕtàndoek (Tr.)	tĕtànoe (Sr.)
bestraffen	bĕsĕlain	oekoemòn
	bīnĕsálàh (Tr.)	
besturen	kàlīmàn	òpàngòn
	ĕngkoedīngòk (Tr.)	kĕdīngògòn (Sr.)
betalen	bàjàlin	bàjàlin
	bīnájòh (Tr.)	oensoelàngin (P.)
		bĕbájàl (Sr.)
betamelijk	pátoet	pátoet
betel	boejoe	boejoe
beteldoos	sàlàpà	sàlàpà
		sàlīndoengoen (P.)
betelnoot	pīnàng	koesòb
beter	pànggòl	àpàngòl
	mīkàng (Tr.)	
beu	loempai	sòkòl
	moempai (Tr.)	
beurtelings	ĕmbálit bálit	gīgàntī gàntī
	bĕsoensoeng (Tr.)	ĕmbálir (P.)
bevallen (baren)	ngánàk	àgànàk
	àngánàk (Tr.)	
bevallig	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
bevangen	àgauk	àgauk
	mauk (Tr.)	ĕrauk (P.)
bevel	pàlīntà	pàlīntá
	pànĕrintà (Tr.)	
beven	kàdjoetòn	kĕlīàt
		kĕlīàr (P.)
		kĕtīkòq (Sr.)
bevestigen	doekoegīn	doekoegīn
	dīnoekoeng (Tr.)	bòngkòsin (P.)
		bĕngkàsin (Sr.)

B.

bevolking	kĕsĕsoeàng	kĕsoeàngàn
		taingò dīngòt
bevorens	ànggoeloe	ànggoeloe
	àgoeloe (Tr)	pàgoeloe (P.)
		àngpàngoeloe (Sr.)
bewaken	djàgà	djàgain
bezadigd	kĕsĕnájàn	kĕsĕnájàn
	àsànĕng (Tr.)	ásoeq (Sr.)
bezeeren	àdoewòl	àdoewòl
		roewòl (P.)
		loegoe (Sr.)
bezem	pàmpàs	pàmpàs
	pĕpàs (Tr.)	
bezeten	tĕmbàngàn	ĕmboejoen
	bīoenòn (Tr.)	nĕmboejoen (P.)
		boejoenòn (Sr.)
bezigen	àmàkai	ĕmpàkai
bezijden	sĕmbīàl	līpàq
		sĕndīpàr (P.)
bezoek	ĕntámoe	gámòt
		àgàmbàt (P.)
		ĕntīwòl (Sr.)
bezoeken	pĕntámoeàn	àgàmòt
	pīnàntámoe (Tr.)	pĕngàmbàtàn (P.)
		ĕgòj (Sr.)
bezwijmen	kĕdĕndoengòp	kĕdĕndoeò
		kĕroeòk (P.)
		kĕdoeòk (Sr.)
bibberen	bĕkĕdjòl	toemīntīq
	àtoemītīk (Tr.)	ĕmpàgoe (Sr.)
big (wild)	ànàk bĕkàs	mau
big (tam)	ànàk bĕlòk	má
bij (dier)	pĕnjòngòt	pĕnīngòt
	sīgĕt (Tr.)	
bij (nabij)	ingkòd	àmàt
	mīngkĕd (Tr.)	àmàr (P.)
bijaldien	djīkà	djīkà
	dĕkà (Tr.)	dīkà (Sr.)

B.

bijdoen	doeàngīn	doeàngīn
	dīnoeàng (Tr.)	loeàngīn (P.)
bijennest	àmbàng	àmbàng
	bàmbàng (Tr.)	
bijl	oetīk	oetīk
	pĕnànà (Tr.)	bīlau (P.)
bijna	īngkàd	mīmàd
	mīngkàd (Tr.)	màr (P.)
bijten	ngátoek	àngátoek
	ngáboet (Tr.)	àngkátoek
bijziende	ĕnggĕlòdòp	nĕwoelau
		nàbàlà (Sr.)
bijzonder	kĕtoengai	nĕdjájàn
	tĕlàndjoer	àrájàn (P.)
		àdjájàn (Sr.)
binden	doekoegīn	dĕkoegīn
	dīnoekoek (Tr.)	bĕkoegòn (Sr.)
binnen in	dĕndálĕm	dĕnálòm
	dĕdálĕm (Tr.)	
bitter	àpait	àpait
blaasroer	sápòk	sàpòk
blad	daun	daun
blaffen	àgoesik	àgoesik
	àngoesik (Tr.)	moesik (Sr.)
blazen	poedjoekĕn	sĕmpoejòn
	pīnoedjoek (Tr.)	
blazen (met een blaasroer)	sàpoekòn	ĕnnjápoek
	sīnápoek (Tr.)	
blauw	sīlòp	sīlòp
	sĕlòp (Tr.)	
blijde	sĕdoengàn	àsáloe
		ĕnsájàn (P.)
blijven	mápòng	mápòng
		kĕtátàng (P.) (Sr.)
blik (metaal)	bīlīk	bīlīk
		tīmboel (P.) (Sr.)

B.

bliksem	gánit	gánit
	koelīdjàt (Tr.)	kīlàp (P.)
blind	bĕlau	bĕlau
		bálà
blinken	ngoelīòp	ngoedīlòp
	ngoelīdjau (Tr.)	moedīlòng (Sr.)
bloed	dádàh	dádàh
		koebàb (P.)
		dáh (Sr.
bloedverwant	pĕtīmoengàn	pĕtīmoengàn
	pīnàntīmoeng (Tr.)	pĕgĕloedàn (P.)
		kĕloeloedàn (Sr.)
bloedzweer	toepòs	toepòs
	koepòs (Tr.)	toeloepòs (P.)
bloedzuiger	līmboetàng	lĕmboedoe
	līmboedoe (Tr.)	lĕmboeroe (P.)
		līmoedoe (Sr.)
bloem	boesàk	boesàk
bloot	ĕntīlábàs	ĕntīlábàs
bluffen	ngàkoe	àngàngkoe
		djoėmàngkoe (P.)
		àngákoe (Sr.)
bode	mīlin	mīlin
	bīnīlin (Tr.)	àmbīlin (Sr.)
bodem (van een korf)	àloe	àloe
	koebàl (Tr.)	tĕmpòkòn (P.)
boek	kĕlòtòs	kĕlòtòs
boeren	àgīlòb	àgīlòb
		àgoeàb (Sr.)
boete	sĕmàndàk	dàndá
		dálà (P.) (Sr.)
boezem	koebàb	koebàb
bok	kàmbing dĕlàkī	kàmbing bĕgànoeī.
		kàmbing oenkoejòn (P.)
		kàgoej (Sr.)
boom (— stam)	ópòn	ópòn
	ópoen (Tr.)	aupòn (P.)

B.

boombast	koelit taun	koelit taun
boombast (geslagen —)	bĕloeboet tīmbàgàn (Tr.)	bĕloeboet
boomen (prauw —)	tànggàl	toekoel ĕntoekoel (Sr.)
boon	kàtjàng	bĕlátòk àsàng (Sr.)
boord (van een prauw)	kápī	kápī
boos	mĕngītàn tĕtàgĕd (Tr.)	màngīt boekàn (P.)
boot (prauw)	pàdau	pàdau pĕrau (P.)
bord	pīnggàn ràrai (Tr.)	pīnggàn
borrelen	loemīdī djoemoeàr (Tr.)	pàlīdī loemīrī (P.) pàrīdī (Sr.)
borst	koebàb	koebàb
borstdoek	bĕkĕmbòn pĕkàmbòn (Tr.)	sàloemboeng
bosch	kĕtànàn	kĕtànàn
bosch (licht —)	táloen djàkau (Tr.)	táloen
bosch (oerbosch)	gīmàn djàkau (Tr.)	gīmán jīmàh (Sr.)
bot (been)	toelàng	toelàng
bot (stomp)	ngálòl ĕnggálòl (Tr.)	àngálòl ngálòr (Sr.)
bouwland (akker)	oemòh	oemòh
bovenaan	sáwàt	sáwàt (P.) (Sr.) līmbau (P.) (Sr.)
bovenbeen	àpà	àpà páh (Sr.)
bovenlanden	dĕdaut	dĕlájò
braadpan	toepàl	pálīoe káwà (Sr.)
braadspit	kĕlīboe	oetoes

B.

braaf	àtoelid	àtoelid
		toelir (P.)
braden	njàngá	àlīsòn
braken	gĕloeàh	gĕloeàh
		ĕmpàloeàh (P.) (Sr.)
brand	sálĕb	sálĕb
	àsálòb (Tr.)	
brandhout	taun pĕnsīdoe	taun pĕnsīdoe
		taun pĕnsoedoe (Sr.)
breed	àtauwà	àpīlà
brengen	àngoebīt	bītòn
	īnībīt (Tr.)	oebītòn (P.) (Sr.)
brief	soelàt	soelàt
		soelàtàn (P.)
brij	boeboel	boeboel
		ànīmoeq (P.)
		līàwòn (Sr.)
bril	sĕlámīn màtò	selámīn màtò
broeder	pĕnsoelòd	pĕnsoelòd
broek	sàīwòl	sàīwòl
		tápī (P.)
		sàdīwòl (Sr.)
broeien	ĕngĕgĕm	àgoeboeng
	ngoeboeng (Tr.)	
broodvrucht	kĕmànsī	kĕmànsī
buffel	kĕrbau	kloebau
		bájoedĕn (Sr.)
buik	tīnai	tīnai
buikpijn	doewòl tīnai	doewòl tīnai
		àroewòl tīnai (P.)
buiten (— aan)	doeàl	doeàl
		dàwàl (Sr.)
bukken	boengkoeng	àboengkoeng
		toekoer (P.)
buks	sĕnàpàng	sĕnàpàng
buskruit	oebòt	oebòt

C.

castreeren	làpòn tálī	làpò tálī
	īnálàp tálī (Tr.)	ĕnàpòn tàbid (Sr.)
cassave	sàbai	īloej
cassave-blad	oemboes	oemboes
cent	sèn	īsīng
		sīn (Sr.)
cigaar	loekoe	loekoe
	ròkò (Tr.)	gàloekoe (Sr.)
citroen	báàb	báàb
	ábàb (Tr.)	boeàh lĕmĕt (P.)
		boeàh loemòt (Sr.)

D.

daar (aldaar)	dĕdĕnai	dàgījò
	dĕdoenai (Tr.)	joengárai (P.)
daarna	mīnjoel	dàmboes
	mīndjoel (Tr.)	ĕnsail (P.)
		ĕndámoes (Sr.)
dadelijk	ĕnjàkin	sĕnkīlòp
		pĕsīòn (P.)
dak	àtàp	àtàp
dakbedekking van: bladeren	àtàp daun	àtàp īkīk
sirappen	àtàp tàgàs	àtàp tàgàs
zinken platen	àtàp tsīn	àtàp tsīn
		àtàp raising (P.)
		àtàp oesīn (Sr.)
dam	pĕmpònòn	īmbònòn
	pīnàmpòn (Tr)	
damp (rook)	līsoen	līsoen
dansen	ngálàng	ngálàng
	ngáràng (Tr.)	
dapper	sīòq	sīòq
	àsīòq (Tr.)	pànggòl (P.)
		àmànggòl (Sr.)
darm	tīnai	tīnai
dat (aanw. vnw.)	dĕgīná	gījò

D.

dekblad (sigaar)	bĕlītoek	bĕlītoek daun loekoe (Sr.)
dekken (dicht —)	toetoepīn tīnoetoep (Tr.)	toetoebòn taubīn (P.) làngkoepòn (Sr.)
deksel	toetoep	toetoep toetoebòn (Sr.)
deuntje	pĕdīndàng	gīgīlīwà poesálò (P.) ĕnkàtid (Sr.)
deur	tĕbòn tīngkábòngòn (Tr.)	tòbòn
deurknop	soekábin sīnoekàb (Tr.)	soekábin
deze	gītoe	gītoe gàdau (P.)
die	dĕgīná	gījò
dief	oeloen pĕntàkau	oeloen pĕntàkau oeloen ĕntákau (P.) (Sr.)
diep	ĕndálĕm	ànálòm
dier	bīnátàng	kīoem
dij	dipoen pà oepoen nápà (Tr.)	poen páh
dik	kàpàl	kàpàl àlĕmòk (Sr.)
dissel	páloek	páloek tīpáloek (Sr.)
dit	gītoe	gītoe gàdau (P.)
djàmboe	djàmboe	koebàl
dochter	ànàk dīnándoe	ànàk dánoe ànàk roeàndoe (P.) ànàk doeàndoe (Sr.)
doek	kain	kain
dokter	sàndoe ngwòt	toekàng ngwòt toeàn pàndai àgoewòt dĕsàkit (Sr.)

D.

doerīàn	làmpoen	làmpoen
dol	tĕmbàngàn	ĕmboejoen
	bīoenòn (Tr.)	nĕmboejoen (P.)
		boejoenòn (Sr)
donder	tīnkáloed	tīnkáloed
		tīnkáloer (P.)
donker	lòndòm	lònòm
	nīàd (Tr.)	toekálĕm (Sr.)
dons	boeloe	boeloe
dood	màtai	màtòj
		īnàtòj (P.) (Sr.)
doode	oeloen màtai	oeloen màtòj
		oeloen īnàtòj (P.) (Sr.)
dooden	dīpĕpàtòj	àgīpàtòj
		tīpàtòj (P.) (Sr.)
doodkist	loengoen	loengoen
doodshoofd	oetĕk	oelán
		oelàd (Sr.)
doof	mĕngálàn	bīngoeng
	bĕngáràn (Tr.)	nĕsīòng (Sr.)
dooier	sīlau táloe mánoek	sīlau táloe mánoek
dooreenmengen	baulīn	kaulin
	bīnaul (Tr.)	pĕnĕmbauĕl (P.)
doorn	oedoej	oedoej
	doeī (Tr.)	doej (Sr.)
doorslikken	tĕlònòn	tĕloesòn
	tīnòlòn (Tr.)	njòk (Sr.)
doorsnijden	kĕtòbòn	kĕtòbòn
	kīnátòp (Tr.)	pánjoengòn (P.) (Sr.)
doorsplijten	bádákòn	bīálòn
	bīnádàk (Tr.)	bĕdàkĕn (Sr.)
doos	sĕlápà	sĕlápà
		sĕlīndoengoen (P.)
doppen	bĕdákòn	oepàkĕn
	bīnádàk (Tr.)	
dor	poeàh	poeàh

D.

dorp	kàmpòng	pàgòn pàgoen (Sr.)
dorst	àtīnoem àngīnoem (Tr.)	àtīnoem
dozijn	sàpoeloeh doewò	àpoeloeh soewàgī doewò òpòr doewò (P.) (Sr.)
draad	làwai	làwai gĕtīàn
draagband	àmbīn àngàmbīn (Tr.)	áwīs
draagplank (voor een kind)	—	ībain
draagstoel	—	tádoeng tároeng (P.) bájĕ (Sr.)
draaien	loemīpoet àntībòng (Tr.)	loemīpoet
dragen (op den rug)	gàmbīn àngàmbīn (Tr.)	gīnībàh ībain (P.) (Sr.)
drank	àngīnoem	àngīnoem àgīnoem (P.) (Sr.)
drankje	oewòt auwòt (Tr.)	oewòt
dreigen	oemain īnàkàng (Tr.)	oemain oemà² (P.) oemàngin (Sr.)
drie	táloe	táloe
driemaal	īngkàt táloe	kàt táloe ingkĕ táloe (Sr.)
driftig	mĕngītàn	àngīt² àmboek (P.) (Sr.)
drinken	àngīnoem	àngīnoem ngīnoem (Sr.)
droefheid	àdoewòl pĕnjáwòh	àdoewol pĕnjawòh àdoewòl goewàng (P.) (Sr.)
dronken	gauk mauk (Tr.)	àgauk ĕrauk (P.)

D.

droog	poeàh	poeàh
droogen (in de zon —)	toegòn	toegòn
	īnītoeg (Tr.)	
droom	gainoepī	kainoepī
	īndoepī (Tr.)	tĕgoepīàn (Sr.)
droppel	mĕtòk	mĕtòk
		àloe (Sr.)
duidelijk	mĕnòng	mĕnòng
	mànòng (Tr.)	tòpòt (P.) (Sr.)
duif (tortel —)	tīnkoekoel	bálīn koekoej
		koekoek (Sr.)
duif (woud —)	poeàk	poeàk
duiken	ĕntòlòp	entòlòp
	gīntòlòp (Tr.)	tĕlòpòn (P.) (Sr.)
duim	tīmpoe	toempoe
	tĕmpoepoe (Tr.)	
duister	soeboeh	soelálau
		ĕlònòm
duivel	sètàn	loemàq
		loembàk (Sr.)
duizend	sàlīboe	sàlīboe
		ngálīòng (P.) (Sr.)
dun	nīpīs	nīpīs
dus	ĕpĕk	sĕbòpnò
	àsĕbòp (Tr.)	òpòk (P.)
duur (van prijs)	bĕrògò	bĕlògò
	bĕlògò (Tr.)	ĕlògò (P.) (Sr.)
duwen	sīkágin	sīkágin
	sīnīkĕk (Tr.)	
dwingen	īdjàkin	kĕlàsīn
	īnīndjĕk	pĕlīkátin (P.)
		pĕdjĕdjĕkĕn (Sr).

E.

echtbreken	ĕnsoewai	ĕnsoewai (van een man)
		àgīmpòj (van een vrouw)
echtgenoot	dĕlàkī	àngkoejòn

E.

echtgenoote	dīnándoe	dĕdánoe roeàndoe doeàndoe
echtscheiden (zie: echtbreken)		
eed	soempàh	ĕmpàtòd ĕmpàtòr (P.)
eekhoren (klapperrot)	bàsing	bàsing
eekhoren (groote — met grijzen staart)	mànggàs	mànggàs
eelt	sĕmoekàp	loempoekàn sĕmoengkàp (P.) loemoengkoep (Sr.)
een	sainàn	dònò dòndò (P.)
eenmaal *	īgĕndĕ	īngkò dònò īngòndò (P.) indĕnán (Sr.)
eer	tàbīòn	pàkájò
eer bewijzen	tàbīòn àdoen	pàkájòkò pàkájò audīoen (P.) àpákò (Sr.)
eerder	ànggoeloe àgoeloe (Tr.)	ànggoeloe
eereteeken	bīntàng	boetītīn
eergisteren.	dīdai dònò dĕdai òndò (Tr.)	dīdai dònò railail (P.)
eerst	ànggoeloe àgoeloe (Tr.)	pĕngoeloe àmpĕngoeloe (Sr.)
effen	sĕmĕlátá	àgàná àloebĕk (Sr.)
effenen	pĕgīládàn pĕnggīládàn (Tr.)	pĕgīládàn
ei	táloe	táloe
eiland	poeloe	poeloe poeloeng (Sr.)

E.

eindigen	bĕlèntī	bĕlèntī
		àlībĕs (Sr.)
elk	ĕntoekid	toekid²
	tĕràgàndàn (Tr.)	tĕmoekir (P.)
		ĕntoekid (Sr.)
elleboog	sīkoe	sīkoe
en	àmbájá	àm
		àmbĕbájá (Sr.)
enkel	moenīngòl	moenīngòl
ergens	mànà²	mànà²
		mànà mànájàk (Sr.)
erwt	oenòd	oemī
eten	ĕngàkàn	gīnàkàn
	àngkàn (Tr.)	
etter	mànàh	boenànàh
eveneens	ĕnggīlàd	àgīlàd
		àgīlàr (P.)
		gĕgĕndĕ (Sr.)
evenveel	ĕnggīlàd kàsoeàng	àgīlàd kàsoeàng
		àgīlàr soeàng (P.)
		àgīlàd kàsĕsoeàng (Sr.)

F.

fakkel	toenánàn	toenánàn
	toedàn (Tr.)	
fakkelstandaard	pĕmoelīàn	pemoelīàn
	bīàng ītan (Tr.)	
familie	gàkà	sĕngáká
fazant	toewau	toewau
feest	bairau	īlau
		àgīlau (Sr.)
feil (misslag)	kĕsálàh	kĕsálàh
feilen	àgĕnsálàh	gĕnsálàh
fel (sterk)	kĕtòq	kĕtòq
fel (van regen)	kĕnsàng	pàtòd
		pàtòr (P.)

F.

fier	toepàl pĕnjáwòh	májò pĕnjáwòh májò goewàng (P.) báwĕl dĕgoewàng (Sr.)
fijn	līsī	loemis álīs (Sr.)
fistel	làntoeb	tĕloepàs
flambouw	toenánàn toedàn (Tr.)	toenánàn
flauw (zwak)	lámī boentīlòn (Tr.)	lámī àlámī (Sr.)
flauwhartig	pĕnjáwòh loemòt	pĕnjáwòh loemòt pĕnjáwòh bĕròk (P.) (Sr.)
flesch	boetoel	djáboel (Sr.)
flesch (van gevlochten rotan)	ngoet[2]	kĕtoeboeng
flikkeren	ngoedīlòp ngoelīòp (Tr.)	ngoedīlòp ngoelīàt (P.) ngoedīlòng (Sr.)
flink	mĕsīòk àsīòk (Tr.)	pàngòl
fluisteren	ĕngkánàs bĕsĕsĕt (Tr.)	sĕsòtòn ĕnsòsòt (Sr.)
fluit	tĕloempoeng	koelīngoet
fluiten	ĕnjoewit àngànsoel (Tr.)	àngoengkoet àngīoek (Sr.)
fluitje (kinder —)	kĕtīoep àmoedjoek (Tr.)	sàsàmpoejòn koelīngoet (Sr.)
fokken	taikoelòn tīnaikoel (Tr.)	tĕlīmòn koejoemon (P.) bĕnsòjòn (Sr.)
fonkelen (zie: flikkeren)		
foppen	sĕloekòn lĕboetòn (Tr.)	sĕloekòn ĕmboeàk (P.) (Sr.)
fout	kĕsálàh	kĕsálàh
fraai	bais bĕdjádjĕk (Tr.)	ònsòj
fruit	boewàh[2]	boewàh kīnáwàh

F.

fuik	boeboeh	boeboeh sĕloeir (P.) sĕloeid (Sr.)

G.

gaan	màkau	màkau
gaar	ànsàk nànsàk (Tr.)	ànsàk
gapen	ngàbai àgoeàb (Tr.)	ĕgoeàb
garen	làwai	làwai kĕtīàn (Sr.)
garnaal	oedàng	oedàng oeràng (P.) dīpī (Sr.)
gast	īnsĕloebàng ànjóbàng (Tr.)	ĕnkájau soemàkai (P.) àgòj (Sr.)
gat	loewàng áwàng (Tr)	loewàng
gauw	tīkàs	tīkàs pĕsíòn (P.) (Sr.)
gebied	táloen djàkau (Tr.)	pĕmĕgoenàn táloen (Sr.)
gebit	dīpòn nīpòn (Tr.)	dīpòn
gebrek	koelàng	koelàng
gebruik	ádàt	ádàt áràt (P.)
gebruikelijk	bīàsá	aubàs aulai (Sr.)
gebruiken	màkai	pàkaiòn ĕmpàkai (Sr.)
gedaan (afgeloopen)	pòngò àpòngò (Tr.)	pòngò àpòngò (Sr.)
gedenken	ingòtòn Inīngòt (Tr.)	kĕpònòm pĕnámòn (P.)

G.

geel	sīlau	sīlau
geenszins	bĕkĕnkòh	súlà
geest	ĕmbīloeòh	gĕmpoeàn
	īmboeloeòh (Tr.)	àlīngoe (Sr.)
gehemelte	téngkĕlágoe	ĕntĕlánàn
	tĕngkágoek	tĕngkĕgoekàn (Sr.)
geit	kàmbing dīnándoe	kàmbing mainòj
		kambing roewàndoe (P.)
		kàgoej (Sr.)
gek	tĕmbàngàn	ĕmboejoen
	bīoenòn (Tr.)	nĕmboejoen (P.)
		boejoenòn (Sr.)
gelaat	málòh	ájoe
gelasten	sĕsoebòn	bĕnsoepòn
	sīnoesoeb (Tr.)	bĕnsoekòn (Sr.)
geld	oewàng	oewàng
geleden (voorbij)	maih	kĕpàngàn
	àpòngò (Tr.)	àpòngò (P.)
		àlībòs (Sr.)
geliefde	kĕpĕndĕm	kĕpònòm
	angĕndĕm (Tr.)	mĕroeàng (P.)
gelijk (effen)	sĕmĕlátá	àgàná
		àloebĕk (Sr.)
gelijk maken	pĕgīládàn	pĕgīládàn
	pĕnggīládàn (Tr.)	
gelijktijdig	ĕmbájá bájá	ĕmbájá bájá
		gīlá gīlàr (P.)
		gīlá gīlàd (Sr.)
gelooven	pĕlĕsája	ngīntápòt
geluid	pĕngkĕning àgòn	pĕngkĕning àgàn
	pīnàng koelīmàn (Tr.)	
geluk	bauntoeng	auntoeng
gelukken	djàdī	djàdī
	àdjàdī (Tr.)	àsauk (Sr.)
gemakkelijk	pèn moeàh soesàh	pèn moeàh soesàh
		ántĕs (Sr.)

G.

gemeen (vuil)	maiwàn	kòjoeàn
genade	àkīàmpoen	àkīàmpoen
	àngàmpoen (Tr.)	
geneesmiddel	oewòt	oewòt
	īnáwòt (Tr.)	àngoewòt (P.)
genoegen	kĕgoeàng	sáloe
geoorloofd	pàtoet	pàtoet
gerecht (spijs)	īnàkànàn	kànàkàn
	àkànàn (Tr.)	àkàn^2 (P.) (Sr.)
gereed	sĕdījá	sĕdījá
		sĕrījá (P.)
		àlībòs (Sr.)
gereedschap	pĕkákàs	pĕkòkòs
gering (klein)	loemòt	loemòt
		bĕròk (P.)
gerust (stil)	mĕngau	mĕngau
geschenk	àmīlin	àmīlin
	bīnīlin (Tr.)	àmbīlin (Sr.)
gestreng	kĕntjĕng	kàlàs
	àkàntsàng	
getàh (zie: gom)		
geurig	lànjòng	mánoes
	mánoes	àwau (P.)
geven	ĕnggain	nàkīn
	īnīnggai	nákàn (P.)
		kītákin (Sr.)
gevest	oetòk	oeloe
		pĕngoeloe (P.)
		oeloeòn (Sr.)
geweer	sĕnàpàng	sĕnàpàng
gewennen	óbàsòn	óbàsòn
	īnóbàs (Tr.)	ólájòn (P.) (Sr.)
gewis	mĕnòng	mĕnòng
		mīnsoegoet (P.)
		tĕpĕt (Sr.)
gewoon	bīàsà	òbàs
	àbīàsà (Tr.)	ólai (P.) (Sr.)

G.

gewoonte	ádàt	ádàt
		áràt (P.)
gezamenlijk	bájá²	ĕmbájá bájá
	àmbájá (Tr.)	
gezicht	málòh	ájoe
gezond	īkàng	àdjàng
	àīkàng (Tr.)	áràng (P.)
gezwel	boeboekil	boeboekil
	boemboekil (Tr.)	boekil (Sr.)
gezwel (krop —)	ànggòk	àngòk
gids	noeloe dálàn	màlà dálàn
	tīnoeloe dálàn (Tr.)	àmàlà dálàn (P.)
gierig	kálīt	kálīt
	boengkálītòn (Tr.)	pàkĕt (P.)
gierst	jĕlai	lĕloewòng
	pĕlīndàs (Tr.)	loewòng (Sr.)
gift (zie: geschenk)		
gij (enk.)	àdoen	àkau
	doedoe (Tr.)	òkau (P.) (Sr.)
gij (meerv.)	demoejoen	àkau
		òkau (P.) (Sr.)
gillen	loemàndoej	loemoeàp
	loemoeàb (Tr.)	pĕládoek (Sr.)
ginds	dĕgīnò	dàgījò
	dĕgītoe (Tr.)	
gisteren	dĕdai	dĕdai
		rĕrai (P.)
		dĕmai (Sr.)
glad	lòmòk	lòmòk
	àlòmòk (Tr.)	àlámòk (Sr.)
glas	kàsà	kàsá
glijden	kàlīdàs	kàsoejàt
		kàsoejàr (P.)
gluren	mĕntĕl	gàsīl
	bīnàntĕl (Tr.)	àgĕgàsīl (Sr.)
goed	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	ònsòj pĕnjáwòh

G.

goedhartig	bais pĕnjáwòh	ònsòj goewàng (P.)
		ònsòj dĕgoewàng (Sr.)
goedkeuren	gĕmpīlàt	gĕmpīlàt
goedkoop	àloewai	loewòj
		àloewai (Sr.)
golf	náwòk	náwòk
	límpàk (Tr.)	làkòn (P.) (Sr.)
gom (getah)	ànggoelá	àmoeloet
		ànpoeloet (Sr.)
verschillende soorten van gom	ànggoelá { lánoet, poetoek, taulàn, tàpĕl, ngángaitòn	àmoeloet, ànpoeloet (Sr.) { taun, ànggoelá (Sr.), poetoek, taulàn, poeloet (Sr.), tàpĕl, ngàngaitòn
gong	àgòng	àgòng
		loesoeng (P.)
		táwàk (Sr.)
gooien	nànoedàh	àmòbòl
	bīnoengkàloeng (Tr.)	
gonzen	mĕnīngàt	mĕnīngàt
		àngīngàt (Sr.)
gordel (zwaard —)	ĕnkàsàn	lĕnkàsàn
	àbĕt (Tr.)	àbĕtàn (P.)
		àngkàsàn (Sr.)
gordel (sarong —)	līnoeloeòng	līnoeloeòng
		ĕgĕd dĕboengkàs (Sr.)
gorgelen	gàlīmoemoek	gàlīmoemoek
		àntĕlī moemoek (Sr.)
goud	àmàs	àmàs
graag	pájoe	pájoe
	àpájoe (Tr.)	àsáloe (Sr.)
graat	toelàng kánĕn	toelàng pĕpait
grabbelen	àgànggau	àgīnsī
graf	koeboeràn	lĕbòng
	kīnoeboer (Tr.)	lĕbàngàn (Sr.)
gras	loempoet	dīkoet

G.

verschillende grassoorten	loempoet	dīkoet
	sănīt	sánīt
	boeloe	boeloe
	bīlàng	bīlàng
	àbàng	àbàng
	màtĕn oedàng	màtĕn ngoedàng
	àloek^2	àloek^2
	īmpoenoeòn	īmpoenoeòn
	pàlī àloe	àlī àloe
	koetàd	koetàd
	djálīboe	djálīboek
	pàkoe	pĕpàkoe
	toewoe sīláwàk	doewoe sĕláwàk
graven	ĕnkálī	ngálī
		kálīòn
grazen	tīlain	tīlain
	tīnīlá (Tr.)	àntīlà (Sr.)
grens	sĕpĕd	sĕpádàn
	sĕpàdá (Tr)	pĕgĕlátàn (P.)
		lĕlàtàn (Sr.)
grijpen	dīnákĕp	tĕkoebòn
grijs	ĕmbaul	ĕndòngòt
		oewànĕn (Sr.)
gril (kuur)	àmpoelīsik	àmpoelīsik
	àpoesik (Tr.)	līgàd (P.)
		ábīdàk (Sr.)
grind	poeloe	nágàs
		poeloe (Sr.)
groen	īdjau	kàsoel
groenten	sájoelòn	sĕnsàmàn
	sīnájoel (Tr.)	
groeten	ĕngádjau	màdjaup
	kīnájau (Tr.)	mĕrau (P.)
grof	kàsàl	kàsàl
grommen	mèngòngòl	mĕngòngòl
	ànggògòl (Tr.)	ĕnòngòl (Sr.)
grond	tànàh	tànàh

G.

groot	toepàl	májò
	àtoepàl (Tr.)	màkáloe (P.)
grootmoeder	àdoe	àdoe
grootvader	àkī	àkī
grot	loewàng	loewàng
	áwàng (Tr.)	
guitaar	oesàpī	tàngkoeng
	soekàpī (Tr.)	
gulden	loepiá	loepīá
gulzig	soesoeng	àsoeng
guur	sīmoeòn	sīmoe

H.

haag	pàgàl	pàgàl
haak (visch —)	àpòn	àpòn
	īnálàp (Tr.)	sĕmpoeīt (P.) (Sr.)
haak (krokodillen —)	sīkàng	sikàng
haak (kapstok)	sĕsàngoetàn	sĕsàngoetàn
	sinàngoet (Tr.)	
haak (prauw —)	sĕsīt	sĕsīt
	īsīt² (Tr.)	sīsīt (Sr.)
haan	mánoek dĕlàkī	mánoek tàndá
haar (pers. vnw.)	— nò (enk.)	— nò (enk.)
	— kàsoeàng (meerv.)	— kàsoeàng (meerv.)
haar (menschen —)	áboek	áboek
haar (dieren —)	boeloe	boeloe
haard	dĕpoeàn	dĕpoeàn
	tàndàng (Tr.)	
haarkam	soeloed	soeloed
		soerai (P.)
		soedai (Sr.)
haarpin	tīmòk	tīmòk.
hagedis (aard —)	toedájoe	toedájoe
	pīdálàt (Tr.)	pīlaus (P.) (Sr.)
hagedis (huis —)	sĕsòk	sĕsòk
hagedis (vliegende —)	tĕkàng poeloeng	tĕkàng poeloeng

H.

hakken	ĕngòtòp	ĕngòlòk
	kīnòtòp (Tr.)	
hakmes	lámòk	lámòk
	lĕlámòk (Tr.)	bĕloegá (P.) (Sr.)
halen	ngálàp	àlàpòn
	īnálàp (Tr.)	ànàpòn (Sr.)
half	sĕtĕngá	poetàngà
		tèngá (Sr.)
halm (rijst —)	gàloegoe	kàloegoe
hals	līòk	līòk
halssnoer	djàngkòl	djàngkòl
halt	bĕlàntī	bĕlàntī
		toemòq (Sr.)
halveeren	mádàk	bīálòn
	bīnádàk (Tr.)	
hand	gĕlàmai	lĕngòn
	gĕlàgai (Tr.)	
handelaar	oeloen soedágàl	oeloen soedágàl
		oeloen dágàng (Sr.)
handelen	bĕdágàng	bĕdágàng.
handig	toempīs	sĕládīk
	sĕládīk (Tr.)	àtoempīs (Sr.)
handpalm	pàlàd	pàlàd
hangen	taidīn	tailīkòn
	bīnīdīn (Tr.)	
happen	njīngkàp	njīngkàp
hard	kĕtòk	kĕtòk
	àkĕtòk (Tr.)	òkĕtòk (P.)
hars	sálòng	sálòng
verschillende harssoorten	sálòng { boejoed kĕlá boedoek tĕmpálàk mántoekòn pīlaus }	sálòng { boejoed kĕlá boedoek tĕmpálàk mántoekòn pīlaus }
hart	pĕnjáwòh	pĕnjáwòh
		goewàng (P.) (Sr.)

H.

hartevriend	àngàn	īboej
		kájàm (P.)
hartig (zoutig)	àsin	àsin
	màsin (Tr.)	
haten	àlátàn	àlátàn
		àlát (Sr.)
hebben (bezitten)	sīnò	sīnò
hechten (vast —)	sĕpoetin	toemoekin
	sīnīpoet (Tr.)	
heer	toewàn	toewàn
heesch	pàrau	līàsàn
heet	làsoe	làsoe
heft	oetòk	oeloe
		pĕngoeloe (P.)
		oeloeòn (Sr.)
heg	pàgàl	pàgàl
helder	bàntà	bàntà
	àbàntà (Tr.)	àtauwàng (P.) (Sr.)
helpen	noeloeng	noeloeng
	tīnoeloeng (Tr.)	àngīnsoep (P.) (Sr.)
hem	àdoen	sīò
	doedoe (Tr.)	
hemel	kĕwánàn	kĕwánàn
		limbówòn (P.) (Sr.)
hen (pers. vnw.)	kĕsoeàng	kĕsoeàng
		kĕsĕsoeàng (Sr.)
hen (kip)	mánoek dīnándoe	mánoek loepò
		mánoek oepò (Sr.)
hengel	bīntàn	bīntàn
hengelen	àgàpòn	ngàpòn
	àngápòn (Tr.)	jàngkoewit (P.)
herkennen	tĕtàndoeàn	kaulīq
	tīnàndoe	
hert	pájau	tàmàng
hertenhoorn	tàndoek pájau	sàngau tàmàng
herwaarts	dĕgīnò	gījò
	dĕgīná (Tr.)	dĕgījò (Sr.)

H.

heup	tàbing	īmpàngàn
	tàmpoel (Tr.)	tàbing (Sr.)
heusch	mònòng	mònòng
		tàpòt (P.)
		àsàntoe (Sr.)
heuvel	tīdòng	tīdòng
		àtīròng (P.)
		àtīdòng (Sr.)
hiel	toemid	toenòb
	toembid (Tr.)	
hier	dàgītoe	dàgītoe
		sàròj (P.)
		dĕsòh (Sr.)
hierheen	májá dàgītoe	mòj dàgītoe
		mòj kĕ dàgītoe (Sr.)
hij	ījá	djò
		goewá (P.)
		òjò (Sr.)
hijgen	mápĕs	ápòs
		àlaus (Sr.)
hikken	bĕlīnsàgoe	bĕlīnsàgoe
		sīkòkòn (Sr.)
hinde	pájau dīnándoe	tàmàng mainòj
		tàmàng mainai (P.)
		tàmàng bĕlòmbòk (Sr.)
hinken	bĕkīngkīng	djīsīngkò
		bĕkīngkīng (Sr.)
hoe	kòsònò	kòsònò
	àkĕsĕlàk (Tr.)	
hoed	tīláwī	tīláwī
	kĕdábàng (Tr.)	sīlaung (P.) (Sr.)
hoef	tànĕk	oesī
		kĕlájàng (Sr.)
hoesten	àgoesòd	àgoesòd
		ĕngkòkò (P.)
		ĕngkòs (Sr.)

H.

hoeveel	tĕkoelà	tĕkoelà
hok	koeloeng	koeloeng
Holland	pàgoen bĕlàndá	pàgoen bĕlàndá
Hollander	oeloen bĕlàndá	oeloen bĕlàndá
hollen	ngĕntoeloes	njīmoel
	gīntoeloes (Tr.)	àgīmpòl (Sr.)
hond	àsoe	àsoe
		oekoe (P.) (Sr.)
honderd	sĕrátoes	tĕlátoes
		ngálīòng (P.)
		átoes (Sr.)
honger	bĕtīlĕn	aitīl
honig	doe	doe
		oedoe (Sr.)
honigbij	pĕnjòngòt	pĕnīngòt
	sīgĕt (Tr.)	
honigraat	līlīn	dīlīn
hoofd	oeloe	oeloe
	oetĕk (Tr.)	
hoofd (stam —)	màtoeò	mà'oeò
	màtoetoeò (Tr.)	
hoofddoek	sīngàl	sīngàl
	sĕsīngàl (Tr.)	tĕroengàs (P.)
		tĕloengàs (Sr.)
hoofdgeld	oewàng kàpàlá	oewàng kàpàlá
		soekai (P.) (Sr.)
hoofdpijn	doewòl oeloe	doewòl oeloe
	doewòl oetĕk (Tr.)	àroewòl oeloe (P.)
hoog	sáwàt	sáwàt
hooglanden	dĕdaut	dĕlájau
hooren	ĕngkīnòq	ĕngkīnòq
	àngkoelīmàn (Tr.)	kīnĕngòq (Sr.)
hoorn	tàndoek	sàngau
hoozen	ànjáhīt	ànjáhīt
		saidīn (P.) (Sr.)
hopen	īmán²	īmán²
		īmánsàn

H.

hout	taun	taun
houtskool	báh	báh
houtvlot (klein —)	làkīt	làkīt
		gàkit (Sr.)
houtvlot (groot —)	làntīng	làntīng
huid	koelit	koengkoeng
huig	intĕlánàn	intĕlánàn
	gaung (Tr.)	
huilen	ĕntàngī	ĕntàngī
	toemàngī (Tr.)	
huis	baij	bàlòj
	pàgoen (Tr.)	pàgoen (P.) (Sr.)
huisraad	pĕntoegàsàn	pĕntoegàsàn
huiswaarts	goedĕ baij	goedĕ bàlòj
	goedĕ pàgoen (Tr.)	goedĕ pàgoen (P.) (Sr.)
hun	kĕsoeàng	kĕsoeàng
		kĕsĕsoeàng (Sr.)
huppelen	ĕmbailoek	àngálàng
hurken	bĕkàngkàng	djoemàngkàng
	djoemàngkàng (Tr.)	
hut	loeboeng	loeboeng
	loeloeboeng (Tr.)	soelĕp (P.) (Sr.)
huwen	káwin	ĕntàkoeb (van een man)
	bĕkáwin (Tr.)	àpaiwàn („ „ vrouw)
		moeloej (P.)
		àpĕkòlòng (Sr.)

I.

ieder	ĕntoekid	toekid^2
	tĕràgàndàn (Tr.)	tĕmoekir (P.)
		ĕntoekid (Sr.)
ijverig	sīgà	kàlàs
ijzer	sīpoeòn	sīpoeòn
ik	àkoe	àkoe
	àdoen (Tr.)	
immer	kàboeòj	kàboeòj
	kàboeboeòj (Tr.)	

I.

in	dálĕm	dĕnálòm
		dĕdálĕm (P.)
inderdaad	mònòng	mònòng
		tòpòd (P.) (Sr.)
indien	djīkà	djīkà
indoopen	sàndoekin	tĕnoekīn
	sīnàndoek (Tr.)	sàndoekin (P.) (Sr.)
ingewanden	tīnai	tīnai
inhoud	soeàng	soeàng
	àsoeàng (Tr.)	sĕmoeàng (P.) (Sr.)
innemend	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
intusschen	tīlábòs	tīlàbòs
ivoor	gáding	gáding
		gáring (P.)

J.

ja	jà	joe
jaar	sĕmoesin	bájàn
		sĕngoepòk (P.) (Sr.)
jagen	dīsīmboel	njīmoel
	gīntoeloes (Tr.)	àgīmpòl (Sr.)
jaloersch	ànjágoe	àboenoe
jammer	ĕmpàdain	īngáīn
	īnīmpàdà (Tr.)	
jas	bádjoe	bĕbádoe
		sĕmpájau (P.) (Sr.)
jeuken	àgīlàng	àtòl
	gībàntàl (Tr.)	
jokken	ĕnsáboet	sáloek
	ĕnsīáboet (Tr.)	ĕmboeàk (P.)
jong	moelòk	moelòk
	àmboelòk (Tr.)	
jongen	ànàk dĕlàkī	ànàk koesòj
		ànak oenkoejòn (Sr.)
juist	mònòng	mònòng
		tĕpòt (P.) (Sr.)

K.

kaak	djá	djá
	àdjá (Tr.)	
kaal	bĕkoenggoet	poenggoek
	pīnoenggoet (Tr.)	àmboenoet (P.) (Sr.)
kakelen	ĕmpákàk	èmpákàk
kakkerlak	līpĕs	sīmbáwàng
		sīmáwàng (Sr.)
kalebas (klein)	koedīt	koedīt
kalebas (groot)	bàngò	bàngò
kalk	àpoeq	àpoeq
kalm	pĕndījĕm	lòmòd
	màngau (Sr.)	lòmòr (P.)
kalotje	soengkoe	kĕtoepòng
		soengkoe (Sr.)
kam	soeloed	soeloed
		soerai (P.)
		soedai (Sr.)
kamer	lámīn	lámīn
kamers (rij kamers naast elkaar)	lámīn	sĕmpīpīt
kameraad	àngàn	īboej
	tĕndoeloe (Tr.)	
kamfer	kàpoer bároes	bàloes koejoeng
kammen	bĕsoeloed	ĕnsoeloed
		ĕnsoerai (P.)
		ĕnsoedai (Sr.)
kapel	lájàt	lájàt
kapot	bádàk	oepàk
	àbàdàk (Tr.)	
kat	oesī	oesī
		tánī (Sr.)
kat (vliegende —)	tàkàng	tàkàng
keel	līòk	ĕntálánàn
keer (maal)	ĕngkī (kain)	ĕngkĕ (kain)
	ĕngkī (tĕlīn) (Tr.)	àngīn (kain) (P.)
keeren	tĕlīkádòn	tĕlīkádòn
		boeīdòn

K.

keffen	ĕmpálàngàk	ĕmpálàngàk
kei	bátoe	bátoe
kennen	kaulīk	kaulīk
		kĕtàndoeàn (P.)
kenteeken	tàndá	tánoe
		tĕtánoe (Sr.)
kerkhof	gàdoeng	lĕbàngàn
	tīàs (Tr.)	
kĕtèlá	sàbai taun	īloej
kĕtèlá-blad	oemboes	oemboes
keuken (kookplaats)	dĕpoeàn	dĕpoeàn
	tàndàng (Tr.)	
kiel (kleedingstuk)	bádjoe	bĕbádoe
		sĕmpájau (Sr.)
kiel (van een prauw)	loenàs	loenàs
kies	bàgàng	bàgàng
	tīàng (Tr.)	
kieuw	àsàng	àsàng
kijken	gīlòng	gīlòng
	gībòntòl (Tr.)	àrīlòng
kikvorsch (water —)	boelàngkoek	boelàngkoek
kikvorsch (boom —)	sàei	sàei
kil	sáloej	sīmoe
	àsáloej (Tr.)	
kin	djá	djá
	àdjá (Tr.)	
kind	ànàk	ànàk
kip	mánoek dinándoe	mánoek loepò
		mánoek oepò (Sr.)
kist	pàtī	pàtī
kittelen	ngĕdjĕdjòk	àngkīsīk
	dīnjĕdjòk (Tr.)	mĕdjĕdjòk (Sr.)
klaar	mai	pĕngò
	àpòngò (Tr.)	nĕlībòs (Sr.)
klàdī	màlau	màlau
	moelau (Tr.)	

K.

klap	tĕmpálòn tīnàmpàl (Tr.)	tĕmpálòn
klapper (zie: kokosnoot)		
klauw	tànggòm tīnànggòm (Tr.)	tànggòm tīnàmòng (Sr.)
kleeden	màkei	ĕmpàkei
kleedje (korte sáròng)	sīwòl àsīlau (Tr.)	tàpī
klein	loemòt	loemòt bĕròk (P.)
kleinkind	īngkoepoe	īngkoepoe
klem (ziekte)	kĕmoetòq	koemòdjòj
klemmen	kànsīk	nĕlàntīp kànsīk (P.) nátīp (Sr.)
kleur	toegòs	toegòs pĕnsīnoet (Sr.)
kleven	soemòkòt	sĕmòkòt
kleven (van vogels aan gomstokken)	sĕmòkòt poeloet	djīkīt
klimmen	nàkòd	nàkòd nàkòr (P.)
kling	màtò	màtò
kloek (vermetel)	sīòq àsīòq (Tr.)	sīòq pànggòl (P.) àmànggòl (Sr.)
kloppen (schors —)	bĕbĕkĕn bīnábĕk (Tr.)	àlàl àngálàl (P.) (Sr.)
kloven	mádàk bīnádàk (Tr.)	bīálòn
kluwen	boengkĕl	poendoe
knaap	ànàk dĕlàkī	ànàk koesòj ànàk oenkoejòn (Sr.)
knagen	ngátoep àngáboet (Tr.)	ĕngòkòt
knakken	poetoelòn pīnoetoel (Tr.)	tīpòdòn tīpoeòn (Sr.)

K.

knarsen	màngait	màngait
		ĕngītàt (P.) (Sr.)
knellen	kànsīk	nĕlàntīp
		kànsīk (P.)
		nátīp (Sr.)
knevel	goemis	sáloeb
knie	àtoed	àtoed
		àtoer (P.)
knielen	gīnátoed	gīnátoed
		gīnátoer (P.)
knijpen	ngádoet	ngádoet
	kīnádoet (Tr.)	ngároet (P.)
knijptang	àngsip	látīp
	ànsīp ànsīp (Tr.)	àngsip (P.)
		kátīp (Sr.)
knikken	ngoeloegòp	màdoedoekàh
	īnoeloegòp (Tr.)	ngoeroekòp (P.)
knippen	ngàgoetīng	mĕgoentīng
	àngágoentīng (Tr.)	
knoflook	daun bàwàng	daun bàwàng
knoop	kàntsing	boeàh bĕbádoe
		kīnàwà bĕbádoe (P.)
		boeàh sĕmpájau (Sr.)
knoopsgat	loewàng kàntsing	loewàng boeàh bĕbádoe
		loewàng kīnàwà bĕbádoe (P.)
		loewàng boeàh sĕmpájau (Sr.)
knorren (van een varken)	mĕgĕlòn	mĕgĕlòn
	ànīnggòlòn (Tr.)	ĕntòngòl (P.) (Sr.)
koe (wilde —)	mĕnsálòng	mĕnsálòng mainòj
	làmboe (Tr.)	
koel	sàloej	sīmoe
	àsàloej (Tr.)	
koenīr	koenjīt	koenjīt
		koenīr (P.)
koffer	pàtī	pàtī
kogel	tīmboeàh	tīmboeàh
koken (groenten —)	bĕsájoel	njànsàm

K.

koken (vleesch —, visch —)	ĕntònòk ànsoebòn (Tr.)	gīnànsàk
koken (water —)	làsoeòn	làsoeòn loensoeòn
koker (bamboe —)	boeloe	boeloe
koker (voor water)	boeloe pĕnjágau	boeloe soekòn boeloe sĕsoekòn (P.)
kokosboom	taunàn pīàsau	taunàn pīàsau
kokosnoot	pīàsau	pīàsau
kokosolie	oemau pīàsau	oemau pīàsau
kolf (geweer —)	oedjoeng sĕnàpàng	oedjoeng sĕnàpàng pĕpĕt sĕnàpàng
kom	toetoeng	toetoeng
komen	kĕsábòj àkátáwòn (Tr.)	kĕsoekoe kĕrátòng (P.) kĕdátòng (Sr.)
komkommer	lĕntīmoen	lĕntīmoen sàngòp (P.) (Sr.)
koning	ràdjà toepàl	làdjà májò
koningin	ràdjà dīnándoe toepàl	làdjà dánoe májò làdjà loeàndoek májò (P.) làdjà doeàndoe májò (Sr.)
kooi	koeloengàn	koeloeng
kookplaats	dĕpoeàn tàndàng (Tr.)	dĕpoeàn
koopen	àngálīt	àngálīt àngálir (P.)
koord	tábīd	tábīd pītòl (P.) (Sr.)
koorts	gògòl gògòràn (Tr.)	gògòl gĕgálàn (P.) àmpĕgĕgĕl (Sr.)
kop (hoofd)	oeloe oetĕk (Tr.)	oeloe
kop (drinkkop)	toetoeng	toetoeng
koper	toembàgà	toembàgà boeláwàn (Sr.)

K.

koperdraad	káwàt toembàgà	káwàt toembàgà pĕnábàl (Sr.)
koppel	lĕngkàsàn ábĕt (Tr.)	lĕngkàsàn ábĕtàn (P.) àngkàsàn (Sr.)
korrel (rijst —)	bĕkĕtà	kailòd kailòr (P.)
kort	djīwà àdjīwà (Tr.)	dīwī rīwī (P.)
kortelings	bàgoe àbàgoe (Tr.)	bàgoe bàgoeī (Sr.)
koud	sàloej àsàloej (Tr.)	sīmoe
kousenband (knieband)	pàkòl	pàkòl
kraag	lījòk bádjoe	lījòk bĕbádoe lījòk sĕmpájau (P.) (Sr.)
kraal	mánīk	līkòd mánīk (Sr.)
krabben	àngkoekoet	àngkoekoet
krachtig	kĕtògòn àkĕtòg (Tr.)	kàdjàngòn mīngkòlòp (P.)
kramp	mĕnòd	bĕngkòdòn bĕngkòròn (P.)
krank	doewòlòn àdoewòl (Tr.)	ĕnsàkit
krankzinnig	tĕmbàngàn bīoenòn (Tr.)	ĕmboejoen nĕmboejoen (P.) boejoenòn (Sr.)
kreek	lògòn loeògòn (Tr.)	lògòn
krekel	ngīngīt	ngīngīt
kreng	bàngkai	bàngkai
kreupel	àngkòs	àngkòs
kriebelen	ngĕdjĕdjòk dīnjĕdjòk (Tr.)	àngkīsīk mĕdjĕdjòk (Sr.)
krijgen	málàp àmálĕp (Tr.)	àlàp

K.

krokodil	boeájò	boeájò
krom	tīkoeng	tīkoeng
krótòn	dòlòk	dòlòk
kruipen	kàmàng	àngkàmàng
kuiken	ànàk mánoek	sīàp
		sīsīoe (P.) (Sr.)
kuil	loewàng	loewàng
	áwàng (Tr.)	
kuit (been —)	bàtīs	bàtīs
	boeàh tònòk (Tr.)	
kuit (visch —)	táloen kánĕn	táloe pĕpait
	táloen kánàn (Tr.)	
kussen	ĕngálòk	ngáloek
		àngálòk (Sr.)
kuur (gril)	àmpoelīsik	àmpoelīsik
	àpoesik (Tr.)	līgàd (P.)
		ábīdàk (Sr.)
kwaad (boos)	mĕngītàn	màngīt
	tĕtàgĕd (Tr.)	boekàn (P.)
kwaad (slecht)	álàt	álàt
	máràt (Tr.)	
kwast (verf —)	àmpīd	pàmīmīd
	pīnīpīd (Tr.)	pàmīmīr (P.)

L.

laag (niet hoog)	djīwà	àlīwī
		àrīwī (P.)
laag (gemeen)	nĕpĕkĕsīàt	kádĕmáná
		kánĕmàná (P.) (Sr.)
laat	sĕpàdàn	pĕgĕlátàn
		sĕpàdàn (Sr.)
láboe	láboe	láboe
lachen	ĕnkádàk	gádàk
		àngkoerip (P.)
		àngkoedit (Sr.)
ladder (zie ook: trap)	toekàd	toekàd
		toekàr (P.)

L.

laf	loemòt pĕnjáwòh	loemòt pĕnjáwòh
		bĕròk goewàng (P.) (Sr.)
lam (van ledematen)	bĕngkòng	bĕngkòng
		nábàngkòng (Sr.)
lamp	pĕlītá	pĕlītá
		sīkītòn (P.) (Sr.)
land	tànàh	tànàh
lang	àboeàd	àboeàd
		máwàt (P.)
		áwàd (Sr.)
làngsĕp	lànsàt	lànsàt
langzaam	kĕlàmbátàn	kĕlàmbátàn
	àmpálīnīt (Tr.)	sĕmpīánin (P.) (Sr.)
lans	toedá	toedá
	gàndjoel (Tr.)	gĕgàng (P.)
		gàgàng (Sr.)
lans (spring —)	bĕlátik	bīsan
	mĕlàntik (Tr.)	
lanspunt (van bamboe)	tīgáloeng	tīgáloeng
lanspunt (van ijzer)	pĕpĕt	pĕpĕt
		pĕpĕr (P.)
lantaarn	lĕntirá	tĕgoegoeng
lasschen	sĕpoetin	toemoekin
	sīnīpoet (Tr.)	
last (vracht op den schouder)	sánin	sánin
	īnàsàn (Tr.)	
last (vracht op den rug)	genībàh	ībaʼn
	àngàmbīn (Tr.)	
last (bevel)	pàlīntá	pàlīntá
	pàmĕrintà (Tr.)	
last (moeite)	soesàh	àsoesàh
		àmàk (P.)
lastig	ĕntoegòs dákàsoesáhàn	ĕntoegòs dákàsoesáhàn
leder	koelit	koengkoeng
ledig	nĕpĕsoeàng	kánĕsoeàng
		kándĕsoeàng (P.)

L.

leeftijd	bájàq	bájàq
leelijk	kĕlátàn	kĕlátàn
	àlátàn (Tr.)	
leenen	ngīmbàs	ngīmbàs
	īnīmbàs (Tr.)	àngīnĕm (P.) (Sr.)
leeren	àdjálin	goeloein
		goeloeòn (Sr.)
leggen (neer —)	tàwīn	boelīn
	īnītau (Tr.)	boelin (Sr.)
leggen (eieren —)	àntáloe	àntáloe
leguaan (water —)	toedájoe	toedájoe
	pīdálàt (Tr.)	
leguaan (boom —)	pīlaus	pīlaus
leguaan (schub —)	tĕnggīling	tĕnggīling
lek	toeloeq	toeloeq
		toeloeòn (P.)
lekker	ámàk	ámīs
		álīnoes (Sr.)
lemmet	màtò	màtò
lemmethoofd	poetīng	oetīn
	oetīn (Tr.)	poetiq (Sr.)
lemmetpunt	lĕmpòng gájàng	lĕmpòng gájàng
	àmpòng gájàng (Tr.)	pĕpĕr gájàng (P.)
		lĕmpòng pĕpòd (Sr.)
lemmetrug	pàgoeng	pàgoeng
lemmetsneede	bībil	īgiq
	dĕbībil (Tr.)	
lenden	áwàk	áwàk
lendendoek	tjàntjoet	ábàq
lengte	boewàtnò	boewàtnò
	àboewàt	káwĕrnò (P.)
		káwàdnò (Sr.)
lenig	ĕmpīlòs	ĕmpīlòs
	pīnīlòs (Tr.)	ĕntábir (P.)
		ĕmpĕpòs (Sr.)

B.

lepel	sàndòk	sàndòk
	sĕsàndòk (Tr.)	sánoek (Sr.)
leunen	soemándik	soemánik
levend	ájàk	ájàk
	aujàk (Tr.)	ájàr (P.)
lever	līngkájau	līngkájau
lichaam	Ládàn	īnán
licht (niet zwaar)	làngká	làngká
	àlànggá (Tr.)	
licht (helder)	àbàntá	àbàntá
		táwàng (P.) (Sr.)
lichten (bliksemen)	kĕrīdjàt	gánīt
	koelīdjàt (Tr.)	
lidteeken	bàlàk	bàlàk
lied (bij feesten)	àngkókój	àngkókój
lied (van vrouwen, zacht zingende)	gībīlīs	gībīlīs
lief	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
liefhebben	sīgòk	àndjà
		mànggòh (P.)
liegen	ĕnsáboet	sáloek
	ĕnsīáboet (Tr.)	ĕmboeàk (P.)
liggen	loemoeid	gīloewīt
		djīòlòng òlòng (P.) (Sr.)
lijk	bàngkai	bàngkai
linker	kait	kait
	àkait (Tr.)	
links	sàlĕd dĕkait	sàlĕd dĕkait
		mandĕt kait (P.)
linnen	kain	kain
lip (beneden —)	koedit	koedit
	bībil (Tr.)	
lip (boven —)	moenoeng	moenoeng
loensch	soeling	soeling
	àpīlau (Tr.)	àsoeling (Sr.)

L.

lomp	tīpàndai dádàt	ailò dádàt
		ailò dáràt (P.)
		ailò mĕgoewàng (Sr.)
lood	sĕmbĕrà	īnoelai
	īndoelai (Tr.)	
loopen	màkau	màkau
los (niet vast)	láboes	láboes
	nĕláboes (Tr.)	
losgaan	nĕláboes	nĕláboes
	īnĕláboes (Tr.)	
lucifer	tíkàn bĕlàndá	tīkàn bĕlàndá
	tĕtīkàn bĕlàndá (Tr.)	
luchtgat (venster)	oewàp	oewàp
lui	bĕntīlàn	ápoes
	boentīlàn (Tr.)	aungau (P.)
luis (hoofd —)	koetoe	koetoe
luis (kippen —)	toemò	toemò

M.

maag	poesoe	poesoe
maagd	soemándàk	dĕlá
maal (keer)	ĕngkī (kain)	ĕngkĕ (kain)
	ĕngkī (tĕlīn) (Tr.)	àngīn (kain) (P.)
maan	boelàn	boelàn
maand	boelàn	boelàn
maas (v.e. net)	loewàng djálà	loewàng djálò
	àwàng djálà (Tr.)	loewàng djálà (Sr.)
mager	toekàl	toekàl
	àtoemoekàl (Tr.)	
mak	màlai	àloeb
	mauk (Tr.)	àkoeb (P.) (Sr.)
maken	toegàsin	toegàsin
	tīnoegòs (Tr.)	bálīn (P.)
makker	àngàn	īboej
		kájàm
Maleier	oeloen tàdĕdaut	oeloen sàkai
man	dĕlàkī	oengkoejòn

M.

mand (reis —)	àndjàt	àndjàt
		kàpai (P.) (Sr.)
mand (rijst —)	boedoej	boedoej
	boeboedoej (Tr.)	boejoeng (P.) (Sr.)
mand (draag —)	pīntáwàn	pīntáwàn
	pěngīntáwàn (Tr.)	
mand (cijlinder van boomschors)	kělīboeng	lītàn
	koelīboeng (Tr.)	koelīmbòng (P.)
		tīnoedoeng (Sr.)
mank	pīai	pīai
		sīngkò (P.)
		nàsīngkò (Sr.)
mantel (krijgs —)	sīnájàng	sīnájàng
mat (rotan —)	ájàm	ájàm
mat (palmbladeren —)	àngoet	àngoet
mat (pandanbladeren)	ájàm běloemīs	ájàm běloemīs
matje (bamboe — in een prauw)	bàndàs	bàndàs
	īdàs (Tr.)	
medelijden	màsī	àkásī
		kàsīàn (P.)
medicijn	oewòt	oewòt
	auwòt (Tr.)	
meisje	ànàk dīnándoe	ànàk dánoe
		ànàk roewàndoe (P.)
		ànàk doeàndoe (Sr.)
melk	gátàs	gátàs
mengen	baulīn	kaulin
	bīnaul (Tr.)	pěněmbauěl (P.)
menig	těkoelà²	těkoelà²
menigmaal	àsàlòq	àsàlòq
mensch	oeloen	oeloen
merk (teeken)	tàndá	tánoe
		tětánoe (Sr.)
merk (spoor)	bájá	bájá
mes (in zwaardscheede)	pais	pais
		poepoes (Sr.)

M.

mes (penne —)	līpòt	līpòt dīpòt (P.)
mes (sikkelvormig —)	bloeing	bloeing
mesje (rijst —)	kĕrtàpàn àngkàpàn (Tr.)	loedīm
meshecht	oeloe pais oetĕk pais (Tr.)	oeloe pais
meslemmet	pais	pais bàbàk (Sr.)
meten	soekàtòn sīnoekàt	toekoeòn
miauwen	njīau àngīau (Tr.)	njīau
middag	bĕntá àbàntá (Tr.)	táwàng
mier	kīlau kīrau (Tr.)	kīlau
mier (witte —)	kīlau ànei kīrau rànei (Tr.)	kīlau ànei
mier (vliegende —)	sálīngángau	sálīngángau
milt	álip ádip (Tr.)	álip
mijn (bez. vnw.)	— koe	— koe
mikken	toedjoehòn tīnoedjoeh (Tr.)	toedjoehòn toeloeòn (P.) (Sr.)
mis	àlībòs nàpòngò (Tr.)	àlībòs
misgeboorte	nīdoeàn īnīdoe (Tr.)	nīdoeàn naidoeàn (Sr).
misschien	kálī bĕràngkálī (Tr.)	kailī
mist	àmboen	gaun
modder	lĕtòq	lĕtòq
moeder	īnà	īnà
moeder (schoon —)	īwàn	īwàn ījò (Sr.)

M.

moeder (stief —)	mīnán	mīnán
moedervlek	koetīl lálàt	koetīl lálàt
	kītai boengòlòt	
moedig	sīòq	sīòq
	àsīòq (Tr.)	pànggòl (P.)
		àmànggòl (Sr.)
moeilijk	soesàh	àsoesàh
	soesàhī (Tr.)	ámàk (P.)
moeras	lòkòt	lòkòt
	soemòkòt (Tr.)	loeògòn (Sr.)
moeten	tàntoe	tàntoe
	àtàntoe (Tr.)	àsàntoe (Sr.)
mond	kàbàng	kàbàng
monding (rivier —)	àloeng	àloeng
	dáloeng (Tr.)	
mooi	baīs	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
moorden	ĕmpàtòj	àmàtòj
	ĕmpàtei (Tr.)	
morgen	soeàb	soeàb
	dĕsoeàb	
morsen	bĕlīdoek	sàkòt
		bīdoet (Sr.)
mos	loemoet	loemoet
	àbĕloemoet (Tr.)	
motregen	ngĕlīdīs	dàsàm pàlánoek
	àmĕlībīs (Tr.)	
mouw	tĕlīnoe bádjoe	lòngòn bĕbádoe
	tĕndoeloen bádjoe (Tr.)	lòngòn sĕmpájau (Sr.)
muis	tīkoes	tīkoes
		kàlàm (Sr.)
muskiet	toekoeng	toekoeng
muts (krijgs —)	tĕnájoeng	kĕlàkàt
	tīnájoeng (Tr.)	

N.

naaien	njáloet	njáloet
	sīnáloet	pīkītòn (P.) (Sr.)
naaimandje	kĕkīràn	bòtòn
naakt	tīlábàs	tīlábàs
	àntīlábàs (Tr.)	
naald	sáloet	sáloet
	sĕsáloet	
naam	ànggálàn	īngálàn
	īnggálàn (Tr.)	
naar (voorz.)	dá	dá
	dĕ (Tr.)	dĕ (Sr.)
naast	sĕmbīàl	sĕmpīlàng
		soeàpàq (P.)
nabij	ingkòd	àmàt
	mīngkĕd (Tr.)	àmàr (P.)
nacht	lòndom	lònòm
	ànīàt (Tr.)	àlònòm (Sr.)
nadat	pĕngòn	pòngò
	maij (Tr.)	
nadeel	loegī	loegī
nageboorte	ĕmboeloeng	soepoe
nagel	sĕndoeloe	sànīloe
	sàndĕp (Tr.)	
nagenoeg	īngkàd	mīmàd
		már (P.)
nàngká (vrucht)	nàngkà	nàngkà
nàngká tjĕmpĕdàk (id.)	poeloetàn	poeloetàn
	bátĕdĕ (Tr.)	
nat	bàsà	álīsà
		àloe (P.)
nauw	pīsòk	pīsòk
	àsīlòt	
navel	poesòd	poesòd
Nederland	pàgoen bĕlàndá	pàgoen bĕlàndá
Nederlander	oeloen bĕlàndá	oeloen bĕlàndá
neef	kĕmànàkòn	kĕmànàkòn

N.

neen	tīnòpò	kánó kándò (P.)
negen	sīàm	sīàm
negentien	sàpoeloeh sīàm	àpoeloeh soeàgī sīàm òpòr sīàm (P.) (Sr.)
negentig	sīàm poeloeh	sīàm ngápoeloeh sīàm ngòpòr
nek	īpoes	īpoes
nest (in een boom)	tĕntoelájàn	boensálàk
nest (eetbaar — in een grot)	sĕlàngàn	sĕlàngàn
nest (legplaats voor kippen)	tàmboeàn	tàmboeàn
net (schep —)	sīoed	sĕsauk
net (werp —)	djálà	djálò djálà (Sr.)
neus	àdoeng	àdoeng
nevel	àmboen	gaun
nicht	kĕmànàkòn	kĕmànàkòn
niemand	tīà oeloen mĕngàpà	kánoeloen mĕngàpà kákoeàn noegīná (Sr.)
nier	koemī boelīkòt (Tr.)	koemī
niet	tīnòpò	kánò kándò (P.)
niets	tímĕngàpà	kámĕngàpà kákoeàn noegīná
nieuw	bàgoe àbàgoe (Tr.)	bàgoe bàgoeòn (P.) (Sr.)
nieuwsgierig	sáloengá	koeláboe
niezen	àmbásin àmbàlàsīn (Tr.)	ĕmbálīsoe
nijdig	mĕngītàn tĕtàgĕd (Tr.)	màngīt boekàn (P.)
nijptang	àngsip ànsīp[2] (Tr.)	látīp àngsip (P.) kátīp (Sr.)

N.

nog	jòpòjò	mánmoepòjò
		mòpòjò (P.)
nog niet	tīpòjò	kápòjò
nu	sĕndĕgītoe	dainaitoe
	sĕndĕgīná (Tr.)	
nut	goená	goená
	sīàt (Tr.)	

O.

o!	au	au
		óp (Sr.)
óbī (zoete aardappel)	sàbai bĕdáràt	oelī²
och!	àdī	àdī
ochtend	sĕsoeàb	soeàb
	soempoel (Tr.)	
oerbosch	gīmàn	gīmán
	djàkau (Tr.)	jīmàh (Sr.)
oever	bībīl	kīng
	dĕdàkīng (Tr.)	
oester	tīpàlàng	tīpàlàng
	tàpàlàng (Tr.)	
oksel	pàkītòk	pàkīlòk
	bĕlòkītòt (Tr.)	
olie	oemau	oemau
olifant	gĕdīngàn	gĕdīngàn
olifantstand	dīpòn gáding	dīpòn gáding
	nīpòn gáding (Tr.)	
omdat	sĕbòp	sĕbòp
	àsĕbòp (Tr.)	
omdraaien	moeīd	àmboeīd
	loemoeīd (Tr.)	
omhelzen	ĕngápoes	ĕngápoes
	ĕngĕgápoes (Tr.)	ĕnggápoes (Sr.)
omhoog	dĕsáwàt	dĕsáwàt
omlaag	dīsau	dīsau
	dĕdīsau (Tr.)	dĕlīwī (P.) (Sr.)
omslaan	àkàlaub	àkàlaub

O.

omslagdoek	sĕlīndàng	àbòj
		àbei² (Sr.)
omwinding (van koper-draad)	kòmòn	kòmòn
	kàmòn (Tr.)	
omwinding (van ròtàn)	sīmpai	bàngkòs
		àmbálàd (Sr.)
onbeleefd, onbeschaafd, onbeschoft	tīpàndai dádàt	ailò dádàt
		ailò dáràt (P.)
		ailò mĕgoewàng (Sr.)
onderaan	dīsau	dīsau
	dĕdīsau (Tr.)	dĕlīwī (P.) (Sr.)
onderbeen	tĕnòk	bátīs
ondiep	ĕnàngká	ĕnàngká
		ànīngká (Sr.)
onduidelijk	kàboel	kàboel
ongeluk, onheil	sīlàkà	sīlàkà
onmiddellijk	ĕndjàkin	sĕngkīlòp
onrijp	mátá	mátá
ons	— dámò	— mai
ontmoeten	ĕntámoe	àgámòt
		àgàmbòt (P.)
ontrouw	sĕsàwà	sĕsàwà
		àsàwà (Sr.)
ontvangen	tĕlīmòn	tĕlīmòn
	tīnĕlīmò (Tr.)	
ontvreemden	ĕntàkau	ĕntàkau
ontwaken	kàjoetàn	kádàt
	kīnájoet (Tr.)	kàtīkòk (Sr.)
onverwachts	loemīàd	loemīàd
	àkàlīàd (Tr.)	loemīàr (P.)
onverwijld	ĕndjàkin	sĕngkīlòp
onweder	tīnkáloed	tīnkáloed
	tīngòlòng (Tr.)	tīnkáloer (P.)
oog	màtò	màtò
oogenblikkelijk	ĕndjàkin	sĕngkīlòp

O.

ooghaar	boeloe màtò	boeloe màtò
ooglid	koelit màtò	koengkoeng màtò
oogsten (rijst —)	ĕngòtòm	ĕngòtòm
ook	pòjò	pòjò
	dīpòjò (Tr.)	jòpòjò (Sr.)
oom	ītit of májòh	ámàn
	oedjàng (Tr.)	
oor	tĕlīngò	tĕlīngò
oorknop	sīngàt	sīngàt
oorlog	ĕmpàtei	ĕmpàtòj
		ĕntáboek (Sr.)
oorring	kīdĕ^2	sīnĕkáling
	koetīntīng (Tr.)	
oorsprong (afstamming)	poen	poen
	àdoen (Tr.)	
opbergen	táwin	táwin
	īnītau (Tr.)	boelid (P.) (Sr.)
open	soekàbòn	soekàbòn
	sīnoekàb (Tr.)	nálībĕs (Sr.)
opening	loewàng	loewàng
	áwàng (Tr.)	
opgeruimd	sĕnòj pĕnjáwòh	sĕnòj pĕnjáwòh
		sĕnòj goewòng (P.) (Sr.)
ophangen	taidin	tàlīkīn
	bīnīlīng (Tr.)	
oplichten	kĕkátòn	loewátòn
	kīnàkàt (Tr.)	
oprapen	àlàpòn	ĕnápòn
	īnálàp (Tr.)	
oprecht	mĕnòng	mĕnòng
		tĕpòd (Sr.)
oprispen	ĕnsoelīòb	ĕnsoelīòb
	àgoelīòb (Tr.)	
opstaan	lĕmoeàt	lĕmoeàt
		ĕmpīlik (P.)
		loeàt (Sr.)

O.

opstapelen	loeloedòn	loeloedòn
	īnàloeloed (Tr.)	soesoenòn (Sr.)
opvaren	maut	gĕsoendòj
		soemoendòj (Sr.)
opvolgen (nakomen)	màjà	májà
opvolgen (vervangen)	gàntīòn	goemàntī
	gīnàntī (Tr.)	
opwinden (garen —)	ngàdīlīt	màdīlīt
	dīnīlīt (Tr.)	
opzettelijk	pàksà	bádá
	pīnàksà (Tr.)	pàksà (Sr.)
opzwellen	loemàntoek	àdīntoeng
oud	toewò	mĕtoewò
		toewò (Sr.)
ouderdom	oemoel	bájàq
	aumoel (Tr.)	
overgeven (braken)	gĕloeà	gĕloeà
		ĕmpàloeà (P.) (Sr.)
overkant	bībil sĕmbīàl	kīng dálīpàk
overkoken	djĕmĕmpoelàk	loemábīt
	sĕmīmpoelàk (Tr.)	
overlijden	màtòj	màtòj
overmorgen	soeàb àndò	noelàs
		ngoelàs (Sr.)
overspel	sĕdoengàn	àlai
		àngkàlai (Sr.)
overstrooming	sàkòb	sàkòb
overzijde	bībil sĕmbìàl	kīng dálīpàk

P.

paadje	dálàn	dálàn
paal (van hout)	oedjòk	oedjòk
		bīntoewòd (P.) (Sr.)
paal (van steen)	sĕpàdàn	òlòt
		lálàtàn (Sr.)
paar	sádoewò	sádoewò

P.

pagaai	boesei	kábīl
pagaaien	àmboesei	kábīlòn
		ĕngkábīl (P.) (Sr.)
palm (van de hand)	pĕlànjoe	pĕlànjoe
	pàlàd (Tr.)	pàlàd (Sr.)
pandanblad	bĕloemīs	bĕloemīs
	baungīs (Tr.)	
pantalon	sàīwòl	sàīwòl
		tápī (P.)
		sàdīwòl (Sr.)
panter	koelī	ĕntàkīnàn
pap	boeboel	boeboel
		ànīmoeq (P.)
		līàwòn (Sr.)
pàpájá (vrucht)	bàndàs	bàndàs
	màndjàn (Tr.)	bádàs (Sr.)
papier	kĕrtàs	kĕlòtòs
papierbloem	toendjoeng	toendjoeng
parkiet (kleine —)	toentoelīpòs	toentoelīpòs
parkiet (groote —)	sĕlàngītàn	sĕlàngītàn
	sĕnsĕlàngītàn (Tr.)	
pees	oelàt²	oelàt²
	áwàt (Tr.)	oewàt (Sr.)
pellen	toepàsòn	àntsīòn
	īnálīkàs (Tr.)	ànītàn (Sr.)
pen (van een stekelvarken)	boeloe	boeloe
peper (spaansche —)	làdà	làdà
		páràs (P.)
		pádàs (Sr.)
pĕté (stinkboon)	pàtàq	pàtàq
		koendei (P.)
petroleum	mīnjàk gàs	oemau nàgàs
piek	toedá	toedá
	gàndjoel (Tr.)	gĕgàng (P.)
		gàgàng (Sr.)
piepen	dágoe	dágoe
	àgīndágoe (Tr.)	mīnágoe (Sr.)

P.

pier	līngkoeàng	līnggoeàng
pijl	dámòk	dámòk
pijlengift	oepàs	pálīq
	pálīq (Tr.)	
pijn	sàkit	àdoewòl
	àdoewòlàu (Tr.)	àloegoe (Sr.)
pīnàng	pīnàng	oesòb
pink	tĕkīkīs	tīngkīs
pīsàng (banaan)	poentī	poentī
	toepàl	májò
	boeàng	boeàng
	tàndoek	tánoek
		tĕloeroej (P.)
		tĕloedoej (Sr.)
	sīsīl	sīsīl
	līlīwī	līlīwī
verschillende soorten	mānkām	mànkàm
van pīsàng	poentī táloe	poentī táloe
	soeàbòn	soeàbòn
	pīsī	pīsī
	pĕpait	pĕpait
	sàngàng	sàngàng
	bīdàng	bīdàng
	bīlai	bīlai
	soeling	soeling
	boengoelàn	boengoelàn
pit	oemī	oemī
		oenòd (P.)
plagen	bīámàn	àdjàdjau
		àlīngàt (Sr.)
plank	pàpàn	pàpàl
planten	tànàmin	tànàmin
	tīnànĕm (Tr.)	tànámīn (Sr.)
plat	kīdai	kīdai
pluim (rotandraadjes op de zonnehoed om veeren aan te bevestigen)	tengájòng	tádjoek
	tīnájòng (Tr.)	

P.

pluim (veeren —)	kĕrip	kīlip
plukken	ànīpoe	ànīpoe
	tīnīpoe (Tr.)	kàdoetĕn (Sr.)
poes	oesī	oesī
		tánī (Sr.)
poetsen	ngàsàh	ĕmoelai
		àmoelàng (Sr.)
pokziekte	koedoeng	koedòng
	poeloeh (Tr.)	oepàh (P.) (Sr.)
pols	boengòl	mĕmpoelàsàn
	bàsau (Tr.)	boengòl (Sr.)
poot	tĕnòk	kĕlájàm
	tònòk (Tr.)	tĕnòk (Sr.)
praten	mīndágoe	mīnágoe
		àgájàm (Sr.)
praten (redeneeren)	baukoem	baukoem
		àgĕloeloe dĕgájàm (Sr.)
prauw	pàdau	pàdau
		pĕrau (P.)
prijs	lògò	lògò
	àbĕlògò (Tr.)	
prikken	ĕnĕbòk	ĕnĕbòk
	tīnòbòk (Tr.)	
proeven	kīnámin	kīnámin
	kīnīnjàm (Tr.)	
proviand	loetoe	loetoe
pruim (tabaks —)	sĕnggīgī	sĕnggīgī
pruim (betel —)	oengkòl	oengkòl
pruimen (tabak —)	aunau	ītàtĕn
	moenau (Tr.)	
pruimen (betel —)	ĕnjàpà	ĕnsàpà
puist	toepòs	toepòs
	koepòs (Tr.)	toeloepòs (P.) (Sr.)
punt (ijzeren — aan een stok)	soemboeng	soemboeng

R.

raak	pīlàt	pīlàt
		àtīoe
raar (vreemd)	ailailò	ailailò
	àbĕlīngàn (Tr.)	
raden	djànkain	djànkain
	djīnjàngkà (Tr.)	oemain (P.)
		oemàngĕn (Sr.)
raken	gībīntīoe	gībīntīoe
	gībĕtòndòng (Tr.)	
ràmboetàn (vrucht)	bĕngájau	bĕngájau
rangschikken	bĕbais	bájá
		bònsòjòn (Sr.)
rauw	màtà	màtà
		àmàtà (Sr.)
ravijn	īgòt	īgòt
razen	loemàndoej	loemoeòp
	loemoeàp (Tr.)	ĕnpĕládoet (van een man) (Sr.)
		ĕmpĕlòq (van een vrouw) (Sr.)
razend	nĕbàkà	nĕbàkà
		pĕládoet (van een man) (Sr.)
		pĕlòq (van een vrouw) (Sr.)
recht (niet krom)	toelid	toeboe
	tīnoelid (Tr.)	àtoeboe (Sr.)
rechter	àmògòt	pàmīdīs
	pĕmògòt (Tr.)	pĕmīrīs (P.)
rechts	sàlĕd pĕmògòt	sàlĕd pàmīdīs
	màndĕd bĕgĕt (Tr.)	sàlĕd pĕmīrīs (P.)
rechtuit	àgīndjoel	ĕndámoes
ree (hinde)	pájau dīnándoe	tàmàng mainòj
		tàmàng mainai (P.)
		tàmàng bĕlòmbòk (Sr.)
reeds	mànjĕgīná	nĕpòngò
		gīnĕlàbà (P.)
		ngĕlībòs (Sr.)
regelen	àtoel	àtoelòn
	īnàtoel (Tr.)	

R.

regen	dàsàm	dàsàm àngoeloe (P.) (Sr.)
regenboog	boelīntoeng	boelīntoeng
regenen	dàsàm doemátoe dàsàm gidĕdatoe (Tr.)	dàsàm doemátoe àngoeloe roemátoe (P.) àngoeloe doemátoe (Sr.)
regenscherm (huif van gedroogde palmbladeren)	àngoet boengkoeng ànggoet tĕboengkoeng (Tr.)	àngoet boengkoeng
reishoed	tīláwī kĕdábàng (Tr.)	tīláwī sīlaung (P.) (Sr.)
reiskorf	àndjàt	àndjàt kàpai (P.) (Sr.)
reuk	mánoes lánjoeng (Tr.)	auwau
rhinoceros	bádàk	mĕsòkò
rhinoceroshoorn	tàndoek bádàk	sàngau mĕsòkò bĕbàngoer mĕsòkò (P.)
rhinocerosvogel (geele —)	tĕntoedoen toentoedoen (Tr.)	tĕntoedoen
rhinocerosvogel (roode —)	sàngàn	sàngàn
rib	tīágàng	tīágàng
rieken	mĕmánoes mánoes (Tr.)	auwau
riem (pagaai)	boesei	kábīl
riet	bálàng	bálàng
rietpluim	boesàk bálàng	boesàk bálàng
rijgen	láboeng sīnoesoek (Tr.)	láboeng
rijk	kájá	kĕbáloek
rijksdaalder	līnggīt	līnggīt
rijp	ànsàk mànsàk (Tr.)	ànsàk
rijst (in den bolster, met steel)	bīlòd	bīlòd
rijst (in den bolster, zonder steel)	īlòd oepoen (Tr.)	īlòd

R.

rijst (ontbolsterde —)	bàgàs	bàgàs
rijst (gekookte —)	nàsī	làmoed
rijst (gegiste —)	tàpei	pĕngàsī
		boelàk (Sr.)
rijst (gestampte jonge —)	àmping	àmping
rijst (kleef —)	poeloet	àpoeloet
rijstblok	tĕtoeàn	tĕtoeàn
rijstmand	boedoej	boedoej
	boeboedoej (Tr.)	boejoeng (P.) (Sr.)
rijstmeel	tīkòlòp	tīkòlòp
	mĕmàtà (Tr.)	
rijststamper	toetoe	toetoe
rijstveld (droog —)	oemòh	oemòh
rijstvogeltje	pīlīt	pīlīt
rijstzak	káloeng	oeboed
	károeng (Tr.)	
rillen	bĕkĕdjòl	toemīntīq
	àtoemītīk (Tr.)	ĕmpàgoe (Sr.)
ring	tsīntsīn	sīnsīng
		tsīntsīn (Sr.)
rivier	soengai	sìàng
		soengai (Sr.)
roepen	ngĕlògau	īpàgīn
	īnĕlògau (Tr.)	
roeren	oewájòn	kīoelòn
	kīnoewàj (Tr.)	
roest	tītai sīpoeòn	tītai sīpoeòn
roet	bàdòng	bàdòng
	àkoengòt (Tr.)	báròeng (P.)
romp	bádàn	īnàn
rond	àlīmpòng	àpoendoe
rood	làgàng	làgàng
	àlīà (Tr.)	
rook	līsoen	līsoen
rooken	ĕnsīgoep	àgàloekoe
	àngoedoet (Tr.)	

R.

roosteren	sĕlágòn	sĕlágòn
	sĭnálàq (Tr.)	
rooven	ngĕlàmpàs	ngĕdàmàs
	ĭnĕlàmpàs (Tr.)	ngĕràmàs (P.)
rotting (ròtàn)	òwòj	òwòj
		lĕmpĭnĭt (P.)
		òwei (Sr.)
rouw (door een man gedragen)	gálàng	gálàng
	àbáloe (Tr.)	
rouw (door een vrouw gedragen)	báloe	báloe
rug	bàkoeloeng	bàkoeloeng
ruiken	mánoes	auwau
	àlànjoeng (Tr.)	
ruilen	ĕmbálĭd	ĕmbálĭd
	àgĕsoensoeng (Tr.)	àgálĭd (Sr.)
rumoer	bĭáwàn	bàkà
	àmbĭáwàn (Tr.)	àndoesò (Sr.)
rups	oelòd	oelòd
rustbank	doelĭ[2]	poengkau
	bàngkoe[2] (Tr.)	djàngkau (P.)
ruw	kàsàl	kàsàl
		gàsàl (Sr.)
ruzie	àngĕdjàdjau	àngĕdjàdjau
	àngĕlĭsoesoe (Tr.)	

S.

sago	loembĭòh	páloewòd
samen	bájá[2]	ĕmbájá bájá
	àmbájá (Tr.)	
sappig	bĕtĭmoek	kàdoe
sap	tĭmoek	tĭmoek
		áning (Sr.)
sáròng (lange — voor een man)	gĕbòl	tàkĭp
sáròng (lange — voor een vrouw)	gĕbòl	tàpĭ

S.

sarren	ngàndjoel pīnīndjoel (Tr.)	ngàndjoel
schaamdeel (m.)	boetoe	boetoe bálàk (P.)
schaamdeel (vr.)	bàdī	bàdī àngkàk (Sr.)
schaar	goentīng	goentīng
schaduw	īngai īndádá (Tr.)	bádá
scheede (zwaard —)	àngkàp	àngkàp
scheede (van het mesje behoorende bij het zwaard)	sīnggĕl kàpīt (Tr.)	kàpīt
scheef	sĕndoeng àlīngkīt (Tr.)	bàgoed
scheel	soeling àpīlau (Tr.)	soeling àsoeling (Sr.)
scheenbeen	doeloed loeloed (Tr.)	doeloed
schelp (zee —)	soelau	soelau
schepnet	sīoed	sĕsauk
scheren	bĕkoekoel àmboeloegau (Tr.)	poenggoetīn àmboeloet (Sr.)
scherp (niet stomp)	bībīl	īgīk ànádᵊm (Sr.)
scheuren	bīnsàng	bīnsàng bīntaid (Sr.)
schieten	bàdjil	màdjil ĕnsàpàng (Sr.)
schil	koelit	koelàpá koelit (Sr.)
schild	kálid	kálid
schildpad (land —)	soejàn	soejàn
schildpad (rivier —)	lábī	lábī
schildpad (zee —)	sīsik	sīsik
schip	kàpàl	kàpàl

S.

schitteren	ngoedīlòp	ngoedīlòp
	àngoelīòp (Tr.)	ngoelīàt (P.)
schoen	sĕpátoe	àngkàp kĕlájàn
schoon	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk	
schoonbroeder	àngoe	làngoe (broer van de vrouw)
	īlàngoe (Tr.)	īsàn (broer van den man)
schoondochter	ànàk ngīwàn	ànàk ngīwàn
schoonmoeder	īwàn	īwàn
		īјò (Sr.)
schoonvader	īwàn	īwàn
		īјò (Sr.)
schoonzoon	ànàk ngīwàn	ànàk ngīwàn
schoonzuster	àngoe	làngoe (zuster van de vrouw)
	īlàngoe (Tr.)	īsàn (zuster van den man)
schoppen (trappen)	noendòb	ànoenòb
	kīnádjai (Tr.)	
schor	pàrau	līàsàn
schors	koelit taun	koelit taun
schortdoek	tjántjoet	ábàq
schouder	limbáwò	limbáwò
schreien	ĕntàngī	ĕntàngī
	toemàngī (Tr.)	
schrikken	kĕdjoetàn	kĕtīkòq
		kĕlīàr (P.)
schub	sīsī	sīsī
schubdier	tĕnggīling	tĕnggīling
schuit (prauw)	pàdau	pàdau
		pĕrau (P.)
schuiven (voort —)	àngákĕn	soenīn
	īnángàk (Tr.)	boeàtīn (Sr.)
schuld	oetàng	oetàng
schurft	kàdoel	koekoetòn
sĕréh	sàlai	sĕgoemau
sidderen	toemīntīk	toemīntīk
	koemàdjĕl (Tr.)	

S.

sigaar	loekoe	loekoe
	ròkò (Tr.)	gàloekoe (Sr.)
sinaasappel	līmau	līmau
		òsòm (Sr.)
sirih (zie: betel)	boejoe	boejoe
sīràp	àtàp tàgàs	àtàp tàgàs
slaaf	dàkòp	dàkòp
	dīnákòp (Tr.)	
slaan	àmàngil	àmoeboek
	bīnàngil (Tr.)	
slagtand	dīpòn	dīpòn
	nīpòn (Tr.)	
slak	boemboejoengoen	boemboejoengoen
	boembòloengoen (Tr.)	toentoel (Sr.)
slang	mĕndálòn	nīpòh
	mĕndīpòh (Tr.)	koekoeòh (P.)
slapen	òlòng	òlòng
	mòlòng (Tr.)	
slecht	álàt	álàt
	máràt (Tr.)	
slechts	kījà	jàk
	dámòh (Tr.)	àjòjàk (Sr.)
slepen	bīnītòn	lànàtòn
	bīnīnīt (Tr.)	
sleutel	koensī	koensī
slib (slijk)	lĕtòq	lĕtòq
	àlĕsòk (Tr.)	
slijm	oesòd	oesòd
slijpen	oelánin	oelánin
	gīnīlīl (Tr.)	
slijpsteen	oelàn	oelàn
	gīlīlàn (Tr.)	
slikken	tĕlònòn	tĕloesòn
	tīnòlòn (Tr.)	njòk (Sr.)
slim	pīntĕr	sĕládiq
		pīntĕl (P.)
		àpīntòl (Sr.)

S.

sluipen	ĕnsĕsòq	ĕnsĕsòq
	bĕsĕsòt (Tr.)	
sluiten	toetoepīn	toetoebòn
	tīnoetoep (Tr.)	taubīn (P.)
		làngkoepòn (Sr.)
sluitstok (grendel)	kàntsing	kàntsing
		oelòng (Sr.)
smaak	kīnámin	kīnámin
	kīnīujàm (Tr.)	
smeden	dĕngánin	ànsoepoe
	īnīndàngin (Tr.)	
smelten	loemoenàng	loemoenàng
	loemoesau (Tr.)	
smerig	bĕlīdòk	sàkòt
		àkálòp (Sr.)
snavel	moenoeng	tīnoek
snel	tīkàs	sīdòn
	àtīkàs (Tr.)	pĕsīòn (P.) (Sr.)
snijden	kĕtòbòn	kĕtòbòn
	tīnòtòp (Tr.)	pánjoengĕn (P.)
snoer (kralen —)	djàngkòl	djàngkòl
snorken	ànīnggáloek	ànīnggáloek
	ànīnggáloes (Tr.)	tīnjáloek (Sr.)
snot	oesòd	oesòd
snuiten	gīnsīngòl	gīnsīngòl
	ànjīngòl (Tr.)	
spiegel	kàsà	kàsà
		kàsá (Sr.)
spin	ráwà	láwà
	tīngkĕláwá (Tr.)	
splijten	mádàk	bīálòn
	bīnádàk (Tr.)	
splinter	sĕloenītàn	sĕloenītàn
	soesoelàn (Tr.)	
spoedig	tīkàs	sīdòn
	àtīkàs (Tr.)	pĕsīòn (P.) (Sr.)

S.

spoor (van een baan)	tàdjī	àtàd
sport (ladder —)	màtò	màtò
		sĕntòng (Sr.)
spreken	baukoem	baukoem
		bīsárà (P.)
springen	sĕmàmpoet	toemoenàng
	toemoendàng (Tr.)	
springen (barsten)	àláding	àláding
	àbálàs (Tr.)	
spuwen (op gewone wijze)	àgīwòk	ànoepai
	àngoejòk (Tr.)	
spuwen (sissend, tusschen de tanden door)	àgīwòk tàwei	ànoepai tàloed
	àngoejòk tàwei (Tr.)	
spijs	kànàkàn	kànàkàn
	ànoekánàn	
staart	īngkoej	īkoe
	īkoe (Tr.)	kĕlàkīau (Sr.)
staren	àgīlòng	mĕntòl
	ànggīlòng (Tr.)	
stam (volks —)	bàl	bàl
	bàngsá (Tr.)	
stamhoofd	màtoeò	màtoeò
	màtoetoeò (Tr.)	
stampen	ànoetoe	ànoetoe
	àmábĕk (Tr.)	
steeds	kàboewé	kàboewé
	àboewé (Tr.)	kàboeboewé (Sr.)
steen	bátoe	bátoe
steken (van een bij)	ànjīngòt	ànjīngòt
	ànjīgòt (Tr.)	
stekelvarken (verschillende soorten)	djálàt	djálàt
	boetoen	boetoen
	tautoeng	tautoeng
	lītīs	lītīs
stelen	ĕntàkau	ĕntàkau
stellig	mĕnòng	mĕnòng
		tàpòd (Sr.)

S.

stem	soeálà	soeálà
ster	boetītīn	boetītīn
	bīntàng (Tr.)	
sterk	īkàng	kòlòp
	aikàng (Tr.)	àdjàng (P.) (Sr.)
sterven	màtei	màtòj
		màtei (Sr.)
stevig	tàhàn	pàngòl
stiefkind	mīnàn	mīnàn
	kàmīnàn (Tr.)	īnàkīrī (Sr.)
stier (wilde —)	lĕmboe dĕlàkī	mĕnsálòng mĕgánòj
stil	mòngau	mòngau
stinken	àbĕngĕs	auwau autòng
	auwau moetòng (Tr.)	
stoelgang	toemai	toemai
	àtoemai (Tr.)	ĕntai (Sr.)
stok (wandel —)	toengkàt	soekoed
	sīmàmboe (Tr.)	soekoer (P.)
stom (van spraak)	àbĕbò	àbĕbò
	àbĕlīngau (Tr.)	nĕgògò (P.) (Sr.)
stomp (bot)	ngálòl	àngálòl
	ĕnggálòl (Tr.)	ngálòr (Sr.)
stout	toegĕs	bàngoen
		àpáling (Sr.)
straks	dainò	mápò
strijdmantel	sīnájàng	sīnájàng
		àndīp (P.)
strijdmuts	tĕnájoeng	kĕlàkàt
	tīnájoeng (Tr.)	
strik (voor dieren)	sádīq	sádīq
	tīngkoeòb (Tr.)	
strik (voor vogels)	pànjoet	sàndau
	àdjoelàdjoe (Tr.)	
stroo	djĕlámī	djĕlámī
stroomafwaarts	dáloeng	boegoes
		lĕmpoejoeq (P.)
		ĕntàbàs (Sr.)

S.

stroomopwaarts	daut	lájau
		dĕlájau (Sr.)
stroomversnelling	gīràm	páloe
sturen	paubītòn	paubīlòn
	pīnībīt (Tr.)	paibītòn (Sr.)
suiker	goelá	goelá
suikerriet	táboe	táboe
verschillende soorten van suikerriet	táboe poetī	táboe poetī
	táboe līà	táboe līà
	táboe kàlà	táboe kàlà
	táboe laing	táboe laing
	táboe sòlòt	táboe sòlòt
	táboe sīoe	táboe sīoe
	táboe lánoet	táboe lánoet
	táboe pīnggàn	táboe pīnggàn
	táboe kĕdoetòn	táboe kĕdoetòn
	táboe bátoeng	táboe bàtoeng
sussen	soemboeòn	ngīntàtau
	sīnoemboe (Tr.)	

T.

taai	lánoet	lánoet
taal	dágoe	dágoe
		bàsà (Sr.)
tabak	sīgoep	sīgoep
tabaksasch	kau	kau
	àkau (Tr.)	
tabaksdoos	pĕnáwàn	boelīàn
tabakspruim	sĕnggīgī	sĕnggīgī
		soenggīgī (Sr.)
tachtig	wáloe ĕmpoeloeh	báloe ngàpoeloeh
		báloe ngòpòr (P.) (Sr.)
tak	dán	dán
	àdán (Tr.)	
takkenbos	bàngkòs	bàngkòs
	bīnòwòn (Tr.)	

T.

talisman	djīmàt	sàngkil
talrijk	soeàng àsoeàng (Tr.)	soeàng
tam	àkoep dīnákĕp (Tr.)	àloeb àkoep (P.) (Sr.)
tand	dīpòn nīpòn (Tr.)	dīpòn
tangetje (om haren uit te trekken)	oedjòp īdjòp (Tr.)	oedjòp soendīp (P.)
tante	mīnán kàmīnán (Tr.)	mīnán
tarwe (turksche —)	djàgoeng	djàlei tàlībīs (Sr.)
tatouage	àbàh	bádòng
tatoueeren	pòpòk pīnòpòk (Tr.)	pòpòk
teef	àsoe dīnándoe	àsoe meinòj oekoe meinòj (P.) (Sr.)
teeken	tàndá	tánoe tĕtánoe (Sr.)
teekenen	oekīl īnoekīl (Tr.)	bàtīk
teekening	gĕmbòl gàmbòl (Tr.)	gĕmbòl
teen (groote —)	tīmpoe tĕnòk tĕmpoepoe tònòk (Tr.)	toempoe kĕlájàm toempoe tĕnòk (Sr.)
teen (tweede —)	toeloe tĕnòk toeloe tònòk (Tr.)	toeloe kĕlájàm toeloe tĕnòk (Sr.)
teen (derde —)	toendjoeh bàngkai tĕnòk toendjoeh bàngkai tònòk (Tr.)	toelai kĕlájàm toelai tĕnòk (Sr.)
teen (vierde —)	gĕrīgī mánīs tĕnòk gĕrīgī mánīs tònòk (Tr.)	kádīngĕlàn kĕlájàm [Sr. onvertaald]
teen (kleine —)	tĕkīkīs tĕnòk tĕkikīs tònòk (Tr.)	tīngkīs kĕlájàm tīngkīs tĕnòk (Sr.)

T.

tegenhouden	mòpòl	mòpòl
	sīnáwai (Tr.)	àmpòpòl (Sr.)
telkens	gĕnĕp[2]	toekid[2]
	àgĕnĕp (Tr.)	
tellen	sĕmpĕtĕn	ngoentòb
	īnoentĕp (Tr.)	īntábin
tepel	boeàh tītī	boeàh tītī
téròng (vrucht)	līntàgoeng	līntàgoeng
		kĕloetòk (P.) (Sr.)
terstond	ĕnjàkin	sĕnkīlòp
		pĕsīòn (P.)
terug	ĕndoelī	ĕndoelī
		loemoelī (Sr.)
tevreden	sĕnòj	sĕnòj
	àsònòj (Tr.)	ònsòj dĕgoewàng (Sr.)
thans	sĕndĕgītoe	dainaitoe
	sĕndĕgīná (Tr.)	
tien	sàpoeloeh	àpoeloeh
		òpòr (P.) (Sr.)
tijger	mòndau	mòndau
tijgerhuid	koelit mòndau	koengkoeng mòndau
tin	sĕmbĕrà	noelai
	īndoelai (Tr.)	soesoel (Sr.)
tiut	toegòs	toegòs
	àntoegòs (Tr.)	
toebehooren	njàmpoenòh	njàmpoenòh
	njàmpoen (Tr.)	kĕtàngàn (P.) (Sr.)
toen	daitoe	daitoe
toestaan	ngámoen	àmálá
	īnámoen (Tr.)	kībĕlaid (Sr.)
toevertrouwen	īmàn[2]	īmàn[2]
		loemànsàn (P.)
		kĕlànsàn (Sr.)
tolk (zie: translateur)		
toudel	tīkàn	tīkàn
	tītīkàn (Tr.)	

T.

tong	dīlà	dīlà
toon (zie: teen)		
toonen	toeloeīn tīnoeloe (Tr.)	toeloeīn
toornig	mĕngītàn tĕtàgĕd (Tr.)	màngīt boekàn (P.)
toorts	toenánàn toedàn (Tr.)	toenánàn
tor	boewòng	boewòng
tot aan	kà sàbei	kà soekoe kĕrátòng (P.) kĕdátòng (Sr.)
touw	tábīd	tábīd pītòl (P.)
touweinde (van een gordel)	làmboe[2]	làmboe[2]
traan	tīmoeq màtò	tīmoeq màtò soengòj màtò (P.) sīàng màtò (Sr.)
trachten	kīnámīn kīnīnjàm (Tr.)	oemain kīnámīn (Sr.)
translateur	àngīndjoel dĕdágoe pīnaindjoe dágoe (Tr.)	màgoeloe dĕdágoe àngīndjoel dĕdágoe (P.) toekàng àgájàng (Sr.)
trap (enkele boomstam)	toekàd	toekàd toekàr (P.)
trap (dubbele met sporten)	tīloenàng mánoek tīnoendàng mánoek (Tr.)	tīloenàng mánoek toekàd sīnĕntámàn
trappen	noendòb kīnádjai (Tr.)	ànoenòb
trede (inkeping in een boomladder)	sĕntámin tīnàntĕm (Tr.)	sĕntámin
treurig	doewòl pĕnjáwòh	doewòl pĕnjáwòh àdoewòl goewàng (P.) (Sr.)
trog	pĕmàkànàn	pĕmàkànàn kánàn (Sr.)

T.

troosten	ànjoemboe	àngoemboe
	sīnoemboe (Tr.)	oemboeòn (Sr.)
tros (pīsàng-tros)	sīsīl	sīsīlòn
		sĕpò (P.)
trouwen	káwin	ĕntàkoeb (van een man)
	bĕkáwin (Tr.)	àpaiwàn („ „ vrouw)
		moeloej (P.)
		àpĕkòlòng (Sr.)
turen	àgīlòng	mĕntòl
	ànggīlòng (Tr.)	
tusschen	sĕpàdàn	pĕgĕlàtàn
		lĕlòtòn (P.)
twaalf	sàpoeloeh doewò	àpoeloeh doewò
		òpòr doewò (P.) (Sr.)
twee	doewò	doewò
tweehonderd	doewò látoes	doewò látoes
		doewò ngálīòng (P.)
tweeling	gàpid	gàpid
	àgàpid (Tr.)	
tweemaal	kain doewò	kain doewò
	tĕlīn doewò (Tr.)	
twijg	dán	dán
	àdán (Tr.)	
twintig	doewò ĕmpoeloeh	doewò ngàpoeloeh
		doewò ngòpòr (P.) (Sr.)
twisten	ànggáboe	àgàngit

U.

u	àdoen	òkau
ui	bàwàng	bàwàng
uil (nachtvogel)	poeòk	poeòk
uier	gátàs	gátàs
uitblazen	lĕsain	lĕsain
	īnálàsá (Tr.)	
uiteinde	oentoe	oentoe
	oedjoeng (Tr.)	

U.

uithoozer	sĕsaid	sĕsaid
uitleggen	tĕntoeòn	tĕntoeòn
	tīnàntoe (Tr.)	bĕlain (Sr.)
uitpersen	pīsàkòn	pīsàkòn
	pīnīsàk (Tr.)	
uitrekken	goembīlòd	goembīlòd
	àgīngkòjòd (Tr.)	
uittrekken (haren —)	oedjòb	oedjòb
	īdjòb (Tr.)	
uitwerpselen	tai	tītai
	tītai (Tr.)	
uitzuigen	ànīloes	ĕntīloes
	ànjĕsĕp (Tr.)	tīloesòn (P.) (Sr.)
uw	— moe	— moe

V.

vaan	pànjī	kīpòl
vaam (vadem)	dĕpò	dĕpò
vader	àmàh	àmàh
		màdoej (Sr.)
valblok	àtòb	àtòb
	sībàntoeng (Tr.)	
vallen	àdàtoe	àdàtoe
		nàdàtoe (Sr.)
vangen (vogels en dieren)	dīnákĕp	tīnákoep
varenkruid	koedjau	koedjau
varken (tam —)	bĕlòk	bĕlòk
		bījàk (Sr.)
varken (wild —)	bĕkàs	oelàk
varkenskot	pĕgàl bĕlòk	koeloeng bĕlòk
		pàgàl bījàk (Sr.)
vastbinden	doekoegīn	doekoegīn
	dīnoekoeng (Tr.)	
vechten	ĕnggáboe	gàngit
veder	boeloe	boeloe
veel	soeàng	soeàng
	àsoeàng	

V.

veer (veder)	boeloe	boeloe
veertien	sàpoeloeh ĕmpàt	àpoeloeh àpàt
		òpòr àpàt (P.) (Sr.)
veertig	ĕmpàt ĕmpoeloeh	àpàt ngàpoeloeh
		àpàt ngòpòr
vegen (zie: aanvegen)		
vel	koelit	koengkoeng
ver	àtauwei	áloet
verbaasd	àdjaib	līàngàn
	kàkeirān (Tr.)	àlīàng (Sr.)
verbannen	bàbàlin	tàpīdīn
	bīnábĕl (Tr.)	tīnàpīdàn (Sr.)
verbieden	njàwai	pĕpòlòn
	sīnàwai (Tr.)	
verbranden	sòlòb	sòlòb
	sīnàlòb (Tr.)	
verdorren	àpoeàh	àpoeàh
verdriet	doewòl pĕnjáwòh	doewòl pĕnjáwòh
		àdoewòl goewàng (P.) (Sr.)
verdwalen	pálīd	pálīd
	àpálīd (Tr.)	
verf	sĕmòk	sĕmòk
vergaderen	mòpòkòt	mòpòkòt
		àmpòkòt (P.)
		gàloeloe dĕgájàm (Sr.)
vergadering	mòpòkòtàn	mòpòkòtàn
		àmpòkòtàn (P.)
		gàloeloe dĕpòkòt
vergadering (groote stammen —)	pĕmoekátàn	pĕmoekátàn
	pàmoekàt (Tr.)	
vergeefs	sàmàlīàk	sàmàlīàk
	àngkálīàk (Tr.)	
vergelden	bebálàs	àmálòs
		ĕnsoelàng (P.)
		soelàngin (Sr.)
vergezellen	májá	májá

V.

vergift	ràsoen	tĕtaun
vergift (verschillende soorten)	tetaun	sàmpàl tītīoe poempoel àngkòs līmoeàn àsĕk oempòt tĕtaun
verhemelte	làngī làngīt	kád
verheugd	sĕdoengàn	àsáloe ĕnsájàn (P.)
verhuizen	ĕmbáloej	ĕmbáloej
verkoopen	pálīd àpálīd (Tr.)	pálīd
verkoudheid	àmbásīn àmbálàsīn (Tr.)	ĕmpàlīsoe bĕlàsīnòn (Sr.)
verlegen	maiwàn mīwàn (Tr.)	boejoe aujoe (P.) (Sr.)
verlies	loegī	loegī
verliezen	loepánàn taidàngà (Tr.)	tàtau nĕtàtàk (Sr.)
vermetel	sīòq àsīòq (Tr.)	sīòq pànggòl (P.) àmànggòl (Sr.)
verstaan	àngálàtī	kĕlàtī
verstuiken	sòngkòq	nàpīlòq
vertellen	sĕnoedòn sĕgoetòn (Tr.)	soegoetòn sĕsoenoedòn (Sr.)
vervolgens	mīndjoel	àgīndjoel
verwonderd	àdjaib kàkeiràn (Tr.)	līàngàn àlīàng (Sr.)
verzadigd	àsoeq oewàsoek (Tr.)	àsoeq
verzamelen	éntīmoeng	ĕntīmoeng gĕloeloet (Sr.)

V.

vezel (ananas —)	bĕlàsàn	bĕlàsàn
	mĕlàkà (Tr.)	
vezel (hout —)	kaudin	kaudin
	kīnaut (Tr.)	
vier	ĕmpàt	àpàt
vierdedeel	sĕpĕlòpòt	sĕpĕlòpòt
vijand	ĕntáboeq	pĕntáboeq
vijf	līmò	līmò
vijftien	sàpoeloeh līmò	àpoeloeh līmò
		òpòr līmò (P.) (Sr.)
vijftig	līmò ĕmpoeloeh	līmò ngàpoeloeh
		līmò ngòpòr
vijl	kīkil	kīkil
villen	ngánīt dĕ koelit	ngànsoe dĕ koengkoeng
	īnálīkàs koelit (Tr.)	
vin (zij —)	tīkòn	tīkòn
	àsĕn (Tr.)	
vin (staart —)	ingkòj	kĕlīwòs
	īkoe (Tr.)	
vinger	gĕlàmei	gĕlàmei
	gĕlàgei (Tr.)	kĕlàngkàm (P.)
		tĕnīloe (Sr.)
visch	kánĕn	pĕpait
	kánàn (Tr.)	
vischhaak	àpòn	àpòn
	īnálàp (Tr.)	sĕmpoeīt (P.) (Sr.)
visschen	ngàpòn	ngàpòn
		njàngkoeīt (P.) (Sr.)
vijg (wilde —)	boeàh īndoengoe	boeàh īndoengoe
vlag	pànjī	kīpòl
vlam	ĕmboelàk	sīkīt
		àláng (Sr.)
vlak	sĕmĕlátá	àgàná
		àloebĕk (Sr.)
vledermuis (klein soort)	poengit	poengit
vledermuis (middelsoort)	līkoeàn	līkoeàn

V.

vledermuis (groot soort, vliegende hond)	bĕngkáwòt boengkáwòt (Tr.)	bĕngkáwòt
vleesch	ànsī	ànsī koeàl (P.) (Sr.)
vleugel	àlàd	àlàd
vlieg	boengòlòd	mĕngoelòp
vliegen	ĕntoeloed	ĕnsīoeng ĕnkájàng (Sr.)
vlinder	koelī bàmbàng	lájàt
vloer	dálàn	dálàn pĕntálĕn (Sr.)
vloo	koetoe	koetoe
vlot (klein —)	làkit	gàkit
vlot (groot —)	lànting	lànting
vluchten	gīdoe àgīdoe (Tr.)	gīdoe
vlug	tīkàs	tīkàs pĕsīòn (P.) (Sr.)
voet	tĕnòk tònòk (Tr.)	kĕlájàm tĕnòk (Sr.)
voetpad	dálàn	dálàn
vogel	jàjà poempoeloeh (Tr.)	mĕmánoek sĕsoeit (Sr.)
vol	pànoe àpànoe (Tr.)	pànoe
volgen	májáh	májáh
vonder	djàmbánin djīnjàmbàn (Tr.)	djàmbánin àping (P.) (Sr.)
vonkelen	ngoedīlòp àngoelīòp (Tr.)	ngoedīlòp ngoelīàt (P.)
vonnis	oekoem	oekoem
vooraan	àgoeloe	tīngkoeàngòn àngpàngoeloe
voorbij	nànsail	sailàn
voordeel	bauntoeng	auntoeng
voorhoofd	àbàs àkàbàs (Tr.)	dábàs

V.

voorsteven (plankje aan het vooreinde van een prauw)	tàmpoeng	tòmpòk kĕtòmpòk (Sr.)
vooruit!	soeloeng àbàsoeloeng	soeloeng djoedjoek
voorwand (van een kamer)	dīndīng	dīnīng
vouwen	līpĕtòn īnĕlīpĕt (Tr.)	līpĕtòn
vracht (zie: last)		
vragen	àngoentánà īnoentánà (Tr.)	àkībálà kībàlain (Sr.)
vreugde	sònòj àsònòj (Tr.)	àsònòj ònsòj goewàng (Sr.)
vriend	àngàn	īboej kájàm (P.) (Sr.)
vroolijk	sònòj pĕnjáwòh àsònòj pĕnjáwòh (Tr.)	àsònòj goewàng ònsòj goewàng (Sr.)
vrouw	dīnándoe	dánoe doeàndoe (Sr.)
vrucht	boeàh	boeàh
vuil	bĕlīdòk	sàkòt àkálòp (Sr.)
vuist maken	gònggòm gīnònggòm (Tr.)	gònggòm gĕnggòmòn (Sr.)
vullen	oedánin īnoedàn (Tr.)	soeàngin
vuur	àpoej	àpoej
vuurhaard	dĕpoeàn tàndàng (Tr.)	dĕpoeàn
vuurvlieg	dīpòt	dīpòt

W.

waaier (vuuraanblazer)	ījoep dádàp (Tr.)	òjoep oejoep (Sr.)
waar (echt)	mònòng	mònòng tĕpòt (Sr.)

W.

waar? } waarheen? }	tĕbīàn	àtoe
	sībájá (Tr.)	
waarachtig	mònòng	mònòng
		tĕpòt (Sr.)
waarom	kàn	kĕsònò
	kànpò (Tr.)	kĕsòn (Sr.)
wachten	àngáloeng	gáloeng
	īnáloeng (Tr.)	
walm	līsoen	līsoen
wan	līábàn	tīkálòng
wang	pĕlīngàs	īlòn
wanneer?	sĕnggīlàn	sĕngīlàn
wanneer (indien)	djīkà	djīkà
want	sĕbòp	sĕbòp
	àsĕbòp (Tr.)	
wapen	njībàn	koejoet
	nībàn (Tr.)	
warm	làsoe	làsoe
	àlàsoe (Tr.)	
was	dīlīn	dīlīn
wasem	līsoen	līsoen
wasschen (kleederen —)	pĕpoeīn	pĕpoeīn
	pīnoepoe (Tr.)	
wasschen (keukengerei —)	bĕgoeīn	bĕgoeīn
	bīnágoe (Tr.)	
wasschen (lichaam —)	soensoedòn	sĕsoeīn
	sīnoensoe (Tr.)	
wat?	kàn	àtoe
	kàngīnī (Tr.)	
water	tīmoeq	tīmoeq
		soengòj
		sīàng (Sr.)
wateren	soemáboe	soemáboe
		ĕnsáboe (Sr.)
waterleiding	—	tĕpoeloek
web (spinne —)	bàlòj ráwà	bàlòj láwà
	bàlòj tīngkĕláwá (Tr.)	

W.

wederom	sīnò	īngònò doeàngin (Sr.)
weduwe	báloeh bároeh² (Tr.)	báloeh
weduwnaar	gálàng bároeh² (Tr.)	gálàng
week	lámī àlámī (Tr.)	lámī
weeken	áboegĕn īnáboek	kĕlámīòn
weenen	ĕntàngī toemàngī (Tr.)	ĕntàngī
weg (voetpad)	dálàn	dálàn
wegraken	àtátàq	láwò
wegwerpen	bĕbálin bīnàbĕl (Tr.)	tàpīdin
weifelen	áboet	mīboet aiboen (P.) (Sr.)
weinig	maitīt maitīng (Tr.)	kaiti
wenkbrauw	kīlai	kīlòp koedau (P.) (Sr.)
wenken	ngĕlàmbai àngàpai (Tr.)	ĕngápòj
werpen	nànoedàh bīnoengkàloeng (Tr.)	àmòbòl
werkelijk	mònòng	mònòng tĕpòt (Sr.)
werpnet	djálà	djálò djálà (Sr.)
wie ?	sīgīnò	àtoe
wieden	līsīòn īnálīsī (Tr.)	kàpoelīn
wij	dītàkàn dàkĕn (Tr.)	tàkau
wijs	ngĕlàtī	kĕlàtī pīntĕl (P.) (Sr.)

W.

wijsvinger	toendjoek	toeloeh
wijzen	toendjoekĕn	toeloeòn
	tīnoendjoek (Tr.)	
wild (woest)	sàngit	sàngit
	àsàngit (Tr.)	
willen (graag —)	goeàng	sáloe
	àgoeàng (Tr.)	
wind	līboet	līboet
	báríoe (Tr.)	àngīn (P.)
		oeláboe (Sr.)
winst	bauntoeng	auntoeng
wit	poelàk	poelàk
wolk	àmboen	gaun
wond	pīlàt	pīlàt
wonen	ĕntoedoeng	ĕntoedoeng
woning	baij	bàlòj
	pàgoen (Tr.)	pàgoen (P.) (Sr.)
worm (aard —)	līngkoeàng	līnggoeàng
wortel	bĕbàkàng	bàkàng
	bĕbàkàk (Tr.)	bĕbàkàng (Sr.)
woud	gīmàn	gīmàn
	djàkau (Tr.)	jīmàh (Sr.)
wrang	mòtau	òtau
	àkĕrĕt (Tr.)	
wrat	koetil	koetil
wreef	bĕkoeloeng tĕnòk	bĕkoeloeng kĕlájàm
	bĕkoeloeng tònòk (Tr.)	bĕkoeloeng tĕnòk (Sr.)
wulpsch	sĕsáwà	sáwà
	koelīdjauwòn (Tr.)	

Z.

zaad	pĕmbīágàn	pĕmbīágàn
	oemī (Tr.)	
zaag	gàlàgàdjī	gàlàgàdī
zacht	lámī	lámī
	àlámī (Tr.)	

Z.

zachtjes (— praten)	bĕkánàs	ĕnsĕsòt
	àbĕsĕsĕd (Tr.)	
zagen	gĕràdjīòn	gàlàgàdīòn
	gīnĕlĕgàdjī	
zeep	sàboen	sàboen
zeker	mònòng	mònòng
		tĕpòt (Sr.)
zelf	kĕbátá	dònò
	sainàn (Tr.)	
zemelen	àmpò	àmpò
		pálòk (P.)
zenden	paubītòn	paubītòn
	pīnībit (Tr.)	paibītòn (Sr.)
zes	ànĕm	ònòm
zestien	sàpoeloeh ànĕm	àpoeloeh ònòm
		òpòr ònòm (P.) (Sr.)
zestig	ànĕm ĕmpoeloeh	ònòm ngápoeloeh
		ònòm ngòpòr (P.) (Sr.)
zeug	oedī	oedī
zeven	toedjoeh	toeloe
zeventien	sàpoeloeh toedjoeh	àpoeloeh toeloe
		òpòr toeloe (P.) (Sr.)
zeventig	toedjoeh ĕmpoeloeh	toeloe ngàpoeloeh
		toeloe ngòpòr (P.) (Sr.)
ziek	doewòlòn	ĕnsàkit
	àdoewòl (Tr.)	
ziekte	pĕnjákit	doewòlòn
zien	gīlòng	gīlòng
	gībòntòl (Tr.)	àrīlòng (P.)
zij (enk. en meerv.)	jà	òjò
zijde (stof)	sĕtĕrà	soetálà
	soetĕrà (Tr.)	
zijn (pers. vnw. enk.)	— nò	— nò
zijn (werkw.)	sīnò	sīnò
zilver	pīlàk	pīlàk
	péràk (Tr.)	

Z.

zingen	àbĕdīndàng	dàgoe
zinneloos	tĕmbàngàn	ĕmboejoen
	bīoenòn (Tr.)	nĕmboejoen (P.)
		boejoenòn (Sr.)
zitmatje (kleedingstuk)	tábīl	tábīl
zitplankje (in een prauw)	tàntàng	tàntàng
zitten	ĕntoedoeng	ĕntoedoeng
zitten (met uitgestrekte beenen)	djoemoeloet	gīnpátīng
		àgoebīlĕr (P.)
zitten (met opgetrokken knieën)	bĕngkoekoe	soekòmòl
zitten (hurkende —)	bekàngkàng	djoemàngkàng
	djoemàngkàng (Tr.)	
zitten (met gekruiste beenen)	bĕsīlá	sīnoekīlau
	bĕsīlá sīlá (Tr.)	
zoeken	oejoemòn	àgoejoem
	īnījoeng (Tr.)	
zoenen	ĕngálòk	ngáloek
		àngálòk (Sr.)
zoet (van spijs)	àlòmòk	līnoes
zoet (van gedrag)	bais	ònsòj
	bĕdjádjĕk (Tr.)	
zon	màtò nòdau	màtò nòdau
zonnehoed	tīláwī	tīláwī
	kĕdábàng (Tr.)	sīlaung (P.) (Sr.)
zonsverduistering	àdau òndòm	òdò òlònòm
	àdau ànīàt (Tr.)	
zoon	dĕlàkī	koesòj
zout	màsīn	màsīn
zuchten	mĕnápĕs	njīkàp
	bĕnápĕs (Tr.)	
zuigeling	ànàk loemòt	lágàng
		līlīá (P.)
zuigen	ànītī	toemītī
zuster	pĕnsoeloed dīnándoe	pĕnsoelòd dĕdánoe
		pĕnsoelòd dánoe (P.)
		pĕnsoelòd doeàndoe (Sr.)

Z.

zuur	mĕnsĕm	òsòm
zwaar	bĕgàt	àgàt
zwaard	gájàng	gájàng
zwager	àngoe	làngoe (broer van de vrouw)
	īlàngoe (Tr.)	īsàn (broer van den man)
zwam	tòdòk	tòdòk
	boenoet (Tr.)	
zwanger	kĕtīàn	gálī
zwart	ītĕm	tádòng
	àītĕm (Tr.)	
zweer	toepòs	toepòs
	koepòs (Tr.)	toeloepòs (P.)
zweeten	oemòs	oemòs
zwemmen	ĕnsádoej	ĕnsádoej
zwoord	—	àlòmòk

Telwoorden.

een	sá	īsá
		sá (P.) (Sr.)
twee	doewò	doewò
drie	táloe	táloe
vier	ĕmpàt	àpàt
vijf	līmò	līmò
zes	ànĕm	ònòm
zeven	toedjoeh	toeloe
acht	wáloe	báloe
negen	sīàm	sīàm
tien	sàpoeloeh	àpoeloeh
		kòpòr (P.) (Sr.)
elf	sàpoeloeh sainàn	àpoeloeh dònò
		òpòr dònò (P.) (Sr.)
twaalf	sàpoeloeh doewò	àpoeloeh doewò
		òpòr doewò (P.) (Sr.)
dertien	sàpoeloeh táloe	àpoeloeh táloe
enz.		òpòr táloe (P.) (Sr.)

Z.

twintig	doewò ĕmpoeloeh	doewò ngàpoeloeh doewò ngòpòr (P.) (Sr.)
een en twintig enz.	doewò ĕmpoeloeh sainàn	doewò ngàpoeloeh sàwàgī dònò doewò ngòpòr dònò (P.) (Sr.)
dertig enz.	táloe ĕmpoeloeh	táloe ngàpoeloeh táloe ngòpòr (P.) (Sr.)
honderd	sĕlátoes	tĕlátoes ngálīòng (P.) sĕlátoes (Sr.)
twee honderd enz.	doewò látoes	doewò látoes doewò ngálīòng (P.)
duizend	sàlīboe	sàlīboe
de eerste	ànīmpoen	tīmpoen
de tweede	kĕdoewò	kĕdoewò
de derde enz.	kĕtáloe	kĕtáloe
een kwart	sĕpĕlòpòt	sĕpĕlòpòt
een half	sĕtĕngá	poetàngà tèngá (Sr.)
drie kwart	táloe pĕlòpòt	táloe pĕlòpòt
een derde een vijfde enz.	hiervoor bestaan geen vertalingen	hiervoor bestaan geen vertalingen

---

Vergelijkende Woordenlijst

DER

verschillende dialecten op het eiland Soemba en eenige Soembaneesche Spreekwijzen

DOOR

D. K. WIELENGA.

Missionair predikant. — Pajeti (Soemba).

VERHANDELINGEN

VAN HET

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

DEEL LXI.

Vijfde stuk.

WELTEVREDEN, ALBRECHT & Co. | 's HAGE, M. NIJHOFF.

1917.

Deze woordenlijst wil allerminst aanspraak maken op volledigheid, noch minder zijn een wetenschappelijke verhandeling over de historische ontwikkeling der verschillende dialecten op dit eiland.

Het is niets anders dan wat een „amateur" op zijn reizen in den loop der jaren heeft opgeschreven en telkens weer heeft gecontroleerd, zoodat ten slotte een tamelijke zekerheid werd bereikt.

Gaarne was uitgegaan van een hypothetisch oer-Soembaneesch of ten minste van het oudste dialect, om dan de verschillende andere dialecten in regelmatige ontwikkelingsvormen te laten volgen.

Maar te weten, dit niet te kunnen, hield af van een proeve in dien geest.

Genomen werd als uitgangspunt het dialect van Kambera, waarin reeds verschenen zijn een schets van een grammatica met woordenlijst (Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, 1910) en een verzameling Soembaneesche Verhalen (Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, dl. 68, 1913).

Daar het Kamberaasch door mij werd gesproken, was dit het „gemakkelijkst" om er van uit te gaan bij het onderzoek der andere dialecten.

De volgorde in deze woordenlijst is dan ook niet taalkundig, maar in hoofdzaak geografisch. Beginnende met Kambera (Midden Soemba) zal men eerst vermeld vinden de woorden van Oost- en daarna die van West-Soemba.

Op taalgebied zou men het eiland in twee deelen kunnen verdeelen, n.l. Oostelijk en Westelijk Soemba. De grenslijn loopt dan over Palamedo, Lawenda en Ana Kala.

Het kenmerkende onderscheid tusschen deze beide groepen is de uitgang o e of a.

In het Oosten zegt men: kalit o e, kangâdoek o e, hanggoélât o e, wátâr o e, in het Westen daarentegen: kalit a, kangâdoek a, hanggoélât a, wátâr a.

De vervloeiing der dialecten zal men ook geografisch kunnen constateeren, door b.v. te zien hoe het dialect van Ana Kala eenerzijds nauw verwant is met dat van Lewa en anderzijds zeer nauw zich aansluit bij Memboro en Wanoe Kaka.

In Memboro vindt men de meeste overgangen en zijn er zelfs hoofden, die, zij het dan ook gebrekkig, Kamberaasch kunnen spreken en verstaan. Dit is waarschijnlijk hieraan toe te schrijven, dat de menschen van dit landschap

zich nauw verwant noemen met die van het Oosten. Een gedeelte der bevolking verklaart afkomstig te zijn van Sasar (Napoe) en neemt aan de groote offerfeesten aldaar gehouden, dan ook deel.

Praktisch is de paardenhandel op Waingapoe ook een groote factor, waardoor het onderling verkeer met het Oosten werd onderhouden.

De groote verschillen in West-Soemba van vlak naast elkaar gelegen landschappen, zal wel moeten toegeschreven aan hun groot isolement. Men had onderling zoo goed als geen verkeer, terwijl in het Oosten men door de paardenhandel veelvuldig met elkaar in aanraking kwam. Waingapoe was de havenplaats in Kambera, waar men telkens kwam, en waarop ook Memboro met zijn groote paardenstapel aangewezen was.

De andere landschappen van West-Soemba hebben bijna geen paarden, zoodat zij zoo goed als buiten allen handel bleven.

In Oostelijk Soemba is het dialect van Kambera overheerschend. Men kan er overal mee terecht. Het wordt zelfs als een bewijs van „domheid" beschouwd, wanneer een hoofd u niet in dit dialect kan antwoorden.

Bijna zonder eenige verandering wordt het gesproken in Kadomboel, Melòlo, en Rende.

Met zeer geringe veranderingen in Massoe en Kiri Tana.

Deze landschappen worden dan ook in de woordenlijst niet genoemd, dan alleen wanneer er werkelijk verschil is.

Wat Oostelijk Soemba betreft kunnen de verschillende dialecten in twee groote groepen vereenigd worden, welke ook samen vallen met de geestelijke groepeering rond den hoofd-Marapoe, welke als stamvader der verschillende stammen wordt beschouwd.

Eenerzijds de Marapoe O e m b o e W a l o e M a n d o k o e, tot wien behooren Kambera met gelijkluidende dialecten en de groep Mangili, Karera, Taboendoeng en Tarimbang. Het landschap Wadjeloe is zoo verwant met Mangili, dat het geen afzonderlijke vermelding behoeft.

Anderzijds de Marapoe O e m b o e W a l o e S a s a r, tot wien behooren in de eerste plaats de groep Kanatang; Napoe en Palamedo (terwijl Kapoendoek door bijna geen verschil met Napoe geen afzonderlijke vermelding vraagt) terwijl Lewa met Tidas den overgang vormt naar Ana Kala en West-Soemba.

Deze groepeering beschouwd in verband met de dialecten van West-Soemba, zal men zien, dat ook aldaar twee hoofdgroepen gevonden worden.

De eerste hoofdgroep Memboro, Ana Kala, Wanoe Kaka (Bolobokat en Lawonda zijn slechts weinig onderscheiden van Ana Kalang) is nauw verwant

met Oostelijk Soemba en verschilt er soms niet meer van dan sommige dialecten aldaar onderling.

De andere hoofdgroep vormt een zoo goed als geheel op zich zelf staand geheel, een uiterst scherp belijnde groep Laura, Wadjewa, Lauli en Lamboja en Kodi.

Het principium dividendi is dan de sluit-a of oe.

Memboro vormt den overgang tusschen deze beide groepen. Met de sluit-a behoort het tot de laatste groep, terwijl wat woordvorm betreft het zich meer aansluit bij het Oosten. Terwijl Kodi met de sluit-oe, overigens behoort tot de groep Laura, etc.

In deze groep Memboro, etc. vindt men tal van woorden, waarvan men de stammen in de Oostelijke dialecten tevergeefs zal zoeken.

Wijst dit soms op een oer-Soembaneesch, terwijl door immigratie later een tweede „Taal" zich heeft ingeburgerd?

Of is juist deze laatste groep de „nieuwste", als het meest overeenstemmende met het Makassaarsch — Boegineesch?

Opmerkelijk is dat het Savoeneesch meer verwant is aan Westelijk Soemba dan aan Oostelijk Soemba, hoewel het tot dit laatste gedeelte veel meer in betrekking stond o. a. door kolonisatie.

In verband met deze tweeërlei soort van „talen" verdient vermelding dat volgens de legende Oemboe Waloe Sasar en Oemboe Waloe Mandokoe geen autochtonen zijn.

De eerste werd, nadat hij door oorlogen op Java was verdreven, in den hemel opgenomen en daalde toen neder op de noordelijkste punt van het eiland, kaap Sasar.

Oemboe Waloe Mandokoe is echter met een prauw aldaar aangekomen en toen hij daar reeds menschen aantrof, door gevaren naar de monding van de Kambera-rivier en heeft zich aldaar gevestigd.

Een interessante vraag, welke wellicht door vergelijkende taalstudie is op te lossen.

Zoo zou men ook kunnen vragen: hoe komt het dat Kodi, gelegen op de uiterste westpunt van het eiland, meer overeenkomst heeft met het oosten, dan de andere daartusschen gelegen landschappen?

De groep Laura, Wadjewa, Lauli en Lamboja is er dan als een wig tusschen in geschoven.

De wijze van hoofddoek dragen dezer laatste groep, vooral die van Laura, wijst ook op vreemden invloed. De menschen zelf zeggen, dat ze het hebben geleerd van vreemdelingen, gekomen van Ndima (Bima). Opmerking

verdient, dat volgens oude aanteekeningen, dit gedeelte van het eiland vroeger schatplichtig was aan den sultan van Bima.

Merkwaardig is dat de vorm en wijze van begraven in deze groep van dialecten ook anders is, dan die der andere landschappen.

De alleroudste graven van West-Soemba, welke men aantreft in het veld op plaatsen waar vroeger blijkbaar een kampong is geweest, hebben den vorm van een groote vaas, een urn, vierkant met ronde hoeken, gehouwen uit zachte kalksteen, terwijl de opening met een platten steen is gesloten.

Deze urnvorm krijgt langzamerhand den vorm van een afgeknotte pyramide, met een ver over de randen uitstekenden deksteen. Verder naar het oosten gaande (Lauli, Ana Kala) vindt men de afgeknotte pyramide, maar veel kleiner, terwijl er overheen opgericht is een soort hunnenbed, een deksteen gedragen door vier pilaren.

In Oost-Soemba is de afgeknotte pyramide geheel verdwenen en komt alleen voor de deksteen rustend op vier rond gehouwen steenen pilaren. De „nieuwste" vorm is echter, vier platte opstaande steenen gesloten met een passenden sluitsteen, vormend als het ware een groote langwerpig vierkante steenen doodkist.

Het kenmerkende onderscheid in de wijze van begraven is, dat men in het Westen de lijken eerst legt in een uitgeholden boomstam, in de lengte gespleten, dan met touwen goed dichtgebonden terwijl men de openingen zooveel mogelijk toestopt. Het geheel wordt dan onder het huis zoolang bewaard, dat alleen de beenderen overblijven, welke dan bijgezet worden in de uitgeholde pyramide.

In het Oosten daarentegen begraaft men de lijken terstond in den grond.

Tweeërlei wijze van begraven, die wellicht wijst op tweeërlei oorsprong.

Wat de verschillen tusschen de dialecten onderling betreft, kan het volgende opgemerkt.

Het dialect van Kambera onderscheidt zich van alle andere door de tweeklanken oà en eà, welke in de andere dialecten ô en è zijn.

De oudere s is geheel vervangen door de h. Dit verschijnsel doet zich echter ook voor in de andere groepen van dialecten in Oostelijk Soemba. Het zijn vooral de oudere menschen die nog gaarne de s gebruiken. Het jongere geslacht, zelfs in Memboro, went zich meer en meer aan de h. In Kodi, dat door prauwvaart veel in aanraking met vreemdelingen is gekomen, is de h zelfs overheerschend geworden.

De groep Mangili, Karera, Taboendoeng en Tarimbang.

Zij onderscheiden zich van het dialect van Kambera, doordat men in plaats van de é, de oudere a heeft behouden:

éti, ati, hart; méti, mati, sterven; éri, ari, jongere broeder; méhi, mahi, zout; téhikoe, tahikoe, zee.

In plaats van oe, een o: toeja, toja, oom; tanggoeling, tanggoling, liggen; doekoe, dokoe, dragen; loenggoe, longgoe, op de heup dragen; moehoeng, mohoeng verrot; moeroe, moroe, groen.

Voor de h, een t: wihi, witi, voet; pihoe, pitoe, zeven; kahidi, katidi, mes.

Voor een i, een â: mbihoe, mbâhoe, verzadigd; hidoe, hâdoe, ziek; hiboe, hâboe, nest; tinoeng, tânoeng, weven; wili, wâli, prijs.

Mangili en Karera zelf onderscheiden zich van Taboendoeng door èa en è: ai, èa, è, hout; bai, bèa, bè, stampen; wai, wèa, wè, water; hai, hèa, hè, kam; pai, pèa, pè, rog.

Mangili heeft een paar woorden, welke men in de andere dialecten niet vindt: kawaki, oor; rondoe, hond; joe, tong.

Met enkele dialecten van het Westen heeft Mangili gemeen: jani, hier; langai, klapperboom.

Het dialect van Tarimbang, dat overigens zich geheel bij Taboendoeng aansluit, onderscheidt zich echter hierdoor, dat de é niet a, maar è wordt en de i niet â maar é wordt: éti, èti; méti, mèti; éri, èri; méhi, mèhi; mbahoe, mbéhoe; hiboe, héboe; tinoeng, ténoeng; tiboe, téboe.

De volgende groep van dialecten is, Kanatang, Napoe en Palamedo. In Horoe, Lakoka, Bolobokat en Kapoendoek vindt men slechts weinig beduidende verschillen, zoodat ze in de woordenlijst niet afzonderlijk genoemd worden. Zelfs in de landschappen zelf treft men onderlinge verschillen aan. In Kanatang zou men zoo drie kleine groepjes kunnen aanwijzen.

Behalve de verandering van é in a, oe in o, vindt men in deze groep de volgende kenmerkende verschillen.

De sluit-i van een woord, wordt oe: njéli, njaloe, worm; poeti, potoe, draaien; wili, wiloe, prijs; maréni, maranoe, nabij; méti, matoe, sterven; éti, atoe, hart; miting, métoeng, zwart; hinggi, rénggoe, slimoet.

Evenals in Tarimbang wordt de i ook in deze groep een é en niet â.

Een tweede kenmerkend onderscheid is de klank tsj, in plaats van een s (kamb. h) of t: watoe, watsjoe, steen; jéhoe, jatsjoe, hier; kâha, kâtsja, nauw; kahinoe, katsjinoe, loeren; witoe, witsjoe, alang-alang.

In deze groep van woorden vindt men vele, welke in de andere dialecten van Oostelijk Soemba niet worden aangetroffen, maar wel in West-Soemba.

Zooals: oetang, bosch; halakoe, gaan; halèdâkoe, ondiep; nggâlang, ruim; manjârang, zoeken; koli, krijgen; sâka, graven.

In Oostelijk Soemba blijft nu nog over het uitgestrekte landschap Lewa, dat met het nauw verwante Tidas als het ware een overgang vormt tot de dialecten van Ana Kala en Wanoe Kaka.

Het sluit zich het nauwst aan bij de laatst genoemde groep van Oostelijk Soemba.

In plaats van oe een o, van een é een a, van een i een é.

Bovendien wordt de o regelmatig een ô. Ook zijn er veranderingen van een i in een oe bv: ninggoe, noenggoe, dansen; nimboe, noemboe, lans; kahidi, kasoedi, mes; wili, woeli, aar; wini, woeni, zaad.

De oe wordt een au: oehoe, auhoe, rijst; toenanoe, taunanau, alzoo; roe, rau, blad; noena, nauna, dat.

In het dialect van Lewa vindt men niet alleen de gewone veranderingen van klinkers, maar ook van medeklinkers: kalai, walai, links; kawana, lawana, rechts; kangéau, wangéau, gisteren; karoemang, waroemang, wolk; kalatoeng, walatoeng, hard; kalaoe, walaoe, muis.

Tot de eerste groep van West-Soemba behooren **Ana Kala**, **Wanoe Kaka**, terwijl **Kodi** wat de sluit-oe betreft meer bij deze groep behoort, wat echter de stamvormen betreft, meer bij de groep Laura, Wadjewa, Lauli en Lamboja zich aansluit. **Memboro**, met de sluit-a, behoorend tot deze laatste groep, heeft wat woordvorm betreft meer overeenkomst met de eerste groep.

Het landschap Lawonda is zeer verwant met Ana Kala en wordt dus niet afzonderlijk vermeld. Evenzoo het landschap Wai Bangga, dat alleen in afwijkings-gevallen met Lauli, en het landschap Tana Rioe dat alleen bij verschil met Laura afzonderlijk wordt aangegeven.

De eigenaardigheid van de dialecten **Ana Kala**, **Wanoe Kaka** is, dat men de mb, nd en ngg verzacht tot b, d, g:

bv.: mbihoe, bisoe, verzadigd; mbâlâr, bèlar, breed; kamba, kaba, kapok; timbi, tébi, breed; komboe, koboe, hagedis; kalémbi, kalabi, baadje; marâmba, marâba, vorst; kambí, kabê, boontjes;

pandâk, padâk, kort; lindi, lédi, brug; handâkang, sadâka, eenmaal; mandara, madara, handel drijven; kandoenoe, kadinoe, ster; banda, bada, goederen;

djangga, djaga, hoog; kalénggoe, kalégoe, krom; ninggoe, négoe, dansen; nggangga, gaga, kraai; djoengga, djoega, viool; karangga, karaga, spar.

In het landschap **Lauli**, dat tot de tweede groep van West-Soemba behoort, vindt men de dezelfde geneigdheid, welke meer merkbaar is in het gedeelte dat grenst aan Wanoe Kaka, dan in dat aan de zijde van Wadjewa.

Het dialect van Kodi, dat met de sluit-oe behoort tot de eerste groep, heeft echter praktisch wat woordvorming betreft meer overeenkomst met de tweede groep. Vooral met Laura, waaraan het zeer verwant is, heeft het veel overeenkomst; zoo heeft het denzelfden rg-klank en vele stamwoorden gemeen.

Want behalve de sluit-a, onderscheidt zich deze groep door een bijzonder voorzetsel. Waar men in overig Soemba gebruikt het praefix la (ta, ti,) heeft men in deze groep het woord dana, in de beteekenis van „in, te, bij, aan". Maar het wordt niet vóór, maar na het woord geplaatst, waar het bijhoort:

la oema = in huis = oema dana.

Het landschap Laura, dat met Kodi, den rg-klank gemeen heeft, welke in Wadjewa een w en in Lauli, Lamboja dikwijls een j wordt, heeft bovendien den z-klank, waar de anderen een s hebben:

rgôlèta, wôlèta, rondom; rgoela, woela, maan; pargêzi, pawîsî, werken; rgo'i, wo'i, geven; rgoeta, woeta, schuld.

Het landschap Lamboja heeft de sluit-a, maar met het praefix ta, sluit het zich aan bij de andere groep. Het dialect van dit landschap is een der moeielijkst toegankelijke van dit eiland. Dit is niet zoo zeer te wijten aan groote verschillen wat stamwoorden en zinsbouw betreft, maar hoofdzakelijk aan anderen klemtoon en vervloeiing van lettergrepen. Men spreekt rad en slikt de helft in.

Ook in het landschap Kodi heeft men een verspringen van klemtoon: lângang, genezen: lângáng ka, het is genezen: wâli, prijs; wâlí na, de prijs er van.

Bij een vergelijking der verschillende dialecten op dit eiland zal het opvallen, dat de wijzigingen niet alleen betreffen de vervorming der woorden, maar dat de woorden bij behoud van denzelfden vorm een andere verwante of soms geheel afwijkende beteekenis hebben verkregen.

Een verwante beteekenis heeft men bij: maoe = schaduw en rook; bângga = blaffen en hond; ôma = bosch en tuin; pâdoe = gal en bitter; ata = slaaf en mensch; wiki = zelf en lichaam; katiloe = oor en doof; pohoe = bij elkaar doen en trouwen; tiki = opnoemen en zeggen; noeang = aanlasschen en ladder; kamboe = buik en onder; moripa = herleven en leven; batang = beraadslagen en verkoopen; kapâki = dwerg en mager.

Een andere beteekenis: wâno = scheede en dorp; ana laloe = verhaal en koorts; koendoe = schouder en knie; koeroe = borst en neus; kaninikoe = vlieg en muskiet; rau = blad en vleesch; kandjidoeng = nacht en opkomen van de nieuwe maan; toeki = er bij doen en nabij; wâla rongoe = kapokboom en touw; roeta = gras en bloed; aja = oudere broeder en moeder; ngaoe = koper en goederen.

Of een woord dat verschillende beteekenissen krijgt: oemboe = heer, Kamb.; grootvader, Mang. Kod.; kleinkind, La.; vader, A.K.;

oli = echtgenoot, Tar. Tab. A.K.; jongere broeder, La.; metgezel, Kod. verwant, Memb.

Vooral in de groep La. Wa. Lau. Lamb. vindt men heel wat woorden, waarvan men de stammen tevergeefs in de andere dialecten zal zoeken:

kandauka, boete betalen; kalada, groot; ki'i, klein; lètè, berg; pènè, klimmen; pôtè, rijk; loti, worm; kapôkè, onrijp.

In Oostelijk Soemba onderscheiden de menschen zelf de dialecten naar de woorden: „wat zegt gij?":

kanggikina wâmoe, Kamb.; wâkina wâmoe, Mang.; nggâkina âmoe, Tab.; kanggâkina wimoe, Tid.; kanggâkina woemoe, Lew.; gârikina wèmoe, Lakoka; gârikina wimoe, A. K.; nggâroekoe woemoe, Nap. Pal.

Deze enkele vluchtige opmerkingen mogen voldoende zijn om te doen zien dat er voor den „taalman" op Soemba heel wat materiaal ligt voor vergelijkende taalstudie.

Het is zelfs voor een amateur een genot, wanneer hij „ontdekt" dat het woord wē, varken, hetzelfde is als het Maleische „babi". Want de missende schakels tusschen deze beide woorden vindt men als levende terug in de verschillende dialecten op dit eiland. En wel: wē, Kamb.; wāj, Nap.; wawi, Memb.; en dus wawi = babi.

Eveneens met het woord lē, en laki: lē, Kamb.; lāj, Nap.; largi, Kod.

Wellicht dat een taalkenner hetzelfde kan vinden voor bē, klimmen, en kē, koopen.

De afkortingen der verschillende landschapsnamen zijn:

A. K. Ana Kalang.
Kamb. Kambera.
Kan. Kanatang.
Kap. Kapoendoek.
Kar. Karera.
Kod. Kodi.
La. Laura.
Lamb. Lamboja.
Lau. Lauli.
Lew. Lewa.
Ma. Massoe.
Mang. Mangili.
Memb. Memboro.

Nap.	Napoe.
O. S.	Oostelijk Soemba.
Pal.	Palamedo.
Tan. R.	Tana Rioe.
Tab.	Taboendoeng.
Tar.	Tarimbang.
Taw.	Tawoei.
W. S.	West-Soemba.
Wa.	Wadjewa.
Wai B.	Wai Bangga.
Wan. K.	Wanoe Kaku.

1. mensch = tau O. S. An. K. Kod.; toe, Memb.; to, Wan. K.; ata W. S. (ata beteekent in O. S. slaaf).

2. lichaam = ihi, O. S.; ihoe, Kap. Nap.; isi, Memb. A. K. Wan. K. Kod.; ngisi, Lamb.;
wiki, La. Wa.; wêki, Lau.;
(wiki is in O. S. pron. reflex. Vergelijk voor ihi de beteekenis onder 57 en 391).

3. hoofd = katikoe, Kamb. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; katekoe, Tar.; katâkoe, Mang. Tab. Lamb. Kar. Kod.; katoekoe, Lew.;
katöwa, Memb. La. Wa. Lau.

4. gezicht = kaba mata, Kamb. Ma. Kar. Mang.; kâba mata, in overig O. S. alsmede in A. K. en Wan. K.; kôba mata, Memb. W. S.
(de gewone beteekenis van kaba is een half doorgeslagen klapperdop welke men als drinknap gebruikt.; mata = oog).

5. kruin = kawoeloer, O. S.; kawoloer, Kod.; kawoeliroe, A. K.; tawoeliroe, Wan. K.; kawoelira, Memb.; kaliwoera, Wa. Lau. Lamb.; kaligira, La.

6. oor = kahiloe, Kamb. Tar.; kahiloeng, Ma.; kasiloe, A. K. Wan. K.; katiloe, Tab. Memb. W. S.; katsjiloe, Nap. Lew.; katsjoeloe, Kan. Pal.; kawaki, Mang.;
(voor oorschelp zegt men: roe kahiloe; roe = blad).

7. oog = mata, O. en W. S.;
(oogbal = wôa mata; terwijl wôa = vrucht).

8. neus = oeroe, O. S.; iroe, Lew. Kod.; eroe, Wan K.; kiroe, A. K.; kêroe, La. Wa. kôeroê, Lau.; kăroe, Lamb.;
(koëroê beteekent in O. S. borst).

9. snot = wai wira, O. S.; wĕj wira, Memb. Wan. K.; wèè wira, La.; wai kiroe, An. K.; wai iroe, Kod.;
wèè ngoea, Wa. Lau.; wè ngoesa, Lamb.

10. mond = ngaroe, O. S.;
wiwi, Memb. Man. K.; (waiwoe = tong, in Lew. Tar. Tab. vgl. 13);
âba A. K.; rgôba Kod. (in O. S. beteekent hoâba, in den mond steken);
nganda, La. Wa. Lau.; banda, Lamb. (in O. S. is banda = goederen, bezittingen).

11. lippen = tâda ngaroe, O. S.; kalitoe ngaroe, Nap.;
kalita wiwi, Memb.; rô wiwi, Man. K. Wa. Lau. Kod.; rôô wiwi, La.;
tâda âba, A. K. (tâda = bast; kalitoe = huid; rô = blad).

12. keel = nggoroe, Kamb. Ma. Kar. Mang.; nggôroe, Lew. Tar. Tab. Nap.;
kokoe, Memb. A. K. Man. K. Pal.; kôkô, La. Lau. Kod.; boekoe, Wa. Lamb. (koekoe is in O. S. bekend in de samenstelling, koekoe lima = pols en koekoe wihi = het dunne gedeelte van het been boven den enkel).

13. tong = lâma, Kamb. Nap. Pal. Memb. A. K. Wa. Lamb. Kod.; lèma, Man. K.; lêma, La.; lôma, Lau;
waiwoe, Lew. Tab. Tar.; joe, Mang. Kar. Ma.; (vgl. 10).

14. tand = ngândoe, Kamb.; ngindoe, Lew. Nap. Pal. Man. K.; ngidoe, A. K.; ngoendoe, La. Lau.; ngoedoe, Lamb.

15. tandvleesch = ihi ngiha, Kamb.; isi ngisa, Memb. A. K.; ihoe ngisa, Nap. Pal.; ihi langiha, Mang. Kar.; wâla ngisa, Man. K.; ngisa, Lau. Lamb.; ngia, La. Wa.;
ihi ngândoe, Kod.;
(voor ngiha, vergelijk onder 9 het woord: ngoea, ngoesa);
ihi = vleesch en wâla = bloem.

16. kies = paroea, Kamb. A. K.; parô'a, Lew. Nap.; parô, Tar. Tab.; karoea, Man. K.;
kambia, Memb. La.; kambi, Wa.; kabi'a, Lau. Lamb.;
ngaroe, Kod.;
(ngaroe = mond, O. S).

17. kin = ngingi, Kamb.; ngéngi, Mang. Tar, Tab. Memb. A. K. Man. K, Lamb.; ngéngoe, Kan. Nap. Pal.; ngèngè, La. Wa. Lau.;
pâgoe, Kod.

18. baard = woeloe ngora. Kamb.; rau ngora, Lew. Ma. Kar. Mang. Tar. Tab.; woeloe ngéngi, A. K. Man. Lamb; woeloe ngèngè, Wa. Lau.; rgoeloe ngèngè La.; woeloe pâgoe, Kod.

19. wang = papoe, Kamb.; pipoe, Lew. Nap.; pipi, Memb.; A. K.; papi, Lamb.; papo, Kod.; pôpô, La. Wa. Lau.

20. wenkbrauw = woekoe mata, Kamb.; kawoekoe mata, Memb. Man. K.; kaloenggoe mata, La. Wa. Lau. Kod.; kaloekoe mata, Lamb.;
(woekoe = dicht op elkaar gegroeid; b.v. woekoe oâmang = het dichtste gedeelte van het bosch).

21. hals = kahoeki, Kamb.; kahokoe, Nap. Pal.; kasoeki, Memb.; kasóki, Lamb. Kod.; kasauki, A. K.; koki, La. Wa. Lau.

22. gal = wai kapidoe, Kamb. A. K. Man. K.; wai kapâdoe, Mang. Kar. Tar. Tab. Memb. Lamb.; wai pâdoe, Kod.; wèè pêdoe, Wa. Lau.;
wèè milô, La.;
(pêdoe beteekent in de dialecten van W. S. „bitter").

23. maag = mboeli, Kamb. Memb.; mboeloe, Nap. Pal; boeli, A. K. Man. K.; boelì, Lamb.; boelè, La. Wa. Lau. Kod.

24. buik = kamboe, Kamb. Kod.; kaboe, A. K. Man. K.;
ti'a, Memb. La. Wa. Lau.; tī, Lamb.

25. hart = wo kadaloekoe, Kamb.; wô kadâloekoe, Tar. Tab.; wô kadaloe, Pal. Memb.; wô daloe, Lew.;
lau atè, Wa.

26. lever = eti, Kamb.; ati, Tab. Mang. Kar. Memb. A. K. Man. K.; èti, Tar.; atoe, Nap. Pal.; até, La. Lamb.; atè, Wa. Lau. Kod.

27. navel = poehoe, Kamb.; poesoe, Memb. A. K.; pisoe, Man. K.;
lèdè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

28. navelstreng = kaléki poehoe, Kamb.; kalaki p., Lew. Tab. Kar. Mang.; kalakoe p., Nap. Pal.; kalèki p., Tar.; kaléki poesoe, A. K.; lèkoe poesoe, Memb.; kalâroe pisoe, Man. K.; kalâri lèdè, Lamb.;
lôlô lèdè, La. Wa. Lau.;
(kaléki van het woord „likoe = touw", waarvoor in andere dialecten gebruikt wordt „kalâroe, kalèrè". Daarentegen beteekent „lôlô, loeloe" in sommige dialecten „draad").

29. borst = koêroê, Kamb. Memb. A. K Man. K.;
katoekoe ngau, La. Wa. Lau.; katoekoe ngasoe, Lamb.; mata ngau, Tan. R; kahângoe atè, Kod.;
(katoekoe, katikoe = hoofd; ngau, ngasoe, hangahoe = ademhalen).

30. borsten = hoehoe, Kamb.; soesoe, Memb. A. K. Man. K. Lau. Lamb.; zoezoe, La. Wa.

31. melk = wai hoehoe, Kamb.; wai soesoe, A. K.; wēj soesoe, Memb. Man. K.; wèè soesoe, Lau.; wè soesoe, Lamb. Kod.; wèè zoezoe La. Wa.

32. zuigen = lamoedji, Kamb. lamoedjoe, Nap. Pal.;
kabisoekoe, Man. K.; kabisoeka, Lamb. Lau.; kabizoeka, Wa.; bikoe, La.

33. rug = kadje'a, Kamb.; kadjè, Tar. Kar.; kadjônga, Lew. Tab.; kadènga, Nap. Pal. Memb. A. K. Man. K.;
bèndô, La. Wa. Lau.; kabèndô, Kod.; kabèdô, Lamb.;
kawinggoe, Mang.

34. hand = lima, Kamb.; loema, Kan. Nap. Pal. Memb.; limè, Kod.; in de andere dialecten wordt lima gebruikt.

35. elleboog = kiri hioe, Kamb.; sioe, Lamb. Lau.; kazioe, La. Wa.; kasī, Kod.; hoepee ho, Man. K. (kiri = benedeneind; hoepoe = uiteinde);
kalèka, Lew. Nap. Pal. Memb. A. K.;
(kalèka beteekent in Kamb. „krom, gebogen").

36. oksel = halili, Kamb.; salili, Memb. A. K.; haliloe, Nap. Pal.; kalili, Kod.; lili, La. Wa. Lau. Lamb.;
kâboe kèla, Man K.;
(kalili, Kamb. = billen).

37. schouder = koendoe, Kamb.; kondoe, O. S.;
lèmba, Memb.; lèba, A. K.; balè, Lau. Lamb.; mbalé, Kod.;
lakô, La. Wa.;
kabâki, Man. K.;
(Vgl. de eigenaardige omzetting in beteekenis van koendoe in no. 42. Voor leàmbang, Kamb. vgl. de Woordenlijst).

38. achterste = kalili, Kamb.; kaliloe, Nap. Pal.;
kamia, Memb. A. K.; kamè, Tar. Tab.;
kèrè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.;
ihi kéhoe, Man K.;
(kèrè, kiri = benedeneind; kéhoe, kihoe = dij).

39. penis = lahoe, O. S.; lasoe, Memb. A. K. Man. K.; lazoe, La. Wa. Lau.

40. been = wihi, Kamb.; wisi, Memb. A. K. Man. K.; witi, Tab. Mang. Kar. Kod.;
witsji, Lew.; witsjoe, Nap. Pal.;
râ'è, La.; rgâ'è, Tan. R.; wâ'è, Wa.; wâ'i Lau.;
lédoe, Lamb.

41. dij = kihoe, Kamb.; kehoe, Tar. Tab. Nap. Pal.; kesoe, Memb. A. K. Lau.;
kènga, La.; wânggè, Wa.; wagè Lamb.;
hèba, Kod.

42. knie = kambâkoe, Kamb. Memb.; kabâkoe, A. K. Man. K.;
koendô, La. Wa. Lau. Kod.; koedô, Lamb.;
(vgl. no. 37).

43. kuit = kambihoe wihi, Kamb.; kambâhoe w., Mang. Kar. Tar. Tab.; kamboehoe w., Lew.;
tiloe manoe, A. K. Man. K.; têloe manoe, Memb. La. Wa. Lau.; tâloe manoe, Lamb. Kod.;
(tiloe manoe, Kamb. = kippenei).

44. scheen = koendoe kalira. Kamb.; kondoe kalira, Mang. Tar. Nap.; kondoe walira, Lew.; kondoe malira, Tab. Man. K.; kondoe lira, Pal.;
loeloeroe, Memb. A. K.; loeloera, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.;

(koendoe, Kamb. = schouder; kalira, Kamb. = kam van het weefgetouw).

45. enkel = kawoedoe kawita, Kamb.; kawodoe kawita, Tar. Wai B.; woedoe kawita, Lew.; wodoe wita, Nap. Pal.; kawoedoe wita, Mang. Memb.; kawodoe wita, A. K.; kawodoe witi, Tab.; kawoedoe wisi. Man. K.;
kawoekoe râ'è, La.; kaniki wâ'è Wa.; kaniki lédoe, Lamb.;
kôkô wa'î, Lau.; kaboehoe witi, Kod.;
(kawoedoe, Kamb. = knoop, knobbel; kawoekoe, Kamb. = een knoop leggen; kôkô, La. = keel).

46. handpalm = tâba la lima, Kamb.; taba la lima, Tab. Tar.; tâba la loema, Pal. Memb.; tâba lima, A. K.;
tâna lima, La. Wa. Lau. Man. K.;
até lima, Lamb.; atè limè, Kod.;
(tâba, Kamb. = een slag met de vlakke hand geven).

47. vinger = wô lima, Kamb.; wô loema, Pal.; wô la lima, La. Wa. Wai B.; wâla lima, A. K.; wâla limè, Kod.; wâla loema, Memb.;
karâboe lima, Man. K.; karâgoe lima, Lau. Lamb.;
(wô, Kamb. = vrucht; wâla, Kamb. = bloem).

48. nagel = woe, Kamb. Man. K.; woewoe, Memb.; rgoeroe, Kod.;
panggoé, Lew. Tar. Tab. Nap. Pal.; pagoe, A. K.;
koekoe, Lamb.; koe'oe, La. Wa. Lau.

49. duim = bai lima, Kamb. A. K. Man. K. Lamb.; bai limè, Kod.; bēj lima, La. Wa. Lau; bai loema., Pal.; bi loema, Memb.

50. wijsvinger = wô lima patoedji, Kamb.; wô lima patsjoeroe, Lew. Nap.;
lima dodoekoe, A. K. Man. K.; loema dodoekoe, Pal.; loema dodoeka, Memb.; lima dôdôka, La. Wa. Lau. Lamb; limè dôdôka, Kod.

51. middelvinger = wô lima ndau padoea, Kamb.; w.l. ndau padô'a, Tab. Tar.;
l. ndapangara, Nap. Memb. A. K. Man. K. Lau.;
l. talôra, La. Wa.;
l. kahâdoe, Lamb.;
l. ndéngi, Kod.;
(ndau is een oude vorm, niet meer in gebruik, dan alleen in liederen, en die beteekent: staan; padoea = in het midden; ndapangara = welke niet genoemd wordt; talôra, La. = in het midden).

52. ringvinger = w. l. pandediha, Kamb.; w. l. pandadiha, Tab. Tar. Mang.;
l. ndapangara, Lamb.; l. pandangara, Pal.;
kâtja lima, Lew.;
w. l. mapa'aroe, Nap. (welke de jongere broeder is).

eri kiha, Ma. (de jongere broeder van de pink);
aja kaisa, A. K. (de oudere broeder van de pink);
nda tô padoea, Man. K. (welke niet in het midden staat);
lima ndéngi, La. (ndéngi, Kamb. = bewaken);
lima ôndô, Wa;
ana lima, Lau. (de kleine vinger);
limè mandak, Kod.

53. pink = kakiha, Kamb; kakaiha, Tar. Tab.; kaisa, Lew. Pal.; kaitsja, Nap; ana kaisa, Memb. A. K. Lau. Lamb.; ana kaijô, La.; ana kaisô Wa.;
ana limè, Kod.;
(opmerkelijk hoe de namen der vingers in de verschillende dialecten afwisselend voor elkaar gebruikt worden, evenals de namen van sommige andere lichaamsdeelen).

54. gebeente = ri, O. S. en W. S; roewi, La. Wa

55. bloed = wai ria, Kamb.; wai réa, Ma; wai rè, Tar. Nap. Pal.; wai ra, Lew. Tab.; ra, Memb. A. K. Man. K.; ra'a, La. Wa Lau. Lamb.;
roetoe, Kod.

56. vleesch (van dieren) = toloeng, Kamb.; tôloeng, O. S.; tôloe, Memb.;
rau, A, K.; ro, Man. K.;
kana'a, La. Wa. Lau. Lamb.;
kasila, Lamb.;
kabi'è, Kod.

57. vleesch (van het menschelijk lichaam) = ihi.
Voor de verschillende vormen vgl. no. 2, vgl. tevens no. 228; voor vleesch van vruchten vgl. 391.

58. pees = kalotoe, Kamb.; kalōōetoe, Ma. Kar.; kalôtoe, Tar. Tab. Mang. Kod.; kalôda, Lew.; kalôta, Wa. Lau.; kalota, Lamb.; kalô'a Nap.; kaloea, Pal. Memb. A. K. Man. K.; kalôwata, La.

59. rib = ri karaha, Kamb. O. S.; ri karasa, Memb. A. K. Man. K. Kod.; ri karapè, La. Wa. Lau. Lamb.

60. huid = manoela, O. S; kaloela, Kod.;
kaliti, Lew.; kalitoe, Nap. Pal. A. K. Man. K.; kalita, Memb. La. Wa. Lau. Lamb.

61. huid-haar = woeloe ihi, Kamb.; woeloe isi, Memb. A. K. Man. K.; woeloe ihoe, Nap. Pal.; woeloe ngisi, Lamb.; rgoeloe wîki, La.; woeloe wîki, Wa.; woeloe wêki, Lau.;
rau ihi, Ma. Kar. Tar. Tab. Mang.;
(in deze laatste landschappen wordt „woeloe ihi" alleen gebruikt van de haren der schaamdeelen).

62. hoofd-haar = roe loenggi, Kamb.; rau longgi, Lew. Ma. Kar. Mang. Tar. Tab. Memb.; rau longgoe, Nap. Pal.; rau logi, A. K. Man. K.; lônggè, La. Wa. Kod.; ro lôgè, Lau.;
woe, Lamb.

63. zweet = wai hanggoboeng, Kamb.; wai hanggôboe, Lew. Tar. Tab. Kan.; wai sanggoboeng, Memb. A. K.;
wai kaboeta, Nap. Pal. Lamb. Kod.;
wai kaboerèta, La. Wa. Lau.;
wai kapôda, Wai B.

64. speeksel = wai pangândji, Kamb.; w. pangândjoe, Kap.; w. pawândjoe, Nap. Pal.;
wai iloe, Lew.;
w. sani, Memb.; w. pani'i, La. Wa.; w. pasé'i, Lau.;
w. padai noe, A. K.; w. pado'i, Man. K.;
w. paroemi, Wai. B.; w. taroemi, Lamb.;
w. patiroe, Kod.

65. man = mini, Kamb.; moni, Lew. Tar. Tab. A. K. Man. K.; monoe, Nap. Pal.; moeni, Mang. Kar.; mani, Memb.; kabani, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

66. vrouw = kawini, Kamb. Memb.; kawinoe, Kap.; mawinoe, Lew.; mawini, Tar. Tab. A. K. Man. K.; mawinè, Wa. Lau.; marginè, La.; awinoe, Kan.; winoe, Nap. Pal.; miné, Kod.; lawai, Lamb.

67. maagd = ana karia, Kamb.; ana karé'a, Mang. Ma. Kar.; ana karè, Tar.; ana kará, Tab. Man.; ana kâra, Nap. Pal. Memb. A. K. Lamb. Kod.;
bōōe winè, La. Wa. Lau.

68. jongen = anakeàda, Kamb.; anakèda, O. S.; anaké, Nap.; anoekoe, Pal.; analakèda, A. K. Man. K. Lamb. Kod.; analakawa, Memb. La. Wa. Lau.

69. vader = ama, O. S. en W. S.; bapa, Kod.; oeboe, A. K.;
(oemboe beteekent in de andere dialecten: heer).

70. moeder = ina, O. S. en W. S.; inja, Lamb. Kod.;
aja, A. K.;
(aja beteekent in andere dialecten en ook wordt het in A. K. daarvoor gebruikt: „oudere broeder of zuster").

71. kind = ana, O. S. en W. S.

72. grootvader = bokoe, Kamb.; bôkoe, Lew. Tar. Nap. Pal. Memb. A. K.;
oemboe, Mang. Tab. Kar.; amboe na kabani, Kod.;
ama kawèda, La. Wa. Lau.; ama wèda, Lamb. Tan. R.;
ama pèngoe, Man. K.

73. grootmoeder = âpoe, Kamb.; apoe, Tar. Tab.;
ina kawèda, La. Wa. Lau.; ina wèda, Lamb. Tan. R.;
amboe miné, Kod.

74. broeder = angoe paloehoe, Kamb.; angoe palauhoe, Tab.;
angoe woea, Man. K. La. Lau.; angoe wo'a, Memb.; angoe wô'a, Lew.
angoe wo, A. K.; angoe ngoea, Wa.; angoe ngoe, Lamb.;
oloe dadoe, Nap. Pal.;
kadongoe kamboe, Kod.
(angoe paloehoe = die er mede uitgekomen is;
angoe woea = mede vrucht; oloe dadoe = metgezel in het geboren worden; kadongoe kamboe = met zijn beiden (uit één) buik).
Het woord „angoe paloehoe" gebruikt een broeder sprekend van zijn broeder. Wanneer een zuster van haar broeder spreekt, gebruikt zij het woord „ana mini".

75. zuster = ana wini, Kamb.; ana winoe, Lew. Nap. Pal.; lawiné, Kod.;
rgôtô, La. wôtô, Wa. Lau.; wâtô, Lamb.;
Dit woord gebruikt een broeder sprekende van zijn zuster; zusters spreken van elkaar als „angoe kawini".

76. oudere broeder (of zuster) = aja, O. S.; ka'a, La. Wa. Lau.; rgarga, Kod.; kā, Memb.

77. jongere broeder (of zuster) = eri, Kamb.; èri, Tar.; ari, Lew. Tab. Kar. Mang. Memb. Kod.; aroe, Nap. Pal.; âli, La. Wa. Lau.; ali, Lamb.; nâka, A. K.; nèka, Man. K.

78. kleinkind = oemboekoe, O. S.; oeboekoe, A. K.; oemboeka, Memb.; oemboe, Man. K. La. Wa. Lau. Lamb.; amboe lakèda, Kod.
(Het woord „oemboe" komt dus in verschillende landschappen in verschillende beteekenis voor: als „heer" in Kamb.; als „vader" in A. K.; als „grootvader" in Mang. Tab. Kar. Kod.; en als „kleinkind" in een groot gedeelte van W. S.).

79. oom (broeder van vader) = ama, O. S en W. S.; bapa, Kod.; oeboe, A. K.

80. oom (broeder van moeder) = toeja, Kamb.; toja, Lew. Mang.;
poelangè, Tar. Tab. Pal.; poelangai, Memb.;
lôka, A. K. Man. K. La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

81. tante (zuster van moeder) = ina, O. S. vgl. 70.

82. tante (zuster van vader) = mamoe, O. S.;
tiama, La. Wa. Lau.

83. neef (zoon van vaders broeder) = ana, O. S. en W. S.

84. neef (zoon van vaders zuster) = laleâba, Kamb.; lalèba, O. S. Memb. A. K. Kod.; angoe lèba, Man. K. La. Wa. Lau. Lamb.;

85. schoonouders (vader en moeder van den man) = ama (ina) jera, Kamb.; jèra, O. S. en W. S.; rgèra, La. Kod.; wèra, Wa.

86. schoonouders (ouders van de vrouw) = ama (ina) jenoe, Kamb.; janoe, Tab. Nap. Pal. Kod.; jènoe, Tar. Memb.

87. schoonzoon = ili jéa, Kamb. O. S.; wi jia, Memb.; wai jia, A. K.; wi ja, Man. K.; le jawa, Lamb.; lazawa, La.; lasawa, Wa. Lau.
(In A. K. en Man. K. zegt een zuster tegen haar zuster: angoe masawa).

88. schoondochter = ri ana, Kamb.; ré ana, Lew. Tar. Tab.;
wârè, La. Wa. Lau.;
wè ja, Lamb.

89. verwant = kalembi, Kamb.; kalèmbi, Lew. Tar.; kalambi, Tab. Kar. Mang. A. K.; kalèmboe, Nap. Pal.;
oli dadi, Memb.; oli djadi, Man. K.; olè dadè, Wa. Lau.;
doēōe, La. Lamb. Kod.

90. echtgenoot = lēj, Kamb.; lèj, Tar.; lāj, Lew. Tab. Kar. Mang. Nap. Pal. Man. K.; lawi, Memb. A. K.; la'è, La. Wa. Lau.; la'i, Lamb.; largi, Kod.

91. echtgenoote = tau angoe, Kamb.; tau oli, Lew. Tar. Tab.;
isi oema, Memb. A. K.; oloe oema, Lamb.;
arowê, Man. K. Kod.;
marginé, La.; mawinè, Wa. Lau.;
(tau angoe = mede-mensch, wordt gebruikt zoowel van man als van vrouw, tau oli = metgezel, isi oema = inhoud van het huis; arowé komt in O. S. voor in den vorm van airoâng = meer dan één vrouw hebben, de tweede vrouw).

92. mannelijk = mini, Kamb.; moni, Lew. Tar. Tab. A. K. Man. K.; moeni, Mang. Kar.; monoe, Nap. Pal.; mani, Memb.; kabani, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.;
(voor mannelijk van dieren, gebruikt men in La. Wa. Lau. Lamb. Kod. het woord „mané").

93. vrouwelijk = kawini, Kamb. vgl. 66.

94. vrouwelijk (van dieren) = bai, Kamb. O. S.; bi, Memb.; be, La. Wa. Lau. A. K. Man. K. Lamb. Kod.

95. ademen = kajekoe, Kamb.; kajèkoe, Lew. Tar. Tab. Nap. Pal.;
sangasoe, Memb. A. K. Man. K.; ngasoe, Lamb. Kod.; nga'oe, La. Wa. Lau.;
(in O. S. beteekent hangahoe, „een luchtje scheppen, buiten huis een frisch luchtje gaan happen").

96. naam = ngara, O. S. en W. S.
(Vraagt men iemand naar zijn naam, dan gebruikt men echter niet „ngara", maar „tamoe", naamgenoot).

97. eten = ngangoe, Kamb. O. S.; a, Lew.; angoe, A. K. Man. K.; nga, Memb.; nga'a, La. Wa Lau.; ja'a, Lamb.;
mōē, Kod.

98. drinken = oenoeng, Kamb. O. S.; ngoenoeng, Tab.; inoeng, Memb. A. K.; inoe, Man. K. Kod.; énoe, La. Wa. Lau. Lamb.

99. verzadigd = mbihoe, Kamb. Kan.; mbitsjoe, Lew. Nap.; bihoe, A. K. Man. K.; mbâhoe, Mang. Tab. Tar. Kar. Memb. Kod.:
békoeta, La. Wa. Lau. bokoeta, Lamb.

100. slikken = kawâloekoe, Kamb. O. S.; kabâloe, Memb. A. K.; Man. K.; kabâlô, Lamb. Kod.; kabôlô, La. Wa. Lau.; kabèwâloe, Taw.;
kanggoehoekoe, Kar.

101. slapen = mahoeroe, Kamb.; matoeroe, Memb. A. K.; matsjoeroe, Lew. Nap. Pal.; mandoeroe, Kod.; doera, La. Wa. Lau. Lamb.;
katoeda, Mang. Kar. Tab.;
djoeda, Tar. Man. K.

102. droomen = manggadipang, Kamb. O. S. Memb. A. K.; mangganipi, Lamb. Kod.; kanangga nipi, La. Wa. Lau.; naga nipi, Man. K.

103. staan = ndoâlâkoe, Kamb.; ndôlâkoe, Lew. Tab.; ndôlang, Kan. Nap. Pal.;
ndingiroe, Kar.; ndingira, Memb.;
dèndè, La. Wa. Kod.; dèdè, Lau. Lamb.; dèdi, A. K. Man. K.

104. loopen = lakoe, Kamb. O. S.; halakoe, Kan. Nap. Pal.; salakoe, Memb. A. K. Man. K. Kod.;
kâkô, La. Wa. Lau. Lamb.

105. liggen = tanggoeling, Kamb.; tanggoling, Mang. Kar. Tab. Tar.; tanggoloeng, Lew.; manggoloe, Kan. Pal.; manggoeloe, Nap.; manggoli, Memb. A. K.; nggoling, Kod.;
bējka, La. Wa. Lau. Lamb.;
(nggoeli = losmaken, loswikkelen, uitrollen).

106. liggen (op den rug) = kabâra ndeàlang, Kamb.; kabâra ndèlang, O. S.; bâra ndèlang, Memb. A. K.; talènga rara, Man. K. La. Wa. Lau. Lamb.;
mandoeroe talènga, Kod.

107. liggen (op de buik) = panggoboe, O. S.; sanggoboe, Memb.; sagôboe, A. K.; ndoboe, Kod.;
katamba, La. Wa. Lamb.; kataba, Man. K. Lau.

108. zitten = mandapoe, Kamb. Mang.;
mandidoeng, Lew. Kan. Nap. Pal.; mandidi, Tab. Tar. Memb.; madidi, A. K. Man. K.; mandi'i, La. Wa. Lau.; madi'i, Lamb.;
lôndô, Kod.;
oehoekoe, Kar. Ma. Taw.

109. dragen (op den schouder) = doekoe, Kamb.; dokoe, O. S.;
dita, Memb. Lamb.; dé'itoe, A. K. Man. K.; dé'itô, La. Wa. Lau. Kod.

idem (op het hoofd) = tidoeng, Kamb. Lew. Kan. Nap. Pal. A. K. Man. K.; tâdoeng, Mang., Kar. Tab., Memb. Lamb. Kod.; tédoeng, Tar.; têdoe, La. Wa. Lau.

idem (aan de hand) = joewoetoe, Kamb.; wiwitoe, O. S. A. K. Man. K.; wiwita Memb.;
tèwèla, La. Wa. Lau. Lamb.; tèwèlô, Kod.;
(tiwâloeng = hangen, Kamb.).

idem (op de heup) = loenggoe, Kamb. Kan. Nap. Pal.; longgoe, Mang. Tab. Tar. Lew.; kaloenggoe, Memb.; kaloegoe, A. K. Man. K. Lau. Lamb.;
lira, La. Wa.;
wawara, Kod.

idem (voor zich op het paard) = baba, O. S. en W. S.

idem (over den schouder en onder den oksel) = halili, Kamb.; haliloe, Kan. Nap. Pal; salili, Memb. A. K. Man, K. Kod.; lili, La. Wa. Lau. Lamb.

110. zwemmen = ngeni, Kamb.; ngani, Mang. Kar. Tab. Lew. Man. K.; nganoe, Kan. Nap. Pal.; nangi, Memb. A. K. La. Wa. Lau. Lamb.

111. spreken = paní, Kamb. Mang. Kar.; panē, Lew. Nap. Pal. Memb.; paneōē, A. K.; panéwi, Tab. Tar. Man. K.; panèwè, Wa. Lau. Lamb.; panèrgè, La. Kod.

112. stem = lingoe, O. S.; lângi, Tab. Tar.; li, Memb. A. K. Man. K. Kod; li'i, La; lâ, Lau.

113. schreeuwen = karé'aukoe, Kamb.; karè'aukoe, Mang. Kar. Tar. Tab. Lew.; kajinggâkoe, Nap. Kan.; karingâkoe, Man. K.; kawijâkoe, Memb.; kajawoekoe, A. K.; kawizâka, La. Wa. Lau. Lamb.; kabèsoeka, Kod.

114. lachen = riki, Kamb. O. S. Memb. A. K.; rikoe, Kan. Nap. Pal.; malikoe, Man. K.; malika, Lau.; madita, La. Wa.; maditô, Kod.

115. schreien = hī, Kamb. Mang. Kar. Nap. Pal.; ho, Lew.; hô, Kod. Lamb.; hē, Tab. Tar.; hé'a, Kan.; ha'oe, A. K. Man. K.; ngiô, La. Wa. Lau.; mangasi, Memb.

116. spuwen = pangândji, Kamb. Mang. Kar. Lew. Tab. Tar.; pawândjoe, Kan. Nap. Pal.;
sèni, Memb.;
padainoe, A. K.; pado'i, Man. K.;
pani'i, La. Wa. Lau.;
taroemi, Lamb.; paroemi, Wai B.; patiroe, Kod.

117. zeggen = peàka, Kamb.; pèka, O. S.;
tiki, Memb. A. K. Man. K.; téki, Lau.; têki, La. Wa.; tâki, Lamb. Kod.;
(tiki beteekent in O. S. „opnoemen").

118. niezen = âhi, Kamb. Mang. Ma. Kar.; ahi, Tab. Tar.; âsi, Memb. A. K.; èhè, Man. K.; ka'èhoekoe, Kan. Nap. Pal.; tâhoekoe, Kap.; âhiroe, Kod.; izôra, La.; isôra, Wa. Lamb.; èsôra, Lau.

119. hoesten = tânggi, Kamb. O. S. Memb.; tânggoe, Kan. Nap. Pal.; tânggè, La. Kod. Lamb.; tênggè, Wa.; tènggè, Lau.; tâgi, A. K. Man. K.

120. hikken = langidip, Kamb.; langédip, Tab. Tar.; mangidip, Lew.;
kahédoekoe, Kan. Nap. Pal.; kasèdoeka, Memb.; kasédoekoe, A. K.; kahédikoe, Wan. K.; kahâdoeka, Lamb.; êdoeka, La.; ôdoeka, Wa. Lau.; ha'oeka, Kod.

121. boeren = langgori, Kamb.; langgôri, Tar. Tab. Memb.; langgôroe, Kan. Nap. Pal.; lagôri, A. K.; kagôroekoe, Wan. K.; langgéra pêdoe, Wai B.; lagira pâdoe, Lamb.; langgèkô pâdoe, Kod.;
mado gèra, Lau.; mandoroe pêdoe, Wa.; mandau pêdoe, La.; mandooe pêdoe, Tan. R.;
(madau beteekent in O. S. „dorst hebben", pêdoe = bitter).

122. gapen = ja'i, Kamb.; kawāj, Nap. Pal; kawaka, Kan. Memb. A. K. Wan. K. Tan. R.; mawa, Lew. Mang. La. Wa. Lau.; maōkô, Kod.

123. knikken = kâdoekoe, Kamb.; kâdikoe, Tar. Tab.; kangâdoek, Memb. W. S.

124. zingen = loedoe, Kamb.; lodoe, Tar. Tab. Nap. Pal. Memb. A. K. Wan. K.; lôdô, Kod.;
dôndô, La.; dôdô, Wa. Lau.; dodoe, Lamb.

125. roepen = pa'aung, Kamb. A. K.; parongoe, Tar. Tab.; padoōē, Kan. Nap.; pa'oōē, Wan. K.; pa'ōj, Lau.;
ka'aula, La. Wa.;
woelôngoe, Kod.;
palaroe, Lamb.;
kajèka, Memb.

126. vragen = karai, Kamb. Wan. K. Lamb. Kod.;
dingoe, Kan. Nap. Pal.; dângi, Memb.; dingi, A. K.; dîngi, La. Wa. Lau.;
(dingi beteekent in Kamb. „inkoopen gaan doen" op schuld.)

127. vragen (naar) = pa'ârang, Kamb. O. S.;
katana, Kan. Nap. Pal. Memb. A. K.;
toetoeroe, Wan. K.; toetoera, Lamb.; toe'a, La. Wa. Lau.;
kaliroeng, Kod.

128. antwoorden = heàma, Kamb.; hèma, O. S.; hima, Lew. Kan. Nap. Pal. Memb. A. K. Wan. K.;
walè, La. Wa. Lau.; bali, Kod.; balêsa, Lamb.;
wo'i, Kar.

129. denken = kanandi, Kamb. O. S.; kanandoeng, Kan. Nap. Pal.;
pangada, Memb. A. K.; pangâda, Wan. K. Lamb.; pangéda, La.; pangèda, Wa. Lau.

130. weten = pingoe, Kamb.; péngoe, Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.; pèngoe, Lew. A. K. W. K. Wan. K; pèrgè, Kod.;
pândê, La. Wa. Lau.
tanda, Lamba.;
lâka sé, Memb.;
(tanda beteekent in Kamb. „herkennen").

131. zich herinneren = namoe, O. S. en W. S.;
lôlô, La. Wa. La'u.

132. vergeten = maroâmbang, Kamb.; marômbang, O. S.;
mboela, Kan. Nap. Pal.; boela, Memb. W. S.;
dènga, Wan. K.; dânga, Lamb.;
(mboelang beteekent in Kamb. „verloren gaan" en dânga is doodenoffer bij een begrafenis het lijk medegegeven).

133. ontkennen = pahining, Kamb. O. S; pahinoeng, Kan. Nap. Pal.; pahoenoeng, Lew.; pasini, Memb.; pasoeni, A. K. Wan. K.; pahingoe, Kod.;
pa'èrè, La.; pèrè, Wa. Lau.; pasèrè, Lamb.

134. zwijgen = kandi, Kamb. O. S.; ndângoe, Kan. Pal. Memb.; doenga, A. K.; kadi, Wan. K.; kadâna, Lamb.; kadèna, Lau.;
kawânâroe, Nap.; kanarga, La. Kod.; kanawa, Wa.;
kamândâl, Kar.;
katjânang, Kap.

135. liefhebben = mboehang, Kamb. O. S.; mboesa, Memb.; boesa, A. K. Wan. K.; bēj, La. Wa. Lau. Lamb.; mbingoe, Kod.

136. haten = karaōē eti, Kamb. O. S. (met dialect veranderingen van eti vgl. 26) maraōē até, Kan. Taw.;
mboetoe ati, Memb.; W. S.;

soeka ati, Wan. K.;
kôpoela, Wai B.

137. sterven = meti, Kamb.; mèti, Tar.; maiti, Kar.; mati, Lew. Tab. Mang. Memb. Wan. K.; matoe, Kan. Nap. Pal.; maté, A. K. Lamb.; matè, La. Wa. Lau. Kod.

138. dooden = pameti (voor de verschillende dialecten van meti vgl. 137).

139. leven = loeri, Kamb.; lori, Lew. Tar. Tab.; loroe, Kan. Nap. Pal.; moripa, Memb. La. Wa. Kod.; morikoe, A. K. Wan. K.; morika, Lau.; morisa, Lamb.;
(miripoe beteekent in Kamb. „weer opleven, weer tot bewustzijn komen").

140. baden = ihoe, O. S. A. K. Wan. K. Kod.; dihoe, Mang.; risa, Memb. Lamb.; rigô, La.; ri'ô, Wa.; riwô, Lau.

141. pissen = palindjoe, Kamb. O. S.; palaindjoe, Taw.; palédjoe, Wan. K.; palaidjoe, A. K.; paléndoe, Kod.;
taliki, Memb. W. S.

142. stinken = wau, Kamb. O. S.; mboei, Mang, Kar.; bau, Wan. K. Wa. Lau. Lamb.; boe, Memb.; booē, La.; wôrô, Kod.

143. poepen = tai, Kamb. O. S. en W. S.; taikô, La. Wa. Lau.

144. veesten = kapihoe, Kamb. Lew. Kan. Nap. Pal.; kapisoe, A. K. Wan. K.; kapéhoe, Tar.; kapâhoe, Mang. Tab. Kar.; kapâsoe, Memb.; pâsoe, Lamb. Kod.;
pooē, La. Wa. Lau. (vgl. 142 booē).

145. ziek zijn = hidoe, Kamb. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; hâdoe, Mang. Kar. Tar. Tab. Kod.;
pâdisé, Memb.; pâdisa, Lamb.;
karêdoeka, La.; karôdoeka, Wa.; karodoeka, Lau.

146. wond = manoea, O. S. en W. S.; manoenga, Wan. K.; manoerga, Kod.; manooē, Lamb.

147. zweer = pongoe, Kamb.; pôngoe, Tar. Tab.;
hidoe, Lew.; mahidoe, Kan. Nap. Pal.;
dawa, W. S.; djawa, Lamb.; kadowi, Memb;
wètaroe, Taw.;
(met deze woorden bedoelt men zweeren, tengevolge van syphilis; hoe algemeen verbreid, blijkt uit „hidoe = de ziekte" en dat vreemdelingen de ziekte gebracht hebben, blijkt uit „dawa = vreemd uitlandsch).

148. lidteeken = kapilang, Kamb. O. S.; kapila, Memb. W. S.; kapilè, Wan. K.

149. steenpuist = manggâri, Kamb. Mang. Tar. Tab.; manggâroe, Nap. Pal.; wilihoe, Lew. Kan.; kabiloesa, Memb.; kabilasoe, A. K.; kawilibo, Wan. K.; wihiloe, Kod.; kabilô, La. Wa. Lau.; kabila, Lamb.

150. koorts = maringoe, Kamb. Kan. Nap. Pal.; mari, Lew.; maringi, Memb.; paréti, Tar. Tab. Mang.; hariti, Kar.;
ngânga, La. Wa. Lau.;
kalawara, Lamb.; kalawaroe, Kod.;
kapièla, Wan. K.

151. buikloop = mandjâroe, Kamb. Mang. Tab. Kan. Nap. Pal.; mandjaroe, Tar.; mandjâri, Lew.; mandjau, Kar.; mandjoroe, Memb., mandoroe, La.; mandôrôka, Wa.; madjoroeka, Lau.;
kasôroe, A. K.; kasôrô, Wan. K. Wai B.; kasoeroe, Lamb.; hôbôroe, Kod.

152. pokken = héwitoe, Kamb. Lew. Tar. Tab.; hé'oetoe, Mang.; hè'oetoe, Kan. Nap. Pal.; sawita, Memb. Lau.; sawoetoe, A. K. Wan. K.;
pô'ângoe, Wa.; pongoe, Lamb. Kod.;
zikoe, La.;
(pongoe beteekent in Kamb. „zweer", en hikoe = steken, prikken, inenten.)

153. rheumatiek = majiloe, Kamb. O. S. Memb. A. K.; ma'iloe, Kar. Taw.; manjiloe, Wan. K.; marilô, La.; mawiloera, Wa.; majiloera, Lau. Lamb.; margiloeroe, Kod.; mariloera, Wai B.

154. verkouden = maranga, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K. Lau.;
kapôrè, La. Wa. Lamb. Kod.

155. verlamd = halata, Kamb. O. S. A. K.;
maté Memb.; matè rèri, La.; matè wîri, Wa.; matè jîri, Lau.; matè jâri, Lamb. Wai B.; mati jâri, Taw.; matè râri, Kod.; karângi, Kar.;
(jâri = kramp, Kamb.).

156. stom = kambânga, Kamb. O. S. Memb. La. Kod.; kabânga, A. K.; kabônga, Wa.; ngadè, Lau. Lamb.;
katôa, Wan. K.

157. doof = kawanga, Kamb. O. S. A. K. Wan. K. Lau.;
katiloe, Memb. La. Wa. Lamb. Kod.

158. blind = poki, Kamb. Mang.; pôki, Lew. Tar. Tab.; pôkoe, Kan. Nap. Pal.;
kambôla, Memb.; kabola, A. K. Wan. K. Lau.;
kaboera, La. Wa.; kamboera, Kod.;
môrô, Lamb.

159. scheel = kandjila, Kamb.; kandjéla, Tab.; kandjili, Tar.; kandjéli, Mang. Memb.; kandjélir, Lew.; kandjéloe, Kan. Pal.; kadjéli, A. K. Wan. K.; kadjèlè, Lau. Lamb.; kadèlè, Wa.; kandélé, Kod. Tan. R.;
kaila, Taw.;
kalènggoe, Nap.;
kadiroe, La.
160. genezen = lângang, Kamb. O. S.; lânga, Nap. Pal. Memb. A. K.; lènga, Wan. K. La.;
pia, Wa. Lau. Kod.; pī, Lamb.
161. geneesmiddel = moeroe, Kamb.; moroe, Kan. Nap. Pal. Kod.; môroe, Mang. Tar. Tab. Lew. Memb. A. K. Wan. K.; môrô, La. Wa. Lau. Lamb.
162. offersteen = katoâda, Kamb.; katôda, O. S. en W. S.; katô, Wa.
163. geest = marapoe, O. S. en W. S.
164. ziel = ndèwa, O. S. Memb. Kod.; dèwa, W. S.
165. bidden = hamajang, Kamb. O. S.;
sabara, Memb.; bârang, La.;
wôlikoe, Wan. K.; wôlèka, Lau.;
oerata, Wa.; soerata, Lamb.;
njaba., A. K.;
(habarang = een bijzonder soort offerande, Kamb.).
166. hemel, = awang, Kamb. O. S. W. S;
langita, La, Wa. Lau. Lamb.
167. zonde = ndjala, Kamb. O. S. Memb. Lamb.; djala, A. K. Wan. K.; ndala, Lau. Kod.; zala, La. Wa.
168. verboden = palili, Kamb. Mang.; paliloe, Kan. Nap. Pal.; palaloe, Kap.
nde'oekoe, Kar. (oekoe = gewoonte, adat);
nda hida, Tar. Tab. A. K.;
panda'amoe, Lew. (amoe = wortel);
inda sara, Wa. Lau.; wali sara, Lamb.; sâri, Kod.;
(hâri beteekent in Kamb. „heilig, door geesten bewoond").
169. priester = ratoe, O. S. en W. S.; ratô, La. Wa. Lau.
170. heilig (van plaatsen) = hâri, Kamb. Mang. Lew.; hâritoe, Tar. Tab.; hâroe, Kan. Nap. Pal.; sâri, Memb. A. K.; êri, La.; îri, Wa.;
bisa, Wan. K. Lau. Lamb.;
(mbiha beteekent in Kamb. „machtig, alvermogend").
171. graf = réti, Kamb.; rèti, Tar.; rati, Mang. Lew. Memb. A. K. Wan. K.; raté, Kan. Nap. La. Wa. Lau. Lamb.; ratè, Kod.; ratoe, Pal.;

172. huwen (van den man) = paha, Kamb. O. S.; pozoe, La.; (pohoe = bij elkaar doen, Kamb.);
lalāj, Kan. Nap. Pal.;
tama ti koroe, Memb. A. K.; (de kamer binnengaan);
déki mawini, Wan. K.; dèkè mawini, Wa.; dèdè mawiné, Lau.;
ngala lawai, Lamb.; (een vrouw nemen);
rgâpoe lakèda miné, Kod.

173. huwen (van de vrouw) = mangoâmang, Kamb.; mangôma, O. S.;
palāj, A. K. Wan. K.; pala'è, La. Wa. Lau.; palēj, Lamb.;
rgâpoe kabani, Kod.

174. bruidschat = banda, O. S. Memb. Wan. K.; bada, A. K.;
nga'oe, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.;
(banda en ook nga'oe beteekenen „goederen". Ook wordt dikwijls gebruikt het woord „wili = prijs").

175. baren = pa'ana, O. S. W. S.

176. overspel = ndjoerâk, Kamb. O. S.;
pajôra, Memb.; parèwô, Wa.; panggéroe, La.;
dânga, A. K.;
malingô, Kod.;
(jora wordt in O. S. gebruikt in de beteekenis van „hoererij").

177. viool = djoengga, O. S. Lamb.; djoega, A. K. Wan. K.; doengga, W. S.;
(de djoengga is een tweesnarig instrument).

178. fluit = talili, Kamb.; taléli, Mang. Tar. Tab. Lew.; talali, Kar. Memb. A. K. Wan. K.; talaloe, Kan. Nap. Pal.;
pogi, La.; powi, Wa. Lau. Lamb.; porgi, Kod.;
(hapoei beteekent in Kamb. „blazen, fluiten").

179. gong = ana mongoe, Kamb.; ana môngoe, Mang. Tar. Tab.; mamôngoe, Lew. Kan. Nap. Pal.; môngoe, Memb.;
katala, A. K. Wan. K.; tala, Lamb. Kod.; tâla, La. Wa. Lau.

180. dansen (van den man) = reàndja, Kamb.; rèndja, O. S.; rèdja, A. K.;
héroe, Kan. Nap. Pal.; ôrè, Kod.;
kodoeloe, Wan. K.; kòdòla, Lau. Lamb.;
kama, La. Wa.;
sarama, Memb.;
(kamang beteekent in O. S. „paardenspelen houden" en harama = spiegelgevecht met lansen).

181. dansen (van de vrouw) = ninggoe, Kamb.; nénggoe, Tar. Tab. Kan. Nap. Pal. Memb.; noenggoe, Lew.; négoe, A. K.; nègô, Wan. K. Lau.; nèuggô, La. Wa. Lamb. Kod.;
kalèla, Mang.

182. spelen = padjoeloe, Kamb.; padjoloe, O. S.;
marânggô, La.; wânggô, Wa. Lamb.; mawânggô, Lau.; mawânggè, Wai B.;
manggoena, Kod.;
mangéngila, Memb.;
bâdjâroe, Wan. K.

183. tol = maka, Kamb. O. S.;
kadia, Kan. Nap. Pal. Kod.; kadjia, Memb. A. K.; kadjéoe, Pal.; kâdè, La. Wa. Lau.; kâdé, Lamb.

184. huis = oema, O. S. en W. S.

185. dakbedekking (alang-alang) = witoe, Kamb. Mang. Tar. Tab. A. K. Wan. K; wisoe, Lew.; woetsjoe, Kan. Nap. Pal.; woesoe, Memb; ngaingô, La. Wa. Lau. Lamb.; ngingo, Kod.

186. spar = hoekoe, Kamb.; hokoe, Tar. Lew. Mang.;
ri, Tab. Kar. Kan. Nap. Pal.;
karangga, Memb. W. S.; karaga, A. K. Wan. K. Lau.;
(karangga = tak, Kamb.).

187. deur = pindoe, Kamb. O. S.;
bina, W. S.; bine, Kod.;
malowi, Memb.

188. ladder = panongoe, Kamb. Mang.; panôngoe, Lew. Tar. Tab.; pano'ang, Nap. Pal.; panoe'ang, Kan. A. K. Wan. K.;
ndéki, Memb.;
nauta, La. Wa. Lau. Lamb.;
witi lètè, Kod.;
(noe'ang beteekent in Kamb. „aanlasschen";
witi lètè beteekent „waar de voet (witi) op stapt").

189. vloer = kahéli, Kamb.; kahèli, Tar.; kahali, Lew. Tab. Mang. Kar.; kasali, Memb.; kahaloe, Kan. Nap. Pal.;
kapèang, A. K.; pènang, Wan. K.;
katônga, La. Wa. Lau.; tôngala, Lamb.;
katénding, Kod.

190. omwanding = dinding, Kamb. O. S.;
kakatoe, Kan.;
hèmoer, Kap. Nap.;
tôndang, Memb.; hânda, Kod.; sâda, A. K. Wan. K;
kôrô, La. Wa, Lau. Lamb.;
(koeroeng = kamer, Kamb.).

191. hoofdstijl = kambaniroe, Kamb.; kabaringoe, Kan. Pal. A. K. Wan. K; kambaraing Nap.;
panggâring, Lew.;
pinggi rongoe, Tab.;
poeri, Memb.; pari'i, La. Wa. Lau.; parĭ, Lamb.;
pôngga, Kod.

192. zolderbalk = pateàugang, Kamb.; patènga, O. S. en W. S.

193. ruimte (onder het huis) = loemboe mboâmang, Kamb.; loemboe mbômang, O. S.; loemboe oema, Kan.; mbô'ang, Kap.; loemboe, Lew. Nap. Pal.;
kâli mboenga, Memb.; kâli kamboenga, La.; sâli kaboenga, Lau.; kâli boenga, Wa. Lamb;
loeboe pènang, A. K.;
kamboe loe na, Kod.;
(loemboe = onder, beneden, Kamb.).

194. kamer = koeroeng, Kamb.; koroeng, O. S. Memb. A. K.; koroe koemboeka, Wan. K. Lau.; kôrô kômboe, La Wa.; kôrô kômbakoe, Kod.; kôrô dana, Lamb.

195. zolder = hindi, Kamb.; héndi, Mang. Kar. Tar. Tab. Lew.; héndoe, Kan. Nap. Pal.; séndi, Memb.; sédi, A. K. Wan. K.;
oema dana, La. Wa. Lau.;
oema lari, Lamb.;
pèda, Kod.

196. stookplaats = aoe, Kamb. O. S. Wan. K.;
karaboeka, Memb. Lamb.; karaboekoe, A. K.; raboeka, La. Wa. Lau.; raboekô, Kod.

197. vuur = épi, Kamb.; èpi, Tar.; api, Mang. Tab. Lew. Memb. W. S.; apoe, Kan. Nap. Pal.;
lâti, Lamb.

198. vuur aanmaken = poei, Kamb. O. S.; hapoei, Kar.; powi, Memb. A. K. Lau. Lamb. Kod.; poi, Wan. K.; pôgi, La.; pôrgi, Tan. R.; paroepoe, Kod.

199. vuur blusschen = pâdang, Kamb. O. S. Memb. A. K. La. Lamb. Kod.; pôda, Lau. Wa.; pèda, Wan. K; pêda, Tan. R.

200. branden = moetoeng, Kamb. O. S. Memb.; moetsjoe, Kan. Nap. Pal.; toenoe, W. S.;
(toenoe beteekent in O. S. zengen, verschroeien).

201. rook = kawoé, Kamb. O. S.; kawó, Lew.;

koetoe, Nap. Pal.; kotoe, Kan.; kôtô, Wai B.; kôtông, Kod.;
koémbisa, Memb.;
siboe, A. K. Wan. K.;
mãõe, La. Wa. Lau.; ngau, Lamb.;
(koetoe = damp, nevel; mãõe = schaduw, Kamb.).

202. asch = ãõe, Kamb. O. S. Wan. K.;
latoe, Memb. A. K.;
raboeka, La. Wa. Lau.; raboekô, Kod.; karaboeka, Lamb.

203. hoofdkussen (van hout) = noelang, Kamb. O. S.; noela, Lew. Memb. A. K.;
loenang, Wan. K.; loena, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

204. ligmatje = topoe, Kamb.; tôpoe, Tar. Tab.; tâpoe, Lew. Mang. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; tapi, Memb.; tâpè, La. Wa. Lamb.; tèpè, Lau.; tâpoé, Kar.; nâpô, Kod.

205. mes = kahidi, Kamb.; kasidi, Tar. Memb.; katidi, Mang. Kar.; katsjidoe, Kan. Nap. Pal.; katsjoedi, Lew.; kasoedi, A. K.; kahodi, Wan. K; kètô, La. Wa. Lau.; kétô, Lamb. Kod.; kiètô, Wai B.

206. kapmes = kabeàla, Kamb.; kabèla, O. S; katopoe, Kan. Nap. Pal. Memb. A. K. Wan. K.; katôpô, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.;
(kabèla beteekent in Wa. en Lau.: een groote pot).

207. scheede = tikoe, Kamb.; tékoe, O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
wânô, La. Wa. Lau.;
sôpè, Lamb.; hôpè, Kod.; kôpô, Wai B.

208. bijl = kataka, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K. Kod.;
pônggô, La. Wa. Lau. Lamb.;
(poenggoe beteekent in O. S.: hakken, kappen).

209. lans = nimboe, Kamb. Kan. Nap. Pal.; némboe, Tar.; naimboe, Tab.; noemboe Lew. La. Wa. Lau.; nâmboe, Memb. Kod. Lamb.; niboe, A. K. Wan. K.; nôboe, Wai B.

210. schild = téming, Kamb.; tèming, Tar. Lew.; tèmoeng, Kan. Nap. Pal.; taming, Mang. Kar. Tab.; tamoenga, Memb.;
tôda, A. K. Wan. K. Lau.; tônda, La. Wa. Lamb. Kod.;
(tônda = omwanding, Memb.).

211. pan (ijzeren) = kawaloe, Kamb. Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.; kawali, Lew. Memb. La.;
tahoe, Mang.

212. ketel (waterkruik met een tuit) = kadihi, Kamb.; kadisi, Memb. A. K. Wan. K. Lau. Lamb.; kadéhi, Mang. Tar. Tab.; kaditsjoe, Nap. Pal.; kadiri, La.; kadôrô, Kod.

213. bord = kawinga, Kamb. O. S. Memb. A. K.;
pèngga, La. Wa. Lamb. Kod.; pèga, Wan. K. Lau.

214. drinknap = kaba, Kamb. O. S. A. K.; kôba, Memb. La. Wa. Lau. Lamb.; ka'a, Wan. K.;
tarôbô, Kod.;
(de eerste beteekenis van kaba is: klapperdop).

215. schotel (houten) = toboeng, Kamb; tôboeng, Mang. Tar. Tab.; tâboeng, Lew. Kan. Nap. Pal. A. K.; tabongoe, Kar.; tâbô, Lamb. Kod.; ta'oeng, Wan. K.;
sânga, Memb.; ènga, La.; ônga, Wa. Lau.; ûnga, Wai B.

216. scheppen = takoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K; tâkô, La. Wa Lau.; kâdoe, Lamb.; handokoe, Kod.

217. mand (met over heen passend deksel) = mbeàka, Kamb.; mbèka, O. S.; bèka, W. S.;
open mand = mboâla, Kamb.; mbôla, O. S.;
kapépi, Memb. A. K.; kapèpê, La. Kod.

218. zak (gevlochten van rottan) = lâpoe, Kamb.; O. S. Kod.; lépitoe, Wan. K.; loni, La. Wa.;
wali bôkô, Lau. Lamb.;
kawihoe, Kar.

219. kist = pâti, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K. La. Wa.; pâtoe, Kan. Nap. Pal.;
kâpi, La.; kâwi, Kod.

220. pot = woeroeng, Kamb. Tar. Tab.; woeroe, Kod.; woerang, Mang.; woerô, Lau.; wirô, Wa.; rgirô, La.; wâroeng, Kan. Nap. Pal.; âroeng, Lew. A. K. Wan. K.; jâroe, Lamb.; rooëng, Kar. Taw.;
kaseri, Memb.

221. koken = manahoe, Kamb. O. S.;
tadètang, Kan. Nap. Pal.; tadèsa, Memb.; toedètang, Lew.;
otoeng, A. K.; oti, Wan, K.; pati'i, La. Wa. Lau. Lamb.;
pandèndè, Kod.;
(toedètang samengesteld uit toe = plaatsen, zetten, en dèta = boven op, nl. op de steenen in het haardvuur zetten.
Wat otoe betreft, in O. S is het woord wotoe = iets ergens op zetten, boven op plaatsen;
pandèndè beteekent: recht overeind zetten).

222. braden = rânda, Kamb. O. S. Memb.;
láwaroe, A. K. Wan. Kod.; láwara, La. W. S.

223. poffen = hongoe, Kamb.; hôngoe, Mang. Kar. Tar. Tab.; hângoe, Lew. Kan. Nap. Pal. Wan. K.; sângoe, Memb. A. K.; hôngô, Kod.; dôngô, La. Wa. Lau.; nôngó, Wai B.; kanângô, Lamb.

224. roosteren = padarang, Kamb. O. S.; padara, Memb. A. K. Wan. K.; diroeng, Lew. Kan.; diroe, Kod.

225. spijs = pangangoe, Kamb. O. S.; pa'a, Lew. Wan. K.; paja'a, Lamb.; panga, Memb.; panga'a, La. Wa. Lau.; pa'angoe, A. K.
pamöōē, Kod.

226. reisvoorraad = bâlang, Kamb. O. S. Memb. A. K. Lamb. La.; bèlang, Wan. K.; bêlang, Wa.; bôlang, Lau.; balángo, Kod.

227. toespijs = rī, Kamb. Tab. Mang.; ré, Tar. Taw.; rowi, Memb. A. K. Wan. K.; rôwè, La. Wa. Lau.; rôgè, Kod.;
kaita, Lew. Kan. Nap. Pal.;
roemba, Lamb.;
(roemba beteekent in O. S. gras).

228. vleesch = toloeng, Kamb.; tôloeng, O. S. Memb.;
rau, A. K.; ro'oe, Wan. K.; (rau = blad, veer, Mang. Tar. Kod.);
kana'a, La. Wa. Lau.;
kasila, Lamb.;
kabi, Kod.;
tanggoe, Kar.;
(voor „vleesch, menschelijk lichaam" vgl. no. 2, en 57 en 391).

229. visch = ijang, Kamb. Memb.; ji'ang, Lew. Kan. Nap. Pal. A. K.; irga, La. Kod.; ija, Wai B.;
kabokoe, Wan. K.; kabôkô, Lau.;
katôkô, Wa.; katôka, Lamb.

230. rijst (padi) = oehoe mângoe tâdang, Kamb.; pari, O. S.; paroe, Kan. Nap. Pal.; pâri, Memb.; paré, A. K. Wan. K. Lau. W. S.;
(beras) = oehoe karohoe, Kamb.; oehoe karóhoe, Mang. Kar. Tar.; auhoe karôhoe, Lew. Tab.; oehoe arô'ahoe, Kan.; oehoe karô'a, Nap.; oehoe rohoe, Pal.;
maroe oso, A. K. Wan. K.; auhoe marôhoe, Taw.; maro'asa, Wai B.;
wièsa, Memb. Wa.; wièza, La.; wi'asa, Lau.; wisa, Lamb.; wiha, Kod;
(nasi) = oehoe mémi, Kamb.; oehoe mèmi, Tar.; auhoe mami, Mang. Tab. Lew.; oehoe mamoe, Kan. Nap. Pal.; oesoe mami, Memb.; ausoe mami, A. K.; ohoe mami, Wan. K.;
nga'a, La.; nga'a moemi, Wa. Lau.;
hamoengoe mami, Kod.

(mémi = gekookt; nga'a = spijs);
(ketan) = kadita, Kamb. O. S.; Memb. A. K. Wan. K. Lau.; kaditô, La. Wa. Lamb. Kod.

231. rijstblok = ngohoeng, Kamb.; ngôhoeng, Tar.; ngihoeng, Lew. Kan. Nap. Pal. A. K.; ngihi, Wan. K.; ngahoeng, Mang. Kar. Tab.; ngâsoe, Memb. Lamb. Kod.; ngo'oe, La. Wa. Lau.

232. stamper = aloe, Kamb. O. S. W. S.

233. wan = tâpi, Kamb. O. S. Memb. La.; tapi, Wa Lau. Lamb.; tapoe, Kan. Nap. Pal.; tipi, A. K. Wan. K.;
kalidi, Kod.

234. stampen = bai, Kamb. Tar. Memb. A. K. Wan. K. Lamb.; ba'ai, Tan. R.; ba'i, La.; ba'è, Wa. Lau.; baj, Kod.; bè'a, Mang. Kar.; bè, Lew. Tab. Kan. Nap. Pal.

235. kaf = oeta, Kamb. O S. Memb. A. K.; oetô, Kod.; itoe, Kan. Nap. Pal. Wan. K.; ngoeta, Lamb.;
pa'oe, La. Wa. Lau.

236. zout = méhi, Kamb.; mèhi, Tar.; mihi, Lew.; mahi, Mang. Kar. Tab.; mahoe, Kan. Nap. Pal.; masi, Memb. A. K.; mâsi, Wan. K. Lamb.; mé'i, La. Wa. Lau.

237. poot = wihi, Kamb. Mang. Tar.; witi, Tab. Kar. Kod.; witsji, Lew.; witsjoe, Kan. Nap. Pal.; wisi, Memb. A. K. Wan. K.;
wâ'è, Wa. Lau.; râ'è, La.;
lédoe, Lamb.

238. hoef = woe, Kamb.;
panggoé, O. S. Memb.;
koekoe, A. K. Wan. K.; koe'oe, La. Wa. Lau. Lamb.; rgoergoe, Kod.

239. vogel = mahawoeroeng, Kamb. O. S.; masawoeroeng, Memb. A. K.;
kéla, La. Wa. Lau.;
mango, Lamb.;
kahiloe, Kod.;
(hawoeroeng = vliegen; mango, waarvoor men in O. S. zegt: manginoe = kleine vogeltjes; kahiloe beteekent in O. S. „oor").

240. vleugel = woeloe kâpa, Kamb. Lew. Tar. Tab. A. K.; woloe kâpa, Kan. Nap. Pal.; woêloe kâpa, Memb. W. S.;
rau kâpa, Mang. Kar.;

241. veeren = woeloe ihi, Kamb. A. K.; woloe ihoe, Kan. Nap. Pal.; woeloe ihi, Memb. W. S.; rgoeloe ihi, La.;
rau ihi, Lew. Tar. Tab. Kar. Mang.

242. nest = hiboe, Kamb. Kan. Nap. Pal.; héboe, Lew. Tar. Tab.; hâboe, Mang. Kar. Kod.; sâboe, Memb. Lamb.; siboe, A. K.; hi'oe, Wan. K.;
boboe, Wa.; joboe, Lau.; oeboe, La.; ôboe, Tan. R.

243. ei = tiloe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K.; tâloe, Mang. Kar. Tab. Memb. Lamb. Kod.; têloe, La. Wa. Lau.

244. staart = kikoe, Kamb. O. S. W. S.; kékoe, Wan. K.; kaikoe, Lew. Taw. A. K.; (kikoe = staart, wordt alleen gebruikt van viervoetige dieren, voor staart van vogels gebruikt men woeloe, vgl. 241).

245. varken = wē, Kamb; wèj, Tar.; waj, Mang. Tab. Lew. Kar. Kan. Nap. Pal. Wan. K. Lamb.; wawi, Memb. W. S.

246. knorren = kahoâtakoe, Kamb.; kahôtoekoe, Tar.; kapôtoekoe, Tab; kahôkoekoe, Kan. Pal.; kahôkoeka, Lamb.; kawôkoeka, Wa.; kangôkoe, Na.; kawèka, Memb. A. K. Wan. K.; La.; wèka, Lau.;
kalômbôkô, Kod.

247. geit = kamâmbi, Kamb; kawimbi, Kod.; rimbi, La.; jimbi, Wa.; kamémi, O. S. Memb. A. K. Wan. K. Lamb.; kamémoe, Kan. Nap. Pal.; kamèka, La.

248. schaap = bimbi, Kamb.; bémbi, O. S.; bémboe, Kan. Nap. Pal.; bèmbè, Memb.; bèbè, W. S.

249. blaten = kabeàka, Kamb.; kabèka, O. S.; kamèka, W. S.

250. buffel = karambo'a, Kamb.; karâmbô, Lew. Tar. Tab. Wa. Lau.; karâmbô, Nap.; kárâmbô, Pal. Kod.; karambau, Memb. La.; karabau, A. K. Wan. K.; karimbo'a, Mang. Kar.; kari, Lamb. Kan. Loek.

251. loeien = ka'ônga, Kamb. O. S.; kangôka, Kan.; ka'ôka, Nap. Pal. W. S.

252. paard = ndjara, Kamb O. S. Memb. A. K.; djara, Wan. K. Lamb.; ndara, La. Wa. Lau. Kod.

253. hinneken = kangika, Kamb. Mang. Memb.; kangèka, Tar. Tab. A. K. Wan. K. Lau.; kangi, Kar.; kangila, La. Wa. Lamb.; pangingoe, Lew. Kan. Nap. Pal.; hangingikô, Kod.

254. hert = roeha, Kamb. O. S.; roesa W. S.

255. hond = ahoe, Kamb. O. S.; asoe, Memb. A. K. Wan. K.;
bângga, La. Lamb. Kod.; bôngga, Wa. Lau.;
(bângga beteekent in O. S.: blaffen).

256. blaffen = bângga, Kamb. O. S. Memb.; kabau, Nap.;
rondoe, Mang. Tab.; roendoe, Kar.;

djauka, A. K.; auka, Wa. Lau.; oka, La.; rgôkô, Kod.;
wôwôra, Lamb.;
oloe, Wan. K.; (oeloe beteekent in O. S.: jankend huilen van een hond).

257. kat = meo, Kamb. O. S.;
woedoe, Tar. Tab.; wodoe, Memb. A. K. Wan. K.; wôdô, Wa. Lau. Lamb.; rgôdô, La. Kod.

258. miauwen = kameo, Kamb. O. S.; kamèo, Tar. Tab.; kaméoka, Memb.; kamèkô, Kod.; kangé'oekoe, A. K. Wan. K.; kangauka, La.; kanga'oe, Wa. Lau.; kanga'oeka, Lamb.;
ponoe, Pal.

259. duif = mbâra, Kamb. O. S.;
nggoekoe, Kan. Nap. Pal.; sanggoekoe, Memb.; sakoekoe, A. K.;
takoekoe, La. Wa. Lamb.; takokoe, Lau.;
koloeng, Wan. K.; kôloeng, Kod.

260. kraai = nggangga, Kamb. O. S. Memb.; nggàngga, Mang.; gaga, A. K. Wan. K. Lau.; nggaka, Tan. R. Lamb.; hanggakô, Kod.; nggali nggaka, Wa.

261. kip = manoe, Kamb. O. S. W. S.

262. haan = manoe woeloe, Kamb. O. S.; m. woloe, Kan. Nap. Pal. Memb. A. K.; m. wôloe, Wan. K.; m. mageilô, La.; m. weilô, Wa.; m. jeilô, Lau. Lamb.; m. mareilô, Wai B.; m. margeilô, Kod.

263. hen = bai manoe, Kamb. O. S. A. K. Lamb. Kod.; bi manoe, Memb.; béj manoe, Wan. K. La. Wa. Lau.

264. papagaai = kaka, Kamb. O. S. W. S.

265. perkiet = pirihoe, Kamb. O. S.: péroehoe, Kan. Nap. Pal.; périsa, Memb.; périsoe, A. K. Wan. K.; pèrâhô, Kod.; pèrô, La. Wa. Lau. Lamb.

266. reiger = nggoâkaréa, Kamb.; nggôkarai, Mang.; nggôkarè, Tar. Tab.; langgôkar, Lew. Kan. Nap. Pal.; lagôkar, A. K. Wan. K.; langgôkâra, Memb. La. Wa. Lau.;
manoe wè, Lamb.;
alô, Kod.

267. kiekendief = ikitoe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K.; ikoetoe, Kan. Nap. Pal.; ikita, Memb.; wikita, La. Wa. Lau.; ikitô, Kod.; wita, Lamb.

268. kalong = paní, Kamb. O. S.; paniwi, Memb.; paniki, A. K. Wan. K. La. Wa.; kaniki, Lau. Lamb.; panirgi, Kod.

269. muis = kalaoe, Kamb. Mang. Nap. Memb.; walaoe Lew.; malaoe, Tar. Tab. A. K. Wan. K. Wa. Lamb.; alaoe, Kan.; laoe, Pal.; malargô, La. Kod. malawô, Lau.

270. aap = boeti, Kamb. Mang.; boti, Lew. Tar. Tab.; botoe, Kan. Nap. Pal.; boté, Memb.;
kauki, A. K.; kojki, Wan. K.; koki, Kod.;
kédoe, La. Wa. Lau. Lamb.

271. luis = woetoe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K. Lau.; wotoe, Lew. Tar. Tab.; oetoe, La. Wa.;
katoema, Memb.; katoenggoe, Lamb.;
tamâla, Kod.

272. spin = ngginggi, Kamb. Mang.; nggénggi, Lew. Tar. Tab. Memb.; nggénggoe, Kan. Nap. Pal.; nggènggè, La. Kod.; gégi, A. K. Wan. K.; gègè, Lau. Wa. Lamb.

273. vlieg = halabau, Kamb.; walabau, Mang.;
ladâpoe, Lew. Kan. Nap.; ladâkoe, Pal.; kaladâkoe, A. K. Wan. K.; kaladôkô, Kod.; kaladisa, Lamb.; kaladipa, Memb.; kalaloepa, La. Wa.; kalaloeka, Lau.;
kaninikoe, Tar. Tab. Kar. Ma.

274. muskiet = kalomoehoe, Kamb. Tar. Tab.; kalomboehoe, Ma.; kaloeboe, Kar. Taw.;
kaninikoe, Mang. Kan.; kaninoekoe, Nap. Pal. A. K.; kaninika, Memb. La. Wa.; karigita, Lau.; karanggita, Lamb.; karanggitoe, Kod; kahidikoe Wan. K.;
kanôba, Wai B.; (in Kan. is kangôba een klein soort muskiet).
(voor kaninikoe vgl. 273).

275. kapel = kabeàbâkoe, Kamb.; kabèbâkoe, O. S.; kabèbâka, Memb. W. S.; kabèbôkô, Kod.

276. rups = kataroe, Kamb. O. S. Memb. A. K.;
kalédikoe, Wan. K; kalèdôka, La. Wa. Lau. Lamb.; kalèdôkô, Kod.

277. sprinkhaan = kabala, Kamb. Lew. Tar. Tab. Memb. A. K. La. Wa. Lau. Lamb.;
lōnga, Kan. Nap.;
kapoedoe, Wan. K. Kod.;
kanjâkoe, Mang.; kanjékoe, Taw.

278. mier (zwarte) = kahodoek, Kamb.; kahâdoek, Lew.; kahâdoe, Wan. K.; kahâdô, Kod.; kakoedoe, Kan. Nap. Pal.; kakoedi, Memb.;
kapâdihoe, Tar. Tab. Kar.;
mangâni Mang.;
kamauta, A. K. La. Wa. Lau. Lamb.

279. mier (roode) = kambaloe, Kamb. O. S. Memb. A. K.;
bétoe, Wan. K.; bètô, La. Wa. Lau. Lamb.; bètórô, Kod.
280. slang = oelâroe, Kamb. O. S.;
mândoe, Lew. Kan. Nap. Pal.; mâdoe, A. K. Wan. K.;
kabokoe, Memb.; kabôkô, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.
281. duizendpoot = lambaroe, Kamb. O. S.; mbaroe, Nap. Pal.; lèmbaroe, Kar. Taw.; kambaroe, Memb.; baroe, A. K. Wan. K.;
kalipa, La. Wa. Lau. Kod.
282. rog = pai, Kamb. O. S. W. S.; pèa, Mang; pè, Nap. Pal.; pajô, Kod.
283. aal = toena, Kamb. O. S. W. S; tojoena, Nap. Pal.
284. krab = karoengoe, Kamb. Mang.; karânggi, Lew.; karâgi, A. K. Wan. K.; karânggoe Kan, Nap. Pal.; kanitoenga, Memb. Lau.;
kâra kâpoe, Tar. Tab
285. kreeft = kilimangoe, Kamb.; kâlimangoe, Tar. Tab Mang.; kâloemangoe, Kan. Nap. Pal.
286. kikvorsch = kapaki, Kamb. Memb A. K. Wan. K.; kapèki, Lew. Tar. Kar. Taw.; kapéki, Mang .Tab; kapèkoe, Kan. Nap. Pal.; kapaké, Lau. Kod.;
pakè, La. Wa. Lamb.
287. hagedis = koemboe lai, Kamb.; komboe lai, O. S. Memb.; koboe lai, A. K. Wan K.;
kômbô, Lamb. Kod.; kômbôla, La. Wa. Lau.
288. krokodil = woeja, Kamb. Mang.; wôja, O. S. Memb. A. K. Wan. K. Lau. Lamb.; wôra, Wa.; wôrga, Kod.; rgôza, La.
289. leguaan = lawora, Kamb. Mang.; lawôra, O. S. W. S.; largôra, Kod.; lôra, Wan. K.
290. schildpad = tanoàma, Kamb.; tanôma, O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
rgênoe, La.; rgânoe, Kod.; wênoe, Wa. Lau; jânoe, Lamb.
291. worm = njéli, Kamb; njali, Mang. Memb.; njaloe, Kan Nap. Pal.; ngali, Lew.; malila, Tar. Tab.; lila, A. K.; lilè, Wan. K.; loti, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.
292. sarong = laoe, Kamb. O. S.; lawô, Kod.;
jē, Memb.; jèè, Lau.; jè, Lamb.; wèè, Wa.; rgèè, La.; rèè, Wai B.;
rabi, A. K. Wan. K.
293. baadje = kalémbi, Kamb.; kalèmbi, Tar. Kan.; kalèmboe, Nap. Pal.; kalambi, Mang. Lew. Tab. Memb.; kalabi, A. K.; kalâmbè, La. Wa. Lau.; ramboe, Kar. Ma.;
kopè, Wan. K. Lamb.;
kahihi, Kod.

294. slimoet = hinggi, Kamb.; inggi, Mang.; singgi, Memb.; rénggi, Lew. Tar.; régi, A. K. Wan. K.; rénggoe, Kan. Nap. Pal.; ingi, La. Wa. Lau.; singi, Lamb.; hânggi, Kod.;
waroe, Tab. Kar. Taw.

295. hoofddoek = kambala, Kamb. O. S.;
kawoeraka, Memb.; rôwa, A. K. Wan. K.;
kapauta, La. Wa. Lau. Lamb.;
hènggèloe, Kod.

296. kam = hai, Kamb. Tar. Wan. K.; hèa, Mang. Kar.; hè, Tab. Lew. Nap. Pal.;
roeoe, Kan.; roebi, Memb.; A. K.; oāra, La. Wa. Lau.; soera, Lamb.; horô, Kod.

297. ring = tawoeroe, Kamb. O. S. W. S.; tegoeroe, La.; targoeroe, Kod.

298. armband = kara, Kamb. O. S.;
kalia, Mang. Pal.;
léli, Memb. A, K. Wan. K.; lèlè, La. Wa. Lau. Kod.

299. lendendoek = roehoe bânggi, Kamb.; rôhoe bânggi, Tar. Tab.; roehoe bânggoe, Kan. Nap. Pal.; rosoe bânggi, Lew.; roesoe bânggi, Memb.;
wa'oe, A. K. Wan. K.; wa'a, La. Wa. Lau.; wâzô, Kod.; mawô, Lamb.

300. oorknop = poela, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. Ka.; poelô, Lau.;
oewô, La. Wa.; siwô, Lamb.; hoergô, Kod.

301. katoenen weefsel = tera, Kamb. Mang.; tèra, O. S.;
kamba, Memb. La. Wa. Lau. Lamb. Kod.; kaba, A. K. Wan. K.;
(kamba beteekent in O. S. „wol" vgl. 338).

302. vlechten = oenang, Kamb. O. S.;
wana, Memb. Wa.; ngana, A. K. Wan. K. Lau.; margana, La. Kod.; jana, Lamb.;
dji, Mang. Tab. Kar.

303. draaien (touw) = poeti, Kamb. Mang. Kar.; poti, O. S. Memb. A. K. Wan. K.; potoe, Kan. Nap. Pal.; pôtè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

304. tasch (sirih) = kaloemboetoe, Kamb. O. S.; kaloemata, Memb.;
hotoe, Kan. Pal.;
karèsa, A. K. Wan. K.;
kalékoe, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

305. ploegstok = kahoânga, Kamb.; kahônga, O. S.;
raōēkoe, Kan. Nap. Pal.;
kauba, La. Wa. Lau.

306. handschoffel = parikoe, Kamb. Mang. Kar. Ma. Lew.;
pangôboe, Tar. Tab.; pangâboe, Taw.;
panjâka, Kan. Pal.;
hodoe, Nap.;
kasoé, Memb.;
pangali, A. K. Wan. K. Lamb.;
kanèka, La. Wa. Lau.

307. rijstmesje = kahidi moeti, Kamb.; kahidi moti, Tar.; katidi moeti, Mang.; katoedi moti, Tab.; katsjoedi moti, Lew.; katsjoedi wâtoe, Kan. Nap. Pal.; kasidi pawatoe, Memb.; kasoedi pasaroboe, A. K.; kètô kéni, La. Wa.; kètô ngoeti, Kod.;
(vgl. kahidi, 205; en voor moeti, 319).

308. patjol = kataka, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
taipa tana, La.;
tabèkô, Kod.

309. tuin = woâka, Kamb.; wôka, O. S.;
kapangoe, Tab. Taw.; mangoe, Kan.; mangô, Kod.; ôma, Memb. A. K. La. Wa. Lau. Lamb.;
kahiboe, Wan. K.;
(ômang beteekent in O. S. „bosch"; bij den gewonen roofbouw maakt men van omgekapt bosch een tuin).

310. rijstveld = lâtâng, Kamb. O. S. Memb.;
laka, A. K. Wan. K.
pamba, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.;
(voor droge rijstvelden gebruikt men het word „tuin").

311. dijkje = kamotoe, Kamb. O. S. Memb. A. K.; kamôtô, La. Kod.;
lètè, Wa.; (lètè beteekent gewoonlijk „heuvel, berg");
tôgô pamba, Lamb.

312. waterleiding = loânda wai, Kamb.; lônda wai, Mang. Tar. Tab.; ânda wai, La. Kan. Nap. Pal.;
lara wè, Memb.; lara wai, A. K.;
lai wèè, La. Wa.;
kalôka, Wan. K. Lau. Lamb.;
lôkô tana, Kod.;
(loânda = leiden, geleiden; lara = weg.; ânda, = voetpad; lôkô = rivier; vgl. voor kalôka het Mal. selokan, goot, waterleiding).

313. omheining = oâka, Kamb.; ôka, O. S.;
nggâloe, Kan. Nap. Pal. Memb. Kod.; gâloe, A. K. Wan. K. Lamb.;
gêloe, La. Wa. Lau.

314. zaaien = hâbâroeng, Kamb. O. S.; sâbâroe, Wan. K. Lamb.; sâbâra, Memb. A. K. Wa.; zâbâra, La.; sôbâra, Lau.; habárô, Kod.

315. zaad = wini, Kamb. Mang. Tar. Memb. A. K. W. S.; woeni, Lew. Tab.; winoe, Kan. Nap. Pal.

316. planten = pamoela, Kamb. O. S. W. S.;
wôka, Kod.; (wôka keteekent in O. S. tuin).

317. rijp = rara Kamb. O. S. Memb. A. K. Kod.;
midoe, Wan. K.; mêdoe, La. Wa.; modoe, Lau.; mâdoe, Lamb.;
(mâdoe beteekent in O. S. „droog").

318. onrijp = moeroe, Kamb. Mang.; moroe, Tar. Lew.; môroe, Tab. Kan. Nap. Pal. Memb. A. K.; môrô, Kod.;
kapoké, Wan. K.; kapôkè, La. Wa. Lau. Lamb.;
(de beteekenis van rara is „rood" en van moeroe is „groen").

319. oogsten = moeti, Kamb. Mang.; moti, Tar. Tab. Kar. Lew.; ngoeti, Kod.;
wâtoe, Kan. Nap. Pal. Memb.; mangâti, Lamb.;
saroboe, A. K. Wan. K.; sarôbô, Lau.;
kéni, La. Wa.;
(moeti etc. wordt gebruikt van „rijst oogsten").

320. oogsten (van djagoeng) = pâpoe, Kamb. O. S.; poepoe, Kan. Nap. Pal.;
popoe, Memb. Wan. K. Wa.; pôgoe, A. K.; pôgô, Lau. Lamb.; pônggoe, Kod.;
(poenggoe beteekent in O. S. „afkappen, omhakken").

321. halm = poâla, Kamb.; pôla, O. S. W. S.

322. aar = wili, Kamb. Mang. Tar.; woeli, Lew. Tab. Wa. Lau.; wiloe, Kan. Nap. Pal.; rgoeli, La. Kod.; lo'a, Memb. A K. Wan. K.; loe, Lamb.

322. djagong = wataroe, Kamb. O. S; watara, Memb. W. S;
kamboroeng, Kan. Nap. Pal.;
lâdi, Wan. K.

323. boonen = kambí, Kamb. O. S.; kambé, Kan. Nap.; kambo'a, Pal. Memb.; kabo'a, A. K.; kabè, Wan. K.; kambè, La. Wa. Lau. Kod.

324. tabak = hambakoe, Kamb. O. S.; mbakoe, Lew. Kod.; bakoe, W. S.; tambakoe, Memb.; hambeoe, Kan. Nap. Pal.

325. suikerriet = tiboe, Kamb. Kan. Nap. Pal.; A. K.; téboe, Tar.; tâboe, Tab. Lew. Mang. Memb. Lamb.; têboe, La. Wa. Lau.; ti'oe, Wan. K.; toboe, Wai B.;
ilâhô, Kod.;
(ilahoe beteekent in O. S. een rietsoort, dat in het wild groeit en veel op suikerriet gelijkt).

326. aardnoot = manila, Kamb. O. S. Memb.;
kabai tana, A. K.; kabé tana, Wan. K.; kambè tana, La. Wa. Lau. Kod.;
oewè ngisi, Lamb.;
(voor kambè vgl. kambí, 323.; oewè ngisi beteekent: aardvrucht met inhoud).

327. ui = bawang, Kamb.; labôna, O. S.; lasôna, Memb. A. K. Wan. K.; lôna, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

328. kalebas = karoboe, Kamb.; karâboe, Mang. Lew. Memb. A. K. Kod.; kâlâhoe, Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.; kara'oe, Wan. K.; karôbô, La. Wa. Lau.; kadâsâ, Lamb.

329. oebi = katâbi, Kamb. Tar. Tab.; katoboe, Lew.; kasâba, Lamb.;
katétoe, Kan. Nap. Pal.; katéti, Memb. A. K. Wan. K.; katètè, Lau.;
oei, Mang.; oewi, La.; oergi, Kod.;
(iwi beteekent in Kamb. „wilde aardvruchten").

330. katèla = loea ai, Kamb.;
(loea blijft in alle dialecten hetzelfde; voor de vormen van ai = hout, vgl. 379).

331. tjabe = mbakoe haoe, Kamb. O. S.; mboekoe haoe, Kan. Nap. Pal.; mbakoe saoe, Memb.; bakoe saoe, A. K. Wan. K. Lamb.; boekoe saoe, Lau.; bakoe ragoe, La.;
watoe nggangga, Wa.; (watoe = steen; nggangga = kraai).

332. kokos = kokoer, Kamb.; kôkoer, Lew. Nan. Nap. Pal.;
langai, Mang. Tab. Kar; nī, Memb. Lamb.; njaoe, A. K.; njo'oe, Wan. K.; noe'oe, La. Wa. Lau.; ngi'ô, Kod.

333. lontar = ménggitoe, Kamb.; mènggitoe, Tar.; manggitoe, Mang. Tab. Lew. Kar.; manggoetoe, Kan. Nap. Pal.; manggita, Memb.; magitoe, A. K. Wan. K.; mangita, La. Wa. Lau. Lamb.; mangitô, Kod.

334. dronken = maoekoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
kindôra, La. Wa. Lau. Lamb.;
pargène, Kod.

335. suiker = méhi langga, Kamb. (voor méhi = zout, vgl. 236; langga = zoet, vgl. 528; in W. S. zegt men: wèè têboe = water van suikerriet, vgl. 325).

336. pandan = pândang, Kamb. Tar. Mang.; pânda, La. Wa. Lamb. Kod.; pâda, A. K; pèda, Wan. K.; pènda, Tan. R.;
iri, Lew.; oeri, Tab. Taw.;
roe tâpoe, Kan.; rau tâpoe, Nap. Pal.; ro tâpi, Memb.;
(roe = blad.; tâpoe = mat).

337. mangga = pau, Kamb. O. S. A. K.; po, Memb.; po'oe, Wan. K.; pôrgô, Kod.; oepô, La. Wa. Lau. Lamb.

338. kapas = kamba, Kamb. O, S. W. S.; kaba, A. K. Wan. K.
339. kapok = kamba hika, Kamb. O. S.; kamba watoe, Memb.
340. gras = roemba, Kamb. O. S.; mâritoe, Lew.; mâroetoe, Kan. Nap. Pal; roeta, Memb. La. Wa. Lau. Lamb.; roetoe, A. K. Wan K.;
[roetô, blad, Kod.; hars, La.; roetoe, sirih, Kod.].
341. alang-alang = witoe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K.; witsjoe, Lew.; woetsjoe, Kan. Nap. Pal.; woesoe, Memb.;
ngaingo, La. Wa. Lau. Lamb.; ngingô, Kod.
342. pisang = kaloé, Kamb., O. S.; kalowoe, Lew.; kalo'oe, Kan. Nap. Pal. Memb. A. K.; kalô, Wan. K.; kalôrgô, La. Kod.; kalôwô, Wa. Lau. Lamb.
343. papaja = kaloé djawa, Kamb. O. S.; kalailoe, Tar. Tab.
344. citroen = djârikoe, Kamb., O. S.; djirikoe, Lew. Wan. K.;
moendoe, Kan. Nap. Pal.; moendi, Memb.; moedi, A. K.; moendè, Lamb.;
marôtô, La. Wa. Lau.; paroetoe, Kod.
345. indigo = wora, Kamb.; wôra, O. S.; Memb. W. S.;
kênêboe, La.;
wainggiloeng, Kod.
346. pinang = winoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; winô, Wa. Lau.;
mama, La.;
katiba, Lamb.;
lâba, Kod.;
(mama beteekent in het Savoeneesch: sirih kauwen).
347. sirih = koeta, Kamb. O. S. Memb. A. K. La. Lamb.; oeta, Wa. Lau.; kôwak, Wan. K.; rôwa, Kod.
348. kalk = kapoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K Lamb.; katarga, La. Kod.; katara, Wa. Lau.
349. koenjit = wingir, Kamb. Mang. Lew.; wingoeroe, Kan. Nap. Pal.; wingira, Memb.; dingira, La. Wa. Lau.; hingirô, Kod.;
kaungi, Tar. Tab. Kar.; koenji, A. K.; konji, Wan. K.; koenita, Lamb
350. rotan = iwi, Kamb. Tar.; oewi, Lew. A. K. Wan. K.; âwi, Kar.; aiwè, Taw.; oewè, La. Wa. Lau. Lamb.; oergè, Kod.; oei, Mang. Tab. Kan. Nap. Pal. Memb.; ioe, Kap.
351. bamboe = au, Kamb. O. S. A. K.; ōē, Memb.; oōē, Wan. K.; rôô, La.; wôô, Wa. Lau. Lamb.; ônggâlô, Kod.
352. damar = padâmoe, Kamb. O. S. Memb.; madâmoe, A. K.; madâmô, Kod.; kadâmoe, Wan. K.; kadâmô, La. Wa. Lau. Lamb.
353. aarde = tana, Kamb. O. S. W. S.

354. hemel = awang, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; awôngô, Kod.; langita, La. Wa. Lau. Lamb.

355. zon = lodoe, Kamb.; lôdoe, Tar.; lâdoe, Mang. Kan. Memb. A. K. Wan. K.; lôdô, La. Wa. Lau.; lâdô, Lamb. Kod.;
hâdè, Lew. Nap. Pal.; hâdo, Tab. Taw.; hâdi, Kar.

356. maan = woelang, Kamb. O. S.; woela, Memb. W. S.; rgoela, La.

357. ster = kandoenoe, Kamb. O. S.; andinoe, Kan.; ndinoe, Pal.; kandinoe, Memb.; madinoe, A. K.; mandoeboe, La. Wa.; madoeboe, Lau.; mandoōē, Lamb.; mandoenè, Kod.; mandoe'oe, Tan. R.
kapè, Lew. Wan. K.; kapai, Nap.

358. regen = oerang, Kamb. O. S.; oera, Memb. W. S.

359. dauw = mboeroeng, Kamb. O. S.; hamboeroeng, Lew.; samboeroeng, Memb.; saboeroeng, Wan. K. Lamb.;
sanâta, A. K.; zanèta, La.; sanèta, Wa.;
hangalôngô, Kod.

360. wolken = karoemang, Kamb. O. S. Memb. A. K.; waroemang, Lew.; aroemang, Kan.; rôbang, Wan. K.; karômba, La.; karâba, Lamb.; karâmba, Kod.;
ka'oeta, Wa. Lau. Wai B.

361. regenboog = kapoeri, Kamb.; kapori, Mang. Kar. Lew. Tar. Tab. Memb. Wan. K.; kaporoe, Kan. Nap. Pal. A. K.; kapôrè, La. Lau.;
alèpa, Wa. Lamb.; alèpô, Kod.

362. donder = kanggoeroekoe, Kamb. Tar. Tab Kar.; kandoeroe, Kan. Nap. Pal. A. K; kandôroekoe, Lew. Memb; kadoeroeka, La.; kangôroekoe, Wan. K.; kangôroeka, Wa. Lau.; kanggoeroeka, Lamb.; kandoekô, Kod.

363. aardbeving = opoeng, Kamb. O. S.; ôpoeng, Lew. Tar. Tab.; époeng, Memb.; époe, W. S; ôpoengô, Kod.

364. wind = ngiloe, Kamb. Kan. Nap. Pal. Memb. A. K. Wan. K.; ngéloe, Tar.; ngâloe, Mang. Tab. Lew. Memb. Kar.;
paringi, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

365. water = wai, Kamb. Tar. Tab. A. K.; wei, Kan. Nap. Pal.; wèa, Mang.; wè, Lew. Lamb. Kod.; wēj, Memb. Wan. K.; wèè, La. Wa. Lau.

366. zee = téhikoe, Kamb.; tèhikoe, Tar.; tahikoe, Mang. Tab. Lew. Kar.; tahoekoe, Kan. Nap. Pal.; tasikoe, Memb. Wan. K.; tasoekoe, A. K.; tasika, Lau.;
bênoe, La. Wa.; bânoe, Lamb.; bènoe, Kod.;

367. eb = wai mihi, Kamb. O. S.; w. mitsjoe, Nap. Pal.;
w. malisa, Memb.; w. wawa, A. K.;

w. mara, La. Lamb. Kod. Taw.;
(mihi = droog, droog geloopen; wawa = naar beneden; mara = droog, zonder sap.; la mamara = het vaste land; vgl. 371).

368. vloed = wai mbinoe, Kamb. Kan. Nap. Pal.; w. mbâuoe, Mang. Tar. Tab. Lew. Memb. Kod.; w. binoe, A. K.; w. pènè, La.; w. dètè, Lamb.;
(mbinoe = vol; dètè = boven op; pènè = bestijgen, beklimmen).

369. golf = ngaling, Kamb. O. S.; ngaloeng, Nap. Pal. Taw. Memb. W. S.; nalé, La. Kod.

370. strand = wara, Kamb. O. S.;
pasâlai, Memb.; pahalai, Lamb.; halai, Kod.; laingô, La. Wa. Lau.;
kôrâsoe, A. K. Wan. K.

371. land = mamara, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; mara, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

372. eiland = noeha, Kamb. O. S.; noesa, Memb. W. S.

373. berg = paléndi, Kamb.; palèndi, Lew.; palindi, Tar. Tab. Kar.; paléndoe, Kan. Nap. Pal.;
tandoela, Mang. Taw. Memb.; tadoela, A. K.;
lâdâka, La.; lètè, Wa. Lau. Lamb. Kod.; liti, Wan. K.

374. klimmen = hēj, Kamb.; hèj, Tar.; hāj, Mang. Kar. Tab. Lew. Kan. Nap. Pal. Wan. K.; sawi, Memb.; sa'i, A. K.;
pânè, La. Lamb.; pènè, Wa. Lau.;
(in O. S. is pinoe = boven op).

375. vlakte = marâda, Kamb. O. S. W. S.; marèda, Wan. K. La. Lau.

376. dal = kandjoânga, Kamb.; kandjônga, O. S.; kandônga, Kan. Nap. Pal. Memb.; kadônga, A. K. Wan. K. Kod.; tadônga, La. Wa.; kadjônga, Lamb.; dôba, Lau.

377. dalen = poeroe, Kamb. O. S. Wan. K.; poroe, Lew.; boeroe, Memb. W. S.; kaboeroe, A. K.;
(kamboeroeng beteekent in O. S. „glooiend afdalen").

378. bosch = oâmang, Kamb.; ômang, O. S. Wan. K.;
oetang, Kan. Nap. Pal. Memb.;
rami, A. K. Lamb.;
kadargoe, La. Kod.; kadawoe, Lau.; kawôô, Wa.;
ala, Tan. R.

379. boom = pingi ai, Kamb. Tar. Wan. K.; pingi è, Tab. Lew.; pingi èa, Mang. Taw.; poengi jè, Kan. Nap. Pal.; poengi jai, Memb.; poengi ai, A. K.; poengi rgajô, Kod.; poe'oe rgazoe, La.; poe'oe wasoe, Wa. Lau.; poe'oe jāj, Lamb.

380. tak = karangga, Kamb. O. S.; kasanga, Memb. A. K.; karaga, Wan. K. Kod. Lamb.; kara'a, La. Wa.; karaja, Lau.;
(karangga wordt gebruikt van de dikkere takken en beteekent dan ook „dakspar". Voor de dunnere takjes gebruikt men het woord: lai, dat in de verschillende dialecten wordt: lè, lèa, lawi, lamba; kahanga = mik, Kamb.).

381. kernhout = atoe, Kamb. O. S. W. S.; atsjoe, Nap. Pal.

382. wortel = amoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Kod.; ami, Kan.;
kalârita, La. Wa. Lau. Lamb.;
loloe, Wan. K.;
(loeloe beteekent in O. S.: langwerpig; ook bekend in de samenstelling: loeloe kamba = draad).

383. blad = roe, Kamb.; rau, O. S. A. K.; ro, Memb.; roōē, Wan. K. Kod.; rôô, La. Wa. Lau. Lamb.

384. schors = tâda, Kamb. A. K.;
kalitoe, Wan. K.; kalita, W. S.; kaloela, Kod.;
(kalitoe beteekent in sommige dialecten van O. S.: huid).

385. sap = wai roetoehoe, Kamb. Mang. Tar. Lew. Kar. A. K.; wai ritihoe, Tab.; w. ritoehoe, Kan. Nap. Pal.; w. roetisoe, Memb.; w. ritoe, Wan. K.; w. roetô, La. Wa. Lau.; w. roehôta, Lamb.; w. roehoekô, Kod.

386. spruit = kaloenga, Kamb. O. S. W. S.; waloenga, Lew.; hangoela, Kod.

387. bloem = wâla ai, Kamb.; in O. S. en W. S. blijft het „wâla", met de veranderingen van ai, vgl. 379).

388. vrucht = woea, Kamb.; wôa, O. S. W. S.

389. schil = tâda, Kamb.; vgl. 384.

390. pit = woea daloe, Kamb.; wô daloe, O. S.;
watsjoe, Nap. Pal.; watoe, Memb. W. S.;
(woea daloe = vrucht van binnen; watoe = steen).

391. vleesch = ihi, Kamb. O. S.; ihoe, Kan. Nap. Pal.; isi, Memb. A. K. Wan. K. Kod;
ngisi, Lamb.; ī, La. Wa.
(vgl. 2, 57, 228).

392. tros = nggai, Kamb. O. S.; nggi, Kan. Nap. Pal.; gi, Memb. A. K. Lamb. Kod.; gi'oe, Wan. K.; gi'i, La. Wa. Lau.

393. olie = wai loânâhoe, Kamb.; w. lônâhoe, O. S. Kod.;
w. léngisa, Memb.; w. léngoesoe, A. K.; w. léngihoe, Wan. K.;
w. léngi, La.;
w. lala ka, Wa. Lau. Lamb.;
(in O. S. is lala = smelten; en malala = koken).

394. touw = likoe, Kamb.; lèkoe, Tar. Lew. Kan. Nap. Pal. Memb.; leikoe, A. K.;
kaloroeng, Kar.; kalarang, Mang.; kalâroeng, Wan. K.; kalèrè, La. Wa. Lau.; kalâri, Lamb.; kalôrô, Kod.;
wala rongoe, Tab. Taw.;
(wala rongoe = de kapokboom. In O. S. maakt men onderscheid tusschen lèkoe, dat gedraaid wordt van de hoewa-bast, een zeer sterk soort touw, en dat gedraaid van de bast van andere boomsoorten, hetwelk men kaloroeng noemt).

395. garen = loeloe kamba, Kamb. Mang.; loloe kamba, O. S. Memb.; lôlô kamba, La. Wa. Lau. Lamb.; lōa kamba, A. K. Wan. K. Kod.

396. net = djala, Kamb. O. S. A. K. Wan. K. Lamb.; djèla, Memb.; dalȧ, La. Kod.

397. knoopen = kawoekoe, Kamb. Mang.; kawokoe, Lew. O. S.; kawoeka, Memb.;
ngana, A. K. Wan. K. Lamb.; rgana, La. Kod.; wana, Wa. Lau.

398. weven = tinoeng, Kamb. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; ténoeng, Tar. Lew.; tânoeng, Tab. Mang. Memb. Kar.; tênoe, La. Wa. Lau.; nanoe, Lamb.; tânoeng, Kod.

399. weefgetouw = kamba tinoeng, Kamb.;
kamba, vgl. 339 en voor tinoeng, vgl. 398.

400. spinnewiel = ndatar, Kamb. O. S.; ndatara, Memb.; datara, La. Wa. Lau.

401. kam = woenang, Kamb. O. S. W. S.

402. scheering = tindja, Kamb. O. S. Memb.

403. inslag = pamawang, Kamb. O. S. W. S.; pamanè, La.

404. weefklos = ngoâda, Kamb.; ngôda, O. S.; ngôdasoe, Memb. A. K.

405. spinklos = kindi, Kamb. O. S. Memb.; kindoe, Kan. Nap. Pal.; kindé, Kod.; kidji, A. K.

406. lade, = kalira, Kamb. O. S. Memb.; malira, Tab. Mang.; La. Kod.; (voor de verschillende vormen van kalira vgl. 44).

407. weg = ngarangia, Kamb. Mang.; ngarangí, Lew.; larangí, Wan. K.; ngarangè Nap.;
lara, Kan. Pal. Memb. W. S.;
ânda, Tar. Tab. Kar. Ma.

408. modder = kapihâkoe, Kamb. Mang. Nap. Pal.; kawirâkoe, Tar. Tab. Lew.; kapisaka, Memb.;
édoekoe, Kan.; êdoekoe, A. K.;
rédi, Wan. K.; rèdè La. Wa. Lau. Lamb.

409. voetstap = roekoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
ôrô, La. Wa. Lau.; ôroe, Lamb. Kod.

401. metgezel = pakariang, Kamb. Mang.; pakarèngoe, Tar. Tab. Lew.; ma-rèngoe, Taw.; rèngoe, Kan. Nap. Pal.; pakarângoe, Memb.; parai, A. K.;
kadoea, Wan. K. Lau.; kadoe'è, Lamb.;
olé, La.; ôlè, Wa. Kod.

411. vriend = arijá, Kamb. O. S.;
powoe, Memb.;
koela, A. K. Wan. K. Lau. Lamb. Kod.;
kadoea, La. Wa.; (doea, goed, La.).

412. grens = padira, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
wâtè, La. Wa. Lau. Lamb.

413. rivier = lokoe, Kamb. O. S. Memb. Wan. K.; lôkoe, A. K.; lôkô, La. Wa. Lau. Kod.; lai wè, Lamb.

414. brug = lindi, Kamb. Mang.; léndi, Tar. Tab.; lèndi, Lew. Memb.; léndoe, Kan. Nap. Pal.; lédi, A. K.; lèdi, Wan. K.; lèndè, La. Wa. Lau. Lamb.; lèndé, Kod.

415. stroomop = hoedija, Kamb.; hoedèja, Mang.; hoedí, Lew. Kar.; hodè, Tar.;
toedí, Taw.; todí, Tab.; tsjoedè, Nap. Pal.;
hâloe dèsa, Memb.; ta dèta, A. K.; toe dèta, Wan. K.; hodèta, Kod.;
bôndô, La. Wa. Lau.;
hôlè, Lamb.

416. stroomaf = hoeloeroe, Kamb. Mang.; soeloeroe, Lew.; holoeroe, Tar.; to lauroe, Tab.; tsjoeloeroe, Kan. Nap.; soloeroe, Pal.; hoelauroe, Kar.;
hâloe bawa, Memb.; ta wawa, A. K.; toe wawa, Wan. K.; howawa, Kod.;
lôla, La. Wa. Lau.

417. water halen = takoe wai, Kamb. O. S.; hoekoe w. Lew. Kan. Nap. Pal. Wan. K.; soeka w. Memb.; kausa w. Lamb.; hôkè, Kod.; ôkè w. La. Wa. Lau; saukoe w. A. K. Taw.

418. bron = mata wai, Kamb.; mata w. O. S. W. S.

419. watervloed = iwa, Kamb. Mang. Tar. Tab.; wiwa, Lew. Kan. Nap. Pal. Memb. A. K. Wan. K.; wangoe, La. Wa. Lau. Kod.;
lalô, Lamb.

420. steen = watoe, Kamb. O. S. W. S.; watsjoe, Kan. Nap. Pal.

421. aarde = tana, Kamb. O. S. W. S.

422. zand = wara, Kamb. O. S.;
pasâlai, Memb.; pahalai, Lamb.; halai, Kod.; laingô, La. Wa. Lau.;
kôrasoe, A. K. Wan. K.

423. ijzer = bâhi, Kamb. O. S. Kod.; bihi, Lew.; bihoe, Pal.; bâsi, Memb. Lamb.; bisi, A. K. Wan. K.; bé'i, La. Wa.; bési, Lau.

424. koper = woedoe, Kamb. Mang.; wodoe, O. S.;
léli, Memb. W. S.;

425. zilver = âmâhoe bara, Kamb. O. S.
âmâsoe béla, Memb.; âmâsoe kaka, A. K.; ômâsoe kaka, Wan. K.; ôma kaka, La. Wa. Lau.; âmâsa béla, Lamb.

426. goud = âmâhoe rara, Kamb. O. S.; âmâsoe rara, Memb. A. K.; ômâsoe rara, Wan. K.; ôma rara, La. Wa. Lau.; âmâsa rara, Lamb.

427. stad = paraing, Kamb.; parèng, O. S. A. K.; parèang, Mang.; para'ing, Wan. K.; parô, Kod. Lamb.;
manoea, Memb.;
wânô, La. Wa. Lau.; (wănŏ, beteekent in W. S. ook: scheede).

428. dorp = koâtâk, Kamb.; kôtâk, O. S.;
kaléboe, A. K.; kalémboe, Kod.;
(kalimboe beteekent in O. S. „alleen, afgezonderd staan").

429. vorst = marâmba, Kamb. O. S. Memb. Lamb.; marâba, A. K. Wan. K.;
ratô, La. Wa. Lau. Kod.;
(in O. S. is ratoe = priester).

430. adelijke = kabihoe, Kamb. O. S.; kabisoe, Memb. A. K. Wan. K. Lamb. Lau.; kabizoe, La. Wa.

431. houtskool = karoendjoe epi, O. S.; karoedjoe, Memb. A. K.; karidjoe, Wan. K.;
boei, La. Wa.; kaboei, Lau.

432. hamer = paloe, Kamb. O. S. W. S.

433. tang = ngépi, Kamb.; ngèpi, Tar.; ngapi, Mang. Tab. Lew. Memb. A. K. Wan. K.; ngapoe, Kan. Nap. Pal.; ngapè, Lau.;
rgembita, La.; ngimbita, Wa.;
batoe, Kod. Lamb.

434. slijpen = déli, Kamb.; dèli, Tar.; dali, Mang. Tab. Kar. Lew. Memb. A. K.; daloe, Kan. Nap. Pal.;
aha, Wan. K.;
kôra, La. Wa. Lau.; kôrôhoe, Kod.;
sipi, Lamb.

435. slaaf = ata, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K. Lamb. Kod.;
pa'angoe, La. Wa. Lau.;
(in W. S. is ata = mensch. In O. S. is angoe = de andere).

437. adat = hoeri, Kamb.; hori, O. S.; horoe, Kan. Nap. Pal.;
pata, Memb. W. S.

438. boete betalen = palohoeng, Kamb. Mang.; palóhoeng, O. S.;
pahâla, Pal.; pasala, Memb.;
kadjâla, Wan. K. Lamb.;
kandauka, La. Wa. Lau;
patèra, Kod.

439. oorlogen = lo pabéra, Kamb. Mang.; do pabèra, Nap. Pal. Memb. A. K. Kod.; kako pabèra, La. Wa.;
lô patôngoe, Lew. Tar. Tab.;
tô para'ing, Wan. K.;
tau wanô, Lau;
(in O. S. is toengoe = gooien, smijten).

440. vijand = papa, Kamb. O. S. Memb.;
gaba, A. K.; gèba, Wan. K.; gôbâ, Lau.;
moeoe, La.; moehoe, Lamb.; moesoe, Kod.;
kamoeka, Wa.

441. geweer = bândil, Kamb. O. S. Wan. K.; bindil, Lew; bâudoeloe, Kan. Nap. Pal.; bândila, Memb. Lamb.; bèndila, La. Lau; bîndila, Wa.; bândiloe, Kod.

442. kruit = ômbât, Kamb. O. S.; ômbata, La.; ômbâtô, Kod.; ôbâtoe, Wan. K. Wa. Lau. Lamb.;
aroeng, Memb. A. K.

443. kogel = wô bândil, Kamb. O. S.; watoe b., Memb. W. S.

444. overwinnen = taloe, Kamb. O. S. W. S.

445. verliezen = kâkoe, Kamb. O. S. W. S.; kâkô, Lau. Lamb.

446. krijgsgevangene = tanawang, Kamb. O. S.;
toe pakaréboe, Memb.;
tau paleikoe, A. K.; (likoe = touw);
toe pa'âpa, Wan. K.; ata pargêpa, La.; ata pawôpa, Lau.; ata pajâpa, Lamb.; (âpa = vangen, grijpen);
ata pakoli, Wa.; (koli = verkrijgen).

447. vrede sluiten = pata kandjora, Kamb. O. S.; (dwz. de lansen stuk breken);
pandèsa, Memb. Lau.; pandâha, Lamb. Kod.; (dwz. goed, in orde maken; ndèsa = goed);
pakâloeng, A. K. Wan. K.; (kâloeng = goed);
kâko ôlè, Wa.; (kâko = gaan; ôlè = vriend).

448. handelen = mandara, Kamb. O. S. Memb. W. S.; madara, A. K. Wan. K.

449. koopwaren = malandja, Kamb. O. S.;
ngaoe, Memb. W. S.

450. naald = oetoe, Kamb. Mang.;
rôngoe, Tar. Tab. Lew. Kan. Nap. Pal.; karoe'è, La. Lau.; kazoe'è, Wa.; karisa, Lamb.; karihô, Kod.;
daura, Memb. A. K.;
padējtoe, Wan. K.

451. prijs = wili, Kamb.; wâli, Mang. Kar. Tar. Tab. Lew.; wiloe, Kan. Nap. Pal.; wîli, La. Wa.; wèli, Lamb.; wâli, Kod.; wéli, Lau.;
sī, Memb. A. K. Wan. K.;
(vgl. voor sī, 453).

452. winst = oetoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; otoe, La. Kod.

453. koopen = kēj, Kamb.; kèj, Tar.; kāj, O. S.; kahi, Kod.;
sī, Memb. A. K. Wan. K. Lamb.;
rgo'i, La.; wo'i, Wa. Lau.

454. duur = mbotoe wili, Kamb.; mbôtoe wâli, Mang. Kar. Tar. Tab. Lew.; wbôtoe wiloe, Kan. Nap. Pal.; bôtô wîli, La. Wa.; bôtô wéli, Lau.; mbôtô wâli, Kod.;
mbôtoe sī, Memb.; botoe sī, A. K. Wan. K.; boeta sī, Lamb.

455. goedkoop = ndepawili, Kamb.; ndapawâli, O. S.; ndapawiloe, Kan. Nap. Pal.; ata na pasī na, Memb.; ndepasī. A. K.; ndeingoe sī, Wan. K.; nda'iki wili, Wa.; nda'iki wéli, Lau.;
lèwara wîli, La.; halèwa wâli, Kod.;
(gevormd met de ontkenningen: nde, nda, nda'iki, ndeingoe; het woord lèwara = licht, niet zwaar).

456. schuld = woetang, Kamb. O. S. Memb. A. K.; woeta, Wa. Lau. Lamb.; rgoeta, La.; oetang, Wan. K.;
hargi, Kod.

457. manen = pahoeroeng, Kamb. Mang. Kar.; pasoeroeng, Lew. Memb. A. K.; pahoroeng, Tar. Tab. Nap. Pal.;
padâka, Kap.;
patanda, La. Wa. Lau. Lamb.

458. verkoopen = danggang, Kamb. O. S.; dagang, A. K. Wan. K.;
batang, Memb.; bata, Lau.; bâta, La. Wa.;
hamahangô, Kod.;
(batang beteekent in O. S. beraadslagen, ergens over praten).

459. leenen = paroetang, Kamb. O. S.

460. ruilen = pandjèpang, Kamb. O. S.; pasèpang, Memb.; pasèpa, A. K. Wan. K. La. Lau.;
padèloe, Wa.; padjéloe, Lamb; pandéloeng, Kod.;
(pandjiloeng beteekent in O. S. „verwisselen").
461. schip = kapâl, Kamb. O. S.; kâpâl, Memb. W. S.
462 stoomboot = kapal épi, Kamb.; k. èpi, Tar. Lew.; k. api, Mang. Tab. Memb. W. S.; k. apoe, Kan. Nap. Pal.
463. prauw = teàna, Kamb.; tèna, O. S. W. S.
464. mast = tandai lamanga, Kamb. O. S; tandè lamanga, Kan. Nap.; tadai lamanga, A. K. Wan. K. Lau.; tandoe lamanga, Pal. Memb.;
katoekoe lèrô, La.; pôngga lèrô, Kod.;
(tandai = staak, stok; vgl. ai = hout; liroe = zeil).
465. roer = oeli, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; oelè, La. Lamb. Kod.; oeloe, Kan. Nap. Pal.
466. zeil = liroe, Kamb. O. S.; léroe, Nap. Pal. A. K. Wan. K.; lèrô, La. Lamb. Kod.;
lôndja, Memb.
467. riem = boehi, Kamb.; bohi, O. S.; bohoeng, Kan. Nap. Pal.; bosi, Memb. A. K. Wan. K.; bôzè, La.; bôsè, Lau. Lamb.; bôhè, Kod.
468. aankomem = tâka, Kamb. O. S. Memb. A. K.; doeki, Wan. K. La. Wa, Lau. Kod.; diki, Lamb.
469. vreemdeling = tau djawa, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K. Lamb.; dawa, La. Wa. Lau. Kod.;
(voor de verschillende vormen van tau vgl. 1).
470. vertrekken = lakoe, Kamb. O. S; halakoe, Kan. Nap. Pal.; salakoe; Memb. A. K. Wan. K.; halakô, Kod.;
kâkô, La. Wa. Lau. Lamb.
471. groot = bokoel, Kamb.; bâkoel, O. S. A. K. Wan. K.; bakôlô, Kod.;
kalada, Memb. La. Wa. Lau.; kâla, Lamb.
472. klein = koedoe, Kamb. O. S.;
mârâhoe, Kan. Nap. Pal; mârâsa, Memb. Lauw.; mârâsoe, A. K.; mèrâsoe, Wan. K.;
ki'i, La. Wa. Lau.;
katapa, Kod.
473. lang = malai, Kamb. Tar.; malè, Tab. Lew. Kan. Nap. Pal.; malè'a, Mang. Kar.; mala'i, Wan. K.; malo'oe, La. Wa.; malowè, Lau.. malau, Lamb.; madèta, Memb. A. K.;
(madita beteekent in O. S. „langwerpig").

474. lang (van tijd) = mandai, Kamb. O. S.; madai, A. K.; madé'i, Wan. K.; mando'i, La. Wa. Lau.; madī, Lamb.; mandè, Kod.

475. kort = kababa, Kamb. Mang. Tar. Tab.;
kamoetoe, Nap. Wan. K.; kamoeti, Lew; kamoedoekoe, Kan.; kadoembоek, Pal.; kadoeboek, A. K.; kadoemboeka, Memb. Lamb; katoedoeloe, Kod.; kawoedika, Lau.;
katêndoe, La.; katôndoe, Wa.

476. dik = timbi, Kamb.; témbi, Mang. Kar. Tar. Tab. Lew. Memb.; témboe, Kan. Nap. Pal.; tébi, A. K.; tembè, Kod.;
kápâloe, Wan. K.; kèbèla, La. Wa. Lau.; kâbèla, Lamb.

477. dun = manipa, Kamb. Mang.; manipihoe, Tar. Tab. Wan. K.; manipisoe, Lew.; manipoehoe, Kan. Nap. Pal.; manipisa. Memb. Lamb.; manipâhoe, A. K.; manipibô, Kod.; manipi, La. Wa. Lau.

478. tam = mopoe, Kamb. Mang.; môpoe, O. S.; maupoe, A. K. Wan. K.; maupa, Memb. W. S.; mapô, Kod.

479. wild = matâmba, Kamb. O S. Memb. La. Wa.; matâba, A. K. Wan. K.; matôba, Lau.; oeta, Kod.

480. verlegen = maké'a, Kamb.; makí, Kar. Lew. Wan. K.; makè, Mang. Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.; makaja, Memb. A. K.; mâkè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

481. mager = malakang, Kamb. O. S. Wan. K.; malaka, Kod.;
kapâkoe, Kan.; kapâki, Memb. A. K.; (kapâki, dwerg, Kamb.);
karékoe, Nap. Pal.; karèkô, La. Wa. Lau.; karèkoe, Lamb.

482. vet = mboâka, Kamb.; mbôka, Mang. Tar. Tab.;
kawâsoe, Lew. Kan. Memb. A. K.; kâhoe, Nap. Pal.;
mêroe, La. Wa. Lau.; mâroe, Lamb.;
bôkôlô, Kod.;
(bâkoel = groot, O. S.).

483. dwerg = kapâki, Kamb. Mang.; kapèki, Tar. Tab.; kapâkoe, Kan. Nap.; karinggôta, Wa.

484. diep = mandjoloeng, Kamb.; madjâling, Lew.; madjaloeng, Tar. Tab.; mandjâloeng, Kar. Kan. Nap. Pal.; kadjâloeng, Memb.; madjâloeng, A. K. Wan. K.; mandalé, La. Kan. Lau.; mandaling, Wa.; mandaloe, Kod.;
(in O. S. maakt men de onderscheiding van diep in stroomend en in stilstaand water. Het eerste heet mandjoloeng, etc., terwijl men voor het tweede gebruikt: liboe, lomboeng).

485. ondiep = haweâlâr, Kamb.; hèlâr, Tar. Tab.; sèlâr, Lew.;

halèdâkoe, Kan. Nap. A K.; halidâk, Pal.; halèdôkô, Kod.; salèdâka, Memb.; lèdâka, La. Wa. Lau Lamb.;
karâsoe, Ma.
486. hoog = djangga, Kamb. O. S. Memb; djaga, A. K. Wan. K.;
mandèta, La. Wa.; madèta, Lau. Kod.; mandèhèta, Lamb.; (voor madèta vgl. 473).
487. laag = pándâk, Kamb. O. S.; pándâka, Memb. La. Wa. Lau. Lamb.; pádâkoe, A. K. Wan. K.; pándâkô, Kod.
488. recht = toenoehoe, Kamb. Tar. Tab. Lew.; boenoehoe, Kan. Nap. Pal.; bŏnâhoe, A. K. Wan. K. Kod; gônaka, La. Wa.; goenoesoe, Kod.;
loeroesa, Lau.;
koendoehoe, Kar. Ma.
489. krom = kaleàka, Kamb.; kalèka, O. S.; kalèkâroe, Kan Nap. Pal.; kalénggoe, Memb.; kalégoe, A. K. Wan. K.; kalènggô, La. Wa. Lau Lamb. Kod.
490. schor = kandjéring, Kamb. Mang.; kandjèring, Tar. Tab. Lew.; kandjèroe, Kan. Nap. Pal.; kandjèra, Memb.
491. schuin = halinga, Kamb. O. S.;
kahoroe, Lew. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; kasôroe, Memb. Lamb.; kasôrô, Lau.;
kalèra, La. Kod.; kalèwa, Wa.
492. scherp = dâka, Kamb. O. S.; dâkoetoe, Kan. Nap. Pal. A. K.; dâkoeta, Memb.;
tama, Wan. K. La. Wa. Lau. Lamb.; (tama, binnengaan, Kamb.);
lâki, Kod.
493. hard = kalatoeng, Kamb. Mang. Tar. Tab.; walatoeng, Lew.; malatoeng, Wan K.;
mânga, Kan. Memb;
tegoeroe, A. K.; tanggôrô, Kod.;
kâtô, La. Wa. Lau.;
kadângi, Lamb.; (ndângi = strak gespannen, O. S.).
494. week = madja, Kamb. O. S.; mádâhoe, Kan. Nap. A. K.; mâdâsa, Memb. Lamb.; môdâhoe, Wan. K.; môdâsa, Lau.; mâba, Pal.;
dâkè, La. Wa.;
loemoe, Kod.; (palomoeng = iets laten weeken, O. S.).
495. warm = mbana, Kamb. O. S.; banasoe, A. K.; mbanahoe, Kod.; bangata, La. Wa. Lau.; (mbangât = sterk, snel (van wind en stroom), Kamb.);
marâti, Lamb.
496. kond = maringoe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K.; maringi, Memb. Kod.;
kalíka, La. Wa Lau.

497. rond = kawori, Kamb.; kawôri, Mang. Tar. Tab. Lew.; kaworoe, Nap.; kawonggoeloe, Kan. Pal.; kawonggila, Memb.; kawôgiloe, A. K.; taboloe, Wan. K.; tambôlô, La. Wa. Lau.; tabôla, Lamb.; tabôlô, Kod.

498. vierkant = palarang, Kamb. O. S.; palara, Memb; pataboloe, Wan. K.; kapatambôlô, La.; patambôlô, Wa. Lau; patabôla, Lamb.; (lara = zijde, naad, O. S.; voor boloe vgl. 497; pata = vier).

499. breed = mbâlâroe, Kamb. O. S.; mbâlâra, Memb.; bèlâroe, A. K. Wan. K.; bâlèka, La. Lamb. Kod.; bèlèka, Wa. Lau.

500. nauw = kâha, Kamb. O. S.; kitsjoe, Kan. Nap. Pal.; kisi, Memb.; kisoe, A. K.; kihing, Wan. K. Lau.; kandika, La.; kandâhi, Kod.; pingôta, Wa.; dingôta, Lamb.

501. ruim = lérang, Kamb.; lèrang, O. S.; nggâlang, Kan. Memb.; nggailar, Nap.; gèlang, A. K.; lôga, Wan. K.; loeâra, La.; lôra, Wa. Lau.; loera, Lamb.; (nggâlang komt in W. S. voor in de beteekenis van „breed" in de vormen: nggâlâroe, Kod.; nggèlâra, Wa.).

502. krachtig = âtâl, Kamb. O. S.; kaloea, Memb; koelihoe, Wan. K.; koelisa, Lau.; pargêzi, La.; pawîsi, Wa.; pajâsi, Lamb.; parâhi, Kod.

503. dapper = mbéni, Kamb.; mbèni, Tar.; mbani, Mang. Kar. Tab. Lew. Memb. Lamb. Kod.; mbanoe, Kan. Nap. Pal.; bani, A. K. Wan. K. La. Wa. Lau.

504 lui = majau, Kamb. O. S. Memb. A. K. Lamb.; mawô, Lew. Kan. Wan. K. Wa.; margô, La.; margârô, Kod.; mbodoekoe, Ma.

505. droog = mâdoe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K.; midoe, Lew. Kan. Nap. Pal; marôkoeta, Memb.; marôkôta, La.; máwara, Wa; májara, Lamb; margara, Kod.

506. nat = mbaha, Kamb. O. S. Kod; mbasa, Memb.; basa, A. K. Wan. K.; mènggèla, La. Wa. Lau.; manggila, Lamb; dôdô, Wai B.

507. goed = hâmoe, Kamb. O. S.; kâloeng, Lew. Kan. A. K. Wan. K.; ndèsa, Memb.; ndâsa, Lamb.; ndaha, Kod.; dèsa, Lau.; doea, La. Wa.

508. mooi = manandang, Kamb. O. S.; mananda, Memb.; manadang, A. K. Wan. K.; mênanda, La. Lau.; kabôla, Wa.; kabôlâhô, Kod.

509. leelijk = ânga, Kamb. Mang.; ônga, Tar. Tab. Lew. Kan. Nap. Pal. Memb. A. K.; ngadè, Wa. Lamb.;
kawônga, Wan. K. Lau.; kambûnga, Kod.;
(kambânga = stom, dom, O. S.).

510. leeg = manda'ihi, Kamb. O. S.; manda'ihoe, Kan. Nap. Pal.; ndéna isi, A. K; ndaneingoe ihi, Wan. K.; ata isi na, Memb.; nda'iki i na, La. Wa. Lau.; wali ngisi na, Lamb.;
(manda'ihi is saamgesteld uit het relatieve ma, de ontkenning nda, en ihi = inhoud).

511. vol = mbinoe, Kamb. Lew. Kan. Nap. Pal; mbânoe, Mang. Tar. Tab. Memb. Kod.; binoe, A. K. Wan. K.; bênoe, La. Wa. Lau.; bânoe, Lamb.

512. licht = halimoe, Kamb.; halémoe, Lew. Kan. Nap. Pal.; salémoe, Memb.; halèla, Mang. Tar. Tab. Kar.; salèla, A. K. Wan. K. Lau.; halèwa, Kod.; lèwara, La. Wa. Lamb.

513. vast = mândoeng, Kamb Mang. Nap. Pal. Memb.; mâdoeng, A. K. Wan. K. Lau.; mèndèra, La. Wa.; hamândó, Kod.; oendoeng, Tar. Tab. Kar.

514. los = tawâkâhoe, Kamb. O. S.; tawâkâsoe, A. K.; wâkâsa, Memb.; tawônggâhoè, Lew.; taboekaroe, Wan. K.; tabâkâra, Lau. Lamb.; tambakaroe, Kod.;
lènda, La. Wa.;
tanggoeli, Kar. Taw.

515. oud = kaweàda, Kamb.; kawèda, O. S. W. S.;
malopoe, Kod.

516. nieuw = bidi, Kamb. Tar. Tab.; boedi, Mang Lew. Kar. Memb. A. K. Kod.; boedoe, Kan.; bidoe, Nap. Pal.; bōōe, La. Wa. Lau. Lamb.

517. arm = mila, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
ndèngô, La. Wa. Lau. Lamb.; ndèngoe, K.;
(ndaningoe = niet zijn, O. S.).

518. rijk = mawoeloe, Kamb. O. S.; mawoloe, Lew. Kan. Nap. Pal.;
poti, Memb. A. K. Wan. K.; pôtè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

519. moe = mânggil, Kamb. O. S.; minggil, Lew.; mânggoel, Kan. Nap. Pal.;
ndjili, Kar.; ndjauloe, Taw.; djoli, Wan. K. Lamb.; doli, Wa. Lau.; ôdja, A. K.; ônda, Memb. La. Wai. B.

520. ziek = hidoe, Kamb. Kan. Nap. Pal. Wan. K.; hâdoe, Mang. Kar. Tar. Tab. Lew. Kod.; sidoe, A. K.; pâdisa, Memb. Lamb.;
karêdoeka, La.; karôdoeka, Wa. Lau.

521. dom = kambânga, Kamb. O. S. Memb.; kambûnga, La. Kod; kabânga, A. K.; kabônga, Wa.;
ngadè, Lau. Lamb.;
ndoeba, Ma. Kar.;
(vgl. 509).

522. knap = manggâna, Kamb. O. S.; mangâni, A. K.;
pèngoe, Wan. K.; pêrgê, Kod.;
pândè, La. Wa. Lau.;
tanda, Lamb.;
(pingoe = kennen, weten, O. S.; tanda = herkennen, O. S.)

523. hongerig = mandjóe, Kamb. Mang.; mandjáu, Kar. Taw. Tab.; mandjíoe, Tar. Kan. Nap. Pal. Memb; mandjèwoe, Lew. A. K.;
karôba, Wan. K.; karèmba, La. Wa. Lau.; karâmba, Lamb. Kod.;
(rimbang = hongersnood, O. S.).

524. verzadigd = mbihoe, Kamb.; mbâhoe, Mang. Tar. Tab. Kar. Kod.; mbâsoe, Memb.; mbitsjoe, Lew Kan. Nap. Pal.; bisoe, A. K; bihoe, Wan. K; békoeta, La. Wa. Lau. Lamb.

525. dorstig = madáu, Kamb. O. S. A. K.; madóe, Memb.; mêdöoe, Wan. K; mandôrgô, Kod.; mêrooe, La. Wa. Lau.; marïj, Lamb.

526. zoet = lângga, Kamb. O. S.; laga, A. K.; linggisa, Memb.; ligihoe, Wan. K.; ligisa, Lamb.; langgihoe, Kod; manggêlô, La.; manggôlô, Wa. Tan B. Wai. B.; manggâlô, Lamb.

527. zuur = majiloe, Kamb. O. S. Memb. A. K.; manjiloe, Lew. Wan. K.; ma'iloe, Kar. Taw.; margiloera, La.; mawiloera, Wa.; majiloera, Lau.; margiloeroe, Kod; majègè, Lamb.

528. bitter = paita, Kamb. O. S. Memb. A. K.;
pidoe, Wan. K.; pêdoe, La. Wa.; pôdoe, Lau.; pâdoe, Lamb. Kod.;
(kapidoe = gal, O. S.).

529. samentrekkend = malara, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
ita, La. Wa. Lau.; sita, Lamb.; hitô, Kod.

530. ziltig = bâroe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.

531. wit = bara, Kamb. O. S.; bèla, Memb.;
kaka, A. K. W. S.;
(kaka = de witte kakatoe, O. S.)

532. zwart = miting, Kamb. Mang.; méting, Tar. Tab. Kar. Lew. Wan. K.; métoeng, Kan. Nap. Pal. A. K.; mètè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod; mâli, Memb.

533. rood = rara, Kamb. O. S. Memb. W. S.;
dârô, Kod.

534. geel = wingir, Kamb. Mang. Kar. Lew.; wingoeroe, Kan. Nap. Pal.; wingira, Memb.; dingira, La. Wa. Lamb.;
kaungi, Tar. Tab.; koenji, A. K. Wai. B.; koeni, Wan. K. Lau.;
rara, Kod.;
(in alle andere landschappen beteekent rara „rood").

535. groen = moeroe, Kamb.; moroe, O. S.; môroe, Kan. Nap. Pal. Memb. A. K. Wan. K. Wan. K.; môrô, La. Wa. Lau.;
karèki, Kod.

536. zoeken = himboe, Kamb. Kar. Tar. Tab.; hioe, Pal.; imboe, Lew. Mang.;
manjâra, Kan. Nap. Memb. A. K.; manjèra, Wan. K.; rgèwa, La.;
wèngga, Wa.; jèngga, Lamb.; jèwa, Lau.;
kandâba, Kod.

537. vinden = hoenggoe, Kamb. Mang.; honggoe, Tar. Tab.;
koloeng, Kan. Nap. Pal.; koli, Memb. A. K. Wan. K.; kôlè, La. Wa. Lau. Lamb. Kod.

538. geven = wôngoe, Kamb. Mang. Kar. Tar. Tab. A. K. Kod.; woengoe, Wan. K.; oengoe, Lew. Kan. Nap. Pal.;
ja, Memb. La. Lau. Lamb.; a'a, Wa.

539. nemen = piti, Kamb. Mang.; tèki, Lew.; tékoe, Kan. Nap. Pal.; téki, Memb.; déki, A. K. Wan. K.; dèkè, La. Wa. Lau. Kod.; kéti, Tar. Tab.

540. kennen = pingoe, Kamb. Mang.; pèngoe, Lew. A. K. Wan. K. Kod.; péngoe, Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.;
lâka sé, Memb.;
pândè, La. Wa. Lau.;
tanda, Lamb.;
(vgl. 522).

541. kunnen = mâka, Kamb. O. S. A. K.; moeka, Memb. Wan. K. Lau. Kod; moeda, Wa. Lamb.

542. halen = lo papiti, Kamb.;
(vgl. voor de verschillende vormen van piti, 539).

543. werken = râma, Kamb. O. S.;
rgili, La. Kod.; wili, Wa.;
lèbôrô, Lamb.

544. wakker zijn = pawâla, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K. Kod.;
kèdi, La. Wa. Lau.; kâdi, Lamb.

545. bewaken = dai, Kamb. Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.; dè, Lew.; dèa, Mang.; dawi, Memb.; djawa, Wan. K. Kod.; dawa, Lau.;

kandí, La. Kod.; kadí, Wa.; ngadí, A. K.;
(kandí = zwijgen, O. S.).

546. loeren = kahinoe, Kamb. O. S. Wan. K.; katsjinoe, Kan. Nap. Pal.; kasinoe, Memb. Lau.;
patotoe, A. K.; patôô, Wa. Lamb.; patètè, Wai B.;
(katoetoe = mikken, O. S.).

547. hooren = rongoe, Kamb.; rôngoe, Tar.; rângoe, O. S. A. K. Wan. K.; rângi, Memb. Lamb.; rêngè, La; rèngi, Wa. Lau.; rângô, Kod.

548. zien = ita, Kamb. Mang. Lew. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; ngita, Tar. Tab.; itè, Kod.; èta, Memb. La. Wa. Lau. Lamb.

549. kijken = tângâroe, Kamb. O. S.;
éloe, Memb.; éloea, A. K. Wan. M.; èla, Wa.; èlè, Lau.;
halâta, Lamb.;
(hâlâtoe = bezien, O. S.).

550. ruiken = poedoekoe, Kamb. Mang.; podoekoe, Tar. Tab. Lew. Kan. Nap.;
hangoedoe, Kar. Pal.; sangoedoe, Memb.; ngoedjoe, A. K. Wan. K.;
ngâdoesa, Lamb.; oenoeka, La. Wa. Lau.

551. slurpen = harébitoe, Kamb. Mang. Tar.; harèbitoe, Kan. Taw.; harépitoe, Tab. Lew.; harépoetoe, Nap. Pal.; haréoetoe, Kar.; sarèbita, Memb.; habéritoe, A. K.; hawèritoe, Wan. K.; hawiritoe, Kod.; sabiroeta, Lau.; sawèrèta, Wai B.; wôzèta, La.; wèrèta, Wa.; wârâta, Lamb.

552. snuiten (de neus) = âli nja wai wira, Kamb. Tar.; pinoe ja w. w. Lew. Kan. Nap. Pal.; poeni ja w. w. Mang.; pauni ja w. w. Tab. Taw.; posoe w. w. Memb.; posi w. w. A. K.; opi w. w. Kod.;
ngoeta w. w. Wan. K.; ngoeta wira, La.; ngoeta na ngoea, Wa. Lau. Lamb.;
pasia, Wai B.

553. branden, (opvlammen) = doeroe, Kamb. Mang.; diroe, Lew.; déroe, Kod.; diwoeroe, Kan. Nap. Pal.; diwoera, Memb.; érikoe, Wan. K.; wè nggara, La. Wa. Lau.; karèwô, Lamb.; rgâlika, Wai B.;
rôka, Kar. Tar. Tab.

554. verbranden = toenoe, O. S.;
tsjoenoe, Kan. Nap. Pal.;
hoei, Lew.

555. openen = bôwa, Kamb. O. S.; boewa, Pal. Memb.; bôga, Kod.; boegâhoe, Wan. K.;
rgoekè, La.; woekè, Wa. Lau.

556. dicht doen = bitang, Kamb. O. S.; tsjiboe, Nap. Pal.;
todi, Memb. A. K. Wan. K. Kod.; tôdô, Lamb.; toni, Kan. La. Wa.; tosi, Lau.;
sâritoe, Lew.

557. slaan = paloe, Kamb. O. S. W. S.

558. raken = nggâna, Kamb.; ngâna, O. S.; wâna, Kan. Nap. Pal. Memb.; wêna, Wa. Lau.: rgêna, La.; rgâna, Kod.; jâna, Lamb.; kâna, A. K.; kèna, Wan. K.;
(in O. S. maakt men onderscheid tusschen nggâna = raken, geraakt worden, en kâna = raken, ergens in raken).

559. breken (van glas) = béra, Kamb.; bèra, O. S. Memb. A. K. Wan. K. Kod.;
boea, La. Wa. Lau.; mbâsa, Lamb.

560. breken (van hout) = pata, Kamb. O. S. W. S.

561. breken (van touw) = boâta, Kamb.; bôta, O. S.; bôtsja, Kan. Nap.; bôtsjoe, Pal.; pôtisa, Memb.; pôtâhoe, A. K. Wan. K.; poeata, La.; pi'ata, Wa.;
(in O. S. zijn de vormen béra, pata, bôta, actief; het passief „gebroken" vormt men door: mbéra, mbôta, mbata).

562. persen = nokoeng, Kamb.; nâkoeng, O. S. Memb. A. K. Wan. K.; nâkô, La. Wa. Lamb.; nókoe, Lau.; nôkô, Kod.

563. knijpen = jitil, Kamb. Memb.; witil, O. S. A. K.; witsjoeloe, Nap. Pal.; winjâkoe, Kan.;
kawiki, La. Wa. Lau. Lamb.; kawitô, Kod.;
koëöe, Wan. K.

564. beginnen = pakiri, Kamb.; pakéri, O. S. Memb. A. K.

565. eindigen = dira, Kamb. O. S.

566. binden = paing, Kamb. Mang. Lew.; pajânoe, Tar. Tab.;
lèkoe, Kan. Nap. Pal. Memb.; leikoe, A. K.;
rândè, La.;
tâni, Kod.;
(likoe = touw, O. S.; rândi = aan een streng binden, aaneen rijgen, O. S.).

567. binden (vast) = hondoe, Kamb. Mang.; hôndoe, O. S.;
patara, Memb.; patèra, A. K.;
kètè, Wan. K. La. Wa. Lau.; kâtô, Lamb.;
panggoeng, Kod.

568. verbergen = kawining, Kamb. Tar. Tab.; kawoeni, Kar. Lew. Mang.; kawinoeng, Kan. Nap. Pal.; kaboeni, Memb. A. K. Wan. K. Wa. Lau. Lamb.; boeni, Kod.;
ma'oeri, La.

569. vragen (iets) = karai, Kamb. Mang. Tar. Tab. Wan. K. Lamb. Kod.; dingi, Lew. A. K.; dingoe, Kan. Nap. Pal.; dîngi, La. Wa. Lau.; (dingi = te leen vragen, op schuld gaan vragen, Kamb.).

570. vragen (naar) = pa'ârang, Kamb O. S;
katana, Kan. Memb. A. K.;
toetoeroe, Wan. K.; toetoera, Lau. Lamb.; toe'a, La. Wa.

571. liegen = kambâlikoe, Kamb. O. S.; kambâloekoe, Kan. Nap. Pal.;
padjâloe, Memb.;
pâlikoe, Wan. K.; pâlika, Lau.; pâlèka, Lamb.; bôlitô, Kod.; bôtô, La.; pôtô, Wa.

572. wenschen = mboehang, Kamb. O. S.; mboesang, Memb.; boesagoe A. K.; boehang, Wan. K.; bēj, La. Wa. Lau. Lamb; mbēj, Kod.

573. graven = âki, Kamb. O. S.; hâka, Kan. Nap. Pal.; sâka, Memb. A. K. Wan. K. Lamb.;
kônda, La. Wa. Lau. Kod.

574. dichtbij = maréni, Kamb.; marèni, Tar.; marani, O. S. Memb. A. K. Wan. K.; maranoe, Kan. Nap. Pal.;
toekè, La. Wa. Lau. Kod.; (toeki, er bij doen, Kamb.);
dâsè, Lamb.

575. ver = marau, Kamb. O. S.; karau, Lamb.; marooe, Kod.; mêrô, La.; mârô, Wa. Lau.;
maléroe, Memb. A. K. Wan. K.;
(in de liederen van O. S. komt naast het woord marau, ook maliroe voor).

576. links = kalai, Kamb. O. S. Kod.; walai, Lew.; alai, Kan.; lalai, A. K.; lalé, Wan. K.; kalī, Memb. Lamb.; rgèlo, La. Wai. B.; wèlô, Wa.; jèlô, Lau.; ta li, Pal.

577. rechts = kawana, Kamb. O. S. Memb. W. S.; lawana, Lew. A. K. Wan. K.; awana, Kan.; ta wana, Pal.; mawana, Taw.

578. rondom = winggir, Kamb. Mang.; wénggir, Tar. Tab. Lew.; winggoer, Kan. Nap.; wènggoer, Pal.;
kalisoe, Memb.; wolitoe, Wan. K.; rgôlèta, La.; wôlèta, Wa. Lau. Lamb. Kod.

579. dag = lodoe, Kamb.; lôdoe, Tar. Tab.; lâdoe, Mang. Kan. Pal. Memb A. K. Wan. K.; lâdô, Lamb. Kod.; lôdô, La. Wa. Lau.:
hado, Taw.; hadè, Lew. Nap.; hadija, Kar.

580. maand = woelang, Kamb. O. S.; woela, Memb. W. S.; rgoela, La.; vgl. 356.

581. jaar = ndaung, Kamb. O. S.; ndongoe, Lew.; ndau, Pal Kod.; daung, A. K. Lamb.; tau, Memb.; dooe, Wan. K. La. Wa. Lau

582. nacht = roedoeng, Kamb. Mang Tar. Tab.; ridoeng, Lew. Nap. A. K. Wan. K;
mâdoeng, Kan. Pal.;
kandjidoeng, Memb.;
gèdè, La. Wa. Lau.; gadji, Lamb.;
hoedô, Kod.;

(het woord mâdoeng vindt men in O. S. in de uitdrukking: doea modoeng, tiloe modoeng, over één, over twee dagen (nachten) vgl. 593; kandjiding = het opkomen van de nieuwe maan, O. S.; hoedô, Kod. is waarschijnlijk hetzelfde als: hadè = dag, Lew.; kidoe mbaroe = 's morgens als het nog donker is, Lew.).

583. nu = nâhoe, Kamb. O. S.; nausoe, Lew.; noetsjoe, Kan. Nap. Pal.; nétoe, Kod.; âtoe, A. K. Wan. K.; nâtoe, Taw.;
sakè, Memb.;
nèè mèma, La. Wa. Lau. Lamb.

584. straks = napa, Kamb. O. S. W. S.;
nèdi, Tar. Lew.; nadi, Tab.;
jânè, Kod.

585. voor (plaats) = hangga, Kamb. O. S.; sangga, Memb.; haga, A. K. Wan. K.; saga, Lamb; hanamba, Kan.;
aro, La. Wa. Lau. Kod.

586. vroeger = âmang, Kamb. O. S.; èma, Lew.;
hakèla, Nap; sadâka, A. K.;
oeloe, La. Wa. Lau Lamb. Kod.;
(mangiloe = vooraan, O. S.).

587. zoo = toenanoe, Kamb. Mang. Tar.; taunanau, Tab. Lew. A. K; toengoenoe, Kan. Nap. Pal. Wan. K.; toenihai, Memb.;
nijado, La. Wa.; nèè ina, Lau.;
tau gè, Lamb.

588. zooeven = kawai, Kamb.; waingga, Tar.; kawèngga, Nap. Pal.; awèngga, Kan.; wawè, Lew.; wèngga, Tab. Kar. Taw.; waiga, A. K. Wan. K.; wai, Kod.;
jani, Mang.; jèna, Memb.; nèna, La. Wa.; nèla, Lamb.;
nèti na, Lau.

589. gisteren = kangé'au, Kamb. Mang.; manjéau, Tar.; kanjéau, Nap.; anjéau, Kan.; njéau, Pal.; waugiau, Lew.; manjau, Tab. Kar.;
jèna mai na, Memb.;
mâdoe, A. K. Wan. K.; vgl. 582;
mâna, La. Wa. Lau. Lamb.;
wai maloe, Kod.;
(wai = zooeven; maloe, maling = avond).

590. eergisteren = wâda modoeng, Kamb.; wâda môdoe, Tar.; âna modoeng, Mang. Kar.; doea mâdoeng, Lew. Pal.; doea mâdoe, A. K. Wan. K.; di madôna, Tab. Taw.; anjéau mâdoeng, Kan.;
njéau ridoeng, Nap.;
doea ngai na, Memb.;
mâna ija, La. Wa. Lau.; mâna isa, Lamb.;
wai maloe iha, Kod.;
(ija, diha = één).

591. vandaag = lodoe nâhoe, Kamb.;
voor de veranderingen van lodoe, vgl. 579, en voor nâhoe vgl. 583.

592. morgen = haromoe, Kamb.; sarâmoe, Memb.; râmang, Mang.; miriha, Kar.; mérihoe, Taw.; mèrâhoe, Kod.;
waisang, Lew. A. K.; lawaihang, Tar. Tab. Kan. Nap.; wèhang, Pal. Wan. K.;
kôka, La. Wa. Lau. Lamb.;
(waihang = morgenschemer, Mang.).

593. overmorgen = doea modoeng, Kamb. Mang.; doea môdoeng, Tar.; doea mâdoeng, Lew. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; di madongoe, Tab.;
doea ngâdi, Memb.; doea gâdji, Lamb.;
mèwa, La. Wa. Lau.;
vgl. 582 en 590.

594. van — tot = weling-la — toâma la, Kamb.; wèli la — tôma la, Tar.; wali la — tôma la, Mang. Kar. Tab. Lew.; waloe ta — tôma ta, Kan. Nap. A. K.; wâloe ta — tâka ta, Pal.; wali ti — tôma ti, Memb.; wali ta — diki ta, Wan. K. Lamb.; wali la — doeki la, Kod.; wali â mi — doeki, La. Wa.; wali â mè — doeki, Lau.

595. reeds = hâla ka, Kamb. O. S.;
mânga ja ka, Kan. A. K. Wan. K. Pal.; mangè ka, Kod.;
bai sa sa, Memb.; ba'i ka, Wai. B.; ba wè, Lau.;
â ma na, La.; ô ma na, Tan. R.; ô ma gè, Wa.;
njâma gè, Lamb.

596. nog niet = ndédi, Kamb.; ndèdi, Tar. Kar.; ndadi, Mang. Tab. Lew.; ndadoe, Kan. Nap. Pal.; dadi pa, A. K. Wan. K.; ndjadoe pò, Kod.;
inda ki po, La. Wa. Lau.;
walè â po, Lamb.;
aita po, Memb.;
(samengesteld uit de ontkenning: ndé, nda, inda, walè, aita).

597. boven = noedita, Kamb. Mang.; nodèta, Tar. Kar. Lew. Kan. Nap.; naudèta, Tab. A. K. Wan. K.; nédèta, Taw. Pal.; nèdètè, Lamb.; noedèta, Kod; t.dèsa, Memb.;
bôndô, La. Wa.

598. van boven = weli dita, Kamb.; wèli dèta, Tar.; wali dèta, Mang. Tab. Lew. A. K. Wan. K. Kod.; waloe dèta, Kan. Nap. Pal.; wali dèsa. Memb.; wali nè dèta, Lamb.; wali â mè dèta, Lau.;
wali bôndô, La. Wa.

599. onder = loemboe, Kamb. O. S.;
bawa, Memb.; wawa, A. K. Wan. K.;
kamboe, La. Wa. Lau.;
(wawa = beneden, O. S.; kamboe = buik, O. S.).

600. bij, te, aan = la, Kamb. O. S. Kod.; ta, Kan. Pal. A. K. Wan. K, Lamb.; ti, Memb.;
. . . dana, La. Wa. Lau.;
(dit dana staat achter het woord, bv. in huis = oema dana).

601. van af = wéli, Kamb.; wèli, Tar.; wali, O. S. Memb. W. S.; waloe, Kan. Nap. Pal.

602. tot = toâma, Kamb.; tôma, O. S. Memb.;
tâka, Pal. A. K.; diki, Wan. K. Lamb.; doeki, La. Wa. Lau. Kod.;
(tôma = bereiken; tâka = aankomen).

603. in = noedaloe, Kamb. Mang.; nodaloe, Tar. Kar. Lew. Kan. Nap.; naudaloe, Tab. A. K. Wan. K.; nédaloe, Taw. Pal.; hai dali, Memb.; nèè dana, La. Wa. Lau.; noedalô, Kod.

604. beneden = wawa, Kamb. O. S. A. K. Wan. K. Kod.; bawa, Memb. La. Lamb.; lola, Wa. Lau.

605. uit = wéli, Kamb.;
vgl. 601.

606. op = la pinoe, Kamb. Nap.; ta pinoe, Kan. Pal. Wan. K.; la pânoe, Mang. Tar. Tab. Lew.; ta pânoe, Lamb.; ti pânoe, Memb.; ta pini, A. K.; pênoe, La. Wa.;
dèta, La.;
la tôkô, Kod.

607. hoe = nggikina, Kamb. Tar.; nggèkina, Tab.; nggâkina, Kar. Lew. Nap.; wâkina, Mang.; nggârikoe, Kan.; nggâroekoe, Pal.; gârikina, A. K.; gâna, Wan. K.; aga, Lamb.;
pâni, Memb.; peina, La. Wa. Lau.; pèna, Kod.

608. hoeveel = pira, Kamb. O. S. W. S.; piri, Kod.

609. veel = dangoe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; danga, Kod.;
mangèda, La. Wa. Lau.;
bota, Lamb.

610. weinig = hakoedoe, Kamb. O. S.; sakoedoe, Memb. A. K.; hakoekoe, Wan. K.;
saki, Lew.;
rodi, La. Tan. R.; jodi, Wa.; soedi, Lau.; sodi, Lamb.;
kitôloe, Kod.

611. alle = ndâba, Kamb. O. S. Memb.; dâba, A. K. Wan. K.; ndèba, Tab.; ndêba, La.;
ngâra doeka, Wa. Lau. Kod.;
kâsa, Lamb.;
(kâha = dicht opeen gesloten, propvol).

612. geen = ndaningoe, Kamb. Mang. Tar. Nap.; ndanaingoe, Tab. Lew.; ndanéngoe, Pal.; da'aingoe, A. K.; da'éngoe, Wan. K.; ndjaingô, Kod.;
aita o, Memb.; nda'iki, La. Wa. Lau.

613. enkele = hawiang, Kamb.; hawéang, Mang. Kar.; hawèngoe, Tar.; hawaingoe, Tab.; hawājngoe, Kan. Nap. Wan. K.; sawawi, Memb.; hawadikoe, A. K.; wadè ka, La. Wa. Lau. Lamb.; hawadikô, Kod.

614. waar = nggini, Kamb. Mang.; nggéni, Tar. Tab. Kod.; nggida, Lew. Kan. Nap. Pal.; géni, La. Wa. Lamb.; béni, Memb.; bēj, A. K. Wan. K.; njè, Lau.

615. wanneer = pirang, Kamb. O. S. W. S.; pira pô, La.; piri ka, Kod.

616. waarom = kanggikina, Kamb. Tar.; kanggèkina, Tab.; kanggâkina, Lew. Kar. Nap.; wâkina, Mang.; kanggârikoe, Kan.; kanggâroekoe, Pal.; gârikina, A. K.;
kâdi, Memb.

pèna, Kod.;
apa, La. Wa. Lau.; aga, Lamb.;
vgl. 607.

617. ik = njoengga, Kamb. O. S.; jânoe, Kan. Pal.; jawa, Memb.; njoea, A, K.; njanga, Wan. K.; rgawa, La.; rawa, Wa.; jauwa, Lau.; nauwa, Lamb.; jajoe, Kod.

618. gij = njoemoe, Kamb. Mang.; njomoe, O. S.; joemoe, Pal.; au, A. K.; ooe, Wan. K.;
rgooe, La.; rooe, Wa. Lau.; jooe, Lamb. Kod.;
jona, Memb.

619. hij = njoena, Kamb. O. S.; jina. Kan. Nap. Pal. Memb.; nija, La. Wa. Lau.; dija, Kod.;
nâmoe, A. K. Wan. K.;
nâdô, Lamb.

620. wij (exclus.) = njoema, Kamb. O. S.; njâmi, Kan. Nap. Pal.; jâmi, Memb.; njiâma, A. K.; njèma, Wan. K.; rgâmè, La.; râmè, Wa.; jâmè, Lau.;
jâma, Kod.;
dima, Lamb.

621. wij (inclus.) = njoeta, Kamb. O. S.; njita, Kan. Nap. Pal.; jita, Memb. Lamb.;
doeta, A. K. Wan. K.; rgitô, La.; ritô, Wa.; itô, Lau.; rgita, Kod.

622. ik zelf = njoengga wiki, Kamb.; njoengga wéki, Tar.; njoengga wâki, Mang. Tab. Lew.;
jânoe wikoe, Kan. Nap. Pal.;
jawa mèsa, Memb.; njoea méhâgoe, A. K.; jajoe kaméhang, Kod.;
rgawa wêki, La.; rawa wai na, Wa.; jawa kanoea, Lau.

623. gijlieden = njimi, Kamb. Mang.; njémi, O. S. A. K.; njâmoe, Kan.; jioemoe, Pal.; jimi, Memb.; njiâmô, Wan. K.; rgîmi, La.; rîmi, Wa.; jîmi, Lau. Kod.; nami, Lamb.

624. zij = njoeda, Kamb. O. S.; jida, Kan. Nap. Pal. Memb. Lau. Lamb.; rgida, La.; rida, Wa.;
sâmoe, A. K.; hâmoe, Wan. K.;
(hâmoe = goed, S. O.).

625. mijn = nggoe, Kamb. O. S. Memb. Wa. Kod.; goe, A. K. Lau. Lamb.; koe, Wan. K. La.

626. ons = ma, nda, Kamb. O. S. W. S.; ma, ta, La.

627. uw = moe, mi, Kamb. O. S. W. S.

628. zijn = na, Kamb. O. S. W. S.

629. hun = da, Kamb. O. S. W. S.

630. wie = nggamoe, Kamb.; ngga, Tar. Lew.; nggai, Tab.; hèra, Kan. Nap. Pal.; gèrau, A. K.; ngâna, Wan. K.; gâra, La. Wa. Lau.; nggâra, Kod.; ija ka, Lamb.;
âpa nggamoe, Mang.

631. wat = nggâra, Kamb. O. S.; gâ, A. K. Wan. K.; aga, Lamb.;
âpa, La. Wa. Lau.; âpa ngga, Mang.; pâpa, Kod.

632. deze = jeàna, Kamb.; jèna, O. S.; jana, Kan. Nap. Pal.; nija, Memb.; nawa, Wa.; nèè, Lau.; nèda, Lamb.

633. die = nina, Kamb. Mang. Tar. Kan. Nap. Pal.; neina, Tab. Lew. A. K.; gida, La.;
nâka, Wa.; nèkè, Lau.

634. die (veraf) = noena, Kamb. Mang. Tar.; nauna, Kar. Tab. Lew.; nolau, Memb.;
ëti, La.; etoe, Kod.

635. hier = jéhoe, Kamb. Mang.; jèhoe, Tar.; jahoe, Kar. Tab.; jasoe, Lew.; jatsjoe, Kan. Nap. Pal.;
sia, Memb.; jagi, A. K. Wan. K.; niga, La.; ni'i, Lamb.; jira, Kod.; nèrè, La.; nèri Lau.

636. daar = lai noe, Kamb. Mang. Tar. Nap.; lai nau, Kar. Tab. Lew.; toe noe, Kan.; ta nè, Pal.; hai lau, Memb.; neilau, A. K.;
nèkè, La. Wa.;
nètè bali, Lau.; bali, Lamb.;
ônônô, Kod.

637. zeker = lânga tâka, Kamb. O. S. W. S.

638. misschien = ka ihi nja ka, Kamb. O. S.; ka ihoe nja ka, Mang. Kar.; pénja ka, Kan. Nap. Pal.; pènja ka, A. K.;
lâka sé nggi, Memb.;
è ja pôgè, La. Wa. Lau.; ba pôgè, Lamb.; pèrgè ni ka, Kod.

639. en = dângoe, Kamb. O. S. W. S.

640. neen = ndéa, Kamb.; ndèa, Mang. Tar. Kar.; nda'a, Tab. Lew. Kan. Nap. Pal. Wan. K.; da'a, A. K.; nijadoe, Kod.; inda ki, La. Wa. Lau.;
aita, Memb.; wali, Lamb.

641. ja = wôa, Kamb. O. S.; ôwa, Mang. Kar.; ôâ, Kan. Nap. Pal.; ôô, Memb. Wa.; ōō, A. K. Wan. K. La. Kod.;
wé, Lau. Lamb.

642. niet (imp.) = âmboe, Kamb. O. S. Memb. Kod.; âboe, A. K. Wan. K.; ndau, La. Wa. Lau.;
ila, Lamb.; ilau, Wai B.

643. slechts = â, Kamb. O. S. W. S.

644. zijn = ningoe, Kamb. Mang. Tar.; neingoe, Tab. Kar. Lew. A. K.; néngoe, Kan. Nap. Pal.; éngoe, Wan. K.; nèngô, Kod.;
ō, Memb.;
rgâ'i, La.; wâ'è, Wa. Lau.;
dani, Lamb.

645. een = diha, Kamb. O. S. A. K.; sisa, Memb.; ija, La. Wa. Lau.; isa, Lamb.; iha, Kod.

646. twee = doea, Kamb. O. S. Kod.; dôa, Lew.; dô, Tar. Tab.; dōēāda, Memb. W. S.

647. drie = tiloe, Kamb. Mang. Kan. Nap. Pal. A. K. Wan. K.; téloe, Tar.; teiloe, Kar. Tab. Lew.; taula, Memb.; tauda, La. Wa. Lau. Lamb.; tâloe, Kod.

648. vier = patoe, Kamb. O. S. A. K. Wan. K.; pata, Memb. La. Wa. Lau. Lamb.; patô, Kod.

649. vijf = lima, Kamb. O. S. W. S.

650. zes = nomoe, Kamb.; nâmoe, Mang. O. S. Memb. A. K. Wan. K.; nâmô, Kod.;
ènè, La. Wa. Lau.; âni, Lamb.

651. zeven = pihoe, Kamb.; pisoe, Lew.; pitoe, Mang. O. S. W. S.; poetsjoe, Kan. Nap. Pal.

652. acht = waloe, Kamb. O. S. Memb. A. K. Wan. K.;
pondopata, La. Wa. Lau. Lamb.; pondopatô, Kod.;
(pondopata = tweemaal vier).

653. negen = hiwa, Kamb. O. S.; siwa, Lew. Memb. A. K. Wan. K.; iwa, La. Wa. Lau.;
kabani isa, Lamb.;
banda'iha, Kod.; (dwz. die niet meetelt).

654. tien = hakamboeloe, Kamb. Mang.; hamboeloe, Ma.; samboeloe, Lew.; haumboeloe, Tar. Tab. Kar. Kan. Nap. Pal.; sakamboeloe, Memb.; saboeloe, A. K.; haboloe, Wan. Lamb.; kamboeloe, La. Wa. Lau.; hakamboloe, Kod.

655. elf = hakamboeloe hau, Kamb.; h. hau, O. S.; sakamboeloe sisa, Memb.; s. hangí, A. K. Wan. K.; k. ija, La. Wa. Lau.; h. isa, Lamb.; h. iha, Kod.

656. twaalf = hakamboeloe dâmboe, Kamb. Mang.; hamboeloe dâmboe, Ma.; samboeloe dâmboe, Lew.; haumboeloe dâmboe, Tar. Tab. Kar. Kan. Nap. Pal.; sakamboeloe doeada, Memb.; saboeloe doeada, A. K.;

haboloe doeada, Wan. K. Lamb.; kamboeloe doeada, La. Wa. Lau.; hakamboloe doeada, Kod.

657. vijftien = hakamboeloe lima, Kamb. Maug; hamboeloe lima, Ma.; samboeloe lima, Lew.; haumboeloe lima, Tar. Tab. Kar Kan. Nap. Pal.; sakamboeloe lima, Memb.; saboeloe lima, A. K.; haboloe lima, Wan. K. Lamb.; kamboeloe lima, La. Wa. Lau.; hakamboloe lima, Kod.

658. twintig = doeakamboeloe, Kamb. Mang.; dôkamboeloe, Tar. Tab.; doeamboeloe, Lew. Kan. Nap. Pal.; doeakamboeloe, Memb. Wa. Lau. Kod.; doeamaboeloe, A. K.; doeakaboeloe, Wan. K. Lamb.; doeadakamboeloe, La.

659. eenentwintig = doeakamboeloe hau, Kam. Mang.; dôkamboeloe hau, Tar. Tab.; doeamboeloe hau, Lew. Kan. Nap. Pal.; doeakamboeloe sisa, Memb.; doeamaboeloe hangi, A. K.; doeakaboeloe hangi, Wan. K.; doeakaboeloe isa. Lamb.; doeadakamboeloe ija, La.; doeakamboeloe ija, Wa. Lau.; doekamboeloe iha, Kod.

660. dertig = tiloekamboeloe, Kamb. Mang.; téloekamboeloe, Tar.; tiloemboeloe, Kan. Nap. Pal.; teiloekamboeloe, Tab.; teiloemboeloe, Kar. Lew.; taulakamboeloe, Memb.; tiloemaboeloe, A. K.; tiloekaboeloe, Wan. K.; têloekamboeloe, La. Wa. Lau. Lamb.; tâloekamboloe, Kod.; (hoewel men in La. Wa. Lau. zegt: drie = tauda, gebruikt men in de samenstelling „dertig" het woord têloe, tiloe).

661. vijftig = limakamboeloe, Kamb. Mang. Tar. Tab. Memb. La. Wa. Lau.; limamboeloe, Kan. Lew. Nap. Pal. Kar.; limamaboeloe, A. K.; limakaboeloe, Wan. K. Lamb.; limakamboloe, Kod.

662. honderd = hangahoe, Kamb. Mang. O. S. Kod.; sangasoe, Lew. Memb. A. K. Wan. K.; ngau, La. Wa. Lau.; ngasoe, Lamb.

663. tweehonderd = doeangahoe, Kamb. Mang. O. S. Kod.; dôngahoe, Tar. Tab.; doeangasoe, Lew. Memb. A. K. Wan. K. Lamb.; doeangau, La. Wa, Lau.

664. zeshonderd = nomoengahoe, Kamb.; nâmoengahoe, O. S.; nâmoengasoe Lew. Memb. A. K. Wan. K.; nâmôngahoe, Kod.; ènèngau, La. Wa. Lau.; àningasoe, Lamb.

665. duizend = harata, Kamb. O. S.; sarata, Lew. Memb. A. K. Wan. K. Lamb.; rata, La. Wa. Lau.

666. tienduizend = hapakoe, Kamb. O. S.

667. eenmaal = handâkang, Kamb. O. S.; sandâka, Lew. Memb.; Lamb. sadâkang, A.K.; sadèka, Wan. K. Lau.; pamia, La. Wa.; pamihang, Kod.

668 tweemaal = pandoeang, Kamb. Mang.; pandôang, Lew.; pandôngoe, Kar. Tar. Tab. Kan. Nap. Pal.; padoeang, A. K. Wan. K.; padoeada, La. Wa.; padôa, Lau.; padooe, Lamb.; padooengoe, Kod.

669. driemaal = pandiloeng, Kamb. Mang. Kan. Nap. Pal.; pandéloeng, Tar.; pandeiloeng, Kar. Tab. Lew.; pandauloeng, Memb.; padiloeng, A. K. Wan. K.; patauda, La. Wa. Lau. Lamb.; pandalóngoe, Kod.

670. viermaal = pambatoeng, Kamb. O. S. Kod.; pambata, Kan. Nap. Pal. Memb. W. S.; pabatoeng, A. K. Wan. K.

ALPHABETISCHE LIJST.

O

P

R

S

W

Y

Z

SOEMBANEESCHE SPREEKWIJZEN.

I. Een vader, wiens dochter reeds beloofd en verzegd is aan een man, die reeds een gedeelte der bruidschat heeft betaald, wil nu om een of andere reden haar weer aan een anderen man geven. Hij roept daarom den nieuwen aanstaanden schoonzoon, dien hij op 't oog heeft, en spreekt hem aldus toe, nadat hij een stuk goed tusschen hen in heeft neergelegd:

nanja ka kamba na hawala;
kata kandjiroe ja la hai,
kata kandjoroe ja la nggoeting;
wânggoe doe â;
djè ja hi nanja kamba na hawala:
ba la watoe dâmboe i ja,
ba la menggit papera i ja;
djâkau ahoe tara ngândoe doe,
djâkau toengoe,
djâkau tara doe,
kata pinja,
wânggoe doe â;
djè ja na,
hi nanja na kamba,
ta bandjâloe ja.

Daar is een stuk goed,
laten wij gelijk afhakken als een kam,
laten wij scherp aanpunten als een schaar, (d. i. laat ons goed afpraten);
zeg ik toch;
daarom is daar een stuk goed,
want zij is als twee steenen,
als twee naast elkaar staande lontarpalmen, (d. i. zij is reeds beloofd aan een anderen man);
of gij zijt een hond met scherpe tanden,
of gij slaan kunt,
of gij u verzetten kunt,

opdat ik 't wete;
zeg ik toch,
daarom is 't toch,
dat daar is een stuk goed,
laten wij 't neerleggen, (d. i. afspreken).

De man durft echter niet goed, bang voor den anderen man, aan wien de vrouw reeds verzegd is, en hij antwoordt dus:

ngarângia na nja,
ânda na nja,
nanja na kamba na hawâla,
ba wâmoe i nda,
wânda:
hi la watoe dâmboe ja,
ba wâmoe i;
djèpa bakoe reàndja,
wilik i ka;
djèpa bakoe moeti,
manggaug i ka;
bakoe pakaka â nja,
hada, ndakoe ahoe tara ngândoe,
hada, toengoe ndakoe tara i;
na lâti,
djâka la watoe hau ja,
djâka wâmoe ngga lâti;
djâka la ai hapoengoe ja,
djâka wâmoe ngga lâti;
koe pi doe nja
ngarângia.

Het is een weg,
het is een pad, (d. i. 't is ook een weg; wat gij zegt is wel waar),
daar is een stuk goed,
gelijk gij tot mij zeidet,
(maar) ik zeg u:
als twee naast elkaar staande lontarpalman is zij,
daar gij zegt,
als twee steenen is zij,
daar gij zegt, (daar gij zelf zegt, dat zij reeds beloofd is);
al ben ik aan 't dansen,
ik kijk wel achter mij;

al ben ik aan 't oogsten,
ik pas toch op, (bij al wat ik doe, ben ik hoogst voorzichtig);
naar mijn gedachten:
sta op, ik ben geen hond met scherpe tanden,
sta op, als 't op slaan aankomt, kan ik mij niet verzetten,
(d. i. ik ben er de man niet naar om op te staan en met geweld iets te doen);
als 't dat was:
als zij was als een enkele steen,
wanneer gij dat tot mij zoudt zeggen;
als zij was als een enkele boom,
als gij dat tot mij zoudt zeggen,
ik zou dan wel weten
den weg.

II. Ik kom bij iemand op bezoek, die slaven in zijn bezit heeft, welke nog familie van mij zijn. De gastheer mag nu niet botweg zeggen: o, dat is nog familie van u! Hij begint er aldus over te spreken:

ba tâka doemoe nja ka,
la kaheli hoepoe bangga nggoe,
la maoe roe kawindoe nggoe;
bata wângoe parongoe â
la anakeàda ndokoe,
na mapalo'ang,
na mapamaing;
tana noewa na nja
wâna nggau;
watoe lihi da,
ba wâna nâhoe,
bata rongoe â
djè ja, ba tâka doemoe nja ka;
djâka tana noewa doemoe ha,
djâka watoe lihi doemoe ka,
djâka malânga tâka doe ja,
kata pi â nja, wânggoe doe.

Daar gij nu toch gekomen zijt,
op de zitplaats aan 't eind mijner voorgalerij,
in de schaduw van den rand van mijn dak, (d. i. in mijn huis);
naar wij maar gehoord hebben

van hem, die nog geheel een knaap is,
die ging,
die kwam, (d. i. die maar eens aankwam en weer wegging);
't is doorloopend land van hem, (d. i. hij is van dezelfde landstreek),
zeide hij van u;
't zijn naast elkaar liggende steenen, (d. i. 't is familie),
zeide hij toen,
naar wij maar hoorden;
daarom is 't, daar gij nu toch gekomen zijt,
als gij van hetzelfde land zijt,
als gij naast elkaar liggende steenen zijt,
als 't werkelijk zoo is,
als wij 't slechts weten, zeg ik maar.

De bezoeker antwoordt nu aldus:

ngarângia na nja,
anda na nja,
bau li ja heàna,
koera njimba lokoe,
kandoepoe dindi mara;
nde mili maoe â nggoe ka,
nde hiboe hala â nggoe ka;
tana mapanoewa kâma, hi,
watoe mapalihi ma kâma,
welingoe kawai,
jehoe wai,
la roekoe âpoe ma,
la roekoe bokoe ma.

t Is de weg,
't is het pad,
gelijk gij daar zegt, (d.i. zoo is 't);
een garnaal bij 't versperren der rivier,
een stuk hout, dat vastzit in den oever,

(d.i. gij hebt ze eerlijk gekocht, ze zijn eerlijk uw eigendom, en ik kom ze niet opeischen. Bij 't versperren van een rivier door kleine dammetjes, vangt men garnalen; bij een bandjir blijft afdrijvend hout in den oever vastzitten, dat iedereen mag wegnemen);

ik ben geen voorbijgaande schaduw,
ik ben geen nest in 't riet (verborgen),
(d. i. 't is geen schijn, maar werkelijkheid; 't is werkelijk zoo);
wij zijn van hetzelfde land, toch,
wij zijn twee naast elkaar liggende steenen,
(d. i. wij zijn familie),
van de alleroudste tijden af,
tot nu toe;
van grootmoeders,
van grootvaderszijde.

III. De menschen van Lewa komen oorlog voeren tegen een kampong, welke hun paarden heeft gestolen. Men staat gewapend tegenover elkaar op eenigen afstand. De woordvoerders der beide partijen houden nu eerst dit gesprek:

nggâra tau kau!
peâka nggâra inam,
peâka nggâra amam!
Paramba lendi djawa!
mâla wa hi toe moe!
hioe loeloeng halakoeng,
mbâlâroe mandapoeng;
hioe miting la kandjoânga,
oe rara la palendi!

---

na wâmoe, kiri da!
panggeâla woenggoe,
patawa kadoe,
na maroâmbang maling,
na mboelang mbaroe;
djè hikoe tâka,
koera pande moemoe nggoe,
wai pande rema nggoe,
la kangeau,
la wâda modoeng;
hina doe ka nâhoe,
na lodoe na kawai,
hioe keâla ka lâma,

h i o e t o â m a k a n g a r o e,
h i k o e k a h i l o e r o n g o e,
h i k o e m a t a i t a.

Wat voor man zijt gij!
zeg mij, wie is uw moeder,
zeg mij, wie is uw vader!
(d. i. van welken stam en van welke familie zijt gij!).
De andere spreker antwoordt nu:
Paramba lendi djawa,
(d. i. een familienaam uit den stam Lewa).
De spreker van de aangevallen kampong, zegt nu:
Welaan hoe is 't aldus met u,
dat gij zoo'n lange streep vormt,
dat gij zoo breed uitzit;
(d. i. dat gij in langen streep achterelkaar aanloopend zijt gekomen en nu in breede rij hier neerzit);
dat gij zwart ziet in 't dal,
dat gij rood ziet op den berg! (in de schaduw van het dal vormen zij een zwarten hoop, maar op den berg in 't zonlicht zijn hun roode kleederen goed te zien).

De vijandelijke spreker antwoordt:
Daar gij 't zegt, er is oorzaak voor hen!
de beweeglijke nek, (d. i. het paard);
de geringde hoorn, (d. i. de karbouw);
welke is verloren in den avond,
is weggeraakt des morgens;
daarom kom ik.
De spreker van de aangevallen kampong zegt nu:
Garnalen ben ik niet gaan vangen,
op 't water heb ik niet gelet,
(d. i. ik weet er niets van, want de beesten heb ik niet gezien in de rivier, of zij er soms gedronken hebben; want ik ben niet gaan visschen; noch heb ik gelet op de overtrekplaatsen der rivier. Ik heb ze niet zien drinken, noch dat andere menschen ze hebben weggevoerd langs de doorwaadbare plaatsen),
noch gisteren,
noch eergisteren.

Heden voor 't eerst toch,
dezen dag, zooeven,
nu gij (uw) tong tegen mij beweegt,
nu gij mij bereikt met uwen mond,

(d. i. nu gij 't mij zegt. De tong in rust, ligt plat, maar wanneer men spreekt, vormt zij een schuine helling, keàla),

is 't, dat ik 't hoor met mijn oor,
dat ik 't zie, met mijn oog.

IV. Iemand wordt gegrepen bij diefstal of doodslag. Hij verontschuldigt zich door te zeggen, dat hij als slaaf door zijn meester er toe gedwongen is, of dat hij als vrijheer er door zijn vorst is toe aangezocht:

paleàngga ka la doendang
â doekoe;
pambâli ka la mboekoetoe
â doekoe;
amboe toe ka la pandokoe,
amboe toe ka la pandânga;
woeja tanggoe napa
â doekoe;
mândoe tanggoe woendjoeloeng,
ndjara tanggoe ndjaba,
ahoe tanggoe kati.

Men heeft mij bedrogen in 't oproepen,
mij toch;
men heeft mij voorgelogen in 't verwarde,
mij toch;

(toen men mij opriep om dit te doen, heeft men mij de zaak verkeerd voorgesteld (kaleàngga = krom) en mij voorgelogen in deze ingewikkelde zaak. Hij wil dus zeggen: ik dacht geoorloofde weerwraak uit te oefenen, maar men heeft er mij blijkbaar doen inloopen en voorgelogen);

plaats mij niet in 't schuldig zijn,
plaats mij niet in 't misdreven hebben;

(neem mij niet als verantwoordelijke persoon in deze schuld en in dit misdrijf);

een krokodil, wiens deel 't is op den loer te liggen,
dat was ik;
een slang, wiens deel 't is om te omkronkelen,

een paard, wiens deel 't is te bijten,
een hond, wiens deel 't is te bijten;
(d. i. ik was maar 't werktuig in de hand van mijn meester).

V. Een weduwe of weduwnaar zegt van zich zelf:

koe ndjara hakahéaung;
koe tau hakaâtoeng;
koe manoe mila;
koe ahoe oeloe ndjârang;
koe karâmbo'a,
mande pingoe wai.

Ik ben een alleen loopend paard;
ik ben een alleenstaand mensch;
ik ben een verweesde kip;
ik ben een hond jankend verdwaald;
ik ben een karbouw,
welke geen water weet (te vinden).

VI. Ta djoengga, ta talili,
ta loedoe, ta parândjang,
mandapoe ta papera.

Laten wij op de guitaar spelen, laten wij op de fluit spelen,
laten wij zingen, het tegelijk doen,
laten wij naast elkaar gaan zitten.

Dit zeggen twee jongelui tegen elkaar, wanneer zij innige vriendschap met elkaar willen sluiten.

VII. Djâka koe rongoe rau,
djâka koe ngita kaloeng,
koe bera nja paraing,
koe likoe nja tanawang.

Als ik 't van verre hoor,
als ik 't maar vaag zie,
zal ik hem de kampong verwoesten,
zal ik hem krijgsgevangenen binden.

Tusschen twee kampongs bestaan reeds lang allerlei kwestie's. 't Geduld is ten einde en nu zegt de een: als ik nog eens bij geruchte hoor of denk te zien, dat hij mij overlast aandoet, zal ik 't als een oorlogsverklaring opvatten en hem komen beoorlogen.

VIII. P a m a l o ' a n g b â n g g i H a o e,
p a m a r e r i m a t a d j a w a.
Slank van lendenen als een Savoenees,
met amandeloogen als een vreemdeling,
(d. i. een Chinees).

IX. W o e a k a p i l i t o e n g g o e h a,
w o e a k a n d j i l o e n g g o e h a.
't Zijn mijn kleine pisangvruchten,
't zijn mijn k a n d j i l o e vruchten.

(k a p i l i t o e = de onderste kleine groene vruchten van een pisangtros; k a n d j i l o e = een soort boom met kleine roode vruchten, oneetbaar).

Men vraagt iemand: wat zijn dat toch allemaal voor menschen in uw huis? Dan antwoordt hij: och, 't zijn maar slaven, oneetbare vruchten, welke niets waard zijn.

X. Het Gouvernement noemt men:
i n a n d a l a w a i,
a m a n d a l a w a i.
Onze moeder op 't water,
onze vader op 't water;
(van over de zee tot ons gekomen).
Zijn eigen vorsten noemt men:
i n a n d a l a m a r a,
a m a n d a l a m a r a.
Onze moeder op 't land,
onze vader op 't land.

XI. Men zegt van iemand, die krijgsgevangen is gemaakt en gebonden is meegevoerd:
l a t a n g g a k â h a,
l a l i k o e d j â r i t o e.
In 't nauwe blok,
in 't vastgesnoerde touw.

XII. Men zegt van iemand, die van een bepaalde zaak nauwkeurig op de hoogte is:
n a w ē n a m a r a m o e k,
n a r o e h a n a m a n j o â m b a.

Een varken, dat in de modder wentelt,
een hert, dat een ligplaats maakt in 't gras.

XIII. Koe pangga ja na rehi,
koe liti ja na poeloeng.
Ik heb overschreden den afgesproken tijd,
ik heb getrapt op 't afgesprokene:
(d. i. een belofte verbreken).

XIV. Van iemand die gevlucht is en zich schuil houdt, zegt men:
la djami makaloetoe,
la woekoe witoe mbâpa.
In 't verwarde struikgewas,
in de neergetrapte alang-alang.

XV. Nde moâwâl mapabetang,
nde manoe mapabaka.
Geen viertouwig orakelsnoer, dat tegen hield,
geen kip, welke er zich om bekommerde.

Een ramp of ongeluk, welke iemand onverwacht en onafwendbaar is overkomen. Geen orakelsnoer noch kippendarm had gewaarschuwd, dat onheil dreigde.

XVI. Koe ndjara ndjili
koe ahoe ôndja.
Ik ben een vermoeid paard,
ik ben een uitgeputte hond.
Dit zegt men, wanneer men genoeg van een zaak heeft, b. v.
van 't zoeken naar een verloren paard.

XVII. Koe woenga nja na liting,
koe haha nja na rehi.
Ik was eerder dan het geschil,
ik was den tijd vooruit;
(d. i. ik heb 't van te voren wel gezegd, dat 't zoo zou afloopen).

XVIII. Hoeroetoe nggoe nja ka,
mbâpa nggoe nja ka.
Ik ben aan 't overhellen,
ik breek af;
(d. i. ik beken het gedaan te hebben).

XIX. N d a k o e a n g o e l â n g g i n j a,
n d a k o e a n g o e w i n i n j a.
Ik ben hem geen metgezel geweest in 't gezamenlijk doen,
ik ben hem geen metgezel geweest in 't verbergen.

Wordt men als medeplichtige van diefstal beschuldigd, dan antwoordt men dit: ik heb hem niet geholpen in 't stelen noch ben ik heler van het gestolene.

XX. N a m a k i k o e m a t a k â m a,
m a k a h i l o e r o n g o e k â m a.
Die ons volgt met de oogen,
die ons hoort met de ooren;
(zegt men van den Marapoe, beschermgeest, die ons ziet en hoort).

XXI. N a p a n g g a n g g a k o e t a,
n a k a k o â m b a n g g a w i n o e.
Hij voorziet mij van sirih,
hij voorziet mij van pinang;
(d. i. hij is mijn verloofde).

P a n g g a = één span; de gedroogde sirihvruchten worden aaneengeregen en dan opgerold tot rollen van één span breedte;

k a k o â m b a = bladscheede van de pinangbloesem; men naait er zakjes van en bewaart er de gedroogde pinangvruchten in.

XXII. N i n g o e m a r o h o e j a l a t i b o e,
m a w i n d o e j a l a w i n o e.
Er is iemand, die haar ombonden heeft als suikerriet,
die haar omspannen heeft als pinangboomen;
(d. i. deze vrouw is reeds besproken en beloofd aan een ander).

Suikerriet laat men groeien in groote bossen; wanneer 't nu opgeschoten is, dan wordt 't geheel met een touw opgebonden, opdat 't niet uit elkaar groeie, maar goed recht opschiete. 't Groeit dus niet meer *vrij*, maar *gebonden*.

Een aanplant van pinangboomen wordt met een touw omspannen, als teeken, dat de boomen van iemand zijn en niet zoo maar in 't wild groeien.

XXIII. M a t o e a k a b a m a t a k a k a,
m a l a i l o e n g g i k a k a.
Ik ben reeds volwassen van gezicht,
ik ben reeds lang van haar;
(d. i. ik heb den huwbaren leeftijd reeds bereikt).

Een variant hiervan is:

N a m a l a i l o e n g g i n g g o e,
n a m a'toea t a u n g g o e.

Lang is mijn haar,
volwassen is mijn lichaam.

XXIV. N a p a k a t â r i d j a l a j a,
n a p a r o e m b a r a r a j a.

Zij is als een verscheurd vischnet,
zij is als verdord gras;

(d. i. zij is geen maagd meer, heeft voor haar huwelijk reeds met een ander geleefd).

XXV. N a k â r i k a n a k a m b a n a,
n a k a p o â l a k a n a w i h i n a.

Verscheurd is haar wol,
vol wonden is haar been;
(d. i. zij is een slet).

XXVI. T o e t o e r o e l a t o e n g o e o e h o e w ē,
l a t o e n g o e p â n i m a n o e.

Zij is vlijtig in 't voeren der varkens,
in 't voeren der kippen;
(d. i. zij is een goede huisvrouw).

XXVII. E t i w ē h ē,
m a n o e t â n d j i o e r a.

Een recht opgaande varkenslever,
een juiste kippendarm;
(d. i. wees oprecht, spreek de waarheid).

XXVIII. O e r â t o e k a t â d j a,
k a n d â h â r o e k a r a i.

De lijnen nakijken stuk voor stuk,
in 't oog houden en vragen;
(d. i. iemand nauwkeurig ondervragen; een zaak nauwkeurig onderzoeken).

O e r â t o e = de lijnen van darm of lever nazien. Men bedoelt dus met 't eerste: de ingewanden onderzoeken, en met 't tweede lid: de m o â w a l, 't viertouwig orakelsnoer raadplegen. Dus alle middelen in het werk stellen om achter de waarheid te komen.

XXIX. N i n i m a n g g o e n j a k e à l a,
l i n d i m a n g g o e n j a a i.

Ik loop op den rand van een afgrond,
ik loop over een boomstam;
(d. i. ik ben in een gevaarlijke positie).

Dit zegt b. v. een slaaf, die weggeloopen is van zijn heer; of een man, die een vrouw geschaakt heeft.

XXX. N i t o e m a l i r o e n g g o e n j a,
w â l a h a w o e r o e t o e n g g o e n j a.

Ik ben een verre haarwortel,
ik ben een weggewaaide bloem;
(d. i. ik ben een verre bloedverwant van hem).

N i t o e = de fijne dunne haarwortel van een plant; vandaar a i n i t o e = sandelhout, dat dus niets te maken heeft met n i t o e = geest, van andere talen, gelijk men tot nu toe gewoonlijk aannam.

XXXI. N d a k o e t a r i p a p a,
n d a k o e k a p a l e h a.

Ik ben niet als een afgerukte helft,
ik ben geen afzonderlijk staande k a p a;
(d. i. ik wil er mij niet aan onttrekken; ik wil mij niet afzonderlijk houden, als gij ook mee doet).

K a p a = een strandplant, die steeds alleen groeiend voorkomt.

XXXII. R â n d i j a l a l a n g a,
j o e b o e l o e j a l a k a m b í.

De l a n g a-vruchten aaneen rijgen,
de boontjes in bosjes binden.

Dit wil zeggen: beslag gaan leggen op een huwbaar meisje. De oogst is rijp, het meisje is huwbaar. Men moet de oogst binnen halen, opdat er geen dieven komen stelen. Het meisje moet besproken worden, voordat een ander haar weghaalt.

Zoo spreekt een meisje van haar verloofde: n a m a h â l a k a p a-k a r â n d i = die mij reeds heeft gebonden.

XXXIII. Â k â l o e p a r a i,
h o e r â t o e h a p a p a.

Soldeersel, dat onverwachts los laat,
aan de eene zijde gekleurd,

Dit zegt men van iemand, die onbetrouwbaar is, een huichelaar. Men kan nooit op hem aan. Hij is aan de eene zijde effen wit, maar aan de andere zijde is de eigenlijke kleur.

XXXIV. Kapoe nda pahâpa rara ngaroe,
njama nda kokoer ili mata.
Kauw mij een sirihpruim voor rooden mond,
kauw mij klapper voor glimmend gezicht.

Dit zegt men tot een meisje, dat men gaarne trouwen wil. Tot de plichten van een huisvrouw hoort, voor haar man een sirihpruim klaar te maken en hem met uitgekauwde klapper 't lichaam in te wrijven.

XXXV. La lokoe li,
la ânda pala.
Bij de rivier, welke men aandoet,
bij den weg, welken men oversteekt;
(d. i. op de bekende plaats).

XXXVI. La tana mamaliroe,
la lokoe mamarau.
In het verre land,
bij de verre rivier;
(d. i. een onbekende, verafgelegen landstreek).

XXXVII. La tana hau paraing,
la lokoe hau mananga.
In het land, met een andere stamkampong,
bij de rivier met een andere monding;
(d. i. een ander landschap, in onderscheiding van de eigen landstreek).

XXXVIII. La tana nge'a papangga nda,
la lokoe nge'a papala nda.
In 't land, door ons betreden,
bij de rivier, door ons overgetrokken;
(d. i. de door ons bezochte landstreek).

XXXIX. La pambeling ndaung,
la pandjiloeng woelang.
Als het jaar omkeert,
als de maan verwisselt.

Dit zegt men, als men een zaak van zich af wil schuiven: gij moet een ander jaar maar eens weer komen.

XL. Oera ma nda,
la oera ana manoe;
eti ma nda,
la eti ana wē,
bata ngalang,
marara, mabara.

Het was onze lijn,
(die overeenstemde met) de lijnen (van de darmen) van het kuiken;
het was onze lever,
(die overeenstemde met) de lever van het varkentje,
zoodat wij kregen
het roode (goud), het witte (zilver).

Het was ons lot, ons goed fortuin, dat wij rijk zijn geworden. 't Was geen zuiver toeval, maar was aldus door de geesten voor ons weggelegd en bepaald.

XLI. Koe ndokoe pahoepoe bânggi,
koe ndânga pahoepoe nggoroe.

Ik ben schuldig tot aan de lendenen toe,
ik heb misdreven tot aan de hals toe.

Ndokoe = overtreding van de adat; ndânga = van den rechten weg afdwalen, verkeerd gaan. Men wil dus zeggen: ik ben gansch en al schuldig.

XLII. Njoengga lâpâhoe ndokoe nggoe ka,
njoengga lâpâhoe ndânga nggoe ka.

Ik heb overtroffen mijn schuldig zijn,
ik heb overtroffen mijn misdrijf;

(d. i. ik ben meer dan schuldig. Mijn schuld is te groot dan dat die zou kunnen worden verzoend).

XLIII. Tau la watoe ngoedoe,
la tana mâdoe.

Menschen op de onbeweeglijke steenen,
op het drooge land;

(zegt men van de menschenkinderen, die op de aarde wonen, in onderscheiding van):

tau la oema watoe,
la wai mandjoloeng;

bewoners der steenen huizen (holen in de steil rotsachtige oevers) in het diepe water.

Hier bedoelt men mede de zielen der gestorven voorvaderen, geïncarneerd in krokodillen of visschen.

XLIV. La tana toekoe,
la watoe djangga.

In 't oneffen land,
op den hoogen steen;

(d. i. 't bergachtige binnenland, in onderscheiding van 't meer vlakke kustland).

XLV. Paleàwa lakoe na ngga,
pahoeka hada na ngga.

Hij heeft mij gezonden te gaan,
hij heeft mij bevolen op te staan;
(d. i. ik kom niet uit eigen beweging, maar een ander heeft mij gezonden).

XLVI. Lima ndakoe râma,
mata ndakoe ita.

Met de handen raakte ik niet aan,
met de oogen heb ik niet gezien;
(d. i. ik weet er niets van en ben er onschuldig aan).

XLVII. Wihi nggoe ndakoe pangga,
katikoe nggoe ndakoe wingoe.

Met mijn voeten heb ik niet gestapt,
met mijn hoofd heb ik niet gedraaid;

(d. i. ik ben mijn huis niet uit geweest en heb mij niet bewogen van mijn plaats; hoe zou ik er dus iets van af weten?).

XLVIII. Beli na nja ka,
na tau nggoe;
ndjânga na nja ka,
na ndjara nggoe.

Het keert terug,
mijn lichaam;
het draait zich om,

mijn paard;
(d. i. ik zal later wel eens terug keeren).

XLIX. Na mbâlâroe kambiha nggoe,
na bokoel katikoe poengoe nggoe.
Breed is mijn hoef,
groot is de punt van mijn elleboog;
(d. i. ik ben een man van macht en van aanzien).

L. Na koki ka la mbaroe,
na ngadoe ka la maling.
Hij lette op mij des morgens,
hij keek naar mij des avonds.
Dit zegt men van zijn pleegouders, die iemand hebben opgevoed.

LI. Mata ringa ndjoeda,
wihi reàngga mbata.
Oogen snel gesloten,
voeten snel gebroken;
(d. i. plotseling sterven; ringa is een dialect-vorm van reàngga).

LII. Na pangga ndâki ta,
na lakoe ndoetoe ta.
Hij stapt, ons begeleidend,
hij gaat, ons naloopend;
(zegt men van den Marapoe, den beschermgeest, die den mensch op al zijn wegen volgt en bewaart).

LIII. Ndjara ndoemoer,
kambaniroe ndoâlâk.
Het stilstaande paard,
de recht overeind staande paal;
(d. i. het huis).

LIV. Pahâra nja la hoepoe,
patoâma nja la pinoe.
Doe 't stil houden bij het einde,
doe 't bereiken den top;
(d. i. geef ons overvloed. Gewone uitdrukking in het gebed voor een rijken oogst).

LV. M o e p e à k a m o e p a n d o e ' a n g,
m o e p a n i m o e p a n d â h a n g.

Spreek en doe 't goed zijn,
zeg 't en doe 't goed zijn;

(d. i. zeg 't naar waarheid; n d o e ' a = goed, dialect van Laura; n d â n g = goed, dial. van Kodi).

LVI. L a m b o e r o e m a m a n d i r i,
l a l o d o e m a h a m b â t i.

In de druipende dauw,
in de gloeiende zon;

(d. i. wij zullen u dooden en uw lichaam buiten in de open lucht aan een boom hangen).

LVII. K a p a t a n g g o e n j a r o e k o e n a,
k a n o e k a n g g o e n j a j i o e n a.

Ik spoor op zijn spoor,
ik speur na zijn tong;

(d. i. een verloren beest gaan opzoeken; r o e k o e = voetspoor; j i o e = tong; d. w. z. nagaan waar 't beest aan 't grazen is geweest).

LVIII. A n d o e n g n d a m â l i,
a n d o e n g n d a m b â p a.

Een doodshoofdenpaal, welke niet verrot,
een doodshoofdenpaal, welke niet gebroken wordt;

(d. i. eeuwige vijandschap, door geen vrede te eindigen; a n d o e n g is de paal, waar men de gesnelde hoofden aan ophangt).

LIX. K o e t a p o e j a l a t e r a,
k o e n d â n i j a l a m b o â l a.

Ik stapel goed op goed,
ik zet mand op mand;

(d. i. ik heb eerst mijn zuster aan iemand tot vrouw gegeven en later geef ik ook mijn zoon aan haar dochter ten huwelijk. Dus tweemaal voor een bruidschat zorgen).

LX. L a p i n g g i a i w a n g g a r a r a,
l a w a t o e n g o d o e m b i h a.

Bij den bruinen waringinboom,

bij den onbeweeglijken, wondermachtigen steen;
(d. i. op een heilige plaats, door geesten bewoond).

LXI. Kata panoewa nja,
na likoe na mamboâta,
na ai na mambata.
Laten wij aan elkaar voegen
het touw, dat gebroken is,
het hout, dat gebroken is;
(d. i. afgebroken vriendschapsbanden weder opnieuw aanknoopen).

LXII. Kaboekoeloe ja na tau mboendâba na = roep alle menschen bijelkaar.

(Kaboekoeloe = oprollen van een kluw garen).

LXIII. Djâka ningoe pahili nggoe, papangga nggoe,
toe ja la eti wē, la oera manoe.
Als ik overtreden of misdreven heb,
leg het dan in de lever van een varken, in de darmen van een kip;

(d. i. als ik schuldig ben, laten wij het dan door de geesten laten uitmaken, door na te gaan de lijnen van een varkenslever of de ingewanden van een kip).

Hili = overslaan, dus: zonde door nalatigheid; een onbewuste, onwillekeurige overtreding;

pangga = stappen, ergens opstappen; wil dus zeggen: een zonde met der daad, een welbewuste, opzettelijke overtreding.

LXIV. Nde ngaha nggoe, nde woekoe nggoe =
niet uit eigen vrijen wil; door den nood gedrongen.

Dit zegt b.v. iemand, die van diefstal beschuldigd, antwoordt, dat hij het op last van zijn hoofd of radja gedaan heeft.

Ngaha en woekoe zijn synoniemen van kokoe = uit vrije beweging iets doen.

LXV. Koe kikoeng roemba moeroe,
koe kikoeng wai makahingiroe = ik volg groen gras, ik volg helder water, d. w. z. met een zaak, waar men het niet over eens kan worden of die moeielijk optelossen is, naar den radja gaan, om dien te laten beslissen.

LXVI. K o e k i k o e n g l â t â n g m a p a w a i,

k a m o t o e m a d j a n g g a = ik volg een rijstveld, dat bevloeid wordt, een hoog dijkje in het rijstveld; d. w. z. zich bij een radja in huis begeven, zijn onderhoorige worden.

De natte rijstvelden zijn alleen in het bezit van den radja, daar bij de menschen en de karbouwen bezit om sawah's te bewerken. De kleine man heeft alleen droge rijstvelden, welke hij in den regentijd kan beplanten.

LXVII. K a h i n g g a r i n g g o e n j a l a a i,

t a n j a l a n g i n g g o e n j a l a m a n o e =

ik ben versplinterd als hout,

uitelkaar gejaagd als kippen.

Dit zegt men als de kampong is verwoest en men voor den vijand heeft moeten vluchten in de bosschen.

LXVIII. Meer korte en overdrachtelijke uitdrukkingen, waaraan de Soembaneesche taal zeer rijk is, zijn o. a.

t a m a l a k o e r o e n g = de kamer binnen gaan; d. w. z. trouwen. In het groote Soembaneesche huis zijn verschillende kleine kamertjes gemaakt voor de getrouwde lui. De ongetrouwde mannen slapen tezamen op een groote balei-balei.

Ook gebruikt men wel de uitdrukking: l e à m b a r l a k o e r o e n g d. i. overstappen (nl. over den drempel) in de kamer.

Verschillende uitdrukkingen voor sterven:

n a m e t i k a = hij is dood; n a k a p o e d a n g k a = hij heeft zijn oogen gesloten;

n a n d j o r o e n d j a r a = het paard is gevallen; n a l a k o e k a = hij is heengegaan;

n a p a n d j o n g o e k a = hij heeft (de menschen) doen samen komen, nl. tot een begrafenis.

L o' a p a t o e n j a w i n o e r a r a = iemand rijpe pinang gaan brengen; d. w. z. bij iemand aanzoek gaan doen om de hand zijner dochter. De jongeling is gewoon zijn toekomstige bruid steeds van sirih en pinang te voorzien.

K o e p i n j a n a i h i k a m b o e n a = ik ken de inhoud van zijn buik; d. i. zijn diepste, verborgen gedachten.

N g g â r a n g g o e n a n g, n g g â r a n g g é t o e n g, w â m o e = wat heb je toch tegen te pruttelen.

N g g o e n a n g en n g g é t o e n g zijn klank nabootsende woorden, zonder speciale beteekenis.

N a m a m e m i, n a m a m a t a p a l o ' a - m a i n j a = het gekookte, het rauwe (ongekookte) heen en weer doen gaan. Elkaar van alles wat men heeft mededeelen. Groote vrienden met elkaar zijn.

M i h i w a i, k â r a n g t a n a = het water droogde op, het land werd droog.

Vaste uitdrukking voor: van de oudste tijden af, van het begin der schepping.

K â d j a n g k a d i r o e m a n g i l o e n j o e m o e, k a k o e m â n g o e p a p o e h i n g n j o e n g g a = maak gij maar eerst even de gaten in den grond, dan pas zal ik het (zaad) er wel indoen.

Spreek gij maar eerst, dan zal ik het wel aanvullen.

(K â d j a n g = met een pootstok gaten in den grond maken voor het planten).

N a p e r i w â n g g a u t a u = de menschen gebruiken u om zich mee te wrijven.

Gij zijt veel te goedhartig en de menschen maken er misbruik van, door u alles maar af te nemen, gevraagd of ongevraagd.

P a h â p a l a k a l o e m b o e t o e t a u = sirih kauwen uit de sirhitasch van anderen.

Dit zegt men van een vrouw, die zeer familiaar met andere mannen omgaat, andere mannen aanhaalt.

P a b o r o e n g l a m a r â m b a = iemand gaan aankleeden bij den vorst. Wij zouden zeggen: iemand gaan uitkleeden. Iemand gaan beschuldigen achter zijn rug; iemand gaan zwart maken, gaan belasteren.

N-C [illegible]